

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVĂ**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 341.1/.7(043.3)

ZACON CORINA

**STATUTUL JURIDIC AL COMPANIILOR MILITARE ȘI DE
SECURITATE PRIVATE ÎN CADRUL CONFLICTELOR ARMATE
CONTEMPORANE**

**SPECIALITATEA 552.08 – DREPT INTERNAȚIONAL ȘI EUROPEAN
PUBLIC**

Teza de doctor în drept

Conducător științific: _____ **CAUIA Alexandr**, doctor în drept, conferențiar universitar
Consultant științific: _____ **CHIRTOACĂ Natalia**, doctor în drept, profesor universitar
Consultant științific: _____ **DORUL Olga**, doctor în drept, conferențiar universitar
Consultant științific: _____ **GAMURARI Vitalie**, doctor în drept, conferențiar universitar
Autorul: _____ **ZACON Corina**

Chișinău – 2022

©Zacon Corina

CUPRINS

ADNOTARE	5
ANNOTATION.....	6
LISTA ABREVIERILOR.....	7
INTRODUCERE	7
I. ANALIZA DOCTRINARĂ ȘI EVOLUȚIA STATUTULUI JURIDIC AL COMPANIILOR MILITARE ȘI DE SECURITATE PRIVATE	19
1.1. Analiza principalelor lucrări de referință asupra statutului juridic al companiilor militare și de securitate private.....	19
1.2. Evoluția statutului juridic al companiilor militare și de securitate private.....	28
1.3. Concluzii la Capitolul I	37
II. REGLEMENTAREA JURIDICĂ A STATUTULUI COMPANIILOR MILITARE ȘI DE SECURITATE PRIVATE LA NIVEL NAȚIONAL	38
2.1. Companiile militare și de securitate private în Statele Unite ale Americii – evoluție, reglementare juridică și perspective.....	38
2.2. Reglementarea juridică a activităților companiilor militare și de securitate private în statele europene	46
2.3. Baza normativ-juridică națională a activităților companiilor militare și de securitate private în unele state de pe continentul African	70
2.4. Concluzii la Capitolul II.....	83
III. IMPERATIVE ȘI DIFICULTĂȚI ÎN REGLEMENTAREA JURIDICĂ A ACTIVITĂȚILOR CARACTERISTICE COMPANIILOR MILITARE ȘI DE SECURITATE PRIVATE LA NIVEL INTERNAȚIONAL.....	86
3.1. Calificarea statutului juridic al angajaților companiilor militare și de securitate private.	86
3.2. Tendințe actuale în materie de reglementare a statutului juridic al companiilor militare și de securitate private	99
3.3. Evaluarea impactului implicării entităților private în cadrul conflictelor armate contemporane asupra monopolului statului de utilizare a forței militare	114
3.4. Concluzii la Capitolul III	127
IV. PROVOCĂRI DE ORDIN JURIDIC GENERATE DE IMPLICAREA COMPANIILOR MILITARE ȘI DE SECURITATE PRIVATE ÎN CADRUL CONFLICTELOR ARMATE CONTEMPORANE. STUDIU DE CAZ	129
4.1. Rolul actorilor privați în cadrul conflictului armat din Irak	129

4.2. Efectele implicării companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictului armat din Siria	139
4.3. Consecințe juridice ale participării companiilor militare și de securitate private în conflictul armat din Ucraina	150
4.4. Concluzii la Capitolul IV	162
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	164
BIBLIOGRAFIE	170
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	207
CURRICULUM VITAE	208

ADNOTARE
la teza de doctor în drept a Doamnei Zacon Corina
”Statutul juridic al companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane”

Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău, 2021

Structura tezei. Teza cuprinde: introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din ___ surse, text de bază ___ pagini. Rezultatele obținute sunt reflectate în 9 articole științifice.

Cuvinte cheie: drept internațional umanitar, companii militare și de securitate private, combatanți, mercenari, persoane civile, reglementare juridică națională, Documentul Montreux, Codul internațional de Conduită, conflictele armate din Irak, Siria și Ucraina.

Domeniul de studiu este cercetarea prevederilor normative naționale și internaționale asupra statutului juridic al companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane, prin prisma analizei realităților specifice conflictelor armate din Irak, Siria și Ucraina.

Scopul lucrării este de a analiza statutul juridic al companiilor militare și de securitate private la nivel național și internațional și de a realiza o cercetare complexă a mecanismelor și instrumentelor juridice de reglementare eficientă și de prevenire și combatere a efectelor negative generate de implicarea tot mai activă și directă a acestor companii în conflictele armate contemporane în vederea asigurării respectării normelor dreptului internațional umanitar.

Obiectivele cercetării: Analiza principalelor lucrări de referință asupra statutului juridic al companiilor militare și de securitate private și a evoluției istorice a acestui fenomen; Determinarea evoluției, statutului și importanței reglementărilor juridice ale utilizării serviciilor companiilor militare și de securitate private în Statele Unite ale Americii; Cercetarea procesului de reglementare a statutului juridic al companiilor militare și de securitate private în statele europene, în vederea evidențierii bunelor practici; Analiza bazei normative la nivelul național al unor state de pe continentul African; Determinarea statutului juridic al angajaților companiilor militare și de securitate private și stabilirea criteriilor de calificare a acestora; Reflectarea tendințelor actuale în materie de reglementare a statutului juridic al companiilor militare și de securitate private la nivel internațional; Stabilirea impactului implicării companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane asupra monopolului statului de utilizare a forței militare; Aprecierea locului și rolului companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate din Irak, Siria și Ucraina.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în faptul că teza constituie un studiu amplu în cadrul căruia se cercetează evoluția și esența statutului juridic al structurilor private denumite convențional companii militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane cu scopul de a analiza comparativ mecanismele și instrumentele de reglementare juridică a activităților acestor entități la nivel național în SUA și unele state din Europa și Africa pentru a evidenția bunele practici în acest sens, precum și tentativele și inițiativele de reglementare juridică a acestor companii în statele care sunt afectate sau implicate în cele mai recente conflicte armate,

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante constă în elucidarea și argumentarea necesității și importanței elaborării și adoptării unui instrument juridic internațional care să stabilească clar statutul juridic al companiilor militare și de securitate private și a angajaților acestora în cadrul conflictelor armate contemporane, descriind situația de fapt și identificând deficiențele normative atât la nivel național cât și imposibilitatea tentativelor de reglementare la nivel internațional de a stabili statutul juridic al acestor actori privați, făcând abstracție de interesele exclusiv comerciale ale acestora și a intereselor divergente ale statelor afectate de conflicte armate, în vederea asigurării respectării normelor dreptului internațional umanitar.

Semnificația teoretică a cercetării constă în realizarea unui studiu amplu asupra prevederilor normative naționale și internaționale în ceea ce ține de determinarea statutului juridic al companiilor militare și de securitate private și a angajaților acestora în cadrul conflictelor armate, prin prisma experiențelor furnizate de conflictele armate din Irak, Siria și Ucraina.

Valoarea aplicativă a lucrării se materializează prin posibilitatea de a utiliza atât materialul factologic cât și cel analitic pentru a suplini materialele didactico-științifice necesare pentru instruirea studenților de la facultățile de drept și pentru a facilita procesul de elaborare a reglementărilor juridice asupra statutului juridic al companiilor militare și de securitate private la nivel național și internațional.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării realizate au fost prezentate în cadrul lucrărilor a două conferințe științifice internaționale și au fost reflectate în textul a cinci articole științifice publicate în revistele de profil din țară și în cadrul a două reviste științifice internaționale.

ANNOTATION
To Doctoral Theses in Law of Mrs. Zacon Corina
“Legal Status of Private Military and Security Companies in Contemporary Armed Conflicts”
Fee International University of Moldova, Chisinau, 2021

Thesis structure. The thesis includes: introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of ___ sources, basic text ___ pages. The obtained results are reflected in 9 scientific articles.

Key words: international humanitarian law, private military and security companies, combatants, mercenaries, civilians, national legal regulations, the Montreux Document, the International Code of Conduct, the armed conflicts in Iraq, Syria and Ukraine.

The field of study is the investigation of national and international normative provisions on the legal status of private military and security companies in contemporary armed conflicts, through the analysis of the specific realities of armed conflicts in Iraq, Syria and Ukraine.

The purpose of paper is to analyze the legal status of private military and security companies at national and international level and to conduct a comprehensive investigation of the mechanisms and legal instruments of effective regulation and to prevent and combat the negative effects of increasing active and direct involvement of private and military security companies in contemporary armed conflicts in order to ensure compliance with the rules of international humanitarian law.

The objectives of research: Analysis of the main reference works on the legal status of military and private security companies and the historical evolution of this phenomenon; Determining the evolution, status, and importance of legal regulations for using the services of private military and security companies in the United States; Research on the process of regulating the legal status of private military and security companies in European countries in order to highlight good practices; Analysis of the normative basis at the national level of some states on the African continent; Determining the legal status of employees of private military and security companies and establishing their qualification criteria; Reflecting current trends in the regulation of the legal status of private military and security companies at the international level; Establishing the impact of the private military and security companies' involvement in contemporary armed conflicts on the state's monopoly as for the use of military force; Assessing the place and role of private military and security companies in armed conflicts in Iraq, Syria and Ukraine.

The novelty and scientific originality lies in the fact that the thesis is an extensive study that investigates the evolution and essence of the legal status of private structures conventionally called private military and security companies in contemporary armed conflicts in order to comparatively analyze regulatory mechanisms and instruments of the legal activities of these entities at the national level in the US and some countries in Europe and Africa to highlight good practices in this regard, as well as attempts and initiatives to legally regulate these companies in states where they are affected or involved in.

The obtained results that contribute to solving an important scientific problem consist in elucidating and arguing the need and importance of developing and adopting an international legal instrument that clearly establishes the legal status of private military and security companies and their employees in contemporary armed conflicts, describing the situation in fact, by identifying both national and international regulatory deficiencies and the impossibility of international regulatory attempts to establish the legal status of these private actors, disregarding their exclusively commercial interests and the divergent interests of states affected by armed conflict, to ensure compliance with the rules of international humanitarian law.

The theoretical significance of the research lies in conducting a comprehensive study of national and international regulations regarding the determination of the legal status of private military and security companies and their employees in armed conflicts, in the light of experiences provided by armed conflicts in Iraq, Syria and Ukraine.

The applicative value of the paper materializes through the possibility of using both factual and analytical material to supplement the didactic-scientific materials necessary for the training of law students and to facilitate the process of drafting legal regulations on the legal status of private military and security companies nationally and internationally.

Implementation of scientific results. The results of the research were presented within the works of two international scientific conferences and were reflected in five scientific articles published in specialized journals in the country and in two international scientific journals.

LISTA ABREVIERILOR

Alin. – alineat

Art. – articol

ASP - Agenția de Asistență pentru Securitate de Proximitate

ATCA - Alien Tort Claims Act

BSIA - British Security Industry Association

CACI - Consolidated Analysis Center, Incorporated

CEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului

CEO - Chief Executive Officer

CG – Convențiile de la Geneva din 12.08.1949

CIA – Central Intelligence Agency

CIJ- Curtea internațională de justiție

CMSP - companii militare și de securitate private

CNASP - Consiliul Național pentru Activități de Securitate Privată

CPI – Curtea penală Internațională

CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

CTN – corporații transnaționale

DCAF - Centrul de la Geneva pentru Guvernarea Sectorului de Securitate

DCI - Défense Conseil International

DIU – Dreptul Internațional Umanitar

FSG - Frontier Services Group

GAO - Oficiul General de Contabilitate al SUA

GRU - Главное разведывательное управление - Direcția principală de informații

ECOWAS - Comunitatea Economică a Statelor din Africa de Vest

IPOA - Internațional Peace Operations Association

ISIS - Islamic State of Iraq and Syria

MEJA - Military Extraterritorial Jurisdiction Act

MPRI - Military Professional Resources Incorporated

NATO/OTAN – North Atlantic Treaty Organization/Organizația Tratatului Atlanticului de Nord

OCDE – Organizația pentru Dezvoltare și Cooperare Economică

OIM – Organizația Internațională a Muncii

ONG – organizație nonguvernamentală,

ONU – Organizația Națiunilor Unite

OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

OUA - Organizația Unității Africane

PA I – Protocolul Adițional I la Convențiile de la Geneva din 08.06.1977

PA II - Protocolul Adițional II la Convențiile de la Geneva din 08.06.1977

PSCAI - Asociația Companiilor de Securitate Privată din Irak

SOMAGES - Societatea Maliană de Pază și Supraveghere

SUA – Statele Unite ale Americii

TPII – Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie

UA - Uniunea Africană

UCMJ - United Code of Military Jurisdiction

URSS – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste

USAID - United States Agency for International Development

INTRODUCERE

1. Actualitatea și importanța subiectului de cercetare. În pofida tuturor tentativelor la nivel național și internațional de a evita utilizarea conflictului armat drept instrument de soluționare a diferendelor dintre state și de a exclude acest fenomen din lista de mecanisme de realizare a intereselor statelor la nivel internațional, acest element este parte inerentă a cotidianului, inclusiv în secolul XXI.

Un element caracteristic tuturor conflictelor armate rămâne a fi interesul material al actorilor implicați, iar prezența și implicarea directă a unor structuri private la toate etapele acestui proces: de la planificarea acțiunilor și pregătirea militarilor, pînă la participarea direct în cadrul ostilităților generează un șir de dificultăți de calificare și reglementare juridică atît la nivel național cât și internațional a activităților acestor entități și a statutului juridic al angajaților acestora, mai ales în cadrul tentativelor de reglementare juridică a statutului angajaților acestor companii militare și de securitate private care participă direct în cadrul conflictelor armate contemporane. Considerăm că negarea existenței și prezenței active ale acestor actori în conflictele armate și în cea mai mare parte a situațiilor tensionate și a ”zonelor gri” este cea mai defectuoasă și contraproductivă metodă de abordare a unui fapt caracteristic conflictelor armate contemporane.

La momentul actual nu există o sursă perfect credibilă și capabilă să estimeze la justa valoare gradul de implicare al companiilor militare și de securitate private în ostilități, să estimeze volumul și valoarea materială a acestor servicii și cu atît mai mult să stabilească clar care sunt regulile de joc pe acest segment al pieții de prestare a serviciilor militare și de securitate private.

Cele anterior menționate demonstrează odată în plus necesitatea și importanța analizei și cercetării locului și rolului acestor companii în cadrul conflictelor armate contemporane în general și a identificării mecanismelor și instrumentelor juridice de asigurare a respectării drepturilor omului și a dreptului internațional umanitar de către aceste entități comerciale și angajații lor în cadrul executării serviciilor pe care le prestează.

Implicațiile juridice ale dificultății de a stabili răspunderea juridică a actorilor nestatali, amploarea activităților mercenarilor, utilizarea forței și/sau a armelor de către aceștia, precum și prejudiciile sociale și politice rezultate din activitățile armate, au crescut continuu. Teoretic, instrumentele juridice internaționale trebuie să fie aplicate în încercarea de a reglementa activitatea actorilor nestatali și de a reduce consecințele negative suferite de societățile și persoanele afectate.

Construcția și utilizarea armatelor private nu este un fenomen absolut nou pentru umanitate, dar amploarea acestui fenomen manifestată prin gradul înalt de organizare, sumele colosale investite, capacitatea de lobby a propriilor interese comerciale la cele mai înalte niveluri decizionale și

transformarea războiului într-o afacere pur comercială, sunt elementele care definesc rolul și locul companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane.

În încercarea de a asigura pacea și securitatea între statele lumii și o colaborare internațională prosperă, Organizația Națiunilor Unite, prin intermediul structurilor și mecanismelor disponibile, furnizează mai multe linii directe care au drept obiectiv excluderea sau reglementarea activităților specifice companiilor militare și de securitate private, precum și norme care încearcă să stabilească răspunderea acestora pentru încălcarea normelor dreptului internațional public în general și a dreptului internațional umanitar în special.

Chiar dacă statutul juridic al mercenarului este strict determinat în textul actelor normative internaționale și statutul acestora este considerat și calificat a fi ilegal în legislația națională a majorității statelor lumii, companiile militare și de securitate private nu sunt doar o continuare logică și istoric dezvoltată a acestui fenomen negativ, ci sunt o metamorfoză și o transformare a implicării factorului și intereselor corporative private în cadrul conflictelor armate care lovește dur în ceea ce s-a numit pe parcursul timpului monopolul exclusiv al statului asupra utilizării violenței, inclusiv a violenței armate. Ilegalizarea la nivel național și internațional a statutului juridic al mercenarului nu soluționează sub nicio formă problema implicării agresive și omniprezente a companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane.

Un alt argument în sensul actualității subiectului supus cercetării este creșterea vertiginoasă a cererii față de serviciile prestate de acest gen de companii, iar beneficiarii acestora nu mai sunt doar statele, dar și organizațiile internațional interguvernamentale și cele neguvernamentale, corporațiile transnaționale.

Cât nu ar părea de straniu, dar și Organizația Națiunilor Unite, la momentul oportun, pentru a asigura eficiența unor misiuni de pacificare sau securitatea membrilor unor programe și proiecte desfășurate în zonele de conflict armat sau post conflict, face apel la serviciile acestor companii.

Toate tentativele întreprinse la nivel internațional care au avut drept obiectiv reglementarea juridică a statutului sau activităților companiilor militare și de securitate private nu s-au soldat cu adoptarea și implementarea unui mecanism eficient de prevenire și combatere a efectelor negative provocate de implicarea directă și activă a companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane. La nivel național, țările încearcă să pună în aplicare tratatele internaționale, precum și să elaboreze și să implementeze coduri de conduită și să revizuiască legislația penală existentă pentru a elabora proceduri eficiente de depistare, calificare juridică și tragere la

răspundere a persoanelor sau a entităților comerciale care prin participarea directă sau indirectă la ostilități încalcă prevederile normelor dreptului internațional umanitar și a dreptului național al statului respectiv, în scopul exclusiv de a obține avantaje materiale.

Actualitatea și importanța subiectului cercetat constă în necesitatea de a cerceta normele juridice la nivel național și internațional, care pretind să caracterizeze și să pedepsească încălcările și abuzurile structurilor private implicate în conflictele armate contemporane. Scopul declarat al actelor normative internaționale și naționale este de a asigura activitatea de bună credință a actorilor nestatali, precum și eliminarea efectelor negative ale unor astfel de operațiuni militare private, numărul cărora este în creștere constantă.

Faptele menționate generează conștientizare socială față de nevoia de a analiza și de a înțelege corect sistemele politice regionale, intențiile guvernelor și accesibilitatea actorilor militari privați internaționali în cadrul conflictelor armate contemporane.

De asemenea este de o maximă importanță stabilirea obiectivelor și identificarea mecanismelor și procedurilor juridice internaționale care ar putea contribui semnificativ la prevenirea viitoarelor activități militare anti-umanitare, precum și la asigurarea caracterului autentic și onest al actualelor operațiuni militare umanitare și de menținere a păcii.

În plus, actualitatea și importanța subiectului cercetat constă în necesitatea de a:

- stabili caracteristicile și consecințele fenomenului implicării companiilor militare și de securitate private în conflictele armate contemporane;
- defini prioritățile pentru detectarea timpurie și intervenția în scopul de a preveni operațiunile militare private abuzive ale civililor unui stat pe teritoriul altuia;
- determina cât se poate de clar și univoc statutul juridic, limitele de intervenție și mecanismele de atragere la răspundere a angajaților și a companiilor militare și de securitate private în cazul implicării directe în conflictele armate contemporane;
- recunoaște existența și importanța acestei industrii în realitățile conflictelor armate contemporane și de a susține inițiativele breslei de a se autoreglementa în vederea asigurării instruirii și pregătirii angajaților acestora în vederea respectării normelor și obiceiurilor de purtare a conflictelor armate și de prevenire a participării directe în cadrul ostilităților.

2. Gradul de studiere a temei de cercetare. Literatura de specialitate dispune de suficiente surse de informare asupra subiectelor generale ce țin de dreptului internațional public și esența

dreptului internațional umanitar și a dreptului internațional al drepturilor omului ce reglementează relațiile sociale specifice conflictelor armate contemporane.

În ceea ce ține de companiile militare și de securitate private, sunt disponibile un șir de articole științifice și rapoarte de cercetare care prezintă în general locul și rolul acestor companii în cadrul conflictelor armate sau analizează tangențial aceste subiecte în cadrul lucrărilor ce vizează metodele și mijloacele legale de ducere a războiului. În lumina actualității și importanței temei supuse analizei, urmează să punctăm faptul că, la momentul actual, nu există o lucrare fundamentală care ar avea drept obiect de cercetare statutul juridic al companiilor militare și de securitate private prin prisma elementelor specifice ale conflictelor armate contemporane.

Fenomenul companiilor militare și de securitate private în general și reglementarea juridică a implicării acestora în cadrul conflictelor armate și a tensiunilor și dezordinelor interne este una dintre principalele teme de cercetare în domeniul dreptului internațional umanitar, iar autorii, lucrările cărora sunt analizate în cadrul prezentei cercetări, reflectă diverse aspecte ale acestui fenomen, de la evoluția istorică pînă la analiza mecanismelor și instrumentelor de atragere la răspundere a acestor companii și a angajaților acestora pentru încălcarea normelor dreptului internațional umanitar, fapt prezentat în paragraful 1 al capitolului 1 al prezentei lucrări.

Rezultatele analizei și cercetării asupra statutului juridic al companiilor militare și de securitate private au fost discutate în cadrul mai multor evenimente științifice relevante și reflectate în articolele publicate în revistele de specialitate și culegerile de lucrări ale conferințelor științifice naționale și internaționale.

3. Scopul cercetării. Prin prisma importanței și actualității temei supuse cercetării, scopul prezentei lucrări este de a analiza statutul juridic al companiilor militare și de securitate private la nivel național și internațional și de a realiza o cercetare complexă a mecanismelor și instrumentelor juridice de reglementare eficientă și de prevenire și combatere a efectelor negative generate de implicarea tot mai activă și directă a acestor companii în conflictele armate contemporane în vederea asigurării respectării normelor dreptului internațional umanitar.

4. Obiectivele cercetării. Pentru realizarea eficientă a scopului propus, sunt setate următoarele obiective principale ale prezentei cercetări:

1. Analiza principalelor lucrări de referință asupra statutului juridic al companiilor militare și de securitate private și a evoluției istorice a acestui fenomen;

2. Determinarea evoluției, statutului și importanței reglementarilor juridice ale utilizării serviciilor companiilor militare și de securitate private în Statele Unite ale Americii;
3. Cercetarea procesului de reglementare a statutului juridic al companiilor militare și de securitate private în statele europene, în vederea evidențierii bunelor practici;
4. Analiza bazei normative la nivelul național al unor state de pe continentul African;
5. Determinarea statutului juridic al angajaților companiilor militare și de securitate private și stabilirea criteriilor de calificare a acestora;
6. Reflectarea tendințelor actuale în materie de reglementare a statutului juridic al companiilor militare și de securitate private la nivel internațional;
7. Stabilirea impactului implicării companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane asupra monopolului statului de utilizare a forței militare;
8. Aprecierea locului și rolului companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate din: Irak, Siria și Ucraina.

5. Ipoteza de cercetare. În sensul prezentei cercetări considerăm că **ipoteza** principală constă în faptul că implicarea directă și activă a companiilor militare și de securitate private în cadrul ostilităților și situațiilor tensionate este o realitate incontestabilă, iar cooperarea statelor, organizațiilor internaționale și a asociațiilor reprezentative ale acestor companii dictează necesitatea elaborării unui instrument juridic internațional agreat de toate părțile interesate în vederea asigurării respectării normelor dreptului internațional umanitar în cadrul conflictelor armate contemporane.

6. Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. În procesul de analiză a statutului juridic al companiilor militare și de securitate private am utilizat următoarele metode de cercetare științifică, și anume:

- metoda istorică, pentru a evidenția etapele și elementele specifice ale dezvoltării și utilizării structurilor private în cadrul conflictelor armate în cele patru perioade de dezvoltare ale umanității, evidențiind caracteristicile originale ale fiecărei etape și analizând în context istoric locul, rolul și gradul de utilizare a factorului privat în ostilități;

- metoda comparativă, ne-a permis să realizăm o cercetare comparativă a mecanismelor și instrumentelor de reglementare a statutului juridic al companiilor militare și de securitate private la nivel național din mai multe state pentru a scoate în evidență atât elemente comune ale tendințelor, inițiativelor, metodelor și mecanismelor de reglementare, cât și analiza comparativă a instrumentelor juridice internaționale ce au drept obiectiv limitarea, ordonarea și controlul asupra activităților

specifice ale acestor companii de la acțiuni de logistică și pregătire a contingentului militar al unui stat pînă la participarea directă în ostilități;

- metoda logică, ne-a permis să cercetăm și analizăm critic prevederile normative la nivel național și internațional în vederea identificării principalelor tendințe, direcții și abordări de reglementare a activității companiilor militare și de securitate private în conflictele armate contemporane;

- metoda cantitativă, la această metodă s-a recurs în contextul sistematizării și evidențierii surselor normative și doctrinare ce reflectă situația de fapt în această nouă piață internațională a serviciilor militare și de securitate private și impactul acestora asupra procesului de asigurare a respectării normelor dreptului internațional umanitar în conflictele armate contemporane;

- metoda prospectivă, utilizată pentru identificarea celor mai eficiente metode de cooperare dintre statele afectate și interesate, organizațiile internaționale interguvernamentale și inițiativele asociațiilor reprezentative ale companiilor militare și de securitate private în procesul dificil și anevoios de stabilire și reglementare a standardelor internaționale de gestionare a implicării acestor actori în cadrul ostilităților și situațiilor tensionate;

- metoda sistemică, ne-a permis să realizăm o analiză sistemică a prevederilor normative reglementează procesul de prevenire și combatere a efectelor negative generate de implicarea directă, necontrolată și ghidată exclusiv de interesul material al acestor companii în quasitotalitatea conflictelor armate contemporane, în cadrul sistemului de drept internațional public;

- metoda analizei sintetice, se dovedește a fi indispensabilă în procesul de formulare a concluziilor și recomandărilor.

7. Problema științifică soluționată constă în elucidarea și argumentarea necesității și importanței elaborării și adoptării unui instrument juridic internațional care să stabilească clar statutul juridic al companiilor militare și de securitate private și a angajaților acestora în cadrul conflictelor armate contemporane, descriind situația de fapt și identificînd deficiențele normative atât la nivel național cât și imposibilitatea tentativelor de reglementare la nivel internațional de a stabili statutul juridic al acestor actori privați, făcînd abstracție de interesele exclusiv comerciale ale acestora și a intereselor divergente ale statelor afectate de conflicte armate, în vederea asigurării respectării normelor dreptului internațional umanitar.

8. Noutatea și originalitatea științifică rezidă în faptul că teza constituie un studiu amplu în cadrul căruia se cercetează evoluția și esența statutului juridic al structurilor private denumite

convențional companii militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane cu scopul de a analiza comparativ mecanismele și instrumentele de reglementare juridică a activităților acestor entități la nivel național în SUA și unele state din Europa și Africa pentru a evidenția bunele practici în acest sens, precum și tentativele și inițiativele de reglementare juridică a acestor companii în statele care sunt afectate sau implicate în cele mai recente conflicte armate, precum Ucraina și Federația Rusă.

Prezența masivă și agresivă a companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane al căror unic obiectiv este obținerea de profit, încălcarea frecventă a principiilor dreptului internațional public și a dreptului internațional umanitar de către angajații acestora, lipsa unor criterii foarte clare și general acceptate de definiție a statutului și de reglementare clară a tipurilor de activități permise pentru a fi executate și asocierea structurilor private pentru a-și coordona activitățile constituie argumente în favoarea noutății, originalității și necesității de realizare a unei cercetări complexe la acest subiect.

De asemenea originalitatea și noutatea lucrării se manifestă prin analiza complexă a statutului juridic al angajaților companiilor militare și de securitate private, prin prisma categoriilor de participanți în ostilități, în sensul prevenirii și combaterii fenomenului de participare directă a acestora în cadrul conflictelor armate contemporane și a asigurării respectării normelor dreptului internațional umanitar. Noutatea lucrării se manifestă prin cercetarea complexă a tentativelor de reglementare a statutului juridic al acestor companii și argumentarea necesității elaborării unei convenții internaționale care ar reglementa direct și multiaspectual statutul juridic al acestei noi categorii de participanți omniprezenți în cadrul conflictelor armate contemporane.

9. Sumarul capitolelor tezei. Structura compartimentelor tezei reflectă elementele componente ale acesteia și este într-o strictă concordanță cu tema, scopul și obiectivele lucrării.

În Capitolul I ”**Analiza doctrinară și evoluția statutului juridic al companiilor militare și de securitate private**” sunt reflectate cele mai importante lucrări care au stat la baza realizării cercetării asupra statutului juridic al companiilor militare și de securitate private și sunt analizate cele mai relevante etape ale apariției și dezvoltării structurilor private și locul și rolul acestora în cadrul conflictelor armate.

Paragraful 1.1. ”*Analiza principalelor lucrări de referință asupra statutului juridic al companiilor militare și de securitate private*” reflectă monografiile și articolele științifice ale doctrinarilor moderni naționali și internaționali ce au drept obiect de cercetare direct sau indirect

companiile militare și de securitate private prin prisma obiectivului de respectare a normelor dreptului internațional umanitar în cadrul conflictelor armate.

Paragraful 1.2. *”Evoluția statutului juridic al companiilor militare și de securitate private”* cercetează evoluția istorică a locului și rolului structurilor private în cadrul conflictelor armate, în vederea analizei complexe a acestui fenomen, de la cele mai vechi civilizații și până în Evul Mediu, când pe lângă participarea mercenarilor în cadrul ostilităților, poate fi evidențiată și prezența unor structuri private bine organizate care acționau în scopul obținerii beneficiilor materiale, indiferent de natura și scopul conflictului armat. În perioada contemporană, mai ales după Războiul Rece, companiile militare și de securitate private se dezvoltă într-un ritm alert, iar reglementările juridice internaționale sunt practic inexistente.

Capitolul II **”Reglementarea juridică a statutului companiilor militare și de securitate private la nivel național”** analizează conținutul și esența legislației naționale a diferitor state în vederea identificării elementelor comune, a dificultăților de adoptare și implementare, a gradului de eficiență și a tendințelor de reglementare a statutului juridic al companiilor militare și de securitate private la nivel național.

Paragraful 2.1. *”Companiile militare și de securitate private în Statele Unite ale Americii – evoluție, reglementare juridică și perspective”*, analizează Statele Unite ale Americii drept cel mai important subiect de drept internațional care reglementează și utilizează la nivel național serviciile companiilor militare și de securitate private. SUA reglementează foarte minuțios activitatea companiilor militare și de securitate privată și face uz de serviciile specifice și complexe prestate de acestea pentru creșterea capacităților militare și operaționale ale propriilor forțe. Aceste companii participă direct sau indirect în majoritatea operațiunilor militare atât cele oficiale, cât și cele pe care guvernul nu și le asumă. De asemenea, sunt evidențiate deficiențe și provocări generate de acest proces pentru sistemul de drept internațional umanitar în general și asupra reglementării juridice a acestor noi subiecți ai conflictelor armate contemporane în special.

Paragraful 2.2. *”Reglementarea juridică a activităților companiilor militare și de securitate private în statele europene”* reflectă evoluția, esența și elementele specifice ale reglementărilor naționale ale statutului juridic al companiilor militare și de securitate private în legislațiile naționale ale Marii Britanii, Franței, Germaniei și Federației Ruse ca fiind cele mai relevante pentru subiectul cercetat și pentru a evidenția realizările, practicile și tendințele de gestionare și asimilare a factorului privat în procesul de realizare a obiectivelor de apărare și securitate națională.

Paragraful 2.3. *”Baza normativ-juridică națională a activităților companiilor militare și de securitate private în unele state de pe continentul African”* cercetează reglementarea juridică a statutului companiilor militare și de securitate private în cele mai relevante cazuri de pe continentul African cu scopul de a evidenția elementele specifice și necesitatea asigurării implementării prevederilor normative adoptate. Discuțiile despre necesitatea preluării sub control a unui astfel de fenomen precum mercenariatul au servit drept imbold pentru apariția și dezvoltarea legislației atât naționale, cât și la nivel continental, mai întâi în domeniul interzicerii mercenariatului, iar apoi în domeniul reglementării activităților companiilor militare și de securitate private.

Capitolul III **” Imperative și dificultăți în reglementarea juridică a activităților caracteristice companiilor militare și de securitate private la nivel internațional”** reflectă principalele rezultate ale cercetării statutului juridic al angajaților companiilor militare private în cadrul conflictelor armate contemporane, cercetează principalele criterii de clasificare a companiilor militare și de securitate private și analizează cele mai importante inițiative de reglementare la nivel internațional a fenomenului de implicare directă a companiilor militare și de Securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane

Paragraful 3.1. *”Calificarea statutului juridic al angajaților companiilor militare și de securitate private”*, elucidează drepturile și obligațiile personalului companiilor militare și de securitate private în cazul participării directe în cadrul ostilităților caracteristice conflictelor armate contemporane, prin prisma statutului juridic al: combatanților, mercenarilor, persoanele civile care însoțesc forțele armate și persoanelor civile.

Paragraful 3.2. *”Tendențe actuale în materie de reglementare a statutului juridic al companiilor militare și de securitate private”* analizează corelația dintre îndatoririle, obligațiile actorilor nestatali și statutul lor juridic în conformitate cu prevederile dreptului internațional umanitar, precum și documentele și instrumentele juridice care pretind să reglementeze capacitatea juridică a companiilor militare și de securitate private, cercetează aspectele legate de implementarea normelor descrise în documentele propuse de comunitatea internațională și reflectă inițiativele Organizației Națiunilor Unite menite să asigure implementarea practică a acestor prevederi.

Paragraful 3.3. *”Evaluarea impactului implicării entităților private în cadrul conflictelor armate contemporane asupra monopolului statului de utilizare a forței militare”* Participarea activă a companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane generează un impact puternic asupra monopolului statului de utilizare a forței militare. Mecanismele, procedurile

și scenariile de colaborare dintre state și companiile militare și de securitate private în vederea realizării în practică a unor funcții care aparțineau exclusiv structurilor etatice formează obiectul de cercetare al prezentului paragraf.

Capitolul IV ”**Provocări de ordin juridic generate de implicarea companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane. Studiu de caz.**”, cercetează ponderea și gradul de implicare a companiilor militare și de securitate private în cadrul celor mai relevante conflicte armate ale secolului XXI și consecințele generate de participarea activă atât pentru statele afectate, cât și pentru întreg sistemul de reglementare și asigurare a respectării normelor dreptului internațional umanitar.

Paragraful 4.1. ”*Rolul actorilor privați în cadrul conflictului armat din Irak*” analizează ponderea și intensitatea implicării companiilor militare și de securitate private în Irak, pentru a sistematiza consecințele și provocările juridice generate de acesta pentru întreg sistemul de asigurare a respectării normelor dreptului internațional umanitar în cadrul conflictelor armate contemporane.

Paragraful 4.2. ”*Efectele implicării companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictului armat din Siria*”. Lipsa unor reglementări internaționale care ar defini statutul juridic al companiilor militare și de securitate private și al angajaților acestora, lipsa unui mecanism eficient de atragere la răspundere atât al angajaților acestor companii pentru încălcarea gravă a normelor dreptului internațional umanitar cât și a statelor care contractează în secret aceste servicii, duc la creșterea numărului de participanți de acest gen în cadrul conflictelor armate contemporane. Prezentul paragraf reflectă locul și rolul companiilor militare și de securitate private în cadrul operațiunilor militare de partea tuturor actorilor implicați și efectele utilizării acestui gen de servicii în cadrul conflictului armat din Siria.

Paragraful 4.3. ”*Consecințe juridice ale participării companiilor militare și de securitate private în conflictul armat din Ucraina*” analizează provocările juridice în ceea ce privește interpretarea legislației naționale aplicabile asupra operațiunilor militare din Ucraina, precum și preocupările și discrepanțele juridice cu privire la clasificarea activității companiilor militare și de securitate private în conflictele armate internaționale sau tensiuni interne. De asemenea este prezentat și cercetat precedentul Alexander Alexandrov și Yevgeny Yerofeyev din 2016 pentru sistemul judecătoresc din Ucraina și pentru tragerea la răspundere a persoanelor cu cetățenie străină care participă direct la ostilități și tentativa de reglementare normativă a statutului juridic al companiilor militare private în Ucraina.

I. ANALIZA DOCTRINARĂ ȘI EVOLUȚIA STATUTULUI JURIDIC AL COMPANIILOR MILITARE ȘI DE SECURITATE PRIVATE

1.1. Analiza principalelor lucrări de referință asupra statutului juridic al companiilor militare și de securitate private

Analiza lucrărilor autorilor din domeniul dreptului internațional public în general și a dreptului internațional umanitar în special, asupra statutului juridic al companiilor militare și de securitate private, formează obiectul cercetării prezentului paragraf.

Autoarea **Jennings, K.M.** în lucrarea **Armed Services: Regulating the Private Military Industry**, din 2006,¹ analizează efectele expansiunii și prezenței masive a companiilor militare private în cadrul conflictelor armate din Afganistan, Irak și nu doar. Sunt reflectate provocările de ordin juridic și operațional generate de participarea activă a angajaților acestui gen de companii la realizarea celor mai sensibile misiuni în cadrul ostilităților și efectele participării directe a angajaților companiilor militare și de securitate private asupra statutului lor juridic și asupra sistemului de norme a dreptului internațional umanitar care nu reglementează expres acest gen de situații.

De asemenea sunt prezentate efectele negative ale participării directe a acestor companii în cadrul operațiunilor militare pentru statele pe teritoriul cărora se produc ostilitățile dar și pentru statele care apelează tot mai mult la acest gen de servicii pentru a-și realiza obiectivele în cadrul acestor operațiuni, fără a-și asuma răspunderea pentru acțiunile acestor actori. Sunt trecute în revistă tentative de reglementare a activităților companiilor militare și de securitate private la nivel internațional și sunt evidențiate lacunele acestor acte normative care au doar un efect de recomandare și uniformizare a practicilor în domeniu.

Autoarea insistă și asupra fenomenului de autoreglementare a calității serviciilor prestate de către companiile militare și de securitate private prin crearea de asociații internaționale sau regionale care au intenția de a uniformiza standardele de activitate și de a asigura respectarea regulilor pieței și a normelor dreptului internațional umanitar.

Încă în anul 2008, în lucrarea sa **”Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry ”**², **Singer P. W.** constată că corporațiile vând acum abilități și servicii pe care până de

¹ Jennings, K.M. *Armed Services: Regulating the Private Military Industry*, Fafo report nr.: 532, Oslo: Fafo, 2006, 62 p. [on-line]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.fafo.no/media/com_netsukii/532.pdf>

² Singer P. *Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry*. Cornell University Press, 1st edition, 2008, 360 p.

curând le posedau doar militarii de stat. Produsele lor variază de la echipe de comando instruite până la sfaturi strategice de la generali. Această nouă „Industrie militară privatizată” cuprinde sute de companii, mii de angajați și venituri de miliarde de dolari. Fie ca asistenți sau furnizori, astfel de firme au participat la conflictele armate din Africa, Asia, Balcani și America Latină. Mai recent, acestea au devenit un element cheie în operațiunile militare ale SUA. Corporațiile private care lucrează pentru profit influențează acum cursul conflictelor naționale și internaționale, dar consecințele au fost foarte puțin cercetate.

În această lucrare, autorul oferă prima descriere a industriei serviciilor militare și a implicațiilor sale mai largi și include o descriere a modului în care funcționează afacerea, precum și portrete ale fiecăruia dintre tipurile de bază de companii: furnizori militari care oferă trupe pentru operațiuni tactice, consultanți militari care furnizează consiliere și instruire de specialitate și companii de sprijin militar care vând logistică, informații și inginerie. În același timp, autorul constată că introducerea scopului profitului pe câmpul de luptă generează întrebări îngrijorătoare – pentru democrație, pentru etică, pentru management, pentru drepturile omului și pentru securitatea națională.

O altă lucrare care analizează sistemic problema implicării factorului privat în cadrul conflictelor armate contemporane este lucrarea autorului **Gumedze Sabelo** **”From Market for Force to Market for Peace. Private Military and Security Companies in Peacekeeping Operations”**.³ Această monografie contribuie la dezbateră privind utilizarea companiilor militare și de securitate private. Accentul său specific este pe proliferarea acestor actori privați în operațiunile de menținere a păcii de pe continentul african. Aceste companii, spre deosebire de predecesorii lor mercenari, sunt un fenomen relativ nou, iar grupul de autori oferă perspective diferite asupra acestei probleme.

Deși tendința de utilizare a serviciilor operatorilor privați câștigă amploare, aceasta nu poate fi acceptată fără circumspecție. Așa cum sugerează titlul acestei monografii, una dintre întrebările cheie este modul în care aceste companii au făcut, într-un interval scurt de timp, tranziția de la operatorii de pe „piața forței” la operatorii pe „piața de pace”. În lumina expansiunii lor fără precedent și a publicității negative pe care au primit-o în ultimele două decenii, problema reglementării acestor companii este una de mare amploare.⁴

³ Gumedze S. From Market for Force to Market for Peace. Private Military and Security Companies in Peacekeeping Operations. Pretoria, Institute for Security Studies, Monograph Series No 183, 2011, 127 p. [on-line]. [accessed 28.10.2021]. Available on Internet: URL:<https://www.issafrica.org/uploads/Mono183.pdf> >

⁴ Gumedze S. From Market for Force to Market for Peace. Private Military and Security Companies in Peacekeeping Operations, p. 1

În sensul prezentei cercetări sunt importante perspectivele și aspectele diverse și controversate analizate de autori în cadrul monografiei asupra locului și rolului companiilor militare și de securitate private nu doar în serviciul guvernelor, dar și ca exponenți ai organizațiilor internaționale și regionale responsabile de asigurarea păcii pe continentul African.

După sfârșitul Războiului Rece, când au apărut noi participanți în politica mondială, nu numai sistemul politic internațional a început să se schimbe, ci și metodele clasice de purtare a conflictelor armate. În aceste condiții s-au dezvoltat noi mijloace, tehnologii și metode de luptă cu inamicul.

În lumea modernă, unde contradicțiile internaționale și conflictele militare apar în mod constant, se încearcă să se răspundă în mod adecvat provocărilor existente. În acest sens, companiile militare și de securitate private devin din ce în ce mai solicitate. Serviciile lor sunt folosite de state, corporații transnaționale, organizații internaționale. Angajații acestor companii sunt fundamental diferiți de mercenarii clasici, acestea fiind structuri corporative, lucrează legal cu partea care le angajează în baza unui contract.

Autoarea Marie-Ève Lapointe în articolul cu titlu interogativ **”Le Droit International Humanitaire, a la merci des entreprises militaires et de sécurité privé?”**⁵ cercetează proliferarea companiilor militare și de securitate private la începutul secolului XXI și implicarea lor tot mai mare în conflictele armate. În opinia autoarei această implicare generează multe întrebări dincolo de problema statutului acestor companii în temeiul dreptului internațional umanitar. În textul articolului este analizat impactul acestei „privatizări a războiului” asupra dezvoltării dreptului internațional public și, în special, asupra dreptului internațional umanitar.

De asemenea se demonstrează că logica comercială care predomină în prezent în reglementarea companiilor militare și de securitate private se înscrie într-o perspectivă istorică în care actorii privați care participă direct în conflictele armate, acționează în funcție de interesele statului. Prin această prismă autoarea abordează problema prezenței actorilor „privați” în conflictele armate din perspectivă istorică, pentru a demonstra că percepția violenței legitime ca prerogativă a statului este o construcție recentă, reflectă cauzele care stau la baza apariției și apoi a proliferării companiilor militare și de securitate private și analizează cum acestea se potrivesc cu dreptul internațional umanitar. Prezenta lucrare aduce un aport consistent pentru cercetarea impactului „privatizării războiului” asupra dreptului internațional public și în special asupra dreptului internațional umanitar.

⁵ Lapointe, M.-È. Le Droit International Humanitaire, a la merci des entreprises militaires et de securite prive? Dans: Revue québécoise de droit international, 24(1), 2011, p. 69–104

Autorii **Cameron L., Chetail V.** în lucrarea **”Privatizing War. Private Military and Security Companies under Public International Law”**⁶ analizează complex locul și rolul companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate prin prisma monopolului statului asupra violenței și a normelor dreptului internațional umanitar care urmează să fie aplicate și respectate.

Un număr tot mai mare de state utilizează companii militare și de securitate private pentru o varietate de sarcini care, în ultimul secol, au fost îndeplinite în primul rând de soldați. Această lucrare examinează limitele din dreptul internațional cu privire la modul în care statele pot folosi actorii privați, ducând dezbaterile dincolo de întrebarea dacă angajații companiilor militare și de securitate private sunt mercenari.

Cameron L., Chetail V. analizează aspecte precum modul în care activitățile acestor companii sunt reglementate de normele dreptului internațional umanitar, dacă personalul lor este civil sau sunt combatanți și modul în care utilizarea forței în autoapărare se raportează la participarea directă la ostilități, ceea ce constituie o problemă cheie pentru o industrie care operează prin exploatarea dreptului de a folosi forța în autoapărare. De asemenea este descris modul în care obligațiile legale existente, inclusiv în temeiul răspunderii statelor și participanților la ostilități, ar trebui să joace un rol în reglementarea industriei.

În opinia autorilor, schimbările tehnologice au creat oportunitatea de a utiliza serviciile persoanelor civile pentru a programa sau opera sisteme complexe de arme. Aceste tendințe au modificat drastic realitatea faptică față de care normele dreptului internațional umanitar urmează să fie aplicate. Marea provocare este generată de faptul că cadrul legal care a fost conceput inițial pentru a controla activitățile statelor în conflictele armate, astăzi urmează să reglementeze efectiv acțiunile unei game largi de actori nestatali. În acest sens, companiile militare și de securitate private nu sunt decât o manifestare a unui fenomen general. Statele, ONU și alte organizații, precum și industria însăși, încearcă să stabilească limitele externalizării în contextul conflictelor armate, precum și să exploreze căi de reglementare a industriei.⁷

Cameron L., Chetail V. consideră că statele nu pot externaliza capacitatea de a decide să folosească forța împotriva unui alt stat către un actor privat, care ar putea include operarea de drone

⁶ Cameron L., Chetail V. *Privatizing War. Private Military and Security Companies under Public International Law*. Cambridge University Press, 2013, 720 p.

⁷ Cameron L., Chetail V. *Privatizing War. Private Military and Security Companies under Public International Law*. Cambridge University Press, 2013, p. 672

militare pentru a ataca persoane pe teritoriul străin. Mai mult, chiar și atunci când companiile militare și de securitate private sunt utilizate în situații de conflict armat, dreptul internațional umanitar prescrie în mod explicit și implicit anumite roluri și funcții doar pentru membrii forțelor armate ale statului. În orice caz, statele trebuie să respecte regulile bunei-credințe, atât în stabilirea activităților care pot fi externalizate, cât și în motivele acestora de externalizare.⁸

Interacțiunea cu participanții la relațiile internaționale permite companiilor militare private să acționeze ca actor politic independent, dar nu există documente obligatorii care să le reglementeze activitățile, ceea ce generează consecințe negative. În articolul realizat de autorii **Манойло А. В. și Зайцев А. Я. "Международно-правовой статус частных военных компаний"**⁹ este prezentată istoria fenomenului companiilor militare și de securitate private, se examinează situația actuală asociată participării acestora la conflicte armate, se analizează documentele juridice internaționale existente care pot deveni un prototip al cadrului legislativ internațional și național nou pentru companiile militare și de securitate private.

Autoarea **Сибилева О.П.** în articolul științific **"Деятельность ЧВК в современных вооружённых конфликтах как вызов международному гуманитарному праву"** reflectă activitatea companiilor militare private în prezent și face o evaluare juridică atât a companiilor militare private, cât și a activităților acestora. Sunt date recomandări privind activitatea juridică și organizatorică a statului cu companiile militare private. Astfel, în contextul globalizării economiei mondiale, rolul organizațiilor militare private în viitoarele conflicte armate va crește.

Spre deosebire de instituțiile tradiționale ale armatei și poliției, ale căror acțiuni sunt reglementate atât de legislația internațională, cât și de cea națională, în prezent nu există un cadru legislativ pentru companiile militare și de securitate private la nivel internațional, iar Convențiile de la Geneva nu reprezintă un obstacol pentru companiile militare și de securitate private occidentale, chiar și atunci când aceste organizații își folosesc angajații direct în ostilități. Situația actuală cu utilizarea forței militare de către actori nestatali impune o definiție legislativă a statutului acestor

⁸ Cameron L., Chetail V. *Privatizing War. Private Military and Security Companies under Public International Law.* Cambridge University Press, 2013, p. 672-673

⁹ Манойло А. В., Зайцев А. Я. *Международно-правовой статус частных военных компаний.* В: Вестник Российской Академии Наук, 2020, том 90, № 1, с. 47–55.

companii și părților contractante atât la nivel internațional, cât și național, încurajând dezvoltarea de noi acorduri internaționale în domeniul combaterii mercenariatului.¹⁰

Autorul **Волеводз А.Г.** în articolul **”О международных инициативах в сфере правового регулирования деятельности частных военных и охранных компаний”**,¹¹ realizează o cercetare a elementelor caracteristice companiilor militare și de securitate private prin prisma fenomenului de mercenariat. În opinia acestuia utilizarea mercenarilor atât în formate tradiționale, cât și în cele netradiționale rămâne o problemă serioasă în lumea de astăzi. Activitățile la nivel internațional, ale unui număr de companii private care recrutează, antrenează, folosesc sau finanțează foști militari și foști polițiști din toate regiunile lumii pentru a opera în zone de conflict armat prezintă noi modalități de activități de mercenariat. Tendința de externalizare și privatizare a diferitelor funcții militare de către un număr de state în ultimii 10 ani a dus la dezvoltarea companiilor militare și de securitate private. La nivel internațional au fost câteva inițiative de elaborare a unui sistem comun de reglementare a companiilor militare și de securitate private care își exportă serviciile în străinătate.¹²

Веселов Ю.А. în articolul **”История и роль ЧВК в современной мировой политике”**,¹³ analizează rolul companiilor militare private și relația acestora cu interesele naționale ale statelor. De asemenea, autorul reflectă procesul de formare a unei forme moderne de activitate a acestor companii, precum și să reflecte evoluția istorică a acestui proces. Abordarea interdisciplinară la intersecția științelor politice, juridice, istorice și economice prezintă un veritabil interes pentru studierea fenomenului implicării factorului privat în cadrul conflictelor armate contemporane. O atenție considerabilă este acordată datelor specifice disponibile publicului privind activitățile celor mai mari și mai influente companii militare și de securitate private, veniturile acestora și operațiunile scandaloase.

¹⁰ Сибилева О.П. Деятельность ЧВК в современных вооружённых конфликтах как вызов международному гуманитарному праву. Военная мысль, 2016. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://vm.ric.mil.ru/Stati/item/117182/>>

¹¹ Волеводз А.Г. ”О международных инициативах в сфере правового регулирования деятельности частных военных и охранных компаний.” В: Международное уголовное право и международная юстиция, 2009, №1, с. 12-17

¹² Волеводз А.Г. ”О международных инициативах в сфере правового регулирования деятельности частных военных и охранных компаний.” В: Международное уголовное право и международная юстиция, 2009, №1, с. 12

¹³ Веселов Ю.А. История и роль ЧВК в современной мировой политике. В: Мировая политика, 2021, № 3, с. 19 - 40. [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=33590>

Веселов Ю.А. consideră că companiile militare și de securitate moderne, în cea mai mare parte, au apărut ca urmare a privatizării funcțiilor statului și sunt un exemplu de externalizare a funcțiilor statului. Clasificarea specială și definiția companiilor militare private moderne, aspectele pozitive și negative ale utilizării acestora pentru state, cât și specificul principalelor tipuri de servicii pe care aceste companii le oferă clienților lor sunt reflectate în textul prezentului articol. Un loc aparte îl ocupă problema „intereselor suverane” în utilizarea companiilor militare private, ceea ce explică dezvoltarea insuficientă a cadrului juridic internațional care ar trebui să reglementeze activitățile companiilor militare private.

Articolul **”Феномен частных военных компаний в военно-силовой политике государств в XXI в.”**, realizat de autorii **Курьлев К.П., Мартыненко Е.В., Пархитько Н.П. și Станис Д.В.** examinează două aspecte principale ale fenomenului companiilor militare private. Primul este evoluția istorică și statutul juridic al companiilor militare private, care se modifică în timp. În primul deceniu al secolului XXI, companiile militare și de securitate private participă activ nu doar în activitatea militară în diferite regiuni ale lumii, ci prezintă caracteristicile unor actori economici independenți capabili să ocupe o anumită nișă în segmentul militar al economiei mondiale. A doua parte a articolului examinează activitățile practice ale companiilor militare private pe exemplul conflictului din Ucraina. Criza din Ucraina este unul dintre numeroasele exemple de utilizare a serviciilor companiilor militare private, iar prezența pe teritoriul Ucrainei a celor mai puternice companii militare private din lume, este o dovadă a importanței și ponderii proceselor care au loc în Ucraina, din punctul de vedere al intereselor actorilor dominanți ai sistemului internațional modern.

În opinia autorilor acestei cercetări, după ce companiile militare private și-au recuperat pe deplin costurile de întreținere în Afganistan și Irak, precum și după ce au obținut profituri uriașe din activitățile lor, nici marile corporații militare private și nici subcontractanții lor mai mici nu vor dispărea din economia mondială, ci vor ocupa o nișă stabilă. Ca dovadă a acestui scenariu se invocă faptul că industria de securitate și cea militară privată sunt în dezvoltare dinamică și depășesc sfera contractelor pur guvernamentale, deschizând noi oportunități de afaceri. Cel mai probabil, având un exemplu atât de reușit al Statelor Unite, alte state ar putea să dezvolte practica de a folosi actorii militari privați. Astfel, se cristalizează un instrument fundamental nou pentru poziționarea și protecția intereselor naționale ale anumitor state în relațiile internaționale.¹⁴

¹⁴ Курьлев К.П., Мартыненко Е.В., Пархитько Н.П., Станис Д.В. Феномен частных военных компаний в военно-силовой политике государств в XXI в. В: Вестник международных организаций, Т. 12, № 4, 2017, с. 130–149

O lucrare importantă pentru analiza situației companiilor militare și de securitate private din unele state de pe continentul African este studiul realizat sub conducerea lui **Alan Bryden** ”**La Privatisation de la Sécurité en Afrique Défis et Enseignements de la Côte d’Ivoire, du Mali et du Sénégal**”.¹⁵ Acesta este un răspuns la nevoile concrete în scopul promovării păcii, securității și bunei guvernari în lumea francofonă.

Securitatea privată în Africa se confruntă cu o creștere fără precedent. Atât din perspectiva multinațională, cât și din perspectiva întreprinderilor mici, piața securității comerciale a suferit transformări și evoluții în ultimii ani. Această dezvoltare a fost generată de mai mulți factori. În ceea ce ține de ofertă, reducerea personalului militar și ratele ridicate ale șomajului la nivel național au contribuit la creșterea atractivității profesionale a sectorului securității private, în timp ce cererea de servicii de securitate privată a fost alimentată de prezența crescută a companiilor multinaționale pe piață. Această cerere a fost alimentată și de creșterea atacurilor teroriste de pe continentul african în ultimii ani.¹⁶

Inițiative pentru promovarea bunei guvernări a securității private se confruntă în general cu problema clasificării servicii de securitate. Definițiile statice în această zonă nu permit să se țină cont de fluiditatea acestui sector. Unele companii sunt uneori lichidate și reconstituite sub diferite denumiri, în altele, companiile mai mici sunt cumpărate și preluate de multinaționale. În plus, însăși structura acestui sector este determinată de cerere, iar serviciile oferite sunt adaptate în mod constant pentru a satisface necesitățile care se află în permanentă schimbare.¹⁷

Recomandările de acțiune la nivel național, regional și internațional reflectă noi posibilități de acțiuni comune în vederea reglementării juridice adecvate la nivel național a activităților companiilor militare și de securitate private în vederea asigurării respectării drepturilor omului și a dreptului internațional umanitar pe timp de conflict armat.

În lucrarea ”**Irak, terre mercenaire. Les armées privées remplacent les troupes américaines**”,¹⁸ autorul **Bricet des Vallons G.-H.**, investighează cei cinci ani de haos în care companiile militare private au profitat de conflictul din Irak fără ca opinia publică să poată fi

¹⁵ Bryden A. La privatisation de la sécurité en Afrique - Défis et enseignements de la Côte d’Ivoire, du Mali et du Sénégal, DCAF,2016, 164 p.

¹⁶ Bryden A. La privatisation de la sécurité en Afrique - Défis et enseignements de la Côte d’Ivoire, du Mali et du Sénégal, DCAF,2016, p.1

¹⁷ Bryden A. La privatisation de la sécurité en Afrique - Défis et enseignements de la Côte d’Ivoire, du Mali et du Sénégal, DCAF,2016, p.3

¹⁸ Bricet des Vallons G.-H., Irak, terre mercenaire. Les armées privées remplacent les troupes américaines, 2010, 268 p.

informată. La sfârșitul anului 2007, doar teatrul irakian reprezenta un profit extraordinar de 85 de miliarde de dolari pentru firmele private, cifră care va ajunge la 100 de miliarde pentru anul fiscal 2009. Irakul are acum peste 190.000 de civili angajați de industria de apărare în contextul politicii de reconstrucție și stabilizare.

Inversare istorică, deoarece este pentru prima dată în istoria operațiunilor externe americane când asistăm la o schimbare a demografiei forțelor în favoarea sectorului privat. Autorul, specialist în probleme de apărare, analizează retrospectiv istoria acestor cinci ani de haos, la condițiile strategice care au permis apariția acestor noi imperii ale violenței private și constituirea unei adevărate piețe de securitate.

Autorii autohtoni **Cauia Alexandr și Chirtoacă Natalia** în cadrul monografiei **”Statutul juridic al combatantului în conflictele armate contemporane”**, analizează aspectele ce țin de calificarea juridică a participanților în cadrul conflictelor armate contemporane. În opinia autorilor, combatanții nelegali vor fi trași la răspundere penală, chiar dacă aceștia ar respecta normele dreptului internațional umanitar, pentru simplul fapt de participare directă la ostilități sub rezerva că răspunderea pentru astfel de acțiuni să fie prevăzută de legislația națională a statului în a cărui competență este judecarea acestora.¹⁹ O bună parte dintre angajații companiilor militare și de securitate private care participă direct în cadrul ostilităților pot fi trași la răspundere pentru acest fapt, sub rezerva citată anterior.

De asemenea, analizând statutul juridic al angajaților companiilor militare și de securitate private prin prisma statutului de combatant autorii menționează: ”Implicarea tot mai activă și solicitările tot mai diverse ale serviciilor prestate de companiile militare private, impun o cercetare mai minuțioasă a statutului juridic al personalului acestor companii. Astfel, în cazul când membrii companiilor militare private ar fi înrolați în cadrul forțelor armate regulate ale unei părți implicate în conflictul militar, aceștia ar dispune automat de statutul de combatant și respectiv de cel de prizonier de război, atât cât celelalte criterii impuse de Convenția a III-a de la Geneva ar putea fi realizate cu lux de prisosință. Această procedură, însă, se dovedește a fi una pur teoretică.”²⁰

¹⁹ Cauia A., Chirtoacă N., Statutul juridic al combatantului în conflictele armate contemporane. Chișinău: Notograf Prim, 2012, p. 59

²⁰ Cauia A., Chirtoacă N., Statutul juridic al combatantului în conflictele armate contemporane. Chișinău: Notograf Prim, 2012, p. 93

În sensul analizei literaturii de specialitate urmează să reflectăm studiul realizat de către Centrul pentru control democratic al forțelor armate care este o structură internațională care are drept obiectiv promovarea bunei guvernări și a reformei sistemului de securitate.

Ghidul legislativ pentru reglementarea companiilor militare și de securitate private de către state²¹ reflectă statutul juridic al acestor companii în diverse state din diferite regiuni ale globului. Acest studiu este valoros prin analiza comparativă a aspectelor ce țin de reglementarea la nivel național a procesului de înregistrare și controlul asupra activității companiilor militare și de securitate private la nivel național.

De asemenea sunt punctate etapele și exigențele necesare față de procesul de înregistrare a companiilor și față de instruirea angajaților acestor companii în vederea asigurării respectării de către acești actori a normelor internaționale ce țin de respectarea dreptului internațional umanitar și a dreptului internațional al drepturilor omului atât în cadrul conflictelor armate cât și în cadrul situațiilor tensionate pe teritoriul statelor de origine, precum și pe teritoriul statelor străine.

Analiza comparativă realizată în cadrul acestui studiu ne permite să observăm tendințele de reglementare la nivel național caracteristice pentru fiecare zonă geografică în parte, cât și pentru diferite categorii de state în dependență de evoluția istorică, gradul de dezvoltare economică și experiența de luptă a acestora.

Un element nu mai puțin important din cadrul acestui studiu este analiza provocărilor generate de inițiativa de reglementare a activităților actorilor privați în cadrul realizării unor funcții care până nu demult erau considerate a fi exclusiv de competența statului.

Literatura de specialitate este suficient de diversă în ceea ce ține de direcțiile generale de studiu ale dreptului internațional umanitar, dar nu putem constata prezența unei lucrări fundamentale asupra statutului juridic al companiilor militare și de securitate private prin prisma elementelor specifice ale conflictelor armate contemporane.

1.2. Evoluția statutului juridic al companiilor militare și de securitate private

Primele mențiuni despre mercenari datează din Antichitate. În Egiptul antic, găsim urme ale folosirii trupelor străine din Vechiul Regat (2649-2152 î.Hr.). În anul 1274 î.Hr., în timpul bătăliei de

²¹ Legislative Guidance Tool for States to Regulate Private Military and Security Companies, FDFA, DCAF, 60 p. https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Legislative-Guidance-Tool-EN_1.pdf

la Qadesh, trupele lui Ramses II au inclus mercenari nubieni, libieni și asiatici. Faraonul Apriès ar fi avut, în 569 î.Hr., o armată de 30.000 de mercenari.²²

În 401 î.Hr., când Cyrus cel mai tânăr vrea să fure coroana persană din mâinile fratelui său Artaxerxes al II-lea, primește ajutor de la Sparta și beneficiază de serviciile unei armate de peste 10.000 de mercenari greci pentru a-și atinge scopurile. Această armată, formată din soldați demobilizați în urma sfârșitului Războiului Peloponezian, au înfrânt armata regelui Artaxerxes al II-lea, dar Cyrus a murit în luptă. După ce a încheiat un armistițiu cu regele persan, armata de mercenari greci s-a trezit așadar fără conducător și a fost nevoită să se organizeze pentru a părăsi teritoriul inamic și a se întoarce acasă.²³

Trupele Cartaginei erau formate în principal din mercenari, care nu întotdeauna slujeau imperiul. Într-adevăr, după ce a pierdut Primul Război Punic, care s-a încheiat în 241 î.Hr., Cartagina nu și-a putut plăti cei 40.000 de mercenari, drept urmare, aceștia au jefuit orașul. Ulterior, celebra armată a lui Hannibal, formată tot din mercenari profesioniști, va pune la dispoziție trupe în timpul celui de-al Doilea Război Punic. Chiar și Roma a chemat mercenari să-și întărească Legiunea Romană.²⁴

În Grecia, orașele-state aveau mai mult decât oricând nevoie de mercenari, deoarece nu puteau forma o armată din proprii cetățeni al căror devotament patriotic era în declin. Confederațiile reușesc să mobilizeze un număr relativ mare de persoane, dar nu au putut niciodată să se descurce fără mercenari. Și mai mari sunt nevoile monarhiilor elenistice, angajate frecvent în războaie interminabile și sortite să ocupe și să dețină teritorii imense.²⁵ Mercenariatul în Grecia nu a fost în esență un factor de dezintegrare socială și politică. Acesta a fost mai degrabă rezultatul unei crize a natalității și de degenerare a calităților morale și patriotice ale cetățenilor.²⁶

Prin urmare, recursul la soldații privați rămâne frecvent și esențial, în special pentru sarcini care necesită specializare, cum ar fi utilizarea armelor noi. Dreptul de a jefui este adesea singurul salariu al mercenarilor. În secolul al XII-lea poate fi constatată prezența structurilor militare private cum ar fi Brabançons recrutați de Guillaume d'Ypres în 1135 și Cotereaux care devastează satele și alte așezări umane.²⁷ Almugavares, o companie formată în principal din mercenari catalani, au luptat

²² Chapleau Ph., *Les mercenaires de l'Antiquité à nos jours*, coll. Histoire, Rennes: Ouest, 2006, p. 9-11.

²³ Masqueray P. *Xénophon. Anabase (tome I et II)*, Paris, Société d'édition Les belles lettres, 3e éd., 1952, 178p.

²⁴ Sidos F.-X., *Les soldats libres. La grande aventure des mercenaires*, Paris, L'Aencre, 2008, p. 51

²⁵ Launey, M., *Recherches sur les armées hellénistiques*, I, Paris: E. de Boccard, 1949, p. 7

²⁶ Garlan, Y., *La Guerre dans l'Antiquité*, Paris: F. Nathan, p. 74

²⁷ Chapleau Ph., *Les mercenaires de l'Antiquité à nos jours*, p. 19.

cu turcii în numele împăratului bizantin Andronic al II-lea. Almugavarii au reușit chiar să controleze Ducatul Atenei timp de aproape optzeci de ani, creând astfel un stat cvasi-mercenar.²⁸

Papa Urban al V-lea promite absolvirea exmercenarilor care acceptă să lupte cu foștii lor camarazi de arme. Totuși, acest lucru nu împiedică Biserica Catolică să trimită mercenari într-o cruciadă sub autoritatea papală.²⁹ Statele de asemenea integrează trupele mercenare în propriile trupe pentru a asigura un control mai bun al activităților lor. În 1420, englezii au încercat astfel să creeze un registru al tuturor bărbaților înarmați, iar în 1445, regele Carol al VII-lea al Franței a creat Companiile de ordonanțe. Aceste companii raportează direct regelui, au caracter permanent și sunt plătite în mod regulat. Prin dorința sa de a controla activitatea mercenarilor, Franța a creat o primă armată permanentă.³⁰ Tot în acest moment, Elveția a început să reglementeze și să controleze angajarea mercenarilor elvețieni în străinătate.³¹

Cu toate acestea, în ciuda mecanismelor puse în aplicare pentru a controla aceste companii, acestea nu și-au folosit întotdeauna trupele în conformitate cu interesele și directivele guvernelor lor, iar multe ciocniri între aceste companii au avut loc în timp ce angajatorii lor erau în stare de pace. De exemplu, în 1621, Compania Britanică a Indiilor de Est a fost de acord să se alieze cu șahul persan pentru a recuceri orașul Ormuz de la trupele portugheze, în timp ce Anglia și Portugalia nu erau în război. Compania de Nord-Vest, înființată la Montreal, a atacat, în 1686, forturile Companiei Hudson's Bay, cu câteva decenii înainte de Războiul de Șapte Ani (1756-1763), însă cu ajutorul guvernatorului Noii Franțe.³²

Istoria ne învață că folosirea violenței a fost întotdeauna delegată diferitelor forme de actori privați, inclusiv corsari, mercenari sau companii comerciale. Cu toate acestea, trebuie menționat că în ceea ce privește corsarii, aceștia au fost actori cheie în conflictele armate din 1200 până la începutul secolului al XIX-lea. Angajați de puterile coloniale, aceștia aveau scrisori de marcă care îi autorizează să se angajeze în acte de război sau represalii împotriva navelor inamice.

În ceea ce privește companiile comerciale (de exemplu, Hudson's Bay Company, sau companiile olandeze și engleze din India de Est), acestea nu erau doar împuternicite să folosească violența în numele puterii contractante și au construit în special armate reale pentru a-și proteja

²⁸ Sidon F.-X., *Les soldats libres. La grande aventure des mercenaires*, p. 70-74.

²⁹ Percy S., *Mercenaries: The History of a Norm in International Relations*, Oxford University Press, 2007, p. 82

³⁰ Sidon F.-X., *Les soldats libres. La grande aventure des mercenaires*, p. 120

³¹ Percy S., *Mercenaries: The History of a Norm in International Relations*, p. 84-85

³² Thomson J.E., *Mercenaries, Pirates, and Sovereigns: State-Building and Extraterritorial Violence in Early Modern Europe*. Princeton> Princeton University Press, 1994, p. 61-65

comerțul, dar erau și investite cu puteri suverane în numele apărării intereselor comerciale în curs de dezvoltare.

Dintr-o serie de motive, acești actori au fost treptat reconvertiți, sau pur și simplu ostracizați din societatea internațională.³³ Folosirea mercenarilor de către diferite forme de organizații statale începe odată cu apariția conflictelor armate. Cu toate acestea, abia în epoca medievală mercenarii au ajuns la ceea ce unii califică drept „epoca sa de aur”.³⁴

În același timp asistăm la dezvoltarea treptată a sistemului bancar italian și a *condotta* (contractul),³⁵ care a devenit rapid un instrument esențial pentru mercenari, care îl folosesc pentru a-și oficializa legătura de afaceri cu puterea contractantă. Pe scurt, confruntat cu un control suveran care se prăbușește ca urmare a Războiului de o sută de ani (1337-1453), mercenariatul crește și se instituționalizează treptat prin crearea unor companii libere. Aceasta marchează nașterea pieței de mercenari, care se impune rapid ca una dintre principalele piețe din Europa.³⁶ În Evul Mediu, conducătorii feudali au angajat soldați străini profesioniști pentru că erau mai bine pregătiți decât țaranii chemați să slujească sub steagul domnilor.

În secolul al XV-lea, mercenarii scoțieni liberi au fost incluși în garda personală a regelui Franței. Mercenarii catolici irlandezi cunoscuți sub numele de „gâștele sălbatice” au ocupat o parte substanțială din armatele Spaniei și Flandrei în secolul al XVII-lea.³⁷ Până în secolul al XVII-lea, exercitarea violenței devenise o afacere.

În 1648, Pacea de la Westfalia a consacrat apariția statelor suverane, bazate pe principiile teritorialității și egalității.³⁸ Aceasta va contribui la înlocuirea armatelor de mercenari cu armate de stat,³⁹ în special prin instituirea serviciului militar obligatoriu în timp de pace ca și în timp de război.⁴⁰

³³ Thomson J.E., *Mercenaries, Pirates, and Sovereigns*, p. 32

³⁴ David É., *Mercenaires et volontaires internationaux en droit des gens*. Bruxelles: Éditions de l'Université de Bruxelles, 1978, p. 5-21

³⁵ Singer P. W. *Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry*. Cornell University Press, 1st edition, 2008, p. 22

³⁶ Thomson J.E., *Mercenaries, Pirates, and Sovereigns*, p. 27.

³⁷ Wing, I. *Private Military Companies and Military Operations*. Land Warfare Studies Centre, Working Paper № 138, October 2010, p.5-7. on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://researchcentre.army.gov.au/sites/default/files/wp138-private_military_companies_and_military_operations_ian_wing.pdf>

³⁸ Dupuis P.-M., *L'unité de l'ordre juridique international*. Cours général de droit international public. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2003, p. 47.

³⁹ Singer P. W. *Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry*, p. 29

⁴⁰ David É., *Mercenaires et volontaires internationaux en droit des gens*, p. 11.

Folosirea trupelor de mercenari străini nu dispare, dar independența acordată acestor trupe este practic anulată, iar schimbul de trupe se face de la stat la stat.⁴¹

Armata Companiei Engleze a Indiilor de Est, creată între 1750 și 1783, a fost, fără îndoială, cea mai remarcabilă armată privată din istorie, în ceea ce privește viteza de creare, dimensiunea ei și realizările sale.⁴²

Compania ar fi preferat probabil să-și facă armata în întregime europeană, deși nu a putut niciodată să convingă destui oameni în India pentru a acționa ca soldați obișnuiți. Așadar, marea sa expansiune după 1750 a presupus recrutarea de indieni, mercenari indigeni, mai ales hinduși din clasele războinice din societatea indiană. Ei au fost în general credincioși și ascultători față de ofițerii lor britanici, care au descoperit că sunt suficient de adaptabili pentru a realiza tactici disciplinate de infanterie europeană bazate pe arme de foc, spre deosebire de practica militară indiană obișnuită, care era mult mai relaxată în termeni de disciplină și se baza în principal pe cavalerie.⁴³

Compania Indiei de Est a fost o corporație publică exaltată de aproape 200 de ani, depășită ca prestigiu doar de Banca Angliei. Avea mulți directori și acționari notorii din Londra și Parlamentul englez. Naționalizarea acesteia ar fi fost văzută ca un atac major asupra drepturilor de proprietate privată considerate a fi sfinte în acea perioadă.⁴⁴

De-a lungul timpului mercenariatul a fost reglementat în diferite moduri de dreptul internațional. Dezvoltarea instituției neutralității a jucat un rol important în procesul de delegitimizare internațională a mercenarului. Astfel, înainte de 1945, mercenarul era abordat de dreptul internațional prin prisma exclusivă a instituției neutralității, consacrată în special în Convenția (V) privind drepturile și îndatoririle Puterilor și ale persoanelor neutre în caz de război terestru.⁴⁵

Chiar dacă nu se realizează o reglementare expresă a statutului de mercenar, se precizează însă că: „Un neutru nu se poate prevala de neutralitatea sa:

a) dacă comite acte ostile împotriva unui beligerant;

⁴¹ Percy S., *Mercenaries: The History of a Norm in International Relations*, p. 90.

⁴² Bryant G. *Company Men and King's Men – The English East India Company's Army and the British Army in India, 1750-1783*. In: *Armees Privees, Armees d'etat. Mercenaires et auxiliaires d' hier et d' aujourd' hui*. IRSEM, 2008, p. 65

⁴³ Bryant, G., 'Indigenous Mercenaries in the Service of European Imperialists: The Case of the Sepoys in the Early British Indian Army', *War in History*, 7 (1) 2000, p. 2-28.

⁴⁴ Bryant G. *Company Men and King's Men – The English East India Company's Army and the British Army in India, 1750-1783*, p. 79

⁴⁵ Convenția (V) privind drepturile și îndatoririle puterilor și persoanelor neutre în caz de război pe uscat. Haga, 18 octombrie 1907. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://hrlibrary.umn.edu/peace/docs/con5.html>>

b) dacă săvârșește acte în favoarea unui beligerant, în special dacă preia de bunăvoie serviciul în rândurile forței armate ale uneia dintre părți.”⁴⁶ Aproape patruzeci de ani mai târziu, adoptarea Convențiilor de la Geneva din 1949⁴⁷ a marcat un punct de cotitură important pentru respectarea dreptului internațional umanitar. Având ca obiectiv central protecția oricărei persoane care nu participă sau nu mai participă la ostilități, aceste instrumente juridice nu urmăresc totuși să excludă sau să controleze activitatea mercenarilor.⁴⁸

În anii 1960, guvernul britanic avea așteptări mari de la companiile private de armament și servicii militare. În contextul dificultăților economice grave și al micșorării bugetelor britanice de apărare, producătorii de arme puteau vinde produsele în străinătate, în timp ce antreprenorii civili asigurau servicii de instruire și întreținere. Această situație urma să genereze beneficii industriei britanice, în timp ce construiește în mod informal legăturile Marii Britanii cu noile state independente din Africa și Asia. În practică, însă, aceste așteptări nu au fost îndeplinite. Companiile britanice au avut rareori resursele necesare pentru a îndeplini cerințele acestor state, mai ales având în vedere că puteau apela la furnizori din alte state, precum Franța și SUA.⁴⁹

Mercenarii vorbitori de limbă franceză din anii 1960 și 1990 au fost în multe privințe un epifenomen. Acest mercenariat nu făcea parte din tradiția ancestrală a unei triple alianțe între un profesionist de război, un comerciant și un client care doreau să-și compenseze lipsa mijloacelor financiare, pe celălalt lipsa de personal, iar ultimul lipsa de măiestrie militară.⁵⁰

În timp ce, în țările anglo-saxone, folosirea mercenarilor a redevenit o normă militaro-comercială, acesta s-a impus în Franța ca o practică delictuală, încredințată rușinos unor specialiști modești, lacomi de profit și indiferenți față de legislația națională și internațională. Istoria militară franceză arată, însă, că succesul armatelor regale dar și al Republicii a trecut adesea prin recrutarea de

⁴⁶ Convenția (V) privind drepturile și îndatoririle puterilor și persoanelor neutre în caz de război pe uscat, art. 17

⁴⁷ Convenția I de la Geneva pentru îmbunătățirea sorții răniților și bolnavilor din forțele armate terestre, din 12.08.1949 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://cruceariosie.ro/assets/Uploads/Conventia-de-la-Geneva-I.pdf>>

⁴⁸ Singer P.W., War, Profits, and the Vacuum of Law: Privatized Military Firms and International Law. Colum. J. Transnat'l L., 2004, p. 526-527. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/singer20040122.pdf>>

⁴⁹ Gardner N., Private Armaments and Military Service Companies and British Foreign Policy in the 1960s and 1970s. In: Armees Privees, Armees d'etat. Mercenaires et auxiliaires d' hier et d' aujourd' hui. IRSEM, 2008, p. 242

⁵⁰ Chapleau Ph. Le mercenariat francophone des années 1960-1990 et l'échec de son évolution en sociétés militaires privées – Le cas de Bob Denard. In: Armees Privees, Armees d'etat. Mercenaires et auxiliaires d' hier et d' aujourd' hui. IRSEM, 2008, p. 243

unități străine, angajarea de regimente private și folosirea unor comercianți care le puneau la dispoziție cele necesare.⁵¹

La prima vedere, este imposibil de ignorat impactul decisiv al sfârșitului Războiului Rece asupra proliferării companiilor militare și de securitate private (CMSP). Într-adevăr, potrivit lui Singer, această tranziție geopolitică a avut ca efect deschiderea unei breșe pe piața securității, datorită:

- 1) unei creșteri a numărului conflictelor fără caracter internațional;⁵²
- 2) dezinteresul puterilor occidentale față de conflictele emergente;
- 3) o creștere a numărului de actori implicați în conflicte armate, care va avea ca rezultat o estompare conceptuală între categoriile de soldat, civil, terorist sau criminal;
- 4) un val de foști militari recent demobilizați pe scena internațională; și
- 5) sosirea bruscă pe piața neagră a stocurilor masive de arme, acumulate de fosta URSS în timpul Războiului Rece.⁵³

Astăzi, în lume au loc procese în care statele se bazează din ce în ce mai mult pe oportunități extra-instituționale, folosesc *soft power*, mass-media privată, organizații neguvernamentale, structuri de rețea, corporații transnaționale și altele ”gadgeturi ale secolului XXI”.⁵⁴ CMSP ocupă un loc proeminent printre noile tipuri de actori nestatali. În același timp, companiile în sine sunt integrate în rețele și structuri complexe care includ guverne, organizații internaționale, ONG-uri, CTN-uri etc.⁵⁵

În primul rând, este de remarcat faptul că nu există o definiție unică acceptată pentru companiile militare private. De exemplu, profesorul A.G. Volevodz caracterizează companiile militare și de securitate private drept „organizații private care furnizează servicii militare și de securitate persoanelor fizice și juridice, precum și statelor, pe bază de contract. În același timp, prin servicii militare se înțeleg operațiuni de luptă, planificare strategică, culegere de informații, sprijin operațional sau logistic, pregătirea personalului militar, suport material și tehnic.”⁵⁶

⁵¹ Chapleau Ph. Le mercenariat francophone des années 1960-1990 et l'échec de son évolution en sociétés militaires privées – Le cas de Bob Denard, p. 253

⁵²ettne B., Odén, Global Governance in the 21st Century : Alternative Perspectives on World Order, Stockholm, Almkvist & Wiksell International, 2002, p. 48-51. [on-line]. [accessed 05.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://utvecklingsarkivet.se/wp-content/uploads/2012/10/study2002_2-WorldOrder-Gov.pdf>

⁵³ Singer P. W. Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry, p. 49-60

⁵⁴ Цыганкова П.А., Универсальные ценности в мировой и внешней политике. Москва: МГУ, 2012, с. 23.

⁵⁵ Небольсина М.А. Феномен частных военных и охранных компаний: проблемы легитимности. В Ежегодник ИМИ. 2014. № 3-4, с. 196.

⁵⁶ Волеводз А.Г. О международных инициативах в сфере правового регулирования деятельности частных военных и охранных компаний. В: Международное уголовное право и международная юстиция, 2009, №1, с. 15

Mult mai des, cercetătorii se concentrează în mod special pe natura etatică a activităților CMSP și consideră că acești noi actori în relațiile internaționale acționează aproape întotdeauna în interesele statului, urmează aceleași planuri și urmăresc aceleași scopuri ca armatele regulate și, în același timp, folosesc mai multe fonduri pentru a atinge aceleași obiective.⁵⁷

O altă definiție prin prisma acestui aspect ar fi: „O companie militară privată este o structură comercială privată înregistrată, foarte profitabilă, formată din specialiști de înaltă calificare, controlată de stat și care lucrează în interesul statului, iar aceasta este diferența sa fundamentală față de detașamentele clasice de mercenari și teroriști”.⁵⁸

Potrivit lui D. Tipling, ofițer al Forțelor Aeriene ale SUA, consilier pe relațiile cu organele legislative din cadrul Forțelor Aeriene, companiile militare și de securitate private sunt „corporații formate din angajați civili care, în baza unui acord cu statul, efectuează servicii militare, susținere și sprijin atât pe plan intern, cât și în afara teritoriilor sale”.⁵⁹

În acest sens, un grup de cercetare condus de doctorul în științe tehnice, șeful Departamentului de experți și analize al Direcției Operațiuni principale a Statului Major al Forțelor Armate ale Federației Ruse S.P. Belokonya susține că, în cele mai multe cazuri, principalul client al CMSP este statul și, astfel, companiile „înregistrate pe teritoriul statului, de fapt, sunt un fel de structuri de stat și servesc ca instrument de politică externă a acestui stat”.⁶⁰

Multe dintre definițiile companiilor militare și de securitate private propuse până în prezent sunt fie prea ample, fie prea detaliate, dar nu acoperă toate aspectele specifice serviciilor prestate de CMSP în cadrul conflictelor armate contemporane.

Așadar, până în prezent, nu au fost create mecanisme legale efective care să determine statutul CMSP și al angajaților acestora, nici la nivel internațional, nici la nivel regional. La nivel național, în unele țări (de exemplu, Statele Unite), situația este oarecum diferită - există legislație care reglementează statutul și activitățile CMSP. În unele țări, activitățile CMSP sunt complet interzise,

⁵⁷ Курьлев К.П., Мартыненко Е.В., Пархитько Н.П., Станис Д.В. Феномен частных военных компаний в военно-силовой политике государств в XXI в.В: Вестник международных организаций, Т. 12, № 4, 2017, с. 131

⁵⁸ Цепков Н. Частные военные компании: краткий обзор мирового и российского регулирования. В: Информационно-правовой портал «Закон.ру»/ Международное право, 2015. [on-line]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://zakon.ru/blog/2015/12/14/chastnye_voennye_kompanii_kratkij_obzor_mirovogo_i_rossijskogo_regulirovaniya>

⁵⁹ Tipling D. The Military Extraterritorial Jurisdiction Act and Its Implications for Private Military Companies. In: Bepress Legal Series, 2006, p. 11

⁶⁰ Белоконь С.П., Бытьев А.В., Смирнова Л.А. Частные военные компании: мировой исторический опыт и современные перспективы для России. В: Редакционно-издательский центр «Красная звезда» Министерства обороны Российской Федерации, 2015, с. 64

în unele (de exemplu, în Rusia) CMSP sunt într-un vid legal - într-un fel de „zonă gri” atunci când nu sunt interzise direct, dar activitățile acestora nu sunt reglementate expres. Lipsa mecanismelor eficiente de reglementare la toate nivelurile generează o lipsă de certitudine cu privire la stabilirea statutului juridic al angajaților CMSP ca și combatanți sau necombatanți. Acest lucru, la rândul său, provoacă o serie de dificultăți.⁶¹

Dacă în prima etapă a dezvoltării mercenariatului, cererea față de aceste servicii din partea statelor a fost cauzată de lipsa de fonduri pentru a-și menține propria armată regulată, atunci în stadiul actual renașterea cererii față de serviciile prestate de mercenari într-o formă calitativ diferită este cauzată de o serie de factori asociați cu procesele de globalizare. Cel mai probabil, această tendință va fi pe termen lung, ceea ce impune o atenție constantă asupra acestui fenomen.⁶²

Probabilitatea unor consecințe negative ale utilizării serviciilor companiilor militare și de securitate private depinde în mare măsură de nivelul de dezvoltare a bazei normative care ar reglementa aceste activități și de dezvoltarea unui mecanism de control democratic asupra acestora. Transparența bugetelor de stat privind sectorul de apărare, inclusiv serviciile speciale, ar trebui să fie o condiție prealabilă atunci când se ia decizia de legalizare a activităților acestui gen de companii. În caz contrar, pot fi provocate un șir de consecințe negative și nivelul corupției crește în acest domeniu.

⁶¹ Неелов В.М. Частные военные компании. Терминология, правовой статус и классификация деятельности. В: Вопросы духовной культуры, с. 154-159

⁶² Золотарёв П. С. Военное наёмничество: особенности возрождения в XXI веке. В: Россия и Америка в XXI веке, Выпуск № 2, 2019 [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://rusus.jes.su/s207054760005943-4-1/>

1.3. Concluzii la Capitolul I

Literatura de specialitate disponibilă analizează și reflectă mai multe aspecte ce țin de apariția, evoluția, reglementarea la nivel național sau tentativele de reglementare la nivel internațional și clasificarea companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate.

Cu toate acestea nu există o lucrare complexă care să analizeze statutul juridic al companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane, în vederea identificării mecanismelor și instrumentelor juridice de prevenire și combatere a participării directe în cadrul ostilităților și a încălcărilor normelor dreptului internațional umanitar prin coordonarea principiilor și ideilor directorare ale actelor normative naționale și a inițiativelor internaționale de reglementare a statutului juridic al companiilor militare și de securitate private prin prisma provocărilor generate de creșterea cererii față de aceste servicii și lipsa unui tratat internațional care să reglementeze acest domeniu.

Din cele mai vechi timpuri și până în prezent, pe lângă participarea mercenarilor în cadrul ostilităților, poate fi evidențiată și prezența unor structuri private bine organizate care acționau în scopul exclusiv de a obține beneficii materiale, indiferent de natura și scopul conflictului armat. În perioada contemporană, mai ales după Războiul Rece, companiile militare și de securitate private se dezvoltă într-un ritm alert, iar reglementările juridice internaționale și naționale se dovedesc a fi insuficiente.

În lumina celor expuse, urmează să constatăm faptul că acești actori privați ai relațiilor sociale cu caracter militar, indiferent de denumirea sau calificarea oferită de statele interesate, organizațiile internaționale beneficiare, tentativele internaționale de reglementare a activității acestora, fac parte din realitatea cotidiană, iar prezența lor în conflictele armate contemporane este tot mai intensă și mai complexă, fapt ce generează un șir de provocări asupra sistemului de drept internațional în general și a dreptului internațional umanitar în special.

II. REGLEMENTAREA JURIDICĂ A STATUTULUI COMPANIILOR MILITARE ȘI DE SECURITATE PRIVATE LA NIVEL NAȚIONAL

2.1. Companiile militare și de securitate private în Statele Unite ale Americii – evoluție, reglementare juridică și perspective

Chiar dacă angajații companiilor militare și de securitate private au o asemănare extraordinară cu mercenarii, CMSP moderne au dezvoltat de-a lungul anilor un model de afaceri și operațiuni destul de sofisticat, în dependență de necesitățile specifice post-Război Rece. Considerăm că acest caracter complex al activităților prestate în favoarea statelor și a organizațiilor internaționale este de fapt motivul pentru care le-a permis să-și obțină atât legitimitatea implicită, cât și cea explicită.

Cu toate acestea, existența companiilor militare și de securitate private nu este contestată, în ciuda faptului că utilizarea acestor actori privați compromite securitatea statelor și încrederea cetățenilor în practicile și instituțiile democratice. Acest lucru se datorează faptului că companiile activează fără nicio aprobare, supraveghere sau răspundere publică eficientă, ci doar în interes financiar. În timp ce antreprenorii sunt interesați de creșterea economică generată de companiile militare și de securitate private, în mod uimitor, sprijinul economic al conflictelor armate nu este acceptat de comunitatea internațională, doar pentru că un conflict armat pe motiv strict economic ar fi văzut ca fiind respingător din punct de vedere social și politic pentru majoritatea societății.

Fiecare guvern funcționează într-un cadru juridic național distinct, care definește limitele activității puterii legale, precum și procesul de adoptare a deciziilor la nivel de stat. Cooperarea dintre elementele decizionale complexe și unice este modelată de normele de drept și practica judiciară. În statele democratice, normele de drept care reglementează activitatea puterii de stat, inclusiv utilizarea violenței, vor fi produsul voinței cetățenilor care sunt reprezentați de guvernare. Acest lucru se datorează faptului că statul modern se construiește în baza principiilor statului de drept în care responsabilitatea și monopolul asupra violenței este încredințat statului. Statul de drept este folosit cel mai frecvent ca sinonim pentru lege și ordine și stabilește că toată puterea în cadrul unui guvern trebuie exercitată conform prevederilor legale.⁶³

Astfel, dacă guvernul unui stat alege să folosească companii militare și de securitate private în operațiunile sale, atunci, teoretic, este la discreția cetățenilor aceluia stat să schimbe legea în așa fel

⁶³ Jennings W.I., *The Law and the Constitution*, University of London Press, 1959, 5th ed. 354 p.

încât să limiteze sau interzică statului să recruteze actori militari și de securitate privați, în cazul în care cetățenii sunt nemulțumiți de astfel de decizii.

În 1850, detectivul american A. Pinkerton a fondat o agenție de detectivi privați, ale cărei servicii au fost folosite de Departamentul de Justiție al SUA pentru a depista și captura criminali care au încălcat legile federale. Agenția a fost angajată în investigarea infracțiunilor, acumularea de probe, efectuarea de interogatorii și asistarea la arestarea infractorilor. Cu toate acestea, în 1893, a fost adoptată Legea Anti-Pinkerton, care interzicea guvernului să angajeze compania Pinkerton și alte companii private similare pentru a îndeplini funcții guvernamentale.

Cel de-al 34-lea președinte al Statelor Unite, Dwight Eisenhower a menționat că: „trebuie să ne ferim de dobândirea unei influențe nejustificate, de către complexul militar-industrial. Potențialul pentru creșterea dezastruoasă a puterii acestora există și va persista”.⁶⁴ Doar câțiva ani mai târziu, companiile militare și de securitate private au inițiat o nouă piață și au transformat acest concept într-o industrie de nivel mondial. După cum a declarat Jennings K.M.: „Războiul a fost întotdeauna o chestiune de profit și pradă. Ceea ce se schimbă este modul în care sunt distribuite profiturile”.⁶⁵

Companiile internaționale militare și de securitate private, cum ar fi: Blackwater Consulting USA, Executive Outcomes, DynCorp, Military Professional Incorporates, Titan și California Analysis Center Incorporated, sunt doar câteva entități care oferă servicii competitive pentru războiul privat și dezvoltarea conflictelor armate.

Comunitatea internațională s-a referit frecvent la acești actori și i-a definit drept: mercenari, consultanți de securitate, contractori civili, companii militare private, companii private de securitate, companii private de securitate militară și firme militare private, combatanți, dar până în prezent, nici persoanele care formează aceste entități și nici companiile de altfel, nu au un statut juridic național sau internațional bine stabilit.

Implicarea sectorului privat în realizarea sarcinilor guvernamentale în Statele Unite ale Americii nu este una nouă: în timpul Primului Război Mondial, raportul dintre angajații privați și armata SUA a fost de 1:24, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial de 1:7, în timpul conflictului din Vietnam - 1: 5, iar în Irak - 1:13.

⁶⁴ Dwight D. Eisenhower, Farewell Address IV, Jan. 17, 1961. [on-line]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.ourdocuments.gov/doc.php?flash=false&doc=90&page=transcript>>

⁶⁵ Jennings, K.M. Armed Services: Regulating the Private Military Industry, Fafo report nr.: 532, Oslo: Fafo, 2006, p.7 [on-line]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.fafo.no/media/com_netsukii/532.pdf>

Departamentul Apărării al SUA a devenit mai mult interesat de serviciile companiilor private în timpul guvernării președintelui B. Clinton, când s-a desfășurat licitația și au fost vândute persoanelor private unele benzi de frecvență radio și a canalelor de comunicare spațială, rezervate anterior de armată.

Unul dintre motivele revenirii la serviciile companiilor private, spun oamenii de știință, este prejudecata politicianilor americani cu privire la reducerea costurilor pentru serviciile CMSP în comparație cu costul întreținerii armatei.⁶⁶

Direcția bugetară a Congresului SUA în august 2008 a furnizat informații cu privire la numărul de angajați CMSP care lucrează în Irak în baza unor contracte federale, conform cărora numărul acestora era de aproximativ 190 de mii de persoane din peste 100 de companii.⁶⁷ Din 2003 până în 2007 guvernul SUA a alocat 85 de miliarde de dolari pentru contracte cu companii private pentru furnizarea de servicii militare și de securitate în Irak. Trebuie de menționat că numărul angajaților CMSP americane a predominat semnificativ față de restul membrilor forțelor coaliției din Irak, printre aceștia: aproximativ 20% erau cetățeni ai țărilor terțe, inclusiv rezidenți locali.⁶⁸

Reglementarea activităților CMSP în legislația națională a Statelor Unite este cea mai dezvoltată în comparație cu alte țări. Departamentul de Management și Buget al SUA, în Circulara nr. A-76, a elaborat linii directoare conform cărora doar anumite funcții guvernamentale pot fi delegate companiilor private pentru executare.

Circulara are ca scop implementarea prevederilor consacrate de Regulamentul nr. 700-137, respectiv Programul de creștere a implicării persoanelor civile în asigurarea logistică.⁶⁹ Circulara definește o funcție exclusiv guvernamentală, care este atât de strâns legată de interesul public, încât solicită doar funcționarilor guvernamentali să o îndeplinească. Criteriile care ar face posibilă definirea unei funcții ca fiind exclusiv una publică sau de stat nu sunt prevăzute în Circulară.

⁶⁶ Волеводз А.Г. О международных инициативах в сфере правового регулирования деятельности частных военных и охранных компаний. В: Международное уголовное право и международная юстиция, 2009, №1, с. 12-17.

⁶⁷ US Congressional Budget Office Report, Contractor's Support of U.S. Operations in Iraq, August 2008. [on-line]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.cbo.gov/sites/default/files/110th-congress-2007-2008/reports/08-12-iraqcontractors.pdf>>

⁶⁸ Singer P. Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry. Cornell University Press, 1st edition, 2008, 360 p.

⁶⁹ Office of Management and Budget Circular, Performance of Commercial Activities № A-76 (Revised 1999). [on-line]. [accessed 10.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.whitehouse.gov/sites/whitehouse.gov/files/omb/circulars/A76/a76_incl_tech_correction.pdf>; Logistic Civil Augmentation Program (LOGAP), Army Regulation (AR) 700-137 on-line. [accessed 10.10.2021]. Available on Internet: <URL: https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/pdf/web/ARN2768_AR700-137_Web_FINAL.pdf>

Legea federală din 1998 „Cu privire la reformarea funcțiilor îndeplinite de autoritățile federale” a obligat toate agențiile federale să efectueze un audit și să identifice activități care pot fi clasificate ca fiind deținute exclusiv de stat sau ca fiind de natură comercială.⁷⁰ Anexa la Circulară oferă exemple de activități comerciale care pot fi externalizate către contractori privați: pregătirea alimentelor, servicii de sănătate, servicii de comunicare, instruire, securitate, transport echipamente.

În Statele Unite, există două acte, Alien Tort Claims Act (ATCA)⁷¹ și Military Extraterritorial Jurisdiction Act (MEJA)⁷², care oferă unele reglementări și instrumente de control asupra companiilor militare și de securitate private. Cu toate acestea, ambele acte sunt sever limitate în ceea ce privește aria de aplicare.

Unii indică ATCA ca oferind o bază adecvată și viabilă pentru urmărirea penală a companiilor militare private în conformitate cu dreptul internațional.⁷³ Totuși, așa cum arată hotărârea Curții Supreme cu privire la ATCA, numai cetățenii străini pot iniția o acțiune în temeiul ATCA, ei trebuie să facă acest lucru în SUA și pot face acest lucru numai pentru actele care încalcă un tratat semnat de Statele Unite sau „obiceiurile și cutumele națiunilor civilizate”.⁷⁴ Prin urmare, aria de aplicabilitate și puterea juridică ATCA sunt limitate și multe categorii de crime nu sunt supuse jurisdicției acesteia.

În schimb, MEJA începe să ofere o anumită siguranță în ceea ce ține de urmărirea penală a angajaților companiilor militare private pentru crimele comise. Cu toate acestea, MEJA are lacune serioase, deoarece se aplică doar prestatorilor de servicii care au contractat direct cu Departamentul Apărării. După ce evenimentele din închisoarea Abu Ghraib au evidențiat faptul că unii angajați ai companiilor militare și de securitate private care nu sunt angajați de Departamentul de Apărare nu intră în sfera de competență a MEJA, un membru al Congresului a luptat cu înverșunare pentru a remedia această eroare propunând Legea de clarificare a MEJA⁷⁵ și Legea privind responsabilitatea contractelor (Contract Accountability Act).

⁷⁰ Public Law 105-270 Federal Activities Inventory Reform Act, 19.10.1998. [on-line]. [accessed 08.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.congress.gov/105/plaws/publ270/PLAW-105publ270.pdf>>

⁷¹ Garmon T., Comment. Domesticating International Corporate Responsibility: Holding **Private Military Firms** Accountable Under the Alien Tort Claims Act, 2003, p. 339-343

⁷² Military Extraterritorial Jurisdiction Act PUBLIC LAW 106-523—NOV. 22, 2000. [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-106publ523/pdf/PLAW-106publ523.pdf>>

⁷³ Sebok A. J., Assessing Possible Tort Claims by Iraqi Prisoners, May 19, 2004, [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:<http://edition.cnn.com/2004/LAW/05/19/sebok.iraq.prisoners.torts/index.html>>.

⁷⁴ US Supreme Court, *Sosa v. Alvarez-Machian*, 542 U.S. 692 (2004) [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: URL:<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/542/692/>>

⁷⁵ MEJA Clarification Act, H.R. 4390, 108th Congress (2003). [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.congress.gov/108/bills/hr4390/BILLS-108hr4390ih.pdf>>.

Ambele acte urmăresc să se extindă pentru a include personalul companiilor militare și de securitate private, eliminând limitarea conform căreia trebuie să fie angajați de Departamentul Apărării. În temeiul actelor propuse, orice personal militar privat angajat de orice agenție, ar intra în aria de reglementare a MEJA atâta timp cât recrutarea lor ar fi în sprijinul unei misiuni a Departamentului de Apărare.

Însă, niciunul dintre proiectele de lege, nu a fost încă adoptat. În plus, un amendament la Legea de autorizare a apărării naționale inițiat de Ronald W. Reagan pentru anul fiscal 2005⁷⁶ extinde jurisdicția asupra personalului companiilor militare și de securitate private, indiferent de agenția care l-a angajat, dar afirmă din nou că nu trebuie să fie angajat în sprijinul unei misiuni a Departamentului de Apărare în străinătate.

Toate acestea sunt discutate pe larg, dar niciunul dintre proiectele de lege propuse nu se referă la situații în care Departamentul de Apărare nu este implicat. Există sute de proiecte militare în care Departamentul de Apărare nu este implicat, dar în care Statele Unite ar trebui să-și extindă jurisdicția și supravegherea asupra companiilor militare și de securitate private care operează în acele zone de conflict.

La 5 decembrie 2007, a fost semnat un memorandum de acord între Departamentul de Apărare al SUA și Departamentul de Stat. În conformitate cu Memorandumul, Departamentul de Stat și Pentagonul coordonează operațiunile CMSP, stabilesc temeiurile pentru aducerea angajaților CMSP în fața justiției în conformitate cu legislația SUA și coordonează investigațiile împotriva angajaților acestor companii care sunt suspecți că au comis încălcări grave ale dreptului internațional umanitar.

Pentru investigarea acestei categorii de dosare este delegat un ofițer. În Memorandum părțile semnate se referă la companiile private și/sau personalul acestora care furnizează servicii de protecție fizică persoanelor, teritoriilor, clădirilor, infrastructurii sau serviciilor de transport. Conform Memorandumului, secretarul american al apărării și șeful statului major sunt responsabili pentru siguranța personalului Pentagonului și a contractorilor săi.⁷⁷

⁷⁶ Ronald W. Reagan National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2005, Oct. 28, 2004 [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.congress.gov/108/plaws/publ375/PLAW-108publ375.pdf>> Elsea J. K., Congressional Research Service, U.S. Treatment of Prisoners in Iraq: Selected Legal Issues, May 19, 2005). Library of Congress. Congressional Research Service. [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metacrs6483/m1/1/high_res_d/RL32395_2005May19.pdf>.

⁷⁷ US Department of Defense Field Guidelines on Contractor Activities in the War Zone, adopted on January 03, 2003, No. 3-100.21

Potrivit Manualului Departamentului de Apărare nr. 3-100.21, angajații CMSP nu sunt combatanți, sunt civili, deoarece urmează armata SUA.⁷⁸ Instrucțiunea nr. 3020.41 a Departamentului de Apărare al SUA a stabilit un mecanism de interacțiune cu aceștia.⁷⁹ Angajații CMSP nu fac parte din conducerea militară, ci sunt subordonați angajatorilor lor. Instrucțiunea oferă orientări pentru planificarea, gestionarea și utilizarea CMSP în operațiuni militare. Conform clauzei 1-39, pot fi angajați prestatori de servicii private pentru a sprijini armata SUA, inclusiv în străinătate. Lista serviciilor și termenii de prestare sunt stipulate în contract.⁸⁰ Fostul secretar al Apărării al SUA, Gates R., în Memorandumul privind combaterea terorismului internațional în legătură cu creșterea numărului de antreprenori civili care lucrează pentru Departamentul Apărării, a menționat că aceste persoane ar trebui să fie sub controlul comandantului militar.⁸¹

În ciuda interdicțiilor, personalul CMSP a apărut instalațiile militare din Zona de Război. În rapoartele sale, Congresul SUA a indicat că din 2005, angajații ”Xe company” (Blackwater) au fost implicați în 200 de incidente de escaladare care au presupus folosirea armelor de foc. Potrivit contractului, angajații CMSP nu au dreptul de a folosi arme de foc în scopul atacului, între timp, în 80% din cazuri, acestea au fost folosite în astfel de circumstanțe.

Angajații CMSP primesc permisiunea de a purta arme în conformitate cu Partea 5 a Memorandumului, după ce confirmă abilitatea de utilizare a acestora.⁸² Dreptul de a purta și de a folosi arme este consacrat într-un contract federal între guvern și CMSP și într-un contract între angajat și companie. În acest caz, angajatului i se eliberează un permis special pentru a transporta și a folosi arme.⁸³

În ultimele două decenii, Statele Unite ale Americii au eliberat licențe de export companiilor militare și de securitate private americane, în conformitate cu Legea Statelor Unite pentru controlul

⁷⁸ US Department of Defense Instruction concerning PMSC personnel involved in emergency operations, adopted on July 22, 2009, No. 3020.50.

⁷⁹ US Department of Defense Instruction on Contractors Following the US Armed Forces adopted on 03.10.2005, No. 3020.41

⁸⁰ US Secretary of Defense Memorandum on Extending the Unified Code of Military Justice jurisdiction to contractors hired by the US Department of Defense, adopted 03/10/2008. [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:<http://fas.org/sgp/othergov/dod/gates-ucmj.pdf>>

⁸¹ US Department of Defense Instruction concerning PMSC personnel involved in emergency operations, adopted on July 22, 2009, No. 3020.50.

⁸² Memorandum of the Congress of the United States Additional information about Blackwater USA, dated 1 October. 2007 [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: URL:<http://graphics8.nytimes.com/packages/pdf/national/20071001121609.pdf>>

⁸³ Army Regulation AR 715-9 Operational Contract Support Planning and Management, para. 3-3 (d). [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: URL:https://armypubs.army.mil/epubs/dr_pubs/dr_a/pdf/web/arn2772_ar715-9_web_final.pdf>

exporturilor de arme și cu reglementările internaționale privind transferul de arme.⁸⁴ Sistemul a fost descris ca fiind neuniform, deoarece contribuțiile Departamentelor de Stat și Apărare variază de la un contract la altul.

În plus, după ce o companie și-a primit licența, nu există alte cerințe de control sau raportare. De fapt, Cartea verde propusă în Regatul Unit ia în considerare tipul american al sistemului de reglementare, deși are argumente pro și contra. Factorul principal în implementarea sistemului de reglementare este sprijinul financiar și gradul de cheltuieli pentru ca acesta să funcționeze.⁸⁵

Un alt dezavantaj al sistemului de reglementare a licențelor este că unii pot interpreta eliberarea licenței ca o dovadă a sancțiunii de stat pentru o anumită activitate a companiei militare private. Mulți autori se referă la un algoritm național de reglementare care implică acordarea de licențe ca oferind un „port sigur” pentru companiile militare și de securitate private, în măsura în care licențele obținute de companii prin intermediul acestor algoritme pot fi prezentate ca dovadă a aprobării de către stat.

În conformitate cu Codul de jurisdicție militară al Statelor Unite (United Code of Military Jurisdiction (UCMJ)⁸⁶, Regulamentul nr. 5525.11 al Departamentului de Apărare al Statelor Unite, competența de urmărire penală a instanțelor din Statele Unite se extinde asupra contractorilor Departamentului Apărării al SUA și contractorilor altor agenții federale implicate în misiunile Departamentului Apărării al SUA⁸⁷

Jurisdicția UCMJ a fost extinsă asupra civililor angajați de Departamentul de Apărare al SUA pentru a lucra în străinătate. Aceasta înseamnă că, dacă un angajat al CMSP comite o crimă, Departamentul de Apărare al SUA trebuie să notifice Departamentul de Justiție și să furnizeze toate informațiile necesare pentru a efectua o investigație amănunțită.

Relația juridică a agențiilor guvernamentale americane cu companiile militare și de securitate private este oficializată printr-un contract federal, care este în esență un acord între stat și „capitalul

⁸⁴ Arms Export Control Act, 22 U.S.C. 2751-99 (2000) [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title22/chapter39&edition=prelim>>; Traffic in Arms Regulations, 22 C.F.R. 120-30 (2005). [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.stonybrook.edu/commcms/export-controls/Export-Control-Regulations/Federal-Regulations/ITAR.php>>

⁸⁵ Green Paper, Private Military Companies: Options for Regulation, 12th February 2002, at. 12 [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.globalsecurity.org/military/library/report/2002/mercenaries.pdf>>

⁸⁶ United Code of Military Justice, [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/morgan.pdf>

⁸⁷ US Department of Defense Instruction on Criminal Jurisdiction of Civilians Employed or Following the Armed Forces Outside the United States, dated 03.03.2005 Nr. 5525

privat, care vizează satisfacerea necesităților militare și civile ale guvernului SUA”.⁸⁸ Părțile la un contract federal nu au dreptul de a modifica sau revoca contracte în același mod în care o fac de obicei părțile la tranzacții comerciale.

Cel mai recent conflict armat din Guinea Ecuatorială ilustrează modul în care Statele Unite folosesc sistema de licențiere a firmelor militare private pentru a influența activitățile companiilor militare și de securitate private care operează în Statele Unite. Statele Unite au refuzat să elibereze companiei Military Professional Resources Incorporated (MPRI) o licență pentru a opera în Guinea Ecuatorială din cauza situației proaste a acestui stat în ceea ce ține de respectarea drepturilor omului.

Refuzul SUA de a elibera o licență a continuat până când natura angajamentului a inclus pregătirea în domeniul drepturilor omului. După ce a cheltuit o sumă considerabilă de bani și timp pentru a obține licența de la guvernul Statelor Unite, MPRI putea acum susține, cu o anumită justificare, că SUA le-au susținut intervenția.

Prin găzduirea companiilor militare și de securitate private în granițele sale, Statele Unite au influențat cu succes activitățile CMSP cu cheltuieli reduse pentru contribuabili. Dezavantajul acestui contract este că procesul pune amprenta aprobării statului asupra activității acestor companii.

În conformitate cu Legea privind controlul exportului de arme (Arms Export Control Act)⁸⁹ și Reglementările internaționale privind traficul de arme,⁹⁰ Departamentul de Stat al SUA acordă licențe CMSP care operează în baza unui contract cu statele străine. CMSP americane își înregistrează adesea afacerile în altă țară, evitând costurile mari ale procedurii de licențiere și pledînd pentru jurisdicții mai permissive sau state care încă nu dispun de o legislație bine dezvoltată în acest domeniu

Congresul SUA a remarcat în mod repetat că legile federale obligă puterea executivă să raporteze Congresului doar asupra contractelor care însumează mai mult de 50 de milioane de dolari,⁹¹ ceea ce înseamnă că informațiile despre majoritatea contractelor rămân închise.

Conform ultimelor estimări, 75% din piața companiilor militare private se află în Statele Unite și Marea Britanie. Creșterea anuală a acestui segment al pieței mondiale este de aproximativ 7,4%.

⁸⁸ Федорович В. А. Бочкарев О. И., Муравник В. Б. США: Военная экономика (организация и управление) Москва, Международные отношения, 2013, с. 30.

⁸⁹ Arms Export Control Act, 22 U.S.C. 2751-99 (2000) [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title22/chapter39&edition=prelim>>

⁹⁰ International Traffic in Arms Regulations, 22 C.F.R. 120-30 (2005). [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.stonybrook.edu/commcms/export-controls/Export-Control-Regulations/Federal-Regulations/ITAR.php>>

⁹¹ Arms Export Control Act, 22 U.S.C., §2776 (2000) [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title22/chapter39&edition=prelim>>

Potrivit diverselor estimări, în 2016 cifra de afaceri a acestei industrii a variat între 220 și 250 de miliarde de dolari.”⁹²

În acest sens Statele Unite ar trebui să solicite companiilor militare și de securitate private de pe teritoriul său, să fie acreditați sau licențiați în mod independent. O sursă probabilă a acestei acreditări independente ar fi una dintre numeroasele asociații de companii militare și de securitate private existente. De fapt, unele dintre asociații au lansat deja mecanisme limitate de reglementare și acreditare. Până acum însă, Statele Unite nu au cerut niciunui dintre contractanții săi militari privați din Irak să primească aceste acreditări.

2.2. Reglementarea juridică a activităților companiilor militare și de securitate private în statele europene

Creșterea numărului de conflicte armate nedecarate, în care se duce efectiv o luptă armată între țări cu menținerea aparentă a relațiilor pașnice între acestea, stimulează creșterea numărului de companii militare și de securitate private, amintind mai mult de armatele private mobile. În același timp, din ce în ce mai des, mai multe state delegă CMSP-urilor un drept limitat la violență armată pentru a rezolva o gamă tot mai mare de sarcini pe care „democrațiilor occidentale” le este incomod să le rezolve direct, în nume propriu, prin utilizarea propriilor forțe armate.

Drept urmare, CMSP-urile încep treptat să ocupe nișa ocupată anterior de unele instituții ale statului (ministerele apărării, serviciile de informare etc.), erodând monopolul statelor-națiune asupra folosirii violenței armate, urmată de privatizarea acestui drept. Există o tendință de deplasare sau înlocuire a statelor cu „actori din afara suveranității”, cărora le aparțin cele mai mari CMSP transnaționale. Această tendință pare a fi foarte alarmantă.⁹³

Deși companiile militare și de securitate private au început să fie recunoscute la nivel internațional în ultimii 20 de ani, sorginea acestora datează încă din epoca războiului din Vietnam.⁹⁴ Cu toate acestea, până la sfârșitul anilor 1990, când s-a finalizat Războiul Rece, aceste companii au

⁹² Небольсина М.А., Никитин А.А. Перспективы международного регулирования деятельности частных военных компаний. В: Вестник Университета, МГИМО. 2016. № 2(47), с. 146.

⁹³ Манойло А. В., Зайцев А. Я. Международно-правовой статус частных военных компаний. В: Вестник Российской Академии Наук, 2020, том 90, № 1, с. 53

⁹⁴ Deven R. Desai, Have Your Cake And Eat It Too: A Proposal For A Layered Approach To Regulating Private Military Companies, University of San Francisco Law Review, Vol. 39, 2005, No. 4, p. 825, ; Avant D., Privatizing Military Training, [on-line]. [accessed 17.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://fpif.org/privatizing_military_training/>

obținut un rol esențial în cadrul conflictelor armate. Restricțiile și răspunderea militarilor la nivel național pentru încălcarea normelor dreptului internațional umanitar a fost definitivată, iar utilizarea soldaților pentru realizarea acțiunilor militare ce ar genera acest gen de încălcări, scade considerabil.

Aceste circumstanțe au creat spațiul perfect pentru companiile militare și de securitate private care înlocuiesc armata tradițională, dispuse să își asume riscuri mai mari pentru plăți mult mai consistente. Practic, armata a început să-și externalizeze funcțiile și părți din logistică, administrare sau alte sarcini specifice, către terți privați pe bază de profit, iar în momentul în care și-au dat seama, întregul set de servicii militare a fost privatizat transformându-se în companii militare și de securitate private.

Un aspect esențial al existenței actorilor privați, este faptul că aceștia tind să-și desfășoare activitatea în statele militar avansate, ceea ce permite accesul companiilor la expertiza militară și la rețeaua de ofițeri militari pensionați. Aceste state le asigură posibilitatea de a obține o formă de aprobare a statului, deoarece statele fie au fost de acord cu activitatea companiilor militare și de securitate private pe teritoriul său, fie au reglementat în mod expres funcționarea acestor companii.

Marea Britanie. Primele companii militare private care au apărut la sfârșitul anilor 1960 ofereau preponderent servicii de consultanță. Printre acestea se număra, de exemplu, Watch Guard International, fondată în 1967 și înregistrată pe insula Jersey.

Această organizație era compusă din personal pensionat din serviciul aerian militar și din unitățile speciale ale forțelor armate britanice și presta servicii precum recrutarea și pregătirea personalului, sprijinul tehnic și de luptă în operațiuni contra insurgenților și o gamă largă de consultări militare. Activitatea companiei era controlată direct de guvernul britanic.

Practica a demonstrat eficacitatea utilizării CMSP în zonele de conflict armat. Astfel, „Watch Guard International” a jucat un rol semnificativ în operațiunile militare ale forțelor britanice din Yemen.

În același timp, trebuie menționat faptul că atât această companie, cât și alte CMSP britanice au fost create pe același model, precum companiile americane: Vinnell, Military Professional Resources Incorporated, israeliene: Golan Group, Lordan-Levdan. În stadiul inițial al evoluțiilor lor, până la sfârșitul anilor 1980, au fost predominant companii intermediare care au încheiat contracte pentru planificarea operațiunilor militare sau pregătirea personalului.⁹⁵

⁹⁵ Маноило А. В., Зайцев А. Я. Международно-правовой статус частных военных компаний, с. 48

Legislativul britanic este înclinat să creadă că nu are sens practic să se facă distincția între companiile private de securitate și companiile militare private, așa cum se face în Statele Unite. În documentele de reglementare și în literatura științifică, astfel de companii sunt numite „societăți militare și de securitate private”.⁹⁶

Un grup comun al Departamentului de Apărare și al Departamentului pentru Afaceri Externe și Commonwealth al Marii Britanii, care a studiat activitățile CMSP, a prevăzut posibilitatea utilizării acestora pentru necesități militare în cadrul sistemului de sprijin pentru forțele armate. Sprijinul poate fi oferit atât de militari, cât și de civili. Sprijinul militar este asigurat de cadrele militare, precum și de specialiști în rezervă. Sprijinul civil este oferit de civili angajați de Departamentul de Apărare al Regatului Unit și de CMSP. În prezent, peste 6.000 de civili sprijină forțele armate britanice, iar serviciile acestora merg dincolo de logistică. Parlamentul britanic dezvoltă un mecanism pentru interacțiunea forțelor armate cu CMSP.⁹⁷

În Marea Britanie, au existat mai multe propuneri de a interzice complet activitățile companiilor militare și de securitate private și de a introduce un regim de licențiere pentru unitățile de furnizare a serviciilor militare sau să se permită companiilor militare și de securitate private să se autoreglementsze printr-un cod de conduită voluntar.⁹⁸

În sprijinul autoreglementării, majoritatea guvernului britanic consideră că acesta este cel mai potrivit regim, deoarece este cel mai ușor de reglementat. De asemenea, acest lucru va ajuta, la stabilirea standardelor normative și excepțiilor, care ar putea apărea în cazul în care legea ar încerca să definească sau să specifice tipul de companii militare și de securitate private care sunt supuse reglementării.⁹⁹

După sistematizarea opiniilor exprimate, Cartea verde a fost înaintată Comisiei pentru Afaceri Externe din Regatul Unit pentru o analiză ulterioară. Comitetul a formulat câteva sugestii în atenția guvernului britanic. S-a sugerat că este necesar un sprijin suplimentar pentru o formă limitată de reglementare care ar stabili aspectul legal al activităților companiilor militare și de securitate

⁹⁶ Calazans E. *Private Military and Security Companies: The Implications Under International Law of Doing Business in War*. Cambridge Scholars Publishing, 2016, p. 161.

⁹⁷ Kinsey C. *The Transformation of War – The Rise of Private Contractors*. The Emirate Centre for Strategic Studies and Research. [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <http://iissonline.net/the-transformation-of-war-the-rise-of-private-contractors/>>

⁹⁸ Green Paper, *Private Military Companies: Options for Regulation*, 12th February 2002, at. 26 [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: URL:<https://www.globalsecurity.org/military/library/report/2002/mercenaries.pdf> >

⁹⁹ Green Paper, *Private Military Companies: Options for Regulation*, 12th February 2002, at. 26

private.¹⁰⁰ Guvernul a fost încurajat în continuare să aleagă criteriile adecvate de reglementare care să distingă companiile cu reputație de cele riscante și să faciliteze afacerile companiilor de bună credință, limitând în același timp pe cele ale căror acțiuni sunt ilegale.¹⁰¹

Mai important, Marea Britanie nu a încercat să reglementeze activitatea companiilor militare și de securitate private de la începutul anului 2002. Dacă proiectul Cartei verzi va fi luat în considerare, aceste reglementări vor fi aplicate pentru ca să protejeze și să susțină viabilitatea economică a companiilor militare private autentice, cu renume.

De menționat că Marea Britanie a adoptat calea autoreglementării activităților acestui gen de companii. Asociația Britanică a CMSP a fost fondată la 9 februarie 2006. Toți membrii asociației trebuie să respecte principiile și criteriile stabilite în Carta Asociației Britanice a CMSP. Carta cere companiilor să dezvăluie informații despre structura lor, inclusiv existența filialelor în zonele offshore. CMSP ar trebui să refuze încheierea de contracte a căror executare poate, într-un fel sau altul, să încalce prevederile actelor normative cu privire la respectarea drepturilor omului.¹⁰²

Guvernul britanic consideră că definiția mercenarului, consacrată în Protocolul Adițional I la Convențiile de la Geneva din 1949,¹⁰³ nu funcționează în practică, deoarece este dificil să se dovedească motivul acuzatului, iar în acest sens Marea Britanie adoptă o poziție similară cu alte state. Autoreglementarea are avantajele sale: este cea mai puțin costisitoare, deoarece toate costurile sunt suportate în totalitate de companiile vizate.¹⁰⁴

De ani de zile, Regatul Unit a recunoscut riscul asociat activității necontrolate a companiilor militare și de securitate private și a încercat să-și reglementeze activitatea prin intermediul adoptării cartei verzi (*green paper*), care este un raport preliminar și un document de consultanță adoptat de executiv, având două argumente principale în direcția reglementării armatelor private și a industriei de securitate:

- 1) Necesitatea de a menține sub control utilizarea violenței de către actorii non-statali.

¹⁰⁰ U.K. Ninth Report of the Foreign Affairs Committee: Private Military Companies: Response of the Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs (2002), [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL:<https://publications.parliament.uk/pa/cm200102/cmselect/cmfaff/922/92203.htm>>

¹⁰¹ U.K. Ninth Report of the Foreign Affairs Committee: Private Military Companies: Response of the Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs, p. 4.

¹⁰² British Association of Private Security Companies Charter. [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.business-humanrights.org/en/british-association-of-private-security-companies-charter>>

¹⁰³ Additional Protocol I to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the protection of victims of international armed conflicts (Protocol I), 8 June 1977. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0321.pdf>

¹⁰⁴ Green Paper, Private Military Companies: Options for Regulation, 12th February 2002 [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: URL:<https://www.globalsecurity.org/military/library/report/2002/mercenaries.pdf> >

2) Să recunoască faptul că natura tranzacțiilor încheiate de companiile militare și de securitate private nu sunt tranzacții comerciale tipice, cu potențialul de a afecta stabilitatea unei țări sau a unei regiuni.¹⁰⁵

În ambele cazuri, guvernele ar trebui să-și întărească monopolul asupra utilizării forței sau violenței. Evident, există opinii diametral opuse, la ambele capete ale încercării de a reglementa activitatea CMSP la nivel național. Unii consideră că va asigura responsabilizarea actorilor privați,¹⁰⁶ iar o altă parte cred că reglementarea la nivel național este sortită eșecului.

Una dintre pozițiile Comitetului pentru Afaceri Externe Britanice a fost că guvernul ia în calcul costurile reglementării efective a firmelor militare private în raport cu opțiunea de a dezvolta un cadru normativ pentru un serviciu militar public care ar asigura pe bază comercială realizarea sarcinilor îndeplinite în prezent de CMSP, dar în acest caz ar exista riscul de a fi creată o structură care ar putea fi văzută ca fiind o companie militară privată deținută public.

Această recomandare a derivat probabil dintr-o dorință de a se asigura că există CMSP disponibile care pot fi controlate efectiv de guvernul Regatului Unit sau din ipoteza că o companie militară și de securitate privată a statului ar putea fi un activ profitabil al acestuia. În cazul companiilor militare și de securitate private care ar aparține statului, ca și subiect de drept privat, suveranitatea nu este compromisă deoarece statul își păstrează monopolul asupra utilizării violenței.

Totuși, statutul de întreprindere de stat care oferă servicii militare, se confruntă în continuare cu toate obiecțiile și problemele asociate armatei private. Companiile în relațiile lor, pe lângă problemele de politică externă generate de armatele de stat care acționează pe teritoriu străin, ar putea apărea un conflict dacă guvernul ar încerca să angajeze o firmă militară privată a statului, dar resursele acesteia au fost angajate deja în altă parte de un ofertant pentru un preț mai mare.

Marea Britanie deține una dintre cele mai mari flote maritime militare și comerciale din lume. Activitatea intensă a piraților somalezi în urmărirea și confiscarea navelor maritime a condus la necesitatea utilizării CMSP în afacerile maritime. În același timp, utilizarea forței de către angajații CMSP este limitată doar la cazurile:

- când o navă se află în tranzit printr-o zonă cu risc ridicat;
- pentru a reduce riscul pentru viața și sănătatea persoanelor aflate la bord.

¹⁰⁵ Green Paper, Private Military Companies: Options for Regulation, 12th February 2002, at 20.

¹⁰⁶ Green Paper, Private Military Companies: Options for Regulation, 12th February 2002, at 14.

Departamentul Transporturilor din Regatul Unit a elaborat un Regulament privind utilizarea gardienilor înarmați la bordul navelor britanice.¹⁰⁷

Ca atare, dacă guvernul implementează un regim de control al actorilor nestatali, atunci ar trebui să fie capabil să genereze un grad de control asupra activităților companiilor înregistrate sau care operează pe teritoriul său. Din punctul de vedere al guvernului, prezența companiilor militare și de securitate private poate fi acceptată, deoarece astfel statul își poate suplini considerabil rezervele militare.

Carta verde a Marii Britanii se concentrează pe cele 2 obiective:

- 1) Să se asigure că statul sancționează intervenția companiei militare private, fie că un alt guvern recunoscut, care se bucură de sprijinul majorității cetățenilor săi, sancționează intervenția; și
- 2) Ar trebui să se asigure că activitatea actorilor nestatali este reglementată din punct de vedere juridic și aceștia respectă legile interne ale statului de origine și normele internaționale.

În acest sens, statul de origine trebuie să asigure financiar procesul de monitorizare a funcționării corecte a acestor entități și faptul că activitățile companiilor militare și de securitate private pot fi monitorizate pentru a asigura respectarea legilor interne și a normelor internaționale.

Carta verde stabilește, de asemenea, principiile pentru reglementarea activităților acestora în conflictele armate:

- interzicerea activităților militare ale companiilor din străinătate;
- interzicerea recrutării în scopul participării la activități militare în străinătate;
- introducerea unei proceduri de licențiere pentru prestarea serviciilor militare;
- introducerea unei proceduri de informare a statului cu privire la încheierea unui contract.

Spre deosebire de Statele Unite, Marea Britanie nu face distincție între operațiunile de luptă și cele nemilitare, considerând o astfel de clasificare artificială, întrucât rezultatul oricăreia dintre operațiuni este greu de prevăzut.¹⁰⁸

În Regatul Unit, lipsa actelor normative de reglementare a activităților CMSP la nivel național generează dificultăți în atragerea companiilor și a angajaților acestora la răspundere pentru fapte ilegale. Prima discuție pe această temă a avut loc după un incident care s-a produs cu participarea

¹⁰⁷ Interim Guidance to UK Flagged Shipping on the Use of Armed Guards to Defend Against the Threat of Piracy in Exceptional Circumstances, par. 1.4. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.gov.uk/government/publications/interim-guidance-to-uk-flagged-shipping-on-the-use-of-armed-guards-to-defend-against-the-threat-of-piracy-in-exceptional-circumstances>>

¹⁰⁸ Green Paper: Private Military Companies Green Paper: Options for Regulation, par. 9, 12..

companiei britanice Sandline International, care a transportat arme în Sierra Leone, ocolind embargoul impus printr-un decret guvernamental. În plus, interzicerea furnizării de arme a fost stabilită prin Rezoluția 11323 a Consiliului de Securitate al ONU.¹⁰⁹

În Marea Britanie, spre deosebire de Statele Unite, problema răspunderii juridice a angajaților CMSP nu este analizată prin prisma apartenenței acestora la statutul de funcționari guvernamentali. Angajații companiilor private sunt supuși jurisdicției instanțelor militare. În conformitate cu secțiunea 70 din Legea Armatei din 1955,¹¹⁰ civilii care urmează militarilor care au comis infracțiuni sunt urmăriți penal de instanțele militare din Regatul Unit. Instanțele militare au jurisdicție asupra membrilor forțelor armate și ai civililor în conformitate cu Legea forțelor armate din 2006.¹¹¹ În această practică a instanțelor britanice, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat încălcări ale drepturilor omului. În cauza *Martin v. Regatul Unit*, CtEDO a subliniat că jurisdicția militară se aplică civililor în cazuri excepționale.¹¹²

Specialiștii domeniului dreptului internațional umanitar determină caracteristicile specifice ale companiilor militare private pe baza specificului muncii lor. De exemplu, există diferențe între CMSP-urile britanice și cele americane. Britanicii pun accent pe personalul militar local, fapt datorită căruia evită uneori participarea la conflicte din unele regiuni problematice. În schimb, companiile americane acționează mai dur, creează forțe de reacție rapidă și de multe ori angajații acestor companii sunt implicați în ostilități.¹¹³

Unii doctrinari susțin că Marea Britanie beneficiază de pe urma recrutării și utilizării serviciilor prestate de companii militare și de securitate private cu reputație și că guvernul ar prefera să mențină în continuare o relație cu companiile militare cu reputație dubioasă pentru a realiza acțiuni în țări în care guvernul britanic are interese dar nu oferă protecție.¹¹⁴ Aceasta este o acuzație destul de dificil

¹⁰⁹ UNSC, Resolution 1132, 8 October 1997, S/RES/1132 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://unscr.com/en/resolutions/1132>>

¹¹⁰ Army Act of 1955 on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1955/18/pdfs/ukpga_19550018_en.pdf>

¹¹¹ The Armed Forces Act of 2006 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/52/contents>>

¹¹² *Martin v. United Kingdom*, no. 40426/98 (Sect. 4). [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.bailii.org/eu/cases/ECHR/2006/890.html>>

¹¹³ Сибилева О.П. Деятельность ЧВК в современных вооружённых конфликтах как вызов международному гуманитарному праву. Военная мысль, 2016. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://vm.ric.mil.ru/Stati/item/117182/>> .

¹¹⁴ Zarate J. C., *The Emergence of a New Dog of War: Private International Security Companies, International Law, and the New World Disorder*. In: *Stanford journal of international law* 1998, p. 75.

de dovedit, dar ar explica cu siguranță preferința guvernului pentru autoreglementare sau reglementarea limitată.

În plus, dacă legislația națională care reglementează CMSP înregistrate sau care operează de pe teritoriul național ar putea fi adoptată în statele în care au sediul majoritatea companiilor militare și de securitate private (Statele Unite, Regatul Unit, Franța și Africa de Sud), aceasta ar contribui în mod semnificativ la reglementarea eficientă a industriei militare private în ansamblu.

Germania este poate una dintre cele mai restrictive țări în ceea ce privește reglementarea activității companiilor militare și de securitate private.

În sensul analizei istorice, urmează a fi punctat fenomenul implicării actorilor privați în cadrul structurilor militare ale statului german, și anume Waffen-SS, structură militarizată cu funcții inclusiv politice și ideologice care a servit exclusiv intereselor partidului de guvernare care, în structura corpurilor militare de elită germane, ocupă cu siguranță un loc aparte. Pe de o parte, ea nu poate fi disociată de crimele săvârșite în numele ideologiei celui de-al Treilea Reich în teritoriile ocupate, începând cu implementarea acțiunilor genocidare la care unele dintre unitățile sale au participat activ pentru a deveni vârful de lance pentru acest fenomen.¹¹⁵

Pe de altă parte, fanatismul războinic manifestat de unii membri ai Waffen-SS pe câmpurile de luptă a oferit acestei forțe armate imaginea unei organizații militare de elită. Pe lângă această primă imagine „eroică”, liderii celui de al Treilea Reich au susținut ideea greșită precum că această organizație ar întruchipa prototipul armatei europene, așa cum și l-au imaginat democrațiile occidentale.¹¹⁶

În sensul raportului dintre „armatele private” și „armatele de stat”, Waffen-SS-ul ar fi foarte dificil să fie încadrat într-una din aceste două categorii. Ca forță armată, această structură a reprezentat într-adevăr la fel de mult o trupă în serviciul statului, cât și un instrument în serviciul ambiției politice și ideologice a Partidului Național Socialist. Geneza trupelor armate SS în anii 1930, funcțiile acestora în cadrul Statului Național Socialist și modului de funcționare a acestora, care poate fi descris ca instrument militar în timpul conflictului ne permit să înțelegem mai bine această forță cu caracter paramilitar.¹¹⁷

¹¹⁵ Cüppers M., *Wegbereiter der Shoah. Die Waffen-SS, der Kommandostab Reichsführer-SS und die Judenvernichtung 1939-1945*. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2005, 464 p.

¹¹⁶ Stein G. H., *La Waffen-S.S.*, Paris: Stock, 1967, p. 155-158.

¹¹⁷ Leleu J.-L., *La Waffen-SS, milice politique au service d'une idéologie d'État*. En: *Actes du colloque Armees Privees, Armees d Etat. Mercenaires et auxiliaires, d'hier et d'aujourd'hui*, 27 et 28.03.2008, p. 192.

Procesul de creare, sistemul de gestionare profund ideologizat și supunerea exclusivă față de un partid politic ar permite evidențierea unor elemente ale unei structuri private, în pofida faptului că ulterior, partidul național-socialist și-a atribuit toate funcțiile statului german.

În 1994, guvernul lui Helmut Kohl a angajat armata germană (Bundeswehr) într-un proces de externalizare, dar implementarea acestuia din urmă a fost oarecum diferită de modelul britanic. Autoritățile germane au acționat cu mai multă precauție și au încercat să mențină controlul direct asupra serviciilor externalizate prin participarea publică la formarea unor companii private.

Adoptarea acordului-cadru „inovare, investiții și eficiență” între Ministerul Apărării și reprezentanții comunității de afaceri germane în decembrie 1999 a făcut posibil să se facă un pas înainte în implementarea externalizării.

În 2005, aproape 700 de companii private au semnat acest acord pentru a realiza 14 proiecte-pilot. Acestea au vizat atât asistența IT, cât și pregătirea militară. Unul dintre cele mai ambițioase proiecte a fost privatizarea celui mai mare centru de formare al Bundeswehr, un contract câștigat de GÜZ-System-Management. Contractul de trei ani cu o valoare de 75 de milioane de euro cu condiția ca firma să administreze centrul, în special prin furnizarea de sprijin logistic în timpul instruirii, întreținerea complexului și a parcului de vehicule. În 2008, Ministerul German al Apărării a încheiat un nou acord cu compania Rheinmetall în vederea modernizării centrului de instruire. Inițial, grupul Rheinmetall s-a specializat în sectorul auto, dar s-a orientat și către sectorul de apărare. Acest contract, în valoare de 100 de milioane de euro, acoperă o perioadă de șase ani.¹¹⁸

Comaniile din sector erau adesea întreprinderi semi-publice, în care guvernul german a păstrat suficiente pârghii pentru a menține controlul asupra procesului de privatizare. Firma care se ocupă de furnizarea de îmbrăcăminte către armată era deținută în proporție de 25,1% de guvernul german. Totuși, din 2003, aceste companii au fost și ele supuse procedurilor de achiziții publice și tendința este către o dezangajare treptată a Statului, care este acum gata să se bazeze în întregime pe „legile pieței”.¹¹⁹

Germania se bucură de un corp de legi care se referă la aspectul privat în realizarea funcției militare și de apărare, care datează de la Codul său comercial din 1927. Cu toate acestea, cea mai mare parte a codului se adresează mai degrabă transferului de tehnologie și arme militare, decât de servicii

¹¹⁸ <http://frontierindia.net/rheinmetall-defence-to-operategerman-armys-combat-training-centre>

¹¹⁹ Mampaey L., Mekdour M. La guerre en sous-traitance. Le Groupe de recherche et d'information sur la paix et la sécurité (GRIP), 2010/2, p. 15

reale prestate. În 1999 și 2002, a fost actualizat pentru a include servicii de securitate private, standarde de instruire și cereri de angajare pentru companiile militare private și de securitate.

Franța. Înainte de Revoluția Franceză, războiul între state era purtat de armate profesioniste cu contingent stabil. Războiul, ca și fenomen, era considerat al regelui, nu al națiunii. Decretul Convenției din 23 august 1793 privind o națiune înarmată a transferat războiul în rândul maselor.¹²⁰

În sensul prezentei cercetări este important să analizăm statutul juridic al Legiunii Franceze și al membrilor acestei structuri. Existența Legiunii Franceze se datorează în mare măsură motivelor politice. Astfel, Franța are posibilitatea să utilizeze un grup de legionari pentru a-și proteja interesele, fără a suferi pierderi în rândul cetățenilor săi.

Crearea Legiunii a fost cauzată de o serie de motive care au afectat interesele naționale ale Franței ca imperiu colonial. În anii 1830, politica externă a Franței s-a concentrat pe colonizarea țărilor nord-africane, în special a Algeriei.¹²¹

Legiunea era formată în principal din cetățeni străini, dar i s-au alăturat și francezii, care au profitat de ocazie pentru a-și schimba datele biografice. Pentru majoritatea doritorilor, Legiunea a permis și permite legionarului, după trei ani de la înrolare, în temeiul unui contract, să dobândească cetățenia franceză, precum și să-și schimbe numele de familie și alte date personale, fapt la care apelează adesea persoanele cu trecut criminal, deoarece cererile depuse pentru înrolarea în Legiune pot fi anonime.¹²²

Apărarea națională a Franței se bazează pe principiile consacrate în Constituție. În conformitate cu art. 34 din Constituția Franței, Parlamentul este împuternicit să emită legi care definesc principiile organizării apărării naționale.¹²³ Procedura și condițiile pentru serviciul militar sunt stabilite în Codul serviciului național din 1971 și în Legea cu privire la statutul general al personalului militar din 1972. Urmărirea penală împotriva personalului militar se desfășoară în conformitate cu Codul de justiție militară¹²⁴ și cu Legea privind cercetarea și examinarea infracțiunilor militare din 1982.

¹²⁰ Torelli M. *Le droit international humanitaire* Paris: PUF, 1985. p. 4.

¹²¹ Обичкина Е. О. Франция: величие превыше всего. В: Россия в глобальной политике, 2005, Т. 3, № 6, с. 24-38

¹²² Site-ul oficial al Legiunii Franceze [on-line]. [accessed 15.08.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.legion-etrangere.com/>>

¹²³ La Constitution de la France, 3 juin 1958 [on-line]. [accessed 15.08.2021]. Available on Internet: <URL: https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/as/root/bank_mm/constitution/constitution.pdf>

¹²⁴ Code de justice militaire, France, 08.07.2021. [on-line]. [accessed 15.08.2021]. Available on Internet: <URL:[https://codes.droit.org/PDF/Code%20de%20justice%20militaire%20\(nouveau\).pdf](https://codes.droit.org/PDF/Code%20de%20justice%20militaire%20(nouveau).pdf)>

În art. 12 din preambulul Declarației Drepturilor Omului și Cetățeanului din 1789, se consacră că „asigurarea drepturilor civile ale omului și cetățeanului implică necesitatea folosirii forței. Așadar, această putere este stabilită în interesul tuturor, nu în interesele private ale celor cărora le este încredințată”.¹²⁵ În conformitate cu preambulul Constituției franceze din 1946, anumite activități publice pot fi desfășurate de companii private, cu excepția funcțiilor publice naționale. Acestea sunt considerate funcțiile obligatorii ale statului în conformitate cu obligațiile constituționale. În domeniul reglementării transferului funcțiilor publice în sarcina persoanelor private, legislația franceză diferă semnificativ de legislația SUA. Față de sectorul privat sunt stabilite cerințe drastice, iar procedura de transfer a acestui gen de funcții este strict reglementată.

Nu există o lege specifică în dreptul francez care să reglementeze activitățile acestor companii. Companiile preferă să se autointituleze „firme internaționale de consultanță în domeniul riscului”, „firme specializate în managementul riscurilor”. Doar compania Secopex se autointitulează o companie militară și de securitate privată prin analogie cu companiile americane și britanice. În ciuda faptului că termenul „companii militare și de securitate private” nu este caracteristic dreptului și practicii franceze, acest termen se dovedește a fi cel mai potrivit pentru a defini fenomenul supus cercetării.

Problema companiilor militare private a fost mult timp un tabu în gândirea strategică franceză. La începutul anilor 1990, sfârșitul Războiului Rece și apartheid-ul, împreună cu o explozie a numărului de conflicte „de intensitate scăzută”, au permis apariția unei noi piețe pentru securitatea privată.

Țări precum Statele Unite, Marea Britanie, Africa de Sud, Australia sau Israel au intrat rapid în acest sector și modelează standardele acestuia. Franța, la rândul ei, s-a ținut departe de dezvoltarea acestei piețe și absența oricărei dezbateri reale pe această temă părea să culmineze cu promulgarea legii din 14 aprilie 2003 cunoscută sub numele de „reprimarea activității mercenare”.¹²⁶ O poziție aparent fermă, care poate fi surprinsă în contextul strategic actual care se caracterizează prin: reduceri drastice ale bugetului Apărării, reducerea dimensiunii armatelor, încetarea recrutării, reorientarea

¹²⁵ Déclaration des droits de l'homme et du citoyen, adoptée par l'Assemblée constituante de France le 26 août 1789 [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.elysee.fr/la-presidence/la-declaration-des-droits-de-l-homme-et-du-citoyen.>

¹²⁶ LOI n° 2003-340 du 14 avril 2003 relative à la répression de l'activité de mercenaire [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000602805/>

forțelor pe „afacerea de bază”, omniprezența mass-mediei și afirmarea unei doctrine „zero morți” sunt argumente care păreau să fie utilizate în favoarea poziționării Franței în această nișă.

Cerințele stricte pentru companii nu sunt întâmplătoare. În Franța, de multă vreme, s-a dezvoltat conceptul de serviciu public, a cărui esență se rezumă la faptul că anumite tipuri de activități ale statului nu pot fi transferate spre executare persoanelor fizice în conformitate cu hotărârea Consiliului Constituțional al Franței nr. 86-207 din 25-26.06.1986. Aceste activități includ: „justiție, poliție, apărare, educație și sănătate”.¹²⁷

Răspunderea pentru independența națională și integritatea teritorială revine Președintelui în conformitate cu art. 5 din Constituția din 1958.¹²⁸ Posibilitatea implicării CMSP pentru prestarea de servicii în sectorul de securitate este interpretată din perspectiva păstrării suveranității statului, întrucât securitatea națională ar putea depinde de eficiența sarcinilor îndeplinite de companiile private, ceea ce este inadmisibil prin prisma esenței prevederilor constituționale.

Epuizarea competențelor și pierderea de know-how este unul din elementele care impun o analiză amplă a locului și rolului CMSP în sistemul de securitate și apărare al Franței. Având în vedere salariile oferite de CMSP, care sunt de până la zece ori mai mari decât salariile militarilor în funcție, capacitatea de reținere a personalului armatelor regulate este subminată, mai ales în cazul forțelor speciale. De asemenea, externalizarea tot mai mare a întreținerii sistemelor de înaltă tehnologie prezintă riscul unei pierderi de know-how de către forțele armate și crește riscul dependenței de sectorul privat. Mai mult, așa cum subliniază Christian Olsson, CMSP pot acționa în teren ca multiplicatori ai violenței, „adăugând mijloace tehnologice relativ sofisticate la dinamica conflictului local”.¹²⁹

De asemenea, generează suspiciuni interesul CMSP de a alimenta cererea de securitate și protecție, cu atât mai mult având în vedere numeroasele conexiuni de care beneficiază în cadrul cercurilor politice, militare și industriale. Bruno Delamotte, CEO al Risk & Co, a atras astfel mânia sectorului prin utilizarea termenului de „comercianți de frică” pentru a desemna susținătorii privatizării armatei.¹³⁰

¹²⁷ Décision Conseil Constitutionnel, No. 87-232 DC, Jan. 7 1988, J.O. 482. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/1988/87-232-dc/decision-n-87-232-dc-du-7-janvier-1988.8564.html>>

¹²⁸ La Constitution de la France, 3 juin 1958, art. 5

¹²⁹ Olsson Ch., Vrai procès et faux débats : perspectives critiques sur les argumentaires de légitimation des entreprises de coercition para-privées. Dans: Cultures et Conflits, n° 52, 2003, p. 11-48

¹³⁰ 5. Jean-Dominique Merchet, « Sociétés de sécurité : le coup de gueule de Bruno Delamotte », Blog Secret Défense, (Libération), septembre 2010.

Aceste limite sunt incontestabile și bine cunoscute factorilor de decizie francezi, întrucât reducerea drastică a bugetului apărării obligă forțele armate să exploreze în continuare calea externalizării.

Amploarea luată de fenomenul pirateriei maritime, față de care s-au înregistrat numeroase succese de către actorii privați, a influențat puternic deschiderea dezbaterii și a dat naștere a două rapoarte parlamentare care s-ar putea dovedi a fi decisive.

Renunțarea la monopolul asupra utilizării forței, chiar parțială și strict reglementată, constituie în Franța o adevărată dilemă culturală. O reflecție profundă a fost deja inițiată, au fost realizate multe studii. Se prezintă acum oportunitatea de a adopta un model de securitate privată „à la française”, capabil să integreze calitățile concurenților săi anglo-saxoni și să evite deficiențele acestora. Putem paria că refluxul pirateriei somaleze, în plus compensat în mare măsură de explozia numărului de atacuri din Golful Guineei, nu îl va împune pe legiuitor să amâne încă o dată adoptarea deciziilor necesare.¹³¹

Prin adoptarea legii privind reprimarea activității mercenare la 14 aprilie 2003, Franța s-a opus hotărât sectorului privat. Această lege, foarte apropiată de Convenția III de la Geneva din 1949¹³² și Protocolul Adițional I din iunie 1977¹³³, stabilește astfel șase condiții cumulative care definesc statutul de mercenar. De fapt, cele șase criterii nu sunt aproape niciodată întrunite și Franța nu interzice în mod oficial existența unei companii militare private pe teritoriul său. Au fost astfel create companii „de consultanță” precum GEOS, Amarante sau Secopex, active în lupta împotriva pirateriei sau în protecția cetățenilor francezi în țările cu risc, iar competențele acestora sunt apreciate în străinătate. Unii experți¹³⁴ nu au omis să denunțe această poziție contradictorie sau chiar „absurdă” a Franței, care, fără a interzice cu adevărat activitatea, preferă să nu-și pună problema autorizării depline și, dacă este cazul, a susținerii acestora.

La începutul anului 2010, Secretariatul General pentru Apărare și Securitate Națională a fost însă însărcinat cu redactarea unui raport confidențial privind profiturile companiilor de securitate private și oportunitatea sprijinirii pieței franceze.

¹³¹ Even E. La France et les Societes Militaires Privees: enjeux e etat du debat. En: Inflexions, 2014/1 Nr. 25, p. 157

¹³² Geneva Convention relative to the treatment of prisoners of war, august 12, 1949. [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/publications/icrc-002-0173.pdf>>

¹³³ Additional Protocol I to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the protection of victims of international armed conflicts (Protocol I), 8 June 1977. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0321.pdf>

¹³⁴ Bricet des Vallons G.-H., Irak, terre mercenaire. Les armées privées remplacent les troupes américaines, 2010, 268 p.

Fără îndoială, cerințele față de competențe profesionale sunt importante. Cu toate acestea, în opinia realizatorilor raportului PRIV-WAR din 20.05.2009, prezentarea oricăror cerințe de competențe și cunoștințe este esențial formală, întrucât în legislația franceză lipsește lista exhaustivă a tipurilor de servicii care pot fi prestate de aceste companii.¹³⁵

CMSP franceze care furnizează servicii pe teritoriul statelor străine sunt de obicei sub controlul statului. De exemplu, activitățile externe ale CIVIPOL Conseil în instruire, logistică, dezvoltare strategie, suport tehnic pentru trupe au fost controlate de Ministerul de Interne francez. Serviciile companiei sunt utilizate și de Comisia Europeană în exercitarea atribuțiilor Uniunii Europene în domeniul asigurării libertății, securității interne și justiției. Compania a furnizat servicii guvernelor străine și organizațiilor internaționale precum ONU și NATO.

Din punct de vedere structural, societatea este o societate pe acțiuni cu participare de stat în valoare de 40% din capital. Președintele companiei este un funcționar - prefectul. Compania are o rețea extinsă de sucursale în Germania, Spania, Ucraina, Yemen, Niger, Mali, Angola, Camerun. În 2012, CIVIPOL Conseil a semnat un contract cu guvernul Republicii Moldova pentru „consolidarea dezvoltării capacității regionale”, în același an a furnizat asistență tehnică personalului militar din Mali, servicii de protecție civilă pentru populația din Georgia și servicii de „ordine publică” în Ucraina.¹³⁶

În contextul restricțiilor bugetare suferite de armatele occidentale în general și de Franța în special, externalizarea pare așadar inevitabilă și este deja parțial realizată: pregătirea piloților de elicopter ai aviației ușoare de uscat a armatei (ALAT) din Dax de către compania HéliDax, închirierea avioanelor de transport, externalizarea funcției de asigurare cu îmbrăcăminte, a pregătirii marinei franceze, a conducerii bazei Creil.¹³⁷ Retragerea trupelor și a materialelor din Afganistan, deși contractate unor companii străine, este, de asemenea, un bun exemplu în acest sens.

¹³⁵ PRIV-WAR report from 20.05.2009 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://priv-war.eui.eu/publications/>>

¹³⁶ <http://www.civipol.fr/en/major-contracts>.

¹³⁷ Base de défense : une réforme à conforter, rapport d'information au Sénat, juillet 2012. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.senat.fr/rap/r11-660/r11-660.html>>

Pe de altă parte, în ceea ce privește securitatea, în opinia autorului Georges Malbrunot „dacă ar fi să externalizăm securitatea edificiilor noastre diplomatice în străinătate, 80% din piață ar merge către companii militare private britanice sau americane”.¹³⁸

Astfel, din ce în ce mai mulți jucători politici și militari se îndoiesc că Franța își poate permite, din motive etice, să lipsească de pe o piață evaluată între o sută și două sute de miliarde de dolari pe an, și să-și lase competențele, foarte apreciate, să fugă în străinătate. Capacitatea sa de a-și onora angajamentele externe și influența pe scena internațională sunt, de asemenea, în discuție, în timp ce industria anglo-saxonă modelează normele acestui sector pe care, fără îndoială, îl domină: în anii 1990, CMSP-urile americane ar fi format armatele a peste patruzeci și două de țări, impunând astfel modelul operațional american.

În raportul lor din 14 februarie 2012, deputații Christian Ménard și Jean-Claude Viollet o afirmă direct: evocând o „zonă sensibilă și strategică”, ei consideră că este „imperativ să ieșim din această situație” și că „Interesul național astăzi necesită constituirea unui sector robust și credibil”. Aceștia insistă asupra rolului indispensabil al statului, ca deținător al suveranității, dar mai ales ca potențial client.¹³⁹

Astfel, Defence Conseil International este o companie privată, dar activitățile sale sunt controlate de Ministerul Apărării francez, iar compania COFRAS, care este o filială a acesteia, oferă suport tehnic forțelor armate. În 1997, raportorul special privind utilizarea mercenarilor a declarat că compania COFRAS din Franța era practic identică cu compania britanică Executive Outcomes.

Organizația pentru apărarea drepturilor omului Amnesty International a criticat activitățile unei alte companii private franceze, DCI, prezentate ca „o formă de privatizare a cooperării militare franceze”. Cu toate acestea, conform cifrelor oficiale, compania este pe jumătate deținută de stat. Realizarea sarcinilor este controlată direct de Ministerul Apărării. Pe baza acestui fapt, este greu de spus că firma este privată.

Administratorii consideră că companiile nu au nevoie de supraveghere guvernamentală suplimentară dacă o astfel de supraveghere reprezintă o amenințare la adresa profitului. În sprijinul imaginii lor, companiile fac declarații că sunt pregătite să respecte regulile morale, etice, legile

¹³⁸ Malbrunot G., L'État veut structurer le marché de la sécurité privée, Le Figaro, 29 septembre 2010, [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.lefigaro.fr/international/2010/09/29/01003-20100929ARTFIG00505-l-etat-veut-structurer-le-marche-de-la-securite-privee.php>>

¹³⁹ Even E. La France et les Societes Militaires Privees, p. 155

naționale privind utilizarea forței, drepturile omului și convențiile internaționale. Majoritatea acestor companii dezvoltă standarde de conduită și coduri de etică, cum ar fi Codul de etică GEOS.¹⁴⁰

Legislația franceză incriminează crima de genocid și alte crime împotriva umanității comise în timp de război.¹⁴¹ În 2008, ministrul francez al Apărării a spus că angajații CMSP ar trebui să fie trași la răspundere penală în fața instanțelor franceze pentru încălcarea dreptului internațional, iar companiile pot fi urmărite penal alături de alte persoane juridice în temeiul dreptului francez.¹⁴²

Potrivit generalului de brigadă Loup Francart,¹⁴³ cele treizeci și ceva de companii franceze care pot pretinde că aparțin sectorului de securitate privată s-au poziționat în principal în domeniul consilierii, auditului, formării, ca parte a unei oferte adresate în principal către companii. Incapabil să facă față anglo-saxonilor în mai multe zone operaționale, acesta pledează pentru constituirea unor „societăți de sprijin strategic și operațional” și respinge termenul de „companie militară privată”.

Aceste companii, fără a lua parte la operațiuni de luptă, ar crește considerabil potențialul de răspuns al Franței la conflicte asimetrice, ar consolida capacitatea și viteza acesteia de a proiecta forțele armate și le-ar permite într-adevăr să se reorienteze asupra activității lor de bază, inclusiv la nivel național, unde CMSP pot fi actori cheie în managementul dezastrelor naturale.

Chestiunea eticii, profesionalismului și verificării operatorilor ar putea, la rândul ei, să găsească un răspuns în instituirea de către stat a unui sistem de acreditare, care ar crea securitate privată „à la française” fapt pe care-l susțin un număr tot mai mare de experți. Pierre de Saqui de Sannes propune astfel un sistem de acreditare și evaluare anuală a competențelor supravegheat de o autoritate de stat specializată.¹⁴⁴

Pentru a crește vizibilitatea pieței franceze, ar putea fi în sfârșit înființat un lobby național, pe modelul Internațional Peace Operations Association (IPOA) și British Security Industry Association (BSIA). Georges-Henri Bricet des Vallons propune așadar crearea unei organizații inspirate de

¹⁴⁰ Code D'etique et deontologie a l'intention des dirigeants et des employes on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://www.cdpq.com/sites/default/files/medias/pdf/fr/code_ethique_dirigeants_employes_fr.pdf>

¹⁴¹ Code pénal français, 1994. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070719/>>

¹⁴² Customary IHL, [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v2_cou_fr_rule151>

¹⁴³ Francart L., Sociétés militaires privées, quel devenir en France ? Inflexions n° 5, « Humanitaire et militaire. Nouveaux mercenariats », janvier 2007. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.inflexions.net/la-revue/5/nouveaux-mercenariats/francart-loup-societes-militaires-privees-quel-devenir-en-france>>

¹⁴⁴ Guisnel J., La France pourrait autoriser le mercenariat, interdit depuis 2003, Défense ouverte (Le Point), 29 septembre 2010, [on-line]. [accessed 18.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://www.lepoint.fr/editos-du-point/jean-guisnel/la-france-pourrait-autoriser-le-mercenariat-interdit-depuis-2003-29-09-2010-1242959_53.php>

Consiliul Național pentru Activități de Securitate Privată (CNASP), dar dedicată companiilor cu vocație internațională.¹⁴⁵

Cu toate acestea unele structuri precum Defense Conseil International, COFRAS acționează pe teritoriile statelor străine și prestează practic toată paleta de servicii caracteristice celor mai cunoscute companii militare private.

Federația Rusă. În conformitate cu cadrul legal existent, activitățile companiilor militare private sunt echivalate cu activități de mercenariat, care se incriminează de Codul penal al Federației Ruse.¹⁴⁶ „Mercenariatul”,¹⁴⁷ deși este un articol extrem de rar imputat în Federația Rusă, a fost asociat cu activitățile organizației „Славянский корпус/ Slavyanskiy Korpus”.

Înregistrată în Hong Kong, compania recruta foști ofițeri din organele de forță, cadre militare - cetățeni ai Federației Ruse, pentru trimiterea ulterioară a acestora în Siria. Potrivit unor rapoarte, unul dintre mercenari a pierdut o geantă cu documente, care a fost găsită și folosită pentru a demonstra participarea terților la conflict, reprezentanți ai opoziției siriene (care au devenit ulterior soldați ai organizației teroriste ISIS). În legătură cu scandalul internațional izbucnit și declarațiile diplomatice, procuratura Federației Ruse a efectuat o anchetă, iar toți angajații recrutați, împreună cu reprezentanții acestei organizații, au fost condamnați.¹⁴⁸ Așadar, în 2014, Tribunalul orașului Moscova i-a condamnat pe șefii companiei la trei ani de închisoare, Curtea Supremă a Rusiei a menținut sentința.

149

La moment nu există CMSP recunoscute în Rusia doar din cauza lipsei unei legislații relevante. Drept urmare, marile companii rusești care operează în străinătate sunt nevoite să recurgă la serviciile CMSP americane și britanice, iar companiile rusești încearcă în mod constant să intervină, exclusiv pe cont propriu, inclusiv prin înregistrarea în afara Federației Ruse.¹⁵⁰

CMSP transnaționale de tip holding cu filiale și sucursale în diferite țări ale lumii nu sunt, prin natura lor, diferite de alte tipuri de corporații transnaționale. La nivel național, reglementarea activităților CMSP ar trebui să fie efectuată de instituțiile statului (pe baza unui cadru de reglementare

¹⁴⁵ Even E. La France et les Societes Militaires Privees: enjeux e etat du debat, p. 156

¹⁴⁶ Романчук С.И. Частные военные компании на службе миротворчества. В: Вестник университета, 2013, с. 226

¹⁴⁷ Уголовный кодекс Российской Федерации от 13.06.1996, ст. 359 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/>

¹⁴⁸ Надтока Р.В. Частные военные компании как активный проводник национальных интересов государства: угроза или новые возможности для России? Вопросы студенческой науки Выпуск №1 (17), январь 2018. с.209

¹⁴⁹ Командиры «Славянского корпуса» в Сирии осуждены за наемничество. Фонтанка.ру, 2014. on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.fontanka.ru/2014/10/28/129/>>

¹⁵⁰ Частные военные компании. Рамблер, 2019. on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://news.rambler.ru/other/41521045-chastnye-voennye-kompanii/?updated>>

adekvat care să strabilească baza normativă pentru CMSP și să le confere un statut juridic adecvat) și un sistem de control civil asupra acestui fenomen. De asemenea, este necesar să se evidențieze în legislația națională o procedură specială prin intermediul căreia CMSP pot fi utilizate de către stat în rezolvarea unor sarcini în interesul apărării și securității naționale. Aceasta procedură ar trebui să fie una specială și să excludă expres „privatizarea” de către CMSP a dreptului la violență armată.

CMSP moderne camuflează abil activitatea reală de mercenariat sub forma de servicii de securitate, logistică militară și alte activități similare care nu sunt interzise de dreptul internațional. În același timp, se străduiesc să excludă orice scurgeri de informații care ar putea face lumină asupra rolului lor real într-un anumit conflict și să contribuie la instituirea unui sistem de control civil asupra acestora. În acest sens, CMSP rămân organizații extrem de închise, ale căror activități reale se dezvăluie doar în urma unor scandaluri sau investigații.¹⁵¹

Unii specialiști ruși consideră că apariția CMSP în Rusia „va crește riscul de coliziuni legale”. Potrivit lui Rudîh S.N., îndeplinirea unor funcții ale organelor de stat de către CMSP va permite dispersarea puterilor și prevenirea concentrării excesive a acestora într-o singură mână, dar, în baza experienței străine, este posibil ca CMSP să abuzeze de aceste puteri și să încalce drepturile omului, în scopul obținerii de supraprofitori.¹⁵²

În sensul cercetării noastre urmează să menționăm că un proiect de lege care reglementează activitățile CMSP din Rusia a fost înaintat de patru ori Dumei de Stat a Federației Ruse. Primul proiect de lege a fost elaborat în aprilie 2012, apoi retransmis în octombrie 2014, decembrie 2015 și martie 2016. Proiectul de lege a fost respins de mai multe ori din cauza lipsei unei concluzii a Guvernului Federației Ruse în conformitate cu art. 104 din Constituția Federației Ruse¹⁵³ și litera d) din partea 1 a art. 105 din Regulamentul Dumei de Stat a Adunării Federale a Federației Ruse¹⁵⁴, din cauza creării unui nou tip de activitate supus licențierii și a cheltuielilor bugetare suplimentare.

Experții militari vorbesc despre aspectele economice favorabile asociate cu implicarea CMSP în sfera complexului militar-industrial. În special, academicienii Silnikov M.V. și Panov P.D. sunt de

¹⁵¹ Манойло А. В., Зайцев А. Я. Международно-правовой статус частных военных компаний. В: Вестник Российской Академии Наук, 2020, том 90, № 1, с. 48

¹⁵² Рудых С. Н., Раздобудько В. О. Функции частных военных компаний и их правовая регламентация в России. Проблемы организации органов государственной власти и местного самоуправления: история, теория, практика и перспективы. Материалы международной научно-практической конференции. Изд.: Байкальский государственный университет экономики и права, 2015, с. 167 – 172.

¹⁵³ Конституция Российской Федерации, 12.12.1993, ст. 104 п. 3. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.constitution.ru/official/pdf/constitution.pdf>>

¹⁵⁴ Регламент Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации, от 22 января 1998. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://duma.gov.ru/duma/about/regulations/>>

păreră că: „Legalizarea CMP în Rusia va ajuta la oprirea ieșirii unui astfel de personal (foști angajați ai structurilor de forță) în străinătate pentru a lucra pentru concurenți străini. Nu există nicio îndoială că astfel de angajați vor fi ghidați de termenii contractelor și de interesele țării lor atunci când își îndeplinesc sarcinile”.¹⁵⁵

Oficial, nu există companii militare și de securitate private în Rusia ca companii care furnizează în mod legal servicii militare și de securitate într-un conflict armat. Cu toate acestea, există mai multe companii care se poziționează pe piața serviciilor prestate de companii militare și de securitate private. Societatea cu răspundere limitată „RSB-Group” furnizează servicii de escortă armată a navei în zonele cu risc ridicat de atacuri ale piraților, oferă servicii de instruire și consultanță, asigură securitatea persoanelor și obiectelor, inclusiv într-un conflict armat, implementează un set de măsuri pentru protecția tehnică împotriva spionajului electronic. În mai 2015, compania a fost autorizată și aprobată ca potențial furnizor de servicii pentru asistența ONU.

Angajații companiilor rusești au luat parte la conflicte armate din Irak, Afganistan, Iugoslavia, Nagorno-Karabakh, Libia, printre care SRL: ”PCБ-Групп/RSB-Grup”, ”МАР/MAR”, ”АТК-Групп/АТК-Grup”, ”СлавКорпус/SlavKorpus”, ”Вагнер/Wagner”, ”Е.Н.О.Т./Е.Н.О.Т.”, ”Центр-Р/Centr-R”.¹⁵⁶

Cea mai faimoasă companie militară privată de origine rusă este așa-numitul grup Wagner - o organizație militară neoficială care nu face parte din Forțele Armate ale Federației Ruse și nu are un statut legal pe teritoriul său. De asemenea, se consideră că CMSP Wagner provine din Славянский корпус /Slavyanskiy Korpus, a luat parte la ostilitățile din Republica Siriană, sprijinindu-l pe președintele Bashar al-Assad.¹⁵⁷ Este cunoscut faptul că multe unități ale CMP Wagner operează în Africa, în special în Sudan.¹⁵⁸

Nu se ascunde și altă CMSP rusă, RSB GRUP, care din 2005 oferă activ servicii de consultanță militară în zone cu activitate teroristă ridicată și de desfășurare a ostilităților. Angajații acesteia sunt implicați în acțiuni de deminare, informații și analize, securitate armată și protecția navelor civile maritime de pirații din Golful Aden, Guineea, Strâmtoarea Malacca etc. Spania a încercat să comande

¹⁵⁵ Сильников М.В., Панов П.Д. Частные военные компании в мире и в России. Известия Российской академии ракетных и артиллерийских наук, 2016, № 2 (92), с. 138–143.

¹⁵⁶ Коновалов И. П., Валецкий О. В. Эволюция частных военных компаний. Москва: Центр стратегической конъюнктуры, 2013, 138 с.

¹⁵⁷ Призраки войны: как в Сирии появилась российская частная армия. РБК, Политика, 2016. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.rbc.ru/magazine/2016/09/57bac4309a79476d978e850d>>

¹⁵⁸ После Сирии российские ЧВК готовы высадиться в Судане. BBC News, Русская Служба, 2017. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.bbc.com/russian/features-42225745>>

serviciile acestei companii. Compania operează cu succes în Libia, Sudan, Afganistan, Nigeria, Niger, Somalia și Filipine. În plus, RSB GROUP este partener oficial și furnizor de servicii de securitate pentru Națiunile Unite.¹⁵⁹

Doctrina militară a Federației Ruse face referință la activitatea CMSP în conflictele armate, indicând faptul că participarea acestora este o trăsătură caracteristică conflictelor armate moderne.¹⁶⁰

Datorită faptului că proiectul de lege obligă Ministerul Apărării al Federației Ruse, Ministerul Industriei și Comerțului și, în unele cazuri, Serviciul Federal de Securitate al Federației Ruse să elibereze licențe pentru CMSP, este necesar să se elaboreze reguli suplimentare care să stabilească procedura pentru autorizarea unor astfel de activități de către Guvernul Federației Ruse. Același lucru este valabil și pentru regulile de utilizare a armelor de foc, a altor tipuri de arme și mijloace tehnice utilizate de angajații CMSP.

Rusia s-a confruntat și cu nevoia de a-și legaliza propriile CMSP, care au început să fie create activ pe fondul crizei ucrainene și apoi s-au manifestat în lupta împotriva terorismului internațional „la frontiere îndepărtate”. În contextul conflictelor hibride, s-a dovedit că unele sarcini de natură defensivă în condițiile unei tensiuni internaționale tot mai mari nu pot fi rezolvate decât cu ajutorul acestor companii care nu sunt legate formal de sistemul puterii de stat.¹⁶¹

În scopuri de reglementare, se propune introducerea în proiectul de lege a termenului de servicii „militarizate”. Acest termen reflectă cel mai corect esența serviciilor furnizate de aceste companii în condițiile unui conflict armat și nu le permite să realizeze și activități militare. Ovcharov A.V. constată că angajații CMSP nu ar trebui să fie implicați direct în ostilități, deoarece sfera militară este „unul dintre fundamentele existenței statului”, iar accesul la acesta „va eroda supremația puterii de stat în acest domeniu”.¹⁶²

¹⁵⁹ Site oficial ЧВК РСБ ГРУПП. <https://rsb-group.ru/about>

¹⁶⁰ Военная доктрина Российской Федерации, утверждена Президентом РФ 25.12.2014 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.mchs.gov.ru/dokumenty/2940>>

¹⁶¹ Манойло А. В., Зайцев А. Я. Международно-правовой статус частных военных компаний. В: Вестник Российской Академии Наук, 2020, том 90, № 1, с. 48

¹⁶² Овчаров А.В. Нужны ли России частные военные компании? Проблемы применения уголовного и уголовно-процессуального законодательства. Сборник материалов международной научно-практической конференции. Симферополь: Ариал, 2018, с. 108-109.

Proiectul de lege nu interzice angajarea CMSP ruse de către state străine, persoane fizice și juridice străine. Art. 43 al proiectului de lege stabilește protecția drepturilor și intereselor legitime ale clienților ca unul dintre scopurile companiilor militare și de securitate private.¹⁶³

Proiectul de lege împarte serviciile în servicii militare și de securitate. Serviciile militare includ: pregătirea personalului forțelor armate, poliției și altor forțe de securitate ale statului de jurisdicție; întreținerea și repararea echipamentelor și armelor militare; servicii de consultanță militară; asigurarea aprovizionării cu uniforme și echipamente militare; lucrări de construcții militare; deminarea teritoriilor, clădirilor, structurilor; furnizarea de servicii de traducător militar.

Potrivit proiectului de lege, angajații acestor companii pot fi atât cetățeni ruși, cât și străini care au împlinit vârsta de 21 de ani și care îndeplinesc cerințele privind starea de sănătate, competențele și cunoștințele profesionale. Nu este admisă angajarea persoanelor cetățenilor ruși sub vârsta de 21 de ani, recunoscute printr-o hotărâre judecătorească ca incapabile sau parțial capabile, incluse în lista realizată în baza legii cu privire la combaterea spălării banilor și alte cerințe.¹⁶⁴ Aceste restricții sunt valabile și pentru persoanele străine care doresc să se angajeze în cadrul acestor companii.

În ceea ce privește respectarea de către Federația Rusă a Documentului Montreux, trebuie menționat că Rusia nu a semnat acest document și nu a participat la elaborarea acestuia. Documentul de la Montreux în sine nu este un tratat internațional, iar prevederile sale sunt de natură consultativă.

În urma analizei abordărilor și legislației naționale a unor state europene asupra fenomenului CMSP, putem constata diferențe substanțiale de abordare, dar niciunul dintre acestea nu neagă necesitatea reglementării și controlului asupra fenomenului supus analizei. **Republica Moldova** este un stat european atât din punct de vedere geografic, cât și din punct de vedere al aspirațiilor sale. În acest sens, niciun fenomen specific continentului European și regiunii sud-est europene nu poate fi evitat de către statul nostru.

În sensul prezentei cercetări este necesar a fi analizate prevederile normative naționale ce țin de realizarea funcției de asigurare a securității și apărării naționale. Republica Moldova este un stat neutru. Acest fapt este consfințit în textul legii supreme: ”Republica Moldova proclamă neutralitatea

¹⁶³ Проект Федерального закона № 1016663-6. О частной военно-охранной деятельности, внесен 22.10.2014 депутатом Г.С. Носовко, [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://31.44.80.183/files/pf57/063614.pdf>.>

¹⁶⁴ Федеральный закон от 07.08.2001 № 115-ФЗ «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» // Российская газета, № 151-152, 09.08.2001.

sa permanentă. Republica Moldova nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul său.”¹⁶⁵

Declararea suveranității, tendința spre independență a Republicii Moldova, multiplele conflicte militare din cadrul imperiului sovietic, cât și tensiunile ce aveau loc în armata sovietică, au constituit premisele principale pentru constituirea Armatei Naționale.¹⁶⁶

Statutul de neutralitate este văzut în calitate de instrument de realizare a politicii externe a statului, de asigurare a securității naționale, dar și în calitate de scop al politicii externe, care este de o valoare de necontestat pentru statalitatea noastră.¹⁶⁷

În această ordine de idei, Doctrina militară a Republicii Moldova prevede: ”Doctrina militară a Republicii Moldova este determinată de politica ei externă și internă, de neutralitatea permanentă proclamată constituțional și poartă caracter exclusiv defensiv”.¹⁶⁸

Din punct de vedere teoretic, legislația națională a Republicii Moldova dispune de toate elementele necesare pentru a asigura respectarea statutului de neutralitate. Problema majoră pentru Republica Moldova se rezumă la capacitatea statului de a asigura respectarea acestui statut de către comunitatea internațională.

Evoluțiile doctrinare contemporane în materia neutralității statelor nu pot submina fundamentul și însăși rațiunea conceptului. Rolul doctrinei contemporane este nu de contesta existența unui model ideal al statutului de neutralitate în lumea contemporană, ci de a-l concilia cu provocările existente în actuala configurație a sistemului internațional, cum sunt: globalizare, securitate și pace internațională.¹⁶⁹

În Republica Moldova apărarea națională se realizează conform unei serii de acte juridice. Astfel, structura sistemului național de apărare, bazele organizării și asigurării apărării țării, atribuțiile

¹⁶⁵ Constituția Republicii Moldova, din 29.07.1994, în vigoare din 27.08.1994. Monitorul Oficial al republicii Moldova Nr. 1, art. 11 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.constcourt.md/public/files/file/Baza%20legala/constitutia_ro_22.05.17_ro.pdf>

¹⁶⁶ Gaiciuc V., Ciobanu V. Premisele apariției organismului military al Republicii Moldova. În: AKADEMOS 4/2015, p. 115.

¹⁶⁷ Dorul O., Neutralitatea permanentă a Republicii Moldova în contextul geopolitic european. În: Materialele Conferinței ”Țările post-sovietice între UE și Federația Rusă—analiza circumstanțelor specifice și tendințelor politice”, Chișinău, 27.09.2016, p. 426

¹⁶⁸ Hotărîrea Parlamentului privind Doctrina militară a Republicii Moldova Nr. 482-XIII din 06.06.1995, Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 038. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=306988>

¹⁶⁹ Dorul O., Rolul științei dreptului internațional public în reformarea instituției juridice interramurale neutralitatea permanent a statului. În: Buletinul științific al Universității de Stat ”Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul, Seria ”Științe Sociale”, №. 2 (6), 2017, p. 136

și responsabilitățile autorităților publice în domeniul apărării, conducerea, organizarea și destinația forțelor sistemului național de apărare este stabilit prin legea cu privire la apărarea națională prevede că: ”Apărarea națională este una din cele mai importante funcții ale statului și constituie cauza întregului popor.”¹⁷⁰

Sistemul organelor etatice responsabile de asigurarea securității și apărării naționale este constituit din: Serviciul de Informații și Securitate; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; trupele de grăniceri; organele serviciului militar de contrainformații și instituțiile de învățământ ale organelor securității statului. Printre atribuțiile organelor respective se numără și apărarea regimului constituțional. Personalul organelor securității statului se constituie din militari, care își satisfac serviciul militar activ și salariați civili, în ambele cazuri cetățeni ai Republicii Moldova.¹⁷¹

În sensul prezentei cercetări, nu este de neglijat efectul diminuării monopolului statelor asupra utilizării forței prin prisma acceptului implicării CMSP în cadrul conflictelor armate. Rigiditatea normei constituționale privind subordonarea exclusivă a Forțelor Armate doar voinței poporului impune folosirea acestor forțe numai în baza unei legi organice.

Astfel, pentru a antrena Forțele Armate în anumite operațiuni în afara hotarelor țării, chiar și ca forțe pacificatoare, Parlamentul trebuie să adopte o lege organică și să motiveze prin „garantarea suveranității, a independenței și a unității, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale”. Drept urmare, în baza art. 6 din Legea nr. 345 din 25.07.2003 cu privire la apărarea națională,¹⁷² Parlamentul a adoptat o lege generală cu privire la participarea Republicii Moldova la operațiunile internaționale de menținere a păcii din 26.07.2000, care a fost ulterior abrogată prin adoptarea legii privind participarea Republicii Moldova la misiuni și operațiuni internaționale din 03.12.2015.¹⁷³

Astfel, contingentele Armatei Naționale au participat în cadrul operațiunilor de menținere a păcii sub egida organizațiilor internaționale la care statul nostrum este parte. Începînd cu 1997, Republica Moldova a contribuit activ la misiunile internaționale sub egida OSCE în Republica

¹⁷⁰ Legea cu privire la apărarea națională, nr. 345-XV, din 25.07.2003, art. 1 (3), Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 200-203/775 din 19.09.2003. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110393&lang=ro>

¹⁷¹ Legea privind organele securității statului, nr. 619-XIII din 31.10.1995 Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 10-11 on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=67375&lang=ro>

¹⁷² Legea cu privire la apărarea națională, art. 6

¹⁷³ Legea privind participarea Republicii Moldova la misiuni și operațiuni internaționale, nr. 219, din 03.12.2015, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 25-30 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=362918>

Cecenă, Kosovo, Macedonia, Georgia, Tadjikistan, Ucraina; sub egida NATO în Bosnia și Herțegovina; misiunile ONU în Liberia, Coasta de Fildeș, Sudan, Sudanul de Sud, Republica Central Africană și Georgia, precum și în cadrul forțelor multinaționale din Irak.¹⁷⁴

De asemenea, urmează să menționăm că legislația națională incriminează răspunderea penală pentru un șir de infracțiuni asociate conflictului armat în textul primului capitol al părții speciale,¹⁷⁵ iar faptele infracționale de la art. 141 "Activitatea mercenarilor"¹⁷⁶ sunt formale și se consumă din momentul săvârșirii faptei de participare a mercenarului la conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente, fie de angajare, finanțare, instruire, altă asigurare a mercenarilor, precum și de folosire a acestora într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente.

Aceste prevederi demonstrează armonizarea legislației naționale la standardele internaționale de luptă contra fenomenului de mercenariat. Practica statelor europene ne demonstrează că fenomenul CMSP este unul mai larg și mai răspândit, inclusiv în statele care nu recunosc oficial existența acestora.

Atunci când definesc activitățile permise și interzise ale CMSP, statele ar trebui să aibă grijă să reducă la minimum probabilitatea ca personalul CMSP să fie implicat în participarea directă la ostilități în contextul unui conflict armat.¹⁷⁷

În lumina acestor prevederi, activitatea CMSP și a angajaților acestora pe teritoriul Republicii Moldova, nu este posibilă. Dar, analiza statutului juridic al acestor companii, ne permite să presupunem că acestea ar putea să fie înregistrate în Republica Moldova drept companii cu capital strain, care să nu aibă stabilit expres în lista serviciilor prestate acțiuni ce țin direct de asigurare securității și apărării și ar putea să fie camuflate în cadrul unor companii de pază și securitate, activitatea cărora nu este interzisă.

Cu toate acestea, Republica Moldova nu poate să-și permit luxul de a face abstracție de la realitățile cotidiene și de elementele specifice conflictelor armate contemporane.

Sectorul CMSP ar trebui supravegheat printr-un sistem personalizat pentru a se asigura că industria este controlată efectiv de către stat. Simpla încorporare a CMSP-urilor în mecanismele existente de supraveghere a securității conduse de stat, construite în jurul unui sector militar și de

¹⁷⁴ Site-ul oficial al Ministerului Apărării Republicii Moldova - [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=163>>

¹⁷⁵ Codul Penal al Republicii Moldova, Nr. 985 din 18.04.2002, art. 135-142. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 72-74 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://lex.justice.md/md/331268/>>

¹⁷⁶ Codul Penal al Republicii Moldova, art. 141

¹⁷⁷ Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under IHL, ICRC, 2009. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc-002-0990.pdf>>

securitate preponderent public, poate să nu răspundă în mod adecvat nevoilor specifice ale industriei CMSP în expansiune.¹⁷⁸

În urma analizei legislației naționale a Republicii Moldova în ceea ce ține de monopolul statului asupra utilizării forței în general și a realizării în practică a funcției de asigurare a securității și apărării, constatăm că prevederile normative nu admit derogarea de la regula în conformitate cu care statul este unicul subiect responsabil de asigurarea securității și apărării naționale, iar externalizarea, delegarea sau o altă formă de cooperare cu companiile militare și de securitate private pentru a crește nivelul de eficiență a unor activități specifice și a diminua costurile nu sunt posibile.

Acest fapt, nu garantează sub nicio formă faptul că Republica Moldova ar putea evita efectele negative ale fenomenului implicării necotrolate și nereglementate a acestor structuri în eventualitatea declansării unor tensiuni și dezordini interne, similare celor din 7 aprilie 2009 sau în cadrul unui conflict armat, similar celui din 1992.

Astfel se demonstrează necesitatea legislatorului național de a fi foarte prudent la prevederile legislației naționale asupra posibilității de înregistrare și activitate a diverselor CMSP internaționale pe teritoriul Republicii Moldova.

2.3. Baza normativ-juridică națională a activităților companiilor militare și de securitate private în unele state de pe continentul African

Pentru a analiza problema reglementării statutului juridic al companiilor militare și de securitate private, este strict necesară analiză experienței țărilor africane. Multe țări africane sunt fie cvasi-state, fie state eșuate, unde ordinea nu poate fi asigurată pe cont propriu, afirmă autorul Ильин М.В.¹⁷⁹ deoarece majoritatea statelor continentului african au fost colonii pentru o lungă perioadă de timp, iar apoi au urmat calea mișcărilor de eliberare națională, a războaielor civile, a loviturilor de stat și a schimbării de regim.

Un asemenea curs în istoria dezvoltării continentului african nu putea decât să afecteze negativ sfera asigurării securității. Din punct de vedere istoric, utilizarea serviciilor structurilor private a fost

¹⁷⁸ Legislative Guidance Tool for States to Regulate Private Military and Security Companies, FDFA, DCAF, p. 31 [online]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Legislative-Guidance-Tool-EN_1.pdf>

¹⁷⁹ Ильин М.В. Альтернативные формы уверенной государственности. В: Материалы конференции кафедры сравнительной политологии "Государства и их соперники в мировой политике". 19.11.2008. [online]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:http://www.mgimo.ru/study/faculty/politics/ksp/docs/34538/document34545.phtml>

un element cheie în politica de extindere a frontierelor imperiilor. În sensul modern al cuvântului, aceste forțe nu pot fi numite nici naționale, nici sociale.

Aceste structuri au fost create dintr-o mare varietate de miliții locale sau mercenari locali, care au fost un element cheie în menținerea ordinii și a puterii. În colonii, ponderea structurilor private atinge uneori aceeași dimensiune ca în metropolă.¹⁸⁰

Problemele la nivel de guvernare agravează deficiențele în furnizarea securității de stat. Cadrul normativ inadecvat, lipsa resurselor necesare pentru legislativele naționale, lacunele sistemelor de reglementare și lipsa de independență a autorităților judiciare nu asigură controlul, transparența sau responsabilitatea necesare pentru protejarea drepturilor omului în statele de pe continentul African.¹⁸¹

O perioadă lungă de timp, CMSP au râvnit să se acomodeze în Africa. Continentul le oferă multe oportunități: protecția persoanelor și a infrastructurii sensibile în zone instabile, lupta împotriva pirateriei pe nave comerciale din Oceanul Indian și chiar participarea neoficială în cadrul conflictelor armate și a situațiilor tensionate.

Spre deosebire de mercenariat, căruia i s-a opus pe scară largă Organizația Unității Africane (OUA), prezența CMSP-urilor pe continent nu pare să îngrijoreze prea mult Uniunea Africană (UA), succesoarea de drept a OUA, și Comunitatea Economică a Statelor din Africa de Vest (ECOWAS). Acest lucru poate părea paradoxal având în vedere că securitatea umană¹⁸² rămâne o preocupare majoră pentru ambele organizații și că CMSP-urile, în special marile companii multinaționale care oferă diverse servicii legate de securitate, se dezvoltă din ce în ce mai mult în Africa.

Această creștere rapidă a sectorului pune multe probleme, în special legate de siguranța publică și respectarea drepturilor omului. Lipsa controlului riguros asupra CMSP-urilor de către autoritățile competente, lăcomia și vulnerabilitatea agenților de securitate fac ca sectorul să nu acționeze întotdeauna în conformitate cu legislația în vigoare. În plus, în multe state, numărul agenților de securitate privați este mai mare decât cel al forțelor de poliție, iar CMSP au adesea echipamente mai

¹⁸⁰ Abrahamsen R., Williams M. C. *Security Beyond the State: Private Security in International Politics*, Cambridge, 2011, p. 10.

¹⁸¹ Bryden, A., Chappuis F., *Gouvernance du secteur de la Sécurité : Leçons des expériences ouest-africaines*, Ubiquity Press, 2015, p. 5-6.. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/learning_west_africa_FR_0.pdf>

¹⁸² Hussein K., Gnisci D., Wanjiru J., *Sécurité et sécurité humaine: Présentation des concepts et des initiatives – Quelles conséquences pour l’Afrique de l’Ouest*, Document de discussion, OCDE, décembre 2004. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.oecd.org/fr/csao/publications/38826711.pdf>>

eficiente în comparație cu cele ale poliției. Astfel, dacă analizăm Côte d'Ivoire, raportul este de 3 agenți de securitate privata pentru un polițist.¹⁸³

Încă din anii 1990, Națiunile Unite au folosit acest gen de companii private, în principal contractori locali neînarmați, pentru a asigura securitatea spațiilor sale și pentru a-și proteja personalul și proprietatea. În ultimii ani, Organizația a angajat și companii militare și de securitate private în situații de urgență complexe și în situații de conflict sau post-conflict în care guvernul gazdă nu a fost în măsură să asigure securitatea personalului și proprietăților Națiunilor Unite.¹⁸⁴

Studiul „Utilizarea de către ONU a companiilor militare și de securitate private: practici și politici”¹⁸⁵ analizează diferite aspecte ale utilizării CMSP de către ONU. Organizația Națiunilor Unite justifică utilizarea frecventă a serviciilor CMSP prin existența unui nou context caracterizat prin multiplicarea conflictelor, vulnerabilitatea crescută a populațiilor locale față de încălcarea drepturilor omului și efectele crizelor umanitare ulterioare, dar și reducerea mijloacelor de care dispun statele membre pentru a asigura siguranța personalului și a bunurilor organizației.

Conferința la nivel înalt a solicitat Comisiei Uniunii Africane să lucreze în vederea adoptării unui cod de conduită care să conțină standarde și bune practici pentru CMSP până la sfârșitul lunii decembrie 2015.¹⁸⁶ Într-un alt document privind reforma sectorului de securitate, „Uniunea Africană regretă utilizarea companiilor militare private în activități legate de reforma sectorului de securitate din Africa, fie de către Comunitățile Economice Regionale, statele membre sau partenerii lor internaționali”.¹⁸⁷

¹⁸³ Conesa P., Modernes mercenaires de la sécurité, dans ‘Le Monde diplomatique’, avril 2003, p. 63 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.monde-diplomatique.fr/2003/04/CONESA/10080.>

¹⁸⁴ ONU, Doc. A/69/338, Rapport du Groupe de travail sur l’utilisation de mercenaires comme moyen de violer les droits de l’homme et d’empêcher l’exercice du droit des peuples à disposer d’eux-mêmes, 21 août 2014, , p. 3. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://undocs.org/fr/A/69/338>

¹⁸⁵ Østensen Å. G., UN Use of Private Military and Security Companies : Practices and Policies, DCAF, Genève, 2011, [on-line]. [accessed 17.10.2021]. Available on Internet: <URL: http://www. dcaf.ch/Publications/UN-Use-of-Private-Military-and-Security-Companies-Practices-and-Policies.>

¹⁸⁶ Le Document de Montreux sur les entreprises militaires et de sécurité privées ; Rapport de la Conférence régionale en Afrique francophone et lusophone sur le Document de Montreux, DCAF, Genève, 2015, p. 31, on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: https://www.montreuxdocument.org/pdf/regional/2014-06-04-Rapport-de-la-Conference-regionale-en-Afrique-francophone-et-lusophone.pdf>

¹⁸⁷ UA, Cadre d’orientation sur la réforme du secteur de la sécurité (RSS), Commission de l’Union africaine, Addis-Abeba, janvier 2013, § 20, p. 13, [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:http://issat.dcaf.ch/fre/content/download/60132/996775/file/SSR_policy_framework_fr.pdf.>

De asemenea se menționează că: „În cazurile în care angajează servicii ale companiilor de securitate privată, acestea vor trebui să respecte normele internaționale, regionale și naționale relevante care guvernează activitățile companiilor militare private”.¹⁸⁸

Proiectul cadru la nivel regional al ECOWAS pentru guvernanta și reformă a sectorului de securitate, care este în curs de elaborare recunoaște că guvernarea democratică și securitatea umană se află în centrul strategiei, care urmărește să facă din securitate un bun public regional, un serviciu esențial pentru cetățeni și o condiție esențială pentru realizarea unei dezvoltări durabile.”¹⁸⁹ În Documentul Cadru pentru Prevenirea Conflictelor, ECOWAS citează CMSP-urile ca parte a grupului țintă pentru componenta „managementul siguranței”.¹⁹⁰

Continental african înregistrează, o dezvoltare din ce în ce mai mare în utilizarea CMSP, iar tendința spre privatizarea securității pare ireversibilă.¹⁹¹ Cu toate acestea, informațiile statistice sunt rare sau chiar inexistente, iar cercetarea în sectorul securității private este foarte slab dezvoltată.

Dintre toate statele de pe continentul african, **Republica Africa de Sud**, este cea mai mare piață de forță privată din Africa este și cea mai avansată în ceea ce privește reglementarea CMSP. În prezent, aici sunt înregistrate aproximativ 5.000 de companii, care angajează peste 300.000 de angajați înregistrați oficial.¹⁹² Ținând cont de faptul că numărul polițiștilor din Africa de Sud este de puțin peste 150 de mii de oameni,¹⁹³ devine evident că în țară sunt de două ori mai mulți gardieni militari privați decât reprezentanți ai poliției naționale.

O altă concluzie care se impune este că există de două ori mai multe arme în mâinile CMSP decât în mâinile reprezentanților structurilor de stat. Apariția unei piețe de forțe de securitate privată

¹⁸⁸ Le Document de Montreux sur les entreprises militaires et de sécurité privées ; Rapport de la Conférence régionale en Afrique francophone et lusophone sur le Document de Montreux, p. 31.

¹⁸⁹ Uzochina O., Gouvernance et réforme du secteur de la sécurité en Afrique de l'Ouest : du concept à la réalité, Centre pour le contrôle démocratique des forces armées Genève (DCAF), Document d'orientation politique - № 35, Genève, février 2014, p. 23[on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/FINAL%20Policy%20Paper%2035%20French_0.pdf>

¹⁹⁰ Document cadre de prévention des conflits de la CEDEAO Commission de la CEDEAO, Abuja, janvier 2008, p. 36, [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.ceja.ch/images/CEJA/DOCS/Bibliotheque/Legislation/Africaine/Textes%20Regionaux/DD/DD4.pdf.>

¹⁹¹ Holmqvist C., Private Security Companies; The Case for Regulation; SIPRI Policy Paper No. 9, Stockholm International Peace Research Institute, Janvier 2005, p.3, [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.sipri.org/sites/default/files/files/PP/SIPRIPP09.pdf.>

¹⁹² Gumedze S. Regulation of the Private Security Sector in Africa. In:Policy Paper. Institute for Security Studies (ISS), 2008, p.22 [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:http://www.issafrika.org/uploads/PVTSECPOLPAPFEB09.PDF>

¹⁹³ Gumedze S. The Private Security Sector in Africa // ISS Monograph Series, 2008, July, 106 p. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:https://issafrika.s3.amazonaws.com/site/uploads/MONO146FULL.PDF>

în Africa de Sud, de fapt, nu diferă de tendințele generale în formarea unei piețe similare în alte țări africane.

Unele CMSP-uri africane, în special cele din Africa de Sud, sunt, de asemenea, foarte active pe continent. Acestea sunt companii care se deosebesc de celelalte de pe continent prin număr, mărime, dar mai ales prin experiența lor în zonele de război din subregiune, în special în Sierra Leone. Sud-africanii sunt pionierii privatizării războiului și fondatorii sistemului de companii militare private precum Executive Outcomes, care a fost înființat în 1989 din foști militari sud-africani și a fost dizolvată în 1998, în urma constatării numeroaselor încălcări.¹⁹⁴

Totuși, în cazul Africii de Sud, nu ar trebui să vorbim despre apariția unei noi piețe pentru CMSP, ci despre transformarea acesteia, întrucât înainte de această perioadă, în țară existau detașamente de mercenari care, după precedente cunoscute în unele țări ale continentului, erau interzise prin lege. Dezvoltarea legislației în domeniul reglementării structurilor militare private în Republica Africa de Sud este în mare măsură asociată cu participarea contractanților sud-africani din cadrul CMSP Executive Outcomes la evenimente politico-militare de la mijlocul anilor 90 - începutul anilor 2000 pe teritoriul statelor precum: Angola, Zimbabwe, Sierra Leone, Coasta de Fildeș, Mozambic, Papua Noua Guinee, Guineea Ecuatorială, etc.

Reacția guvernului sud-african la participarea cetățenilor săi ca parte a grupurilor armate la operațiuni militaro-politice pe teritoriul statelor străine a condus, în anul 1998, la adoptarea a Legii privind reglementarea asistenței militare străine. Cu toate acestea, acest act normativ nu a definit activitățile legale de securitate privată și a interpretat, de asemenea, conceptul de „asistență militară străină” în mod foarte larg. Acest lucru a împiedicat integrarea legală a fostelor cadre militare, precum și a foștilor mercenari.

În același timp, numărul militarilor angajați în cadrul CMSP a continuat să crească constant. În următoarea etapă, în Africa de Sud a fost adoptată Legea privind reglementarea industriei de securitate privată din 2001, care conține o definiție largă a ceea ce se înțelege prin servicii de securitate.

În conformitate cu Legea, conceptul de „servicii de securitate” include orice protecție sau protecție a unei persoane sau a proprietății; consiliere cu privire la protecția sau protecția unei persoane fizice sau a proprietății, precum și cu privire la orice alte tipuri de servicii de securitate prevăzute de

¹⁹⁴ Global Analysis, La privatisation de la guerre, dans 'France', 1 février 2009, [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:<http://globalanalysisfrance.blogspot.com/2009/02/la-privatisation-de-la-guerre.html>>

Lege, sau în probleme legate de utilizarea echipamentelor de securitate; furnizarea de servicii de răspuns legate de orice fel de protecție sau protecție a unei persoane sau proprietăți; asigurarea ordinii și securității în spațiile folosite ca facilități sportive, recreative, de divertisment sau similare; instruirea angajaților unei companii private de securitate în probleme de securitate; instalarea, întreținerea sau repararea echipamentelor de securitate; urmărirea semnalelor sau transmisiilor de la echipamentele electronice de securitate etc.¹⁹⁵

În 2002, guvernul a adoptat Legea privind impozitarea industriei de securitate privată. În 2006, Africa de Sud a adoptat Legea privind interzicerea activităților mercenare și a altor activități de natură mercenară în zonele de conflict armat, care prevede înregistrarea și acordarea de licențe CMSP. Autoritatea de acordare a licențelor conform legii este Comitetul Național pentru Controlul Armelor Convenționale, înființat în 2002. Noua lege interzice activitățile militare și de securitate pe teritoriul acelor state în care există amenințarea de a fi declanșat un conflict armat.

Lista acestor state este stabilită de Comitetul Național.¹⁹⁶ Cu toate acestea, în 2006, compania militară privată din Africa de Sud, Meteoric Tactical Solutions, a primit un contract în valoare de aproape 500.000 de dolari pentru a furniza servicii de securitate în timp ce escorta oficiali britanici în Irak.

Ulterior s-a dovedit că firma nu a primit permisiunea Comitetului Național și a furnizat servicii în mod ilegal. Un incident similar a avut loc cu această companie când angajații săi au protejat oficialii din Elveția.¹⁹⁷ Mai târziu, doi foști mercenari care au condus firma au fost arestați în Zimbabwe.

Necesitatea de a reglementa industria de securitate privată în Africa de Sud, precum și de a reglementa cooperarea dintre afacerile de securitate privată și stat pentru a echilibra relația și a preveni privatizarea completă a sectorului de securitate de către structurile private, a fost generate de o serie de motive.

În primul rând, a fost facilitată de o încercare nereușită de implementare a programului de demobilizare și reintegrare. Perioada de tranziție care a început în Africa de Sud după căderea

¹⁹⁵ Private Security Industry Regulation Act № 56 of 2001, [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Mercenaries/WG/Law/SouthAfrica5.pdf>>

¹⁹⁶ Republic of South Africa, Prohibition of Mercenary Activities and Prohibition and Regulation of Certain Activities in Areas of Armed Conflict Bill. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/201409/b42-050.pdf>

¹⁹⁷ Prohibition of Mercenary Activities and Prohibition and Regulation of Certain Activities in Areas of Armed Conflict Bill.

regimului de apartheid a fost marcată de un program cuprinzător care urmărea integrarea fostelor forțe de securitate internă cu Forțele Naționale de Apărare din Africa de Sud.

În același timp, au avut loc reduceri în rândurile Forțelor Naționale de Apărare din Africa de Sud, autoritățile au încercat să se limiteze la numărul de angajați în organele de drept necesar nevoilor statului. Drept urmare, o mulțime de foști membri ai Forțelor Naționale de Apărare din Africa de Sud au început afaceri militare și de securitate private.

În al doilea rând, creșterea criminalității ca urmare a perioadei de transformare politică din Africa de Sud și incapacitatea agențiilor de securitate de stat de a menține ordinea au condus la o creștere a cererii pentru serviciile CMSP.

În al treilea rând, apariția de noi actori pe piața sud-africană la mijlocul anilor 90 ai secolului XX (CTN, ONG-uri, organizații internaționale etc.), care apelează pe scară largă la serviciile CMSP, a contribuit, de asemenea, la consolidarea privatizării în sectorul de securitate.

În 2008, cifra de afaceri anuală de la CMSP din Africa de Sud a depășit 6 miliarde USD.¹⁹⁸ Cererea de servicii, din cauza faptului că sfera statului nu face față funcțiilor sale, duce la privatizarea acestei sfere de către forțele private și la o scădere în continuare a eficacității mecanismelor de stat.

Și în **Coasta de Fildeș**, sectorul prosperă rapid, mai ales odată cu criza politică cu care s-a ciocnit statul în ultimii ani și cu creșterea semnificativă a economiei. Numărul companiilor de securitate private a explodat în timpul și în urma conflictelor de pe teritoriul acestui stat, multe dintre acestea acționând ilegal. Această proliferare a CMSP se datorează parțial lipsei de încredere a populației în forțele de securitate publică, precum și lipsei de eficacitate a acestora.¹⁹⁹

Odată cu adoptarea Decretului din 2005, Coasta de Fildeș a consolidat arsenalul legislativ privind companiile de securitate privată, compus până atunci doar din legi generale precum Codul Penal²⁰⁰ și legea care sancționează încălcările ce țin de regimul de utilizare a armelor, munițiilor și substanțelor explozive.²⁰¹ Acest decret reglementează și constituirea CMSP-urilor, condițiile impuse

¹⁹⁸ Hendricks Ch., Musavengana T., *The Security sector in Southern Africa*. Institute for Security Studies. Monograph No 174. October 2010, p. 136 [on-line]. [accessed 28.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.issafrica.org/uploads/Mono174.pdf>

¹⁹⁹ De TESSIERE S., *Reforming the Ranks, Public Security in a Divided Côte d'Ivoire*, dans 'Small Arms Survey 2011: States of security, Cambridge University Press, 2011, p. 193-194.

²⁰⁰ Loi n°1981-640 du 31 Juillet 1981, instituant le Code pénal. [on-line]. [accessed 28.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/49255/128598/F-1693355407/CIV-49255.pdf>

²⁰¹ Loi n°98-749 du 23 décembre 1998, portant répression des infractions à la réglementation sur les armes, munitions et substances explosives. [on-line]. [accessed 28.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.unrec.org/docs/harm/COTE%20D%27IVOIRE/loi/R%82pression%20des%20infractions%20%85%20la%20r%82glementation%20sur%20les%20armes,%20munitions%20et%20substances%20explosives.pdf>

managerilor și agenților pentru a-și exercita profesia și reglementează utilizarea deținerii și folosirii armelor.

Conform legii, sunt necesare trei tipuri de avize. Nu numai că CMSP în sine trebuie să fie licențiată, dar și managerii și personalul său sunt supuși procedurii de licențiere. Într-adevăr, în condițiile decretului din 2005, nimeni nu poate fi angajat în calitate de manager sau angajat pentru a participa la o activitate a firmei private de pază sau transport de numerar dacă nu deține o autorizație eliberată de către Direcția de Supraveghere Teritorială.

Decretul din 2007 stabilește un anumit număr de condiții prealabile atât pentru managerii, cât și pentru agenții CMSP. Astfel, personalul de supraveghere trebuie să justifice studiile necesare, în timp ce personalul operațional trebuie să aibă cel puțin un certificat de studii primare, iar companiile sunt obligate să ofere formarea personalului lor în centre de formare autorizate la fiecare doi ani.

Provocările majore ale managementului CMSP în Coasta de Fildeș sunt concentrate aici în jurul punerii în aplicare a reformelor ambițioase și structurale care vor face posibilă curățarea acestui sector pe termen lung. De asemenea, în lipsa unor reforme adecvate și a conștientizării actorilor care activează în sector, privatizarea rampantă a securității și în special dezangajarea statului într-un anumit număr de domenii, ar putea genera o nouă criză.²⁰²

În Liberia, CMSP-urile au început să apară la sfârșitul anilor 1970 și începutul anilor 1980. Serviciile companiilor la acea vreme erau solicitate în industria extractivă, cu toate acestea, ca urmare a tensiunilor politice interne care au durat aici din 1989 până în 2003 și a recesiunii economice, o parte din CMSP a fost închisă din cauza condițiilor economice dificile și apoi au apărut noi jucători pe piața liberiană de afaceri private de securitate militară. Principalii clienți ai CMSP sunt organizațiile internaționale, structurile diplomatice, reprezentanții industriei extractive, întreprinderile mijlocii și mici, precum și populația bogată a Liberiei.

Cu toate acestea, cei mai mari clienți sunt misiunile internaționale, USAID etc.²⁰³ Începând cu anul 2003, în țară a început să funcționeze Misiunea ONU, având ca scop restabilirea bazelor statalității și funcționarea sistemului politic.²⁰⁴ Puțin mai târziu, în 2005, Statele Unite, reprezentate de două CMSP-uri: DynCorp și Pacific Architects and Engineers, au creat, forțele armate ale

²⁰² Comlan E. K., La Côte d'Ivoire. En: La Privatisation de la Sécurité en Afrique Défis et Enseignements de la Côte d'Ivoire, du Mali et du Sénégal DCAF, 2016, p.71

²⁰³ Kirunda S.W. Private and Public Security in Uganda. The Private Security Sector in Africa. In: Country series. ISS Monograph series. 2008. July. № 146, 34 p.

²⁰⁴ United Nations Mission in Liberia. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmil.>>

Liberiei.²⁰⁵ Astăzi, Liberia are aproximativ 2.000 de militari instruiți de CMSP-urile americane, iar peste 4.000 de ofițeri de poliție liberieni au primit pregătire și educație specială sub auspiciile misiunii ONU până în 2011.

Trebuie remarcat faptul că, în Liberia, la fel ca în Uganda, angajaților CMSP-urilor li se interzice să poarte arme. Adică putem vorbi despre „diviziunea muncii” între forțele de poliție și CMSP, ca exemplu tipic de cooperare între structurile puterii de stat și cele private. Cel mai mare CMSP din Liberia este Inter-Con Liberia, deținut de grupul american de securitate Inter-Con, fondat în 1990. Această CMSP oferă sprijin diverselor misiuni ONU, este angajată în protecția Ambasadei SUA, precum și în facilități importante deținute de guvernul SUA.

Pentru a obține licența, o CMSP trebuie să se înregistreze la departamentul de securitate publică al unei agenții guvernamentale din Liberia, să reînnoiască licența anual și să trimită lunar rapoarte de incident. În Liberia, CMSP-urile sunt atacate în mod regulat, iar CMSP-urile înseși rețin adesea criminalii sau previn crimele. Toate aceste incidente trebuie raportate.

În practică însă, cerințele pentru înregistrarea companiilor sunt foarte difuze, lipsind o explicație clară și, prin urmare, greu de îndeplinit. Mai mult, nu există nicăieri obligația expresă de a înregistra doar companiile locale, adică cele conduse de cetățeni din Liberia.

La nivel de reglementare în cadrul industriei de securitate privată în sine, s-a încercat să se sindicalizeze CMSP-uri în 2009, când 40 de companii au fuzionat în Asociația Furnizorilor Privati de Servicii Militare și de Securitate din Liberia. Crearea sindicatului a fost dictată de dorința atât a marilor companii calificate, cât și a firmelor puțin calificate de a dezvolta unele standarde generale de comportament în industrie în lipsa unui control adecvat din partea statului. Pe lângă inițiativa statului și ale industriei, se încearcă reglementarea activităților CMSP-urilor la nivelul necesităților și așteptărilor beneficiarilor. Misiunea ONU în Liberia verifică potențialii contractori.

În plus, misiunea ONU, împreună cu Programul ONU pentru Dezvoltare, a înființat un grup de lucru comun pentru CMSP, care inspectează companiile contractate de ONU. Verificarea vizează disponibilitatea licențelor și asigurărilor, standardele de formare, datele personale ale angajaților, condițiile de muncă și procedurile de selecție. Astfel, ONU realizează un control a unui număr foarte

²⁰⁵ Gumedze S. From Market for Force to Market for Peace. Private Military and Security Companies in Peacekeeping Operations. Pretoria, Institute for Security Studies, Monograph Series No 183, 2011, p. 26. . [on-line]. [accessed 28.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.issafrica.org/uploads/Mono183.pdf

restrânsă de companii, care de fapt trebuie să fie realizat de stat în raport cu industria de securitate privată în general.

Ca și în alte țări africane, Liberia are un program de demobilizare și reintegrare a foștilor participanți la războiul civil, în urma căruia peste 100 de mii de militanți de ieri urmau să fie integrați în societate doar în 2003-2004.

Programul de demobilizare și integrare se extinde nu numai asupra foștilor bărbați, ci și asupra femeilor care au luat armele în timpul războiului civil din Liberia. În timpul războiului, numărul femeilor cu arme în mână a ajuns la 25 de mii de oameni, adică aproximativ 30-40% din numărul total de participanți înarmați la ostilități.²⁰⁶

Companiile militare și de securitate private se dezvoltă și în **Mali**,²⁰⁷ unde piața este foarte interesantă din cauza crizei pe care tocmai a depășit-o acest stat. Astfel, țara ar avea 263 de CMSP aprobate în decembrie 2015 conform studiului privind starea sectorului.²⁰⁸

În mai 1986 a fost creat primul CMSP, Societatea Maliană de Pază și Supraveghere (SOMAGES). Personalul acestor CMSP a fost recrutat în mare parte în rândul tinerilor din exodul rural, cu un nivel foarte scăzut de calificare și educație. Apariția democrației și a multipartidismului în 1991 a dus la nașterea multor CMSP naționale și, de asemenea, a permis CMSP străine să vină pe piața locală.

Apariția unor noi tipuri de amenințări, cum ar fi de exemplu atacul terorist care a vizat capitala din noiembrie 2015, precum și lipsa de încredere a populației în forțele publice au favorizat o evoluție extrem de rapidă a sectorului de securitate privată din Mali. Astfel, numărul de CMSP din Mali a crescut considerabil de la debutul crizei în 2012, oferind servicii adaptate circumstanțelor.²⁰⁹

Dezvoltarea sectorului și profesionalizarea acestuia au făcut posibilă și atragerea tinerilor absolvenți de universități, precum și a multor tinere, care găsesc în CMSP o alternativă la șomaj.²¹⁰

²⁰⁶ Maharg S., Arnusch A. Security Sector Reform: A Case Study Approach to Transition and Capacity building, 2013, 122p.

²⁰⁷ Soudan F., Le Mali ; futur marché des armées privées ?En: Jeune Afrique, 26 novembre 2012, [on-line]. [accessed 28.10.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.jeuneafrique.com/139255/politique/le-mali-futur-march-des-armes-priv-es/>>

²⁰⁸ Soudan F., Le Mali ; futur marché des armées privées ?

²⁰⁹ Sécurité privée, un secteur en plein boom. Dans: Journal du Mali, 28 Janvier 2016, [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.journaldumali.com/2016/01/28/securite-priv-ee-un-secteur-en-plein-boom/>>

²¹⁰ Almouloud L., Sociétés de surveillance et de gardiennage : l'expansion du marché de la sécurité privée. Dans Mali Actu' 21 Mars 2013, [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <http://maliactu.net/societes-de-surveillance-et-de-gardiennage-lexpansion-du-marche-de-la-securite-priv-ee/>>

Mali nu are încă un organism central de coordonare operațional, astfel încât diferitele inițiative care vizează reforma sectorului de securitate nu sunt coordonate între ele. Mali are mare necesitate de o consolidare a păcii și securității. Pentru ca acest lucru să se întâmple, CMSP au un rol crucial de jucat, având în vedere diversitatea problemelor de securitate și intensitatea atacurilor teroriste asupra instituțiilor private aflate sub controlul lor.²¹¹

Activitatea companiilor de securitate privată din Mali este reglementată prin Legea nr. 96-020/AN²¹² și de decretul de implementare al acesteia.

Pregătirea personalului este responsabilitatea companiei care îi angajează. Pregătirea include, în general, lecții teoretice și practice prin arte marțiale. În acest sens, articolul 27 din Legea nr.96-020 prevede expres că: „pregătirea personalului de supraveghere și pază, transportul numerarului și protecția personală revine firmelor care îi angajează. Serviciile de securitate au acces în orice moment la aceste companii și centre de formare pentru a asigura condiții de securitate și instruire”.²¹³ Cu toate acestea, nu există un cadru legal care să formalizeze procedurile de recrutare și fiecare companie își organizează activitățile, stabilindu-și propriile regulamente interne.

Direcția de Securitate Națională, prin intermediul angajaților săi, este responsabilă de asigurarea respectării acestor prevederi de către CMSP. Prevederile legale sunt în unele cazuri pur și simplu ignorate. De exemplu interdicția pentru orice persoană care nu este de naționalitate maliană de a fi „director, asociat, director de drept sau de facto al unei companii care desfășoară activități de supraveghere și pază, transportul fondurilor sau protecția persoanelor”²¹⁴ nu se aplică.

Controlul eficient este foarte rar, dacă nu chiar inexistent. Această lipsă de control poate constitui o sursă de abuz și/sau nerespectare a standardelor adoptate. Procesul de control este astfel inadecvat și controale eficiente nu sunt aproape niciodată efectuate: singurul moment de control efectiv este efectuat în timpul examinării unei cereri de aprobare.

În **Senegal**, situația este aceeași și sectorul companiilor militare și de securitate private nu este analizat.

²¹¹ Coulibaly K. S., *Le Mali. En: La Privatisation de la Sécurité en Afrique Défis et Enseignements de la Côte d’Ivoire, du Mali et du Sénégal DCAF*, 2016, p. 92

²¹² Loi n°96-020, 18.01.1986 relative aux entreprises privées de surveillance et de gardiennage, de transport de fonds et de protection de personnes. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Mercenaries/WG/Law/Mali%20-%20Mali_Loi%2096%20020%20entreprises%20privees%20surveillance_2.pdf>

²¹³ Loi n°96-020, Art. 27

²¹⁴ Loi n°96-020, Art. 6.

În 1978, legea nr. 78-40, interzice exercitarea activităților de poliție privată și supune autorizației deschiderea și funcționarea oricărei firme de supraveghere, pază sau escortă a proprietății private. Conform acestei legi, CMSP-urile sunt plasate în categoria muncii temporare și clasificate în cadrul contractului colectiv de comerț.²¹⁵ În consecință, CMSP-urile nu beneficiază în temeiul prezentei legi de vreun statut specific, ci sunt considerate la fel ca orice altă afacere, indiferent de specificul activității.

Legea din 1978 și Decretul din 2003 au fost adoptate ca răspuns la extinderea rapidă a sectorului de securitate privată din Senegal. Expansiunea sectorului poate fi explicată, printre altele, prin lipsa resurselor umane și materiale a instituțiilor naționale de securitate publică și incapacitatea acestora de a rezolva ecuația amplificării delincvenței urbane și juvenile.²¹⁶

În această logică, guvernul Senegalului a creat în 2013 Agenția de Asistență pentru Securitate de Proximitate (ASP). Această nouă structură hibridă de securitate, motivată de necesitatea de a stabili „guvernarea securității”²¹⁷ la nivel național, își propune să dezvolte parteneriate între poliție și actorii locali pentru prevenirea și lupta împotriva criminalității.

După cum s-a menționat mai sus, în 2003 a fost adoptat Decretul 2003-447, care constituie un răspuns direct la proliferarea cererilor de avizare precum și la numeroasele incidente observate. Astfel se stabilește controlul posterior al activităților aprobate precum și obligația unei investigații aprofundate asupra garanțiilor morale și materiale pentru exercitarea activităților acestora.²¹⁸ În vederea obținerii unei licențe de funcționare, compania trebuie să revizuiască standardele față de directori și personalul acesteia.²¹⁹ Cu toate acestea, textul nu menționează respectarea drepturilor omului și nici a dreptului internațional umanitar ca o condiție pentru obținerea unei licențe și nu impune o pregătire obligatorie și regulată a personalului CMSP.²²⁰

²¹⁵ Loi n°78- 40 du 6 juillet 1978. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:

<https://senegal7.com/tension-pre-electoral-jamra-appelle-au-desarmement-de-toutes-les-milices-privees/>>

²¹⁶ Conseil des Ministres du 12 mars 2015, Communiqué [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.sec.gouv.sn/actualite/C3%A9/conseil-des-ministres-du-jeudi-12-mars-2015>>

²¹⁷ L’innovation sénégalaise de la « gouvernance sécuritaire de proximité » : Une nouvelle vision du Chef de l’Etat, site officiel de l’ASP, [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.asp.gouv.sn/?p=411>>

²¹⁸ Décret n° 2003-447 du 18 juin 2003 abrogeant et remplaçant le décret n° 79-113 du 1er février 1979, fixant les conditions d’exercice des activités de surveillance, gardiennage et escorte de biens privés. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.jo.gouv.sn/spip.php?article277>>

²¹⁹ Décret n° 2003-447 du 18 juin 2003, art. 3.

²²⁰ UN Human Rights Council, A/HRC/27/50, Annual report of the Working Group on the use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination, 30 June 2014, Para. 59. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.refworld.org/docid/53eb37194.html>>

Din păcate, există puține cifre oficiale în sector și nu există un registru dedicat CMSP, iar cadrul legal senegalez nu impune menținerea unui registru național al acestora.²²¹

De remarcat că condițiile de angajare și domeniile de intervenție ale acestor companii nu sunt foarte transparente și suferă de lipsa controlului efectiv din partea autorităților și de lipsa de precizie a prevederilor normative.

Combinăția dintre proliferarea CMSP în Senegal și limitările și deficiențele reglementărilor naționale studiate mai sus, în special lipsa unui proces adecvat de selecție și formare a personalului, au condus la calificarea unor angajați ai CMSP ca fiind o amenințare la siguranța publică.²²²

Activitățile CMSP-urilor din **Uganda** sunt guvernate de Legea poliției din 1994, în special de Regulamentul de control al poliției asupra CMSP din 2004,²²³ care a înlocuit Regulamentul de control al CMSP din 1997.²²⁴

Noile reguli se referă la procedura de înființare a unei companii și de reglementare a activităților acesteia, dar se aplică numai CMSP-urilor înregistrate în Uganda. Comitetul de înregistrare și licențiere din Uganda este responsabil pentru procedurile de înregistrare, licențiere, supraveghere și control.²²⁵

Potrivit Asociației Organizațiilor de Securitate Privată din Uganda, există 60 de CMSP înregistrate în țară. Numărul total de personal este de aproximativ 20 de mii de persoane.²²⁶

În Uganda urma să fie adoptat un manual de instruire pentru personalul CMSP, dar nu a fost elaborat, iar companiile trebuie să ia ca bază standardele adoptate în Africa de Sud și să le adapteze pentru condițiile de muncă din Uganda.

Un alt motiv pentru implicarea CMSP-urilor a fost faptul că raportul dintre forțele de poliție și populația țării rămâne sub nivelul standardelor internaționale. Din cauza lipsei forțelor de poliție și

²²¹ UN Human Rights Council, Annual report of the Working Group on the use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination, 30 June 2014, para. 27.

²²² Sagne A., *Le Sénégal*. En: *La Privatisation de la Sécurité en Afrique Défis et Enseignements de la Côte d'Ivoire, du Mali et du Sénégal DCAF*, 2016, p. 126.

²²³ Uganda, *The Police Act, 1994*. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://www.upf.go.ug/download/legal_mandate/The-Police-Act.pdf>

²²⁴ Kirunda S.W. *Private and Public Security in Uganda*. The Private Security Sector in Africa. Country series. ISS Monograph series. 2008. July. № 146, p. 17

²²⁵ Status Report on Anglophone Africa, Comprehensive Study and Analysis of National Legislation (Ghana, Mauritius, Sierra Leone, and The Gambia, Nigeria, Uganda, Kenya). [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://r.search.yahoo.com/_ylt=AwrJ6ysTZqhcy8A75dXNyoA;_ylu=Y29sbwNiZjEEcG9zAzEEdnRpZAMEc2VjA3Ny/RV=2/RE=1638454931/RO=10/RU=https%3a%2f%2fwww.ohchr.org%2fDocuments%2fIssues%2fMercenaries%2fWG%2fLegislation%2fAnglophoneAfricaStudy.doc/RK=2/RS=2.m.47wFnhvOx1nhkx57y_9KGo->>

²²⁶ Commonwealth Network. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.commonwealthofnations.org/sectors-uganda/business/security/>>

a eficienței reduse a acestora, s-a decis transferarea unora dintre funcțiile poliției către aceste companii. Pentru întreprinderile care își desfășoară activitatea în Uganda, angajarea agenților de securitate privați a devenit parte a comportamentului de afaceri.

Este interesant de observat că Regulile de control ale CMSP reglementează doar activitățile companiilor din Uganda, interzicând efectiv CMSP străine. Acest lucru a condus la interzicerea importului de servicii de acest gen. Cu toate acestea, exportul de servicii este destul de des întâlnit. În special, în timpul campaniei din Irak din 2003, câteva mii de soldați ugandezi au fost dislocați pentru a păzi bazele militare americane. Exportul de soldați ugandezi a fost posibil printr-un acord între guvernul ugandez și unele CMSP occidentale: SOC-SMG, Triple Canopy și EOD Technology.²²⁷

Apariția pieței CMSP în Uganda, ca și în multe alte țări africane, urmează aproape același scenariu. Eșecul forțelor de poliție de a asigura securitatea în aceste state a dus la o creștere a cererii pentru serviciile companiilor militare private și la dezvoltarea acestei piețe în general. În același timp, reglementarea activităților CMSP, precum și relația dintre forțele de poliție locale și aceste companii, este foarte slab dezvoltată.

Continental African a fost de departe cea mai afectată zonă de pe mapamond de efectele negative ale fenomenului de mercenariat, cu precădere în secolul XX. În urma analizei putem constata că atât statele de pe continent cât și organizațiile regionale create de acestea și-au propus și au adoptat un set de acte normative internaționale cu caracter regional care aveau drept obiect de reglementare lupta contra mercenariatului.

Odată cu trecerea timpului, mercenariatul suferă o metamorfoză și se transformă în companii militare și de securitate private angajații cărora participă direct atât în cadrul conflictelor armate, cât și la acțiuni ilegale de răsturnare a guvernelor legale. Aceste circumstanțe au generat imperativul de reglementare expresă atât a statutului juridic al acestor companii cât și a angajaților acestora la nivel național și regional.

2.4. Concluzii la Capitolul II

Licențierea sau acreditarea ar contribui la asigurarea transparenței activităților companiei și a contractului. În timp ce SUA au încercat să acorde licențe pentru firmele care au sediul în SUA, nu au

²²⁷ Коновалов И.П., Валецкий О.В. Эволюция частных военных компаний. Пушкино.: Центр стратегической конъюнктуры, 2013, 138 с.

reușit să monitorizeze în mod adecvat aceste firme odată ce licența este eliberată. Doar un sistem internațional de acreditare este de natură să reușească să asigure companii militare și de securitate private de calitate, instruite pentru a îndeplini misiunile de securitate. Astfel, SUA ar trebui să facă un efort concertat pentru a încuraja utilizarea acestor sisteme internaționale independente și să le utilizeze la moment ca parte a contractelor lor.

Chiar dacă industria ar putea să nu fi fost suficient de matură la începutul invaziei irakiene pentru a oferi un astfel de sistem de verificare a companiilor militare private, aceasta nu mai poate fi o scuză. În plus, în timp ce costurile de verificare și monitorizare a companiilor militare și de securitate private din Irak pot fi destul de mari, monitorizarea și supravegherea slabă duc la corupție și risipă care este în sine destul de costisitoare. Acesta este momentul potrivit pentru ca industria să dezvolte un program de acreditare a companiilor militare și de securitate private și să ofere cel puțin garanții minime că îndeplinesc standardele elementare. În calitate de cel mai mare utilizator al acestor forțe, SUA ar trebui să inițieze procesul, solicitând o acreditare internațională independentă a contractelor companiilor militare și de securitate private.

În urma analizei apariției, dezvoltării și reglementării juridice a activității companiilor militare și de securitate private la nivel național în statele europene precum: Marea Britanie, Germania, Franța, Federația Rusă și Republica Moldova putem formula unele concluzii.

Autoreglementarea și reglementarea limitată ar asigura diminuarea controlului etatic asupra acestui gen de companii. Pe lângă beneficiile de reglementare și control, în cazul în care Carta verde ar fi adoptată, aceasta va permite guvernului britanic să facă o distincție între multiplele companii militare și de securitate private prezente în Regatul Unit și să se asigure că cele care reprezintă un pericol sau o amenințare față de guvernul britanic să fie identificate.

Spre deosebire de politica britanică privind externalizarea, autoritățile germane au optat pentru contracte pe termen scurt, care ar trebui să contribuie la limitarea dependenței de CMSP și mai presus de toate încurajează aceste companii private să se orienteze spre necesitățile clienților dacă doresc reînnoirea contractului.

Franța a identificat o soluție ingenioasă. Structurile care prestează servicii similare CMSP sunt organizate drept companii mixte. O parte din capitalul statutar al acestora este controlat de statul francez, iar activitățile acestora sunt strict monitorizate de către stat prin intermediul ministerului apărării sau altor structuri etatice. Astfel, formal aceste companii nu sunt private, iar legislația franceză nu utilizează termenii de companie militară privată sau companie militară și de securitate privată.

Legislația franceză este foarte restrictivă în ceea ce ține de companiile de pază private și companiile de detectivi și dreptul angajaților acestora de a purta arma de foc.

Spre deosebire de modelul american de reglementare a activităților CMSP, modelul rus, aflat doar la nivel de proiect, interzice angajaților acestor companii să desfășoare activități de informații, să participe la menținerea ordinii publice și a ordinii de drept, să efectueze rețineri, arestări și să interogheze persoanele reținute.

De asemenea, urmează să menționăm că din setul de norme naționale ale statelor supuse analizei, doar Marea Britanie recunoaște direct existența CMSP și reglementează indirect activitatea acestora și pune accent pe autoreglementare, Germania, Franța și Federația Rusă, care fac parte din familia de drept romano-germanică, nu dispun de o legislație bine dezvoltată la acest subiect și utilizează sau beneficiază tacit de serviciile acestor companii. Cu toate acestea, atât în Franța, cât și în Federația Rusă putem constata o creștere a interesului față de CMSP și o tendință clară de recunoaștere și reglementare a acestora.

Analiza situației în statele europene ne permite să concluzionăm faptul că Republica Moldova ar trebui să-și revedea legislația națională în sensul asimilării practicilor pozitive ale statelor europene pentru a pregăti baza normativă necesară asimilării efectelor pozitive ale cooperării cu CMSP și prevenirii și evitării efectelor negative generate de participarea tot mai activă a acestora în cadrul conflictelor armate contemporane, inclusiv în cadrul conflictului armat de pe teritoriul statului vecin, Ucraina.

În unele state africane, numărul angajaților companiilor militare și de securitate private depășește numărul persoanelor angajate în serviciul statului responsabil de asigurarea ordinii publice și a ordinii de drept. De asemenea, dotarea materială, logistică și pregătirea angajaților acestor companii este net superioară față de dotarea structurilor de stat, ceea ce generează o dependență a structurilor de stat față de companiile militare și de securitate private.

În pofida unei legislații naționale destul de dezvoltate în statele continentului African poate fi constatată incapacitatea acestora de a asigura implementarea eficientă a acestor prevederi normative, ceea ce face ca această zonă să fie cea mai des afectată atât de conflicte armate cât și de prezența companiilor militare și de securitate private care încalcă aceste prevederi.

III. IMPERATIVE ȘI DIFICULTĂȚI ÎN REGLEMENTAREA JURIDICĂ A ACTIVITĂȚILOR CARACTERISTICE COMPANIILOR MILITARE ȘI DE SECURITATE PRIVATE LA NIVEL INTERNAȚIONAL

3.1. Calificarea statutului juridic al angajaților companiilor militare și de securitate private

Calificarea statutului juridic al angajaților companiilor militare și de securitate private se dovedește a fi un subiect important și un element strict necesar pentru stabilirea drepturilor și obligațiilor acestora în scopul de a identifica instrumentele și mecanismele juridice necesare pentru

asigurarea respectării acești subiecți a normelor dreptului internațional umanitar în cadrul conflictelor armate contemporane.

Există cel puțin trei motive pentru care este extrem de important de a stabili statutul juridic al angajaților CMSP:

1. Pentru ca forțele armate adverse să cunoască faptul dacă aceștia constituie un obiectiv militar legal;
2. Pentru ca angajații CMSP să știe dacă au sau nu dreptul de a participa direct în cadrul ostilităților;
3. Pentru a cunoaște dacă trebuie sau nu să fie trași la răspundere angajații CMSP pentru participarea la ostilități.²²⁸

Locul și rolul angajaților companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane este omniprezent. Serviciile și ponderea participării acestor persoane atât la nivelul pregătirii ostilităților, cât și direct în cadrul acestora este diferită. Unii autori consideră că statutul angajaților CMSP în temeiul dreptului internațional umanitar depinde de ce fel de relație există între CMSP și statul angajator, de tipurile de servicii pe care le furnizează și de respectarea de către angajații acestora a criteriilor din a treia și a patra convenție de la Geneva din 1949.²²⁹

În virtutea circumstanțelor caracteristice conflictelor armate contemporane și a diversificării continue a tipurilor de servicii prestate de CMSP, nu este posibil la momentul actual de a efectua o clasificare care ar avea un caracter practic, cele existente fiind de natură formală și pur teoretică, cu atât mai mult cu cât nu se face o diferență de regim juridic aplicabil în dependență de aceste categorii ipotetice ale clasificărilor propuse. Mult mai important pentru prezenta cercetare este calificarea personalului CMSP drept persoane civile sau drept combatanți, ceea ce ar permite identificarea și determinarea regimului juridic de protecție al acestora.²³⁰

Nu putem să negăm faptul că opinia majoritară gravitează în jurul intenției de a pune semnul egalității între angajații companiilor militare și de securitate private și mercenari. Cu toate acestea, considerăm necesar să definim statutul juridic al angajaților prin prisma următoarelor categorii de participanți la conflict: **combatanți, mercenari, persoane civile care urmează forțele armate**

²²⁸ Cauia A., Chirtoacă N., Statutul juridic al combatantului în conflictele armate contemporane. Chișinău: Notograf Prim, 2012, p. 84

²²⁹ Calazans E. Private Military and Security Companies: The Implications Under International Law of Doing Business in War. Cambridge Scholars Publishing, 2016, p. 116.

²³⁰ Cauia A., Chirtoacă N., Statutul juridic al combatantului în conflictele armate contemporane, p. 84

regulate și persoane civile. De aceea este foarte important să fie stabilite drepturile și obligațiile angajaților CMSP atât în cadrul conflictelor armate internaționale cât și în cadrul conflictelor armate fără caracter internațional, în vederea stabilirii mecanismelor și instrumentelor juridice de asigurare a respectării de către aceștia a normelor dreptului internațional umanitar.

Potrivit autoarei Kotlyarova I. I., aceste companii pot fi încorporate în forțele armate, în ciuda caracterului privat al activităților lor, dacă au o licență eliberată în conformitate cu legislația națională care prevede această oportunitate.²³¹

În cadrul științei dreptului internațional umanitar termenul „combatant” conține o semnificație aparte și nu este sinonimul termenului „luptător”. Există mai multe categorii de persoane cărora le este conferit statutul de combatant prin raportare la statutul de prizonier de război.²³² O importanță deosebită în sensul acestui paragraf îl au două dintre aceste categorii stabilite prin intermediul articolului 4A alin. (1) și (2) ale CG III. Statutul de combatant este legat intrinsec de apartenență persoanei la forțele armate regulate ale unui stat implicat în conflictul militar sau la o mișcare voluntară sau de insurgenți care aparține unei părți la conflict, sub rezerva de a respecta criteriile cumulative stipulate în actele normative internaționale aplicabile.

În procesul de determinare a statutului juridic al angajaților CMSP este important de a determina pe cât de complet aceștia satisfac condițiile pentru a fi încadrați în conceptul de membri ai forțelor armate regulate sau ca și membri ai altor miliții, mișcări de rezistență organizate sau de voluntari în sensul articolului 4A (2) al Convenției a III-a de la Geneva.

În baza prevederilor articolului 4A (1) urmează să stabilim dacă angajații CMSP au fost înrolați sau încadrați în forțele armate regulate ale statului, procedură reglementată de legislația națională a fiecărui stat în parte. La nivel internațional nu există o reglementare unică în acest sens și nici nu poate să existe atât timp cât formarea și gestionarea forțelor militare ține de caracterul suveran exclusiv al fiecărui stat de pe mapamond. Deci, prima metodă de determinare a statutului juridic al angajatului unei CMSP este de a determina, este sau nu această persoană încadrată în forțele armate regulate ale statului parte la conflict.²³³

²³¹ Котляров И. И. Международно-правовое регулирование вооружённых конфликтов (основные теоретические проблемы и практика). Москва: Юрлитинформ, 2013, с. 176.

²³² Geneva Convention relative to the treatment of prisoners of war, august 12, 1949, art. 4A. [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/publications/icrc-002-0173.pdf>>

²³³ Cauiă A., Chirtoacă N., Statutul juridic al combatantului în conflictele armate contemporane, p. 85

Articolul 43 al Protocolului Adițional I stipulează: „2. Membrii forțelor armate ale unei Părți la conflict ... sunt combatanți, adică au dreptul de a participa direct la ostilități.”²³⁴

Statutul membrilor forțelor armate guvernamentale este definit în PA I, care poate fi aplicat în mod egal în situațiile de conflict armat non-internațional. Apartenența unei persoane la personalul forțelor armate este determinată în orice caz de legislația națională a statului. Pentru a stabili dacă o persoană aparține unui grup armat organizat, este necesar să se stabilească dacă îndeplinește funcții permanente în cadrul activităților acestui grup. Membrii unui grup armat organizat nu mai sunt considerați civili atâta timp cât rămân membri ai aceluși grup datorită funcțiilor specifice realizate în cadrul ostilităților. În plus, în cazul participării unice a unei persoane într-un astfel de grup, atunci când acțiunile sale sunt sporadice, acest fapt nu poate fi calificat drept apartenență la un grup armat organizat. Acest lucru necesită o relație pe termen lung cu structura militară a statului beligerant. Criteriul menținerii legăturilor cu un grup armat organizat a fost remarcat și în lucrările autorilor ruși.²³⁵

A doua modalitate de obținere a statutului de combatant și respectiv de prizonier de război de către angajații CMSP este stipulată în articolul 4A (2) al Convenției a III-a de la Geneva care prevede: „Membrii altor miliții și altor corpuri de voluntari, inclusiv acei din mișcările de rezistență organizate, aparținând unei părți la conflict și acționând în afara sau în interiorul propriului lor teritoriu, chiar dacă acest teritoriu este ocupat, cu condiția ca aceste miliții sau corpuri de voluntari, inclusiv aceste mișcări de rezistență organizată, să îndeplinească următoarele condiții:

- a) să aibă în fruntea lor o persoană care răspunde pentru subordonații săi;
- b) să aibă un semn distinctiv fix și care se poate recunoaște de la distanță;
- c) să poarte armele în mod deschis;
- d) să se conformeze în operațiunile lor, legilor și obiceiurilor războiului.”²³⁶

În prima parte este fixată condiția față de CMSP de a aparține unei părți la conflict. În aceeași ordine de idei toți angajații companiei trebuie să satisfacă cele patru criterii cumulative. Putem conchide faptul că există necesitatea de a determina statutul fiecărei CMSP în parte. Această abordare „individuală” ar genera un șir de dificultăți, iar normele dreptului internațional umanitar trebuie să

²³⁴ Additional Protocol to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977, art. 43 (2). [on-line]. [accessed 26.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0321.pdf>

²³⁵ Русинова В.Н. Классификация лиц в немеждународных вооруженных конфликтах: в поисках сбалансированного подхода. В: Государство и право, № 3, 2012, с. 61–69.

²³⁶ Geneva Convention relative to the treatment of prisoners of war, august 12, 1949, art. 4A (2).

ofere posibilitatea reală combatantului de a le respecta. Pentru combatanții inamicului ar fi extrem de dificil de a stabili care angajat al CMSP satisface cele patru criterii cumulative și devine astfel o țintă legală, care dintre ei pot fi calificați drept mercenari și care, în general, sunt persoane protejate în sensul Convenției a IV-a de la Geneva.²³⁷

Majoritatea asociațiilor de companii militare și de securitate private, cum ar fi Asociația Britanică a Companiilor de Securitate Privată sau Asociația Internațională pentru Operațiuni de Pace, sunt predispuse să se angajeze să respecte normele dreptului internațional umanitar.²³⁸

Problema constă mai mult în dificultățile practice ale unui asemenea respect, din cauza caracterului incert și schimbător al statutului angajaților CMSP, decât într-o lipsă reală de voință. Angajații CMSP neînrolați oficial în forțele armate ale unui stat, dar care luptă alături de acestea ar putea, prin urmare, să li se acorde teoretic statutul de combatanți dacă îndeplinesc aceste condiții. Statele Unite au refuzat deja statutul de prizonieri de război membrilor grupului Al-Qaeda, în special pentru că aceștia din urmă nu purtau niciun semn distinctiv, nu purtau arme deschise, nu erau supuși unei ierarhii militare, nu respectau legile și obiceiurile de război și nu au fost un stat parte la Convențiile de la Geneva.²³⁹ Recunoașterea statutului de combatant pentru milițienii și voluntarii care îndeplinesc aceste cinci condiții de fond și de formă este, de asemenea, o regulă cutumiară.²⁴⁰

În cazul când membrii companiei militare și de securitate private ar fi înrolați în cadrul forțelor regulate ale unei părți implicate în conflictul militar, aceștia ar dispune automat de statutul de combatant și respectiv de cel de prizonier de război, atât cât celelalte criterii impuse prin Convenția a III-a de la Geneva ar putea fi realizate cu lux de prisosință. Această procedură, însă, se dovedește a fi una pur teoretică.²⁴¹

Mercenar. Opinia predominantă este că angajații CMSP sunt mercenari.²⁴² Acest punct de vedere se bazează pe faptul că angajații companiilor primesc remunerație financiară, care depășește semnificativ salariul unui soldat din rândul forțelor armate. Ca argument, este invocat și motivul participării lor la conflicte armate pentru a obține un câștig personal, și nu pentru a îndeplini o

²³⁷ Cauia A., Chirtoacă N., Statutul juridic al combatantului în conflictele armate contemporane, p. 87

²³⁸ Rapport du Groupe de travail sur utilisation de mercenaires comme moyen de violer les droits de l'homme et d'empêcher l'exercice du droit des peuples à l'autodétermination. A/75/259 [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://undocs.org/fr/A/75/259>>

²³⁹ David É., Principes de droit des conflits armés. Bruxelles: Bruylant, 4e éd., 2008, p. 466.

²⁴⁰ Henckaerts J.-M., Doswald-Beck L., Customary International Humanitarian Law. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, volume 1: Rules, p. 14-17.

²⁴¹ Cauia A., Chirtoacă N., Statutul juridic al combatantului în conflictele armate contemporane, p. 93

Баширов Н. Международно-правовые аспекты использования частных военных компаний. В: Зарубежное военное обозрение, № 8, 2013, с. 10–18

obligație oficială. Din cele mai vechi timpuri, comunitatea internațională are o atitudine negativă față de mercenari. Așadar, N. Machiavelli i-a avertizat pe conducători despre experiența periculoasă a folosirii trupelor mercenare. Puterea care se va baza pe astfel de trupe va fi de scurtă durată.²⁴³

Conceptele de justete a cauzei și respectul pentru suveranitate sunt cele care ghidează primele doctrine ale dreptului internațional cu privire la mercenariat.²⁴⁴ Astăzi, conceptul de război drept a căzut în desuetudine, iar distincția făcută între *jus ad bellum* și *jus in bello* face irelevantă cauza unui conflict pentru asigurarea aplicării legii, dar ideea că folosirea mercenarilor este condamnată a rămas și chiar s-a răspândit.²⁴⁵

Prin urmare, legea neutralității, interzicerea folosirii forței, principiul neintervenției, dreptul popoarelor la autodeterminare și respectul pentru suveranitatea statelor sunt cele care stau la baza standardelor referitoare la activitatea mercenarilor.²⁴⁶

În acest sens, Protocolul Adițional I din 1977 definește noțiunea de mercenar în articolul 47: „1. Un mercenar nu are dreptul la statutul de combatant sau de prizonier de război.

2. Prin termenul „mercenar” se înțelege orice persoană:

- a) care este special recrutată în țară sau în străinătate pentru a lupta într-un conflict armat;
- b) care, în fapt, ia parte directă la ostilități;
- c) care ia parte la ostilități în special în vederea obținerii unui avantaj personal și căreia îi este efectiv promisă, de către o parte la conflict sau în numele ei, o remunerație superioară celeia promise sau plătite combatanților având un grad și o funcție analogică în forțele armate ale acestei Părți;
- d) care nu este nici resortisant al unei părți la conflict și nici rezident al teritoriului controlat de o Parte la conflict;
- e) care nu este membru al forțelor armate ale unei Părți la conflict;
- f) care nu a fost trimisă de un stat, altul decât o parte la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv.”²⁴⁷

Această definiție nu satisface absolut toate rigorile deoarece generează o sumedenie de interpretări în cazul procesului de realizare în practică a prevederilor normative. Spre exemplu, din

²⁴³ Макиавелли Н. Государь. Рассуждения о первой декаде Тита Ливия, перевод Муравьевой Г. Д., Юсима М. А., Москва: АСТ, 2008, с. 44.

²⁴⁴ David É., *Principes de droit des conflits armés*, p. 27.

²⁴⁵ Percy S., *Mercenaries : The History of a Norm in International Relations*, Oxford: Oxford University Press, 2007, p. 78-80.

²⁴⁶ David É., *Principes de droit des conflits armés*, p. 26-120.

²⁴⁷ Additional Protocol I to the Geneva Conventions, *art. 47*.

prevederile articolului 47 p. 2 rezultă faptul că persoana care este remunerată pentru serviciile sale într-un cuantum la fel de înalt ca cel al militarului de rang similar din cadrul forțelor militare regulate ale statului de partea căruia luptă sau remunerarea promisă nu este mai mare de cât cea primită de către militarii acestei armate, nu poate fi calificată drept mercenar.

Un contract încheiat de un stat sau de o organizație internațională poate servi drept dovadă a recrutării speciale a angajaților CMSP.²⁴⁸ Astăzi, astfel de contracte tind să fie clasificate de guverne în scopuri de securitate națională. Serviciile de achiziții și consultanță fac adesea obiectul unor contracte între state și organizații internaționale cu aceste companii, dar angajații pot deveni participanți direcți la ostilități.

Beneficiul personal al unui angajat al CMSP este exprimat în atitudinea sa față de participarea la un conflict armat, în dorința de a primi recompense materiale și nu în urmărirea intereselor ideologice. Studiile au arătat că, pentru unii angajați ai CMSP, participarea la un conflict armat nu este deloc asociată cu beneficii materiale, ci cu posibilitatea de a „prinde o doză de adrenalină”,²⁴⁹ de a-și aplica abilitățile profesionale. Suma plătită pentru un angajat al acestor companii trebuie să fie substanțial mai mare decât cea pentru un combatant care îndeplinește sarcini similare.

În realitate pot fi constatate cazuri în care unele persoane sunt gata să-și presteze serviciile în favoarea unei părți beligerante fiind remunerați la același nivel cu militarii acesteia, deoarece nivelul remunerării este destul de înalt, și, în plus, militarii mai dispun de unele facilități de ordin material.²⁵⁰

Un alt tratat internațional care reglementează statutul juridic al mercenarului este Convenția internațională din 1989 împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor care stabilește criteriile de definire a statutului juridic al mercenarului aproape identice. Profesorul Bugnion F., susține că convenția este îndreptată nu împotriva mercenariatului, ci împotriva „războiului privat”.²⁵¹

Regula prevăzută la articolul 47 din Protocolul I care stabilește că mercenarii nu au dreptul la statutul de combatant sau cel de prizonier de război este, de asemenea, o regulă cutumiară.²⁵² Cert

²⁴⁸ Кулебякин В.Н. Статус сотрудников частных военных и охранных компаний по международному гуманитарному праву. В: Московский журнал международного права, № 4, 2015, с. 27-42.

²⁴⁹ Gomez del Prado, J. L. Impact on Human Rights of a New Non-State Actor: Private Military and Security Companies. The Brown Journal Of World Affairs, 18(1), 2011, p. 151-169.

²⁵⁰ Burian A., Balan O., Serbeno E. Drept Internațional Public. Chișinău: CEP-USM, ed. II, 2005, p. 495.

²⁵¹ Бюньон Ф. Международный комитет Красного Креста и защита жертв войны. Москва: Международный комитет Красного Креста, 2005, с. 842

²⁵² Behnsen A., The Status of Mercenaries and Other Illegal Combatants Under International Humanitarian Law. In: German Yearbook of International Law 2003, p. 494.

este că partea care reține o persoană care poate fi calificată drept mercenar poate decide să îi acorde statutul de prizonier de război.²⁵³

Chiar dacă elementul financiar este unul caracteristic activităților CMSP, calificarea angajaților acestora drept mercenari este practic imposibilă atît timp cît definirea statutului juridic al mercenarului este stabilită în limitele Protocolului Adițional I și a Convenției din 1989. Aceste incoerențe ale criteriilor de definire a statutului juridic al mercenarului admit participarea active și directă a angajaților CMSP în cadrul conflictelor armate contemporane.

Persanele civile care urmează forțele armate. Potrivit articolului 4 A alineatul (4) din Convenția III de la Geneva, care provine din articolul 13 din Regulamentul de la Haga,²⁵⁴ persoanele care urmează forțele armate, fără a face parte direct din ele, cum sunt membrii civili ai echipajelor avioanelor militare, corespondenții de război, furnizorii, membrii unităților de lucru sau ai serviciilor însărcinate cu bunăstarea forțelor armate, cu condiția ca ele să fi primit autorizația forțelor armate pe care le întovărășesc, acestea trebuind să le elibereze în acest scop un bilet de identitate asemănător modelului anexat.²⁵⁵ Lipsa cărții de identitate prevăzute de acest articol nu exclude însă dreptul acestor persoane de a li se acorda statutul de prizonier de război.²⁵⁶

Angajații CMSP care îndeplinesc criteriile stabilite de articolul 4 A (4) din Convenția III de la Geneva ar putea primi, prin urmare, statutul de prizonier de război. Important este să menționăm că lista din acest articol nu este exhaustivă, iar acest articol nu le conferă statutul de combatant.²⁵⁷ Angajații acestor companii care însoțesc forțele armate ale unei părți în conflict trebuie, prin urmare, să se abțină de la participarea directă la ostilități. De exemplu, reglementările pentru civilii care însoțesc forțele armate ale Statelor Unite nu le permit să participe direct la ostilități.

Protejați de Convenția a III-a de la Geneva, civilii care însoțesc forțele armate nu vor fi considerați persoane protejate de Convenția de la Geneva IV.²⁵⁸ Pe de altă parte, aceștia vor putea

²⁵³ Behnsen A., *The Status of Mercenaries and Other Illegal Combatants Under International Humanitarian Law*, p. 515.

²⁵⁴ Hague Convention (IV) Respecting the Laws and Customs of War on Land and Its Annex: Regulations Concerning the Laws and Customs of War on Land [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.refworld.org/docid/4374cae64.html>>

²⁵⁵ Geneva Convention relative to the treatment of prisoners of war, august 12, 1949, art. 4 A(4).

²⁵⁶ Pictet J. S., *La Convention de Genève (III) relative au traitement des prisonniers de guerre (Commentaire)*, Genève, CICR, 1958, p. 73-74 [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/GC_1949-III.pdf>

²⁵⁷ Gillard E.-Ch. *Business Goes to War: Private Military/Security Companies and International Humanitarian Law*. In: *International Review of the Red Cross*, nr. 863, September 2006, p. 185

²⁵⁸ Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War, 12 August 1949, art. 4 (4) [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL:<https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/380>>.

beneficia de protecția acordată de Protocolul Adițional I.²⁵⁹ Astfel, ei vor fi protejați împotriva atacurilor, cu condiția să nu participe direct la ostilități.²⁶⁰ Faptul că aceste persoane însoțesc forțele armate și, prin urmare, sunt susceptibile de a fi în imediata apropiere a forțelor armate regulate, crește riscul ca acestea să sufere daune colaterale în timpul atacurilor asupra forțelor armate, chiar dacă operațiunile militare trebuie restricționate pentru ca populația civilă să fie cruțată.²⁶¹

În urma cercetării efectuate putem concluziona că angajații CMSP pot fi încadrați în această categorie cu condiția oferirii de către statul angajator a biletelor de identitate de o formă prestabilă, cu excepția cazului de participare directă a acestora în cadrul ostilităților. Oferirea acestui statut urmează să fie decisă pentru fiecare caz în parte, în dependență de genul de activitate prestat de către angajații CMSP.²⁶²

În condițiile conflictelor armate contemporane, când persoanele civile angajate de CMSP pot asista operațiunile militare datorită abilităților specifice de manipulare cu cele mai noi tipuri de arme de la distanțe foarte mari, generează dificultăți în procesul de determinare a statutului juridic al acestora. În opinia noastră, acest caz urmează a fi calificat drept participare directă la ostilități, iar angajații CMSP se transformă în ținte legale pentru adversar și nu pot fi calificați drept persoane civile care urmează forțele armate regulate ale unei părți beligerante.

Cu toate acestea, atît timp cît statul sau organizația internațională semnează un contract prin care accesează serviciile specifice prestate de angajații CMSP care îndeplinesc întocmai criteriile stabilite de art. 4 A (4) al Convenției a III de la Geneva, în special se abțin de la participarea directă la ostilități, aceștia pot beneficia de statutul de prizonier de război, dar nu și de cel de combatant.

Civili. Forțele armate se bazează din ce în ce mai mult pe civili, li se încredințează sarcini care erau cândva responsabilitatea exclusivă a armatei și se apelează la companiile militare și de securitate private. Acestea sunt alte câteva trăsături noi care pun sub semnul întrebării categoriile de actori acceptați în conflictele armate.²⁶³ Dreptul internațional umanitar definește civilii prin negație, adică civilii sunt toți cei care nu sunt combatanți.²⁶⁴ Astfel, civilii sunt protejați prin normele dreptului internațional umanitar, care interzic atacurile împotriva lor. În schimbul acestei protecții împotriva

²⁵⁹ Additional Protocol I to the Geneva Conventions of 12 August 1949, art. 50 (1).

²⁶⁰ Additional Protocol I to the Geneva Conventions of 12 August 1949, art.51

²⁶¹ Additional Protocol I to the Geneva Conventions of 12 August 1949, art. 57(1)

²⁶² Cauia A., Chirtoacă N., Statutul juridic al combatantului în conflictele armate contemporane, p. 89

²⁶³ International Humanitarian Law and the Challenges of Contemporary Armed Conflict. In: Report prepared by the International Committee of the Red Cross for the 28th International Conference of the Red Cross and Red Crescent, Geneva, December 2003. In: International Review of the Red Cross, Volume 86, March 2004, p. 213 - 244.

²⁶⁴ Additional Protocol I to the Geneva Conventions of 12 August 1949, art. 50.

atacurilor, convenția stabilește interdicția de a nu participa direct la ostilități, fapt ce ar genera pierderea protecției. În plus, spre deosebire de combatanți, civilii care au luat parte la ostilități pot fi supuși urmării penale în legătură cu această participare și nu pot beneficia de statutul de prizonier de război în cazul capturării de către o parte inamică.

Având în vedere activitățile diverse ale companiilor, ale căror servicii se pot realiza prin furnizarea de consultanță, suport logistic, angajații pot fi considerați civili. Ținând cont de specificul activităților acestora, adoptarea unei convenții internaționale este necesară „pentru a crea garanții pentru activitățile legale ale CMSP, pentru a reglementa funcțiile acestora și pentru a le utiliza personalul în interesul subiecților de drept internațional”.²⁶⁵

În cazul când persoana civilă se înarmează și prezintă un potențial pericol pentru combatanții armatei adverse, aceasta se transformă în țintă legală și poate fi anihilată. Angajații CMSP care nu sunt înrolați în cadrul armatei regulate a unei părți la conflict pot fi calificați atât ca persoane civile, care pot deveni țintă legală atât timp cât sunt înarmați, sau chiar mercenari, din momentul când s-a constatat scopul pecuniar al acțiunilor acestuia. Contractul încheiat între CMSP și forțele armate ale unui stat nu reprezintă o bază suficientă pentru înrolarea angajaților acestora în cadrul forțelor armate regulate.²⁶⁶

Conflictele armate fără caracter internațional. Regulile supuse analizei sunt stipulate în textul protocolului Aduțional I și a Convențiilor de la Geneva și sunt aplicabile conflictelor armate cu caracter internațional. O altă situație dificilă în cadrul căreia sunt implicați active angajații CMSP sunt conflictele armate fără caracter internațional. Astfel, în lumina celor anterior menționate, toți cei care nu sunt combatanți sunt civili.²⁶⁷

Cu toate acestea, din formularea articolului 3 comun se poate deduce că acest subiect este puțin mai complex. Într-adevăr, acest articol precizează că: ”Persoanele care nu participă direct la ostilități, inclusiv membrii forțelor armate care și-au depus armele și persoanele care au fost scoase din acțiune din cauza bolii, rănilor, detenției sau pentru orice altă cauză va fi, în toate împrejurările, tratat cu umanitate, fără nicio distincție nefavorabilă bazată pe rasă, culoare, religie sau credință, sex, naștere sau avere, sau orice alt criteriu similar.”²⁶⁸

²⁶⁵ Котляров И. И. Международно-правовое регулирование вооружённых конфликтов (основные теоретические проблемы и практика). Москва: Юрлитинформ, 2013, с. 183

²⁶⁶ Cauia A., Chirtoacă N., Statutul juridic al combatantului în conflictele armate contemporane, p. 90

²⁶⁷ Additional Protocol I to the Geneva Conventions of 12 August 1949, art. 50

²⁶⁸ Geneva Convention relative to the treatment of prisoners of war, august 12, 1949, art. 3 (1).

Din analiza acestor prevederi putem deduce că membrii forțelor armate, de stat sau non-statale, vor fi considerați că nu iau parte direct la ostilități numai atunci când au depus armele sau au fost scoși în afara ostilităților ctive. Simplul fapt de a nu lupta pare insuficient. Prin urmare, articolul 3 comun pare să implice un concept de civili, inclusiv cei care nu luptă pentru o parte la conflict.²⁶⁹ Pentru TPII, civilii sunt: „oameni care nu fac sau nu mai aparțin forțelor armate”.²⁷⁰

Angajații CMSP care nu pot fi calificați drept combatanți sau civili care însoțesc forțele armate, în special cei care lucrează pentru entități nestatale, precum alte companii, organizații internaționale sau neguvernamentale, vor fi considerați civili. Ca civili, vor fi protejați de atacuri. Pe de altă parte, dacă iau parte direct la ostilități, pot fi obiectul unor atacuri, dar numai pe durata acestei participări și nu în orice moment, așa cum este cazul combatanților.²⁷¹ Noțiunea a ceea ce reprezintă participarea directă la ostilități este, așadar, o componentă importantă în determinarea protecției de care se bucură civilii în conflictele armate. Cu toate acestea, faptul că un civil participă direct la ostilități nu este, ca atare, o încălcare a normelor dreptului internațional umanitar.²⁷²

În acest sens, autorii autohtoni Cauia A. și Chirtoacă N. propun definirea statutului juridic al combatantului drept persoana abilitată prin intermediul actelor normative legale cu dreptul de a participa direct la ostilități sau în baza circumstanțelor create participă direct în cadrul acestora, sub rezerva respectării cu strictețe a normelor dreptului internațional umanitar, urmează să beneficieze de statutul de combatant și de cel de prizonier de război.²⁷³

Protecția împotriva atacurilor este asigurată pentru civili, atât în conflictele armate cu caracter internațional, cât și non-internațional. Potrivit comentariului PA II, participarea directă la ostilități constituie „acțiuni care, prin esența sau scopul lor, sunt de natură să provoace daune efective personalului și echipamentelor forțelor armate ale inamicului”.²⁷⁴

²⁶⁹ Melzer N., Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law. International Committee of the Red Cross, 2009, p. 13 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc-002-0990.pdf>

²⁷⁰ ICTY, Prosecutor v. Blaskic, IT-95-14, Judgment, Trial Chamber, 3 March 2000, par. 180 [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.icty.org/en/case/blaskic>

²⁷¹ Additional Protocol I to the Geneva Conventions of 12 August 1949, art. 51 (3)

²⁷² Melzer N., Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law. International Committee of the Red Cross, 2009, p. 9 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc-002-0990.pdf>

²⁷³ Cauia A., Chirtoacă N., Statutul juridic al combatantului în conflictele armate contemporane, p. 197

²⁷⁴ Sandoz Y., Swinarski Ch., Zimmermann B., Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949. Geneva: ICRC, Martinus Nijhoff Publishers, 1987, [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/Commentary_GC_Protocols.pdf>

Cu toate acestea, în majoritatea cazurilor, CMSP-urile sunt implicate în conflicte armate non-internaționale. Participarea acestora poate avea loc atât de partea forțelor armate guvernamentale, cât și de partea grupurilor armate organizate.

După cum se menționează în Comentariul la Protocoalele Adiționale, „postularea egalității acolo unde există o inegalitate anulată ar fi (...) o înșelăciune”.²⁷⁵ Într-adevăr, aplicarea multor prevederi ale dreptului internațional umanitar necesită implicarea mecanismului etatic. Întrucât articolul 44 este destinat să acopere combatanții în timpul luptei de gherilă, a cere respectarea tuturor prevederilor dreptului internațional umanitar în întregime din partea acestor combatanți ar priva acest articol de efectul său util.

Cerința respectării legilor și obiceiurilor războiului înseamnă, așadar, că membrii milițiilor, corpurilor de voluntari și mișcărilor de rezistență trebuie să fi fost avertizați împotriva folosirii perfidiei, a faptului de maltratare a prizonierilor, a răniților și a morților, a folosirii necorespunzătoare a drapelului de parlamentar și a oricărui act de violență și distrugere care nu este esențial”. Cu toate acestea, trebuie respectat un prag minim. Astfel, milițiile și celelalte corpuri de luptă vor trebui să respecte prevederile a căror încălcare constituie o încălcare gravă a Convențiilor de la Geneva sau a Protocolului Adițional I. În caz contrar, celelalte forțe armate implicate în conflict nu vor avea obligația de a le acorda privilegiile prevăzute de normele dreptului internațional umanitar.²⁷⁶

În sfârșit, să menționăm că, intervenția forțelor armate ale unei organizații internaționale în cadrul unui conflict armat fără caracter internațional și confruntarea dintre aceste forțe și o parte în conflict internaționalizează acest conflict, dându-i astfel un caracter internațional cu consecința aplicării tuturor regulilor dreptului internațional umanitar²⁷⁷ și recunoașterea statutului de combatant pentru toți participanții care satisfac criteriile de definire a acestui statut. Același lucru se aplică forțelor Națiunilor Unite de menținere a păcii atunci când sunt autorizate să folosească forța.²⁷⁸

În ceea ce privește forțele Națiunilor Unite, acestea pot fi considerate părți la un conflict internațional atunci când sunt constituite în temeiul Capitolului VII al Cartei Națiunilor Unite. Deși modalitățile de aplicare a regulilor DIU asupra Organizației Națiunilor Unite precum și domeniul de

²⁷⁵ Sandoz Y., Swinarski Ch., Zimmermann B., Commentary on the Additional Protocols, par. 1688

²⁷⁶ Provost R., International Human Rights and Humanitarian Law, Cambridge: Cambridge University Press, 2002, p. 159-161

²⁷⁷ Provost R., International Human Rights and Humanitarian Law, p. 184.

²⁷⁸ David É., Principes de droit des conflits armés, p. 176-177

aplicare al regulilor asupra acțiunilor și contingentelor acesteia sunt încă subiect de dezbatere,²⁷⁹ respectarea normelor dreptului internațional umanitar de către forțele Națiunilor Unite nu se pune la îndoială.²⁸⁰ Astfel, în 1999, Secretarul General al Națiunilor Unite a emis o circulară prin care se stabilesc regulile și principiile fundamentale de drept internațional umanitar aplicabile forțelor Națiunilor Unite care desfășoară operațiuni sub comanda și controlul Națiunilor Unite.²⁸¹ În plus, în același an, Institutul de Drept Internațional, în rezoluția sa privind aplicarea dreptului internațional în conflictele care implică entități nestatale, a afirmat că toate părțile la conflictele armate care implică entități nestatale, indiferent de statutul lor juridic, precum și Națiunile Unite și organizațiile regionale și internaționale relevante, au obligația de a respecta dreptul internațional umanitar, precum și drepturile fundamentale ale omului. Aplicarea principiilor și regulilor relevante nu afectează statutul juridic al părților în conflict și nu depinde de recunoașterea reciprocă a beligeranților sau a statutului insurgenților.

Astfel, angajații CMSP pot avea statut de combatanți sau civili în timpul conflictelor armate internaționale. Întrucât acest statut nu este predeterminat, va trebui analizat de la caz la caz conform diferitelor criterii deja prezentate. Prin urmare, acest statut va varia și toți angajații CMSP care lucrează în realitățile unui conflict armat internațional nu vor avea același statut. Angajații aceleiași companii care acționează în cadrul aceluiași conflict pot avea chiar stataturi diferite. De exemplu, dacă unii sunt integrați în forțele armate ale unei părți în conflict, iar alții nu. Această situație face dificilă determinarea statutului acestor persoane și, prin urmare, a protecției la care au dreptul. Într-adevăr, este imposibil să se determine a priori statutul unui angajat CMSP în contextul unui conflict armat internațional. Va fi necesară o analiză detaliată și aprofundată, a fiecărui caz în parte.

Situația în cadrul conflictelor armate fără caracter internațional este oarecum diferită. Într-adevăr, normele dreptului internațional umanitar aplicabile în timpul conflictului armat fără caracter internațional nu recunosc statutul de combatant. Deoarece aceste conflicte sunt de natură internă în cadrul căruia luptă un guvern împotriva oamenilor de pe teritoriul său sau a unor grupuri de oameni din același stat, legislația națională joacă un rol mai important.

²⁷⁹ Shraga, D. *The Blue Helmets: Legal Regulation of United Nations Military Operations*. By Hilaire McCoubrey and Nigel D. White. Aldershot, Brookfield VT, Singapore, Sydney: Dartmouth Publishing, 1996. *American Journal of International Law*, 92(1), p. 163-165

²⁸⁰ Shraga D., *The United Nations as an actor bound by international humanitarian law*. In: *International Peacekeeping*, 1998, p. 64-81

²⁸¹ UN, *Circular of the Secretary-General, ST/SGB/1999/13*, 6 August 1999 [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://undocs.org/ST/SGB/1999/13>>

3.2. Tendințe actuale în materie de reglementare a statutului juridic al companiilor militare și de securitate private

În ceea ce privește istoria apariției companiilor militare de securitate private, este important de menționat că acestea au început să se dezvolte mai activ după interzicerea activităților și sancționarea la nivel internațional a mercenariatului prin adoptarea mai multor tratate internaționale, deși încă din anii 1960 și 1970 guvernele din Europa și Statele Unite utilizau mercenarii ca instrument de influență în rezolvarea problemelor politice sensibile prin mijloace militare.²⁸²

În urma unei analize atente asupra evoluțiilor actuale a conflictelor armate în general și a unui șir de operațiuni cu caracter militar care nu întotdeauna pot fi încadrate în noțiunile definite de normele dreptului internațional umanitar sau care sunt apreciate drept conflicte armate ”hibrid”, ”zone gri”, noțiuni care nu au o fundamentare normativă, urmează să constatăm prezența tot mai activă a unor entități care nu pot fi calificate drept organe ale unui stat sau reprezentanți ai acestora. Acești actori neetatici, precum ”miliția privată” sau criminalitatea organizată²⁸³ care dispun de o organizare complexă cu un element multinațional, constituie amenințări relativ noi și destul de consistente la adresa securității internaționale și provoacă un șir de dificultăți de reglementare pentru știința dreptului internațional umanitar.

În secolul XX, mercenariatul a fost utilizat pe scară largă în primul rând în țările africane, mai ales în perioada de formare a statelor independente, după al Doilea Război Mondial. Retragerea țărilor europene din regiune, politica de decolonizare, conflictele interne și lipsa de cultură și experiență politică a populației au provocat la cele mai violente conflicte, iar părțile beligerante au apelat la serviciile militarilor străini.

Cu toate acestea, în 1977, a fost adoptată Convenția Organizației Unității Africane privind eliminarea mercenariatului în Africa,²⁸⁴ precum și Protocolul Adițional I la Convențiile de la Geneva, care interzicea participarea mercenarilor la ostilități: „Un mercenar nu are dreptul la statutul de

²⁸² Маноїло А. В., Зайцев А. Я. Международно-правовой статус частных военных компаний. В: Вестник Российской Академии Наук, 2020, том 90, № 1, с. 51

²⁸³ Buzatu A.-M., Buckland B. S., Private Military & Security Companies: Future Challenges in Security Governance (DCAF Horizon 2015, Working Paper No. 3, 2010, 95 p. [on-line]. [accessed 05.02.2021]. Available on Internet: <URL:http://psm.du.edu/media/documents/reports_and_stats/think_tanks/dcaf_buzatu_and_buckland_private_military_and_security_companies.pdf>

²⁸⁴ Organization of African Unity Convention for the elimination of mercenarism in Africa, Libreville, Gabon, on 3 July 1977 [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL:<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201490/volume-1490-I-25573-English.pdf>>

combatant sau de prizonier de război”.²⁸⁵ Convenția ONU din 1989 privind lupta împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor și documentele de mai sus interzic activitățile mercenarilor în sensul modern al acestui termen: „Un mercenar ... care este direct implicat în acte de violență militară sau comune, după caz, săvârșește o infracțiune în sensul prezentei convenții”.²⁸⁶

În majoritatea cazurilor, unele state, pentru a evita asumarea responsabilității cât și pentru a evita răspunderea conform normelor dreptului internațional public, încheie contracte cu entități private numite convențional Companii Militare de Securitate Private care prestează un set foarte vast de servicii de securitate sau militare în calitate de agenți privați, cu o vastă experiență militară în schimbul unor remunerații considerabile. Drept efect de bumerang, odată cu creșterea cererii de servicii militare și de securitate private, crește și amenințarea la adresa dreptului internațional și a păcii.²⁸⁷

Instituții și organisme internaționale angajează în prezent acești actori privați pentru a presta servicii cu caracter militar și de securitate, admit angajații acestor entități să ocupe posturi în sectorul public, atât în acțiunile ce țin de participarea directă în cadrul operațiunilor militare cât și în acțiuni de asistență, cu scopul de a asigura desfășurarea eficientă a operațiunilor militare.

La acest gen de servicii apelează inclusiv unele structuri ale ONU, care recrutează actori privați și bine pregătiți militar pentru realizarea sau asigurarea diverselor operațiuni de logistică operațională sau în scopul asigurării securității într-o anumită zonă. Există, de asemenea, tendința de a angaja acest gen de companii pentru a oferi o pregătire adecvată angajaților din forțele de ordine, precum și pentru a colecta informații. În acest sens Simon Chesterman notează că antreprenorii privați sunt mai prezenți decât funcționarii publici în numeroase servicii de informații ale guvernului Statelor Unite.²⁸⁸

De asemenea, poate fi constatată creșterea substanțială a nivelului cererii față de serviciile companiilor militare și de securitate private din partea diverselor structuri internaționale neguvernamentale în scopul asigurării securității în zonele de conflict sau în zonele cu înalt grad de

²⁸⁵ Additional Protocol to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977, art. 47. [on-line]. [accessed 26.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0321.pdf>

²⁸⁶ International Convention Against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries New York, 4 December 1989, art. 3.1. [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/RES/44/34>

²⁸⁷ Abrahamsen R., Williams Michael C., Security Sector Reform: Bringing the Private In, 6 Conflict Security and Development, volume 6, 2006, p. 1-23.

²⁸⁸ Chesterman S., "We Can't Spy...If We Can't Buy!": The Privatization of Intelligence and the Limits of Outsourcing "Inherently Governmental Functions". In: European Journal of International Law, Volume 19, November 2008, p. 1055–1074.

pericol pentru angajații acestora.²⁸⁹ Prin urmare, cererea pentru structurile private cu experiență militară a crescut enorm, iar acest fapt generează un șir de provocări pentru sistemul de drept internațional care nu reglementează expres nici statutul juridic al acestor entități și nici relațiile dintre acestea și state sau actori neguvernamentali în procesul de prestare a serviciilor tot mai specifice și tot mai diverse.

În aceste condiții, prin prisma normelor dreptului internațional umanitar, urmează a fi calificate și determinate cât se poate de clar mai multe aspecte ce țin de statutul și activitatea acestor companii, obligațiunile și responsabilitățile acestor actori.

Un alt aspect important ține de statutul juridic al angajaților acestor companii care sunt calificați drept:

- 1) personal militar guvernamental în baza modului lor de recrutare;
- 2) combatanți;
- 3) angajați ai companiilor private care urmează a fi calificați drept persoane civile;
- 4) prestatori individuali de servicii care urmează a fi calificați drept "combatanți ilegali" sau mercenari.

Acestea sunt unele preocupări cu care se confruntă dreptul internațional umanitar, care constituie un subiect de analiză complicat și o adevărată provocare pentru Curtea Penală Internațională și alte instituții internaționale.

În comparație cu alte industrii, companiile militare și de securitate private, constituie o valoare globală de 100 până la 165 de miliarde de dolari SUA, în creștere anuală cu până la 8%.²⁹⁰ La moment, guvernele încearcă să implementeze, într-un fel sau altul, principii, norme și reguli menite să reglementeze comportamentul acestor actori militari neetatici, prin definirea statutului lor juridic și analiza responsabilităților în temeiul dreptului internațional.

Scopul principal al acestor norme este de a le defini statutul juridic, de a asigura o clasificare general valabilă a tipurilor de servicii care pot fi prestate de aceste companii, de a asigura responsabilitatea pentru acțiunile angajaților și de a crea o metodă de monitorizare a activității statelor care apelează la acest gen de servicii. Acest model este observat în „, Voluntary Principles on Security

²⁸⁹ The Montreux Document on Pertinent International Legal Obligations and Good Practices for States Related to Operations of Private Military and Security Companies During Armed Conflicts. International Committee of the Red Cross, 9.08. 2009, [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.icrc.org/en/publication/0996-montreux-document-private-military-and-security-companies>>

²⁹⁰ Small Arms Survey, States of Security, Cambridge University Press, 2011, p. 103.

and Human Rights, Secretariat for the Voluntary Principles on Security and Human Rights”²⁹¹, precum și în alte inițiative de acest gen. În Suedia, de exemplu, reglementarea juridică a tuturor aspectelor problematice ce țin de activitatea companiilor militare private este realizată prin implementarea prevederilor „Documentului Montreux”.

Esența și rolul Documentului Montreux. La 17 septembrie 2008, șaptesprezece state²⁹² și-au pus semnătura sub Documentul de la Montreux privind obligațiile legale relevante și cele mai bune practici pentru state cu privire la activitățile companiilor militare și de securitate private care operează în timpul conflictelor armate²⁹³ document interguvernamental care luptă pentru „promovarea respectului”, pentru dreptul internațional umanitar și drepturile omului atunci când companii militare și de securitate private operează în contextul unui conflict armat.²⁹⁴

În contextul actual, în care mai multe sarcini militare (instruire, logistică, protecție armată, informații etc.) sunt delegate companiilor militare și de securitate private, Documentul de la Montreux este insuficient.

Elaborarea Documentului de la Montreux a fost ghidată de câteva principii cheie, inclusiv absența forței obligatorii. În acest sens, acest document „nu afectează obligațiile existente ale statelor în temeiul dreptului internațional cutumiar sau al acordurilor internaționale la care acestea sunt părți, în special obligațiile care le revin în temeiul Cartei Națiunilor Unite, în baza articolelor 2 (4) și 51.”²⁹⁵

Cu statut de recomandare, acesta din urmă reamintește statelor obligațiile juridice internaționale pe care le au în ceea ce privește CMSP și le oferă un set de bune practici, dintre care unele se bazează pe răspunderea contractuală. Ca atare, este surprinzător de observat că statelor li se propune „să ia în considerare remunerarea și durata unui anumit contract ca un mijloc de promovare a dreptului internațional umanitar și a drepturilor omului”.²⁹⁶

Documentul Montreux este un instrument internațional, cunoscut și sub denumirea de „Documentul Montreux privind obligațiile juridice internaționale pertinente și bunele practici ale statelor legate de operațiunile companiilor militare și de securitate private în timpul conflictelor

²⁹¹ Voluntary Principles on Security and Human Rights, Secretariat for the Voluntary Principles on Security and Human Rights, [on-line]. [accessed 05.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.state.gov/the-voluntary-principles-on-security-and-human-rights/>>

²⁹² Afganistan, Africa de Sud, Germania, Angola, Australia, Austria, Canada, China, Statele Unite ale Americii, Franța, Irak, Polonia, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Sierra Leone, Suedia, Elveția și Ucraina.

²⁹³ Documentul Montreux privind obligațiile legale relevante și cele mai bune practici pentru state cu privire la operațiunile companiilor militare și de securitate private care operează în timpul conflictelor armate, 17 septembrie 2008

²⁹⁴ Documentul Montreux, p. 31

²⁹⁵ Documentul Montreux, par. 3

²⁹⁶ Documentul Montreux, partea 2, par. 17

armate”.²⁹⁷ Acesta este primul instrument care delimitează statutul juridic al actorilor militari privați și aplicabilitatea dreptului internațional umanitar asupra acestora în cadrul conflictelor armate. De asemenea, acest document are menirea să ajute statele să își respecte obligațiile internaționale la nivel național, asigurând supravegherea, reglementarea acțiunilor și responsabilității actorilor militari neetatici.

Scopul acestui document a fost:

- de a iniția o conștientizare a practicilor pozitive, a metodelor de reglementare practicate pe arena internațională și aplicate la nivel național; și
- să clarifice caracteristicile obligațiilor existente ale statelor semnatare, organizațiilor internaționale și să definească statutul juridic al CMSP la nivel național.

Până în prezent, există peste 30 de țări contractante care respectă normele documentului, chiar dacă acest document nu este un instrument obligatoriu din punct de vedere juridic și nu afectează obligațiile existente ale statelor în temeiul dreptului internațional cutumiar.

Prima parte a acestui document definește tipurile de relații dintre state și companiile militare și de securitate private, în special în scopul stabilirii recunoașterii companiilor ca entități private angajate de un anumit stat. În scopul recunoașterii statutului juridic al unei CMSP, răspunderea acesteia trebuie definită ca fiind în strânsă conexiune cu statele contractante. Cu toate acestea, după cum s-a văzut în cazul precedentului Nicaragua împotriva Statelor Unite, Curtea Internațională de Justiție a întâmpinat dificultăți în conexarea activității companiilor militare și de securitate private cu statele contractante sau orice guvern în acest sens.

Deși nu are forță juridică și are un caracter de recomandare, dar importantă este clasificarea statelor în raport cu CMSP stabilită de acest document:

- state contractante care încheie contracte cu CMSP-uri pentru prestarea serviciilor;
- statele de jurisdicție teritorială pe teritoriul cărora își desfășoară activitatea CMSP-urile;
- statele de origine în care sunt înregistrate CMSP.

Statele incluse în această clasificare trebuie să asigure respectarea normelor dreptului internațional umanitar și a altor norme juridice de către CMSP.²⁹⁸

²⁹⁷ The Montreux Document on Pertinent International Legal Obligations and Good Practices for States Related to Operations of Private Military and Security Companies During Armed Conflicts. International Committee of the Red Cross, 9.08.2009, [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.icrc.org/en/publication/0996-montreux-document-private-military-and-security-companies>>

²⁹⁸ The Montreux Document, p. 9

Documentul Montreux conține 70 de recomandări pentru reglementarea activităților CMSP-urilor direct în zonele de conflict militar. Conform documentului, angajaților companiilor private li se interzice să încalce normele dreptului internațional umanitar, iar statele sunt responsabile pentru acțiunile lor și sunt obligate să prevină și să sancționeze astfel de încălcări.²⁹⁹

În sensul descrierii răspunderii statelor pentru acțiunile CMSP pe care le-au contractat, documentul stabilește „...Chiar dacă încheierea unui contract, nu angajează în sine responsabilitatea statului contractant, acesta din urmă este responsabil pentru încălcările dreptului internațional umanitar, drepturilor omului, sau alte reguli ale dreptului internațional comise de companiile militare private ... în cazul în care astfel de încălcări sunt imputabile statului contractant, în conformitate cu dreptul internațional cutumiar”.³⁰⁰

Într-adevăr, dusă la extremă, o astfel de logică dă oarecum dreptul companiilor de a cere un salariu proporțional cu respectarea drepturilor omului.

Aceasta amintește de recenta inițiativă irakiană, care obligă orice CMSP care dorește să opereze în interiorul țării să remită în avans un depozit de 25.000 USD, rambursabil dacă, la sfârșitul contractului, compania și/sau angajații săi nu au încălcat prevederile dreptului irakian sau orice altă lege aplicabilă.³⁰¹

Într-adevăr, proliferarea CMSP și implicarea lor tot mai mare în conflictele armate generează multe întrebări dincolo de problema complexă a statutului acestor companii în temeiul dreptului internațional umanitar. Într-o lume în schimbare rapidă, puterea financiară deținută de unele dintre aceste entități corporative le transformă în jucători internaționali importanți. Fostul secretar general al Națiunilor Unite, Kofi Annan, a rezumat transformările profunde ale societății internaționale în acești termeni: ”A avut loc o schimbare fundamentală. Națiunile Unite s-au ocupat doar de guverne. Până acum știm că pacea și prosperitatea nu pot fi atinse fără parteneriate active care implică guverne, organizații internaționale, comunitatea de afaceri și societatea civilă. În lumea de azi depindem unii de alții.”³⁰²

²⁹⁹ Мано́йло А. В., Зайцев А. Я. Международно-правовой статус частных военных компаний, с. 51

³⁰⁰ The Montreux Document, p. 12.

³⁰¹ The Coalition Provisional Authority – Iraq Coalition, Coalition Provisional Authority Memorandum Number 17: Registration Requirements for Private Security Companies (PSC), CPA/MEM/26 juin 2004/17, à la section 3(1)

³⁰² Kofi Annan, « Markets for a Better World », Forum économique mondial, Davos, Doc. NU SG/SM/6448, 30 janvier 1998, en ligne : (consulté le 4 janvier 2012).

Adoptat în 2008, acest document este unul dintre puținele instrumente care abordează direct problema CMSP, primind în același timp sprijinul modest din partea statelor precum Statele Unite și Marea Britanie, doi furnizori majori de servicii de acest gen.

Acest document este într-adevăr important prin faptul că reiterează primatul drepturilor omului și dreptului internațional umanitar în situații de conflict, dar și, așa cum subliniază Cockayne, pentru că dezvăluie tensiunea dintre două abordări internaționale de reglementare care sunt din ce în ce mai relevante pentru conflict și securitate: abordare susținută de stat care subliniază un mozaic de obligații legale dure și o abordare susținută de industrie care încurajează armonizarea reglementărilor interjurisdicționale pentru a reduce costurile de tranzacție și pentru a ajuta la asigurarea investițiilor din industrie.³⁰³

Cu alte cuvinte, simbolizează oarecum evoluția paralelă a două corpuri juridice, unul obligatoriu și celălalt în temeiul *soft law*. Documentul de la Montreux se bazează astfel pe o combinație de norme juridice obligatorii, bazate pe premisa că statul deține monopolul violenței legitime și norme flexibile care reflectă o luare în considerare, de către comunitatea internațională, a utilizării tot mai mari a CMSP în teatrele de operațiuni militare, precum și o constatare că aceste entități nestatale nu pot fi guvernate fără acordul lor.

Astfel, pentru a promova respectul din partea industriei pentru drepturile omului și dreptul internațional umanitar, aceștia au participat la negocierile privind elaborarea Documentului de la Montreux. În mod similar, de câțiva ani încoace, asistăm la proliferarea inițiativelor internaționale de reglementare voluntară în ceea ce privește activitățile companiilor multinaționale. Acest lucru este evidențiat de adoptarea Declarației tripartite a principiilor OIM privind întreprinderile multinaționale și politica socială,³⁰⁴ Orientările OCDE pentru întreprinderi multinaționale³⁰⁵ și, mai recent, Pactul global al Națiunilor Unite.³⁰⁶

Acest ultim document „invită companiile să adopte, să susțină și să aplice în sfera lor de influență un set de valori fundamentale în următoarele domenii ale drepturilor omului, standardelor

³⁰³ Cockayne, « Regulating Private Military and Security Companies: The Content, Negotiation, Weaknesses and Promise of the Montreux Document » (2008) 13:3 J. Confl. & Sec. L. 401 à la p. 404 [Cockayne, « Regulating Private Military and Security Companies »].

³⁰⁴ Déclaration de principes tripartite sur les entreprises multinationales et la politique sociale, Conseil d'administration du Bureau international du Travail, 204e sess.

³⁰⁵ Ce document est un ensemble de recommandations non contraignantes ayant pour but d'aider les multinationales à respecter les politiques gouvernementales. OCDE, Principes directeurs de l'OCDE à l'intention des entreprises multinationales, Éditions OCDE, 2011

³⁰⁶ Les dix principes, en ligne : ONU (consulté le 1er avril 2011)

muncii și de mediu, precum și luptei împotriva corupției”. Astfel, corporațiile au fost încurajate să recunoască responsabilitatea socială corporativă și să contracareze în mod constructiv criticile ONG-urilor.³⁰⁷

Angajații companiilor militare și de securitate private ar trebui să poarte răspunderea personală pentru încălcarea normelor dreptului internațional umanitar, cu toate acestea, sancțiunile și urmărirea penală nu sunt o opțiune viabilă, deoarece aceste companii sunt considerate din punct de vedere juridic drept prestatori de servicii și nu funcționari. Această controversă specifică generează dificultăți în aplicarea normelor dreptului internațional.

Inițiativa de adoptare a Codului Internațional de Conduită. În 2000, la inițiativa guvernului elvețian, a fost creat Centrul de la Geneva pentru Guvernarea Sectorului de Securitate (DCAF). Activitățile sale sunt axate pe guvernare și „reformarea sectorului de securitate, în special în ceea ce privește interacțiunea dintre stat și sectorul privat”.³⁰⁸ Peste 60 de state participă la activitatea acestei organizații, menită să sporească valoarea Documentului Montreux, iar patru guverne și două organizații internaționale acționează ca observatori permanenți.

În 2010, cu sprijinul Centrului de la Geneva al DCAF, a fost întocmit un „**Cod internațional de conduită pentru companiile de securitate privată**”. Scopul codului este „consolidarea principiilor agreate ale activităților CMSP și crearea unei baze pentru traducerea acestor principii în standarde relevante, precum și mecanisme de gestionare și supraveghere”.³⁰⁹

Documentul nu introduce prevederi noi în sistemul de drept internațional deja existent, are un caracter de recomandare, dar deschide totuși calea pentru legalizarea companiilor militare și de securitate private la nivel internațional. Codul conține norme specifice de comportament pentru angajații CMSP în cadrul ostilităților, precum și articole privind încheierea de orice tip de contracte în domeniul serviciilor militare la nivel internațional. De asemenea, aplicabilitatea Codului internațional de conduită pentru companiile militare private, precum și personalul lor este de o importanță deosebită.

³⁰⁷ Stephen Tully, *Corporations and International Lawmaking*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2007 à la p. 61.

³⁰⁸ Цепков Н.Б. Частные военные компании: краткий обзор мирового и российского регулирования. В: zakon.ru.https://zakon.ru/blog/2015/12/14/chastnye_voennye_kompanii_kratkij_obzor_mirovogo_i_rossijskogo_regulirovaniya.

³⁰⁹ The International Code of Conduct for Private Security Service Providers, 09.11.2010 [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://icoca.ch/the-code/>>

În ceea ce ține de statutul juridic al angajaților Codul prevede: „Statutul personalului CMSP este determinat de dreptul internațional umanitar, de la caz la caz, în special în funcție de natura și circumstanțele acțiunilor în care sunt implicați.”³¹⁰

Cu alte cuvinte, dacă sunt considerați civili, nu au dreptul să participe direct la ostilități sau sunt trași la răspundere în conformitate cu prevederile dreptului internațional umanitar. Cu toate acestea, dacă acești actori sunt considerați ca personal al forțelor armate ale unui stat sau asociați ai unui grup sub comanda statelor, atunci statutul juridic al personalului se modifică. Același scenariu se aplică statutului de prizonier de război, așa cum este reglementat de Convenția a III-a de la Geneva.³¹¹

Chiar dacă Codul de conduită are menirea să reglementeze comportamentul actorilor militari privați, statutul lor juridic este interpretat destul de vag, creând implicit un concept conflictual între asumarea și aplicabilitatea dreptului internațional asupra statutului juridic al angajaților înarmați.

Angajarea companiilor militare private în conflicte armate generează o serie de dezbateri serioase în sensul respectării normelor dreptului internațional.³¹² În acest sens există o dezbatere dificilă asupra problemei dacă dreptul internațional umanitar și dreptul penal se aplică personalului militar privat. Majoritatea legiuitorilor sunt de acord că, dacă se comit infracțiuni foarte grave, atât instanțele internaționale, cât și cele naționale ar trebui să judece persoanele responsabile. Unele cercetări științifice se concentrează în primul rând pe statutul lor juridic, încercând să facă o distincție și să reglementeze activitatea lor pentru a-i califica drept combatanți sau civili. Indiferent, dacă majoritatea personalului de asistență nu ia parte fizic la ostilități, există o linie fină între a-i considera drept personal care asigură sprijinul pentru operațiunile militare sau agenți activi care colectează informații. În cele mai multe cazuri, linia fină dintre civili și militanți este depășită, iar statutul angajaților companiilor militare de securitate privată este dificil de a fi definit.

De asemenea este dificil să fie dovedită răspunderea personalului CMSP pentru crime internaționale, precum și răspunderea superiorilor lor care dau instrucțiuni și supraveghează operațiunile militare. Curtea Penală Internațională are jurisdicție numai asupra persoanelor fizice, nu asupra corporațiilor. Aceasta înseamnă că Curtea are competență asupra managerilor CMSP pentru neglijență în prevenirea săvârșirii infracțiunilor de către angajații acestora. Același scenariu este larg

³¹⁰ Montreux Document, p. 24.

³¹¹ Geneva Convention relative to the treatment of prisoners of war, august 12, 1949. art. 4 [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/publications/icrc-002-0173.pdf>,

³¹² Small Arms Survey, States of Security, Cambridge University Press, 2011, p. 109.

cunoscut pentru incidentele militare din Afganistan și Irak, unde instanțele au încercat să tragă la răspundere personalul companiei militare private, dar angajații acestora au invocat imunitatea lor față de legile irakiene stabilite în baza acordului interguvernamental semnat între SUA și Irak pentru perioada 2004-2009.³¹³

Importanța acestui document constă în faptul că descrie tendințele actuale, cum ar fi recomandări pentru state privind reglementarea și analiza statutului juridic al companiilor militare și de securitate private și asigurarea aplicabilității bunelor practice asupra raporturilor dintre state și acești actori privați, tot mai prezenți în cadrul ostilităților.

Cea mai bună abordare a fost crearea și dezvoltarea Codului de conduită, care descrie răspunderea persoanelor civile înarmate, angajați ai CMSP și responsabilitățile acestora în cazul când pot fi calificați drept combatanți. Dintr-o perspectivă generală, acest instrument include legile aplicabile și bunele practici care urmează să fie aplicate de către CMSP și renunță la o abordare mai largă a recuperării daunelor aduse victimelor.

Este clar faptul că acestui document îi lipsește autoritatea și puterea juridică necesară pentru a stabili efectiv un statut juridic clar al angajaților CMSP. Prin urmare, putem delimita clar că acest document nu poate să reglementeze efectiv și eficient relațiile dintre state și CMSP și raporturile juridice dintre CMSP și angajații acestora care participă direct în cadrul ostilităților.

Cu toate acestea, statele semnatare au constatat efectul practic al prevederilor acestui document în ceea ce ține de mecanismul de gestionare a raportului dintre stat și CMSP la nivel național și răspunderea acestora ca civili cu experiență armată vastă, angajați în conflicte armate.

Codul de Conduită a fost a doua încercare de a reglementa activitatea companiilor militare și de securitate private prin stabilirea statutului personalului în conformitate cu legile naționale, precum și exigențelor dreptului internațional umanitar. Acest document a fost menit să stabilească o linie clară între sectorul public și cel privat și să elimine dificultățile generate de utilizarea civililor cu experiență în operațiuni militare în cadrul ostilităților sau operațiunilor militare, inclusiv în ceea ce tine de răspunderea angajaților CMSP pentru încălcarea normelor dreptului internațional umanitar.

În zilele noastre, există anumite îngrijorări cu privire la acțiunile angajaților CMSP care prejudiciază securitatea civililor, încalcă normele de ducere a războiului și calificarea corectă a statutului juridic al acestora în raport cu statutul de combatant. În încercarea de a stabili o perspectivă clară a statutului actorilor privați, Codul de Conduită se referă la companii ca entități comerciale,

³¹³ Idem., p. 110.

precum și enumeră caracteristicile specifice care trebuie să fie prezente în activitatea personalului, în special în timpul utilizării forței armate sau în cazul detenției. S-a întreprins tentativa de a promova acest document drept instrument de uniformizare a politicii de cadre și a activităților CMSP, dar atât timp cât acest document nu are un caracter obligatoriu și nu dispune de un instrument eficient de asigurare a aplicabilității normelor stabilite, prevederile acestuia sunt mai degrabă discreționare decât obligatorii.

Inițiativele ONU de reglementare a activităților CMSP. Există un număr de operațiuni de menținere a păcii ale ONU care se soldează cu eșecuri din cauza incapacității statelor de a delimita în mod clar diferența dintre militar/combatanți și civili cu experiență militară care participă direct în cadrul ostilităților.³¹⁴ În general, aceste operațiuni au scopul de a sprijini interesele persoanelor aflate în dificultate. Cu toate acestea, există unele mandate ale ONU care nu pot fi executate, datorită lipsei de experiență și instruire adecvată a conducerii acestor contingente și interesele divergente ale statelor afectate de conflict.³¹⁵ Statele nu reușesc să colaboreze în vederea definirii unei noțiuni clare cu privire la actorii militari privați, iar pentru a soluționa unele probleme sensibile și pentru a evita răspunderea, aceștia angajează CMSP.

Pentru a contribui la reglementarea activităților și serviciilor prestate de CMSP, ONU a creat un grup de lucru special privind utilizarea mercenarilor, care a primit ulterior un mandat extins, incluzând aspecte de reglementare și studiere a activităților companiilor militare și de securitate private. Chiar și la începutul activităților sale în anii 2000, grupul a remarcat că activitățile CMSP-urilor reprezintă o „zonă gri” care nu este acoperită în totalitate de sfera juridică.³¹⁶

Din acest motiv, în 2007, Adunarea Generală a ONU prin rezoluția 62/145 a cerut statelor să creeze mecanisme naționale de reglementare a activităților CMSP.³¹⁷ În anul 2008, grupul de lucru a formulat principiile de stabilire a mecanismelor de reglementare a activităților CMSP. Printre acestea se numără respectarea drepturilor omului de către angajații companiilor, a legilor naționale, respectarea suveranității statului și a dreptului popoarelor la autodeterminare, garantarea dobândirii

³¹⁴ Bratt D. Explaining peacekeeping performance: The UN in internal conflicts. *International Peacekeeping* 4:3, 1997, p. 45-70. Browne M. A., *United Nations Peacekeeping: Historical Overview and Current Issues*. CRS Report for Congress, Library of Congress, Washington DC 31 January 1990.

³¹⁵ Jett D. C., *Why Peacekeeping Fails* Palgrave Macmillan US, 1999, 236 p.

³¹⁶ UN document A/61/341. Use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination, 13 September 2006, p. 65. [on-line]. [accessed 12.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://undocs.org/en/A/61/341>>

³¹⁷ UN GA Resolution 62/145 Use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination of December 18, 2007 [on-line]. [accessed 12.10.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.worldlii.org/int/other/UNGA/2007/211.pdf>>

legale a armelor.³¹⁸ Grupul de lucru interacționează constant cu guvernele naționale, organizațiile internaționale, publică rapoarte anuale care descriu rezultatele activităților sale, starea actuală a lucrurilor, precum și problemele legate de reglementarea CMSP.³¹⁹

De exemplu, la o reuniune a Consiliului ONU pentru Drepturile Omului, grupul a prezentat un raport privind recrutarea copiilor de către grupurile armate neetate, inclusiv mercenari și CMSP, într-un conflict armat, precum și despre interacțiunea dintre mercenari și luptători străini,³²⁰ iar la cea de-a 73-a sesiune a Adunării Generale a ONU a fost prezentat un raport care a evidențiat „promovarea societăților pașnice și incluzive pentru dezvoltare durabilă, accesul la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile”.³²¹

Un alt aspect important în sensul prezentei cercetări este reglementarea juridică a utilizării serviciilor CMSP de către structurile ONU.

Articolul 43 al Cartei ONU stabilește: ”Toți Membrii Națiunilor Unite spre a contribui la menținerea păcii și securității internaționale, se obligă să pună la dispoziția Consiliului de Securitate, la cererea sa și în conformitate cu un acord sau acorduri speciale, forțele armate, asistența și înlesnirile, inclusiv dreptul de trecere, necesare pentru menținerea păcii și securității internaționale.”³²²

Aceste prevederi normative stabilesc clar și fără echivoc faptul că statele pot și trebuie să ofere Consiliului de Securitate forțe armate care le aparțin. Cu toate acestea, încă din 1951, au existat cereri pentru o forță permanentă compusă din „voluntari” sau personal recrutat individual, drept alternative pentru forțele militare naționale. Primul dintre acestea a fost propus de secretarul general de atunci Trygve Lie și urma să fie alcătuit din aproximativ 50.000 de voluntari. Trygve Lie a solicitat înființarea unei forțe de rezervă de voluntari a ONU în 1951, apoi a renunțat la această idee.³²³ În acest

³¹⁸ UN A / 63/325. Use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination. 25 August 2008 [on-line]. [accessed 12.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://undocs.org/A/65/325>>

³¹⁹ Working Group on the use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination [on-line]. [accessed 12.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.ohchr.org/en/issues/mercenaries/wgmercenaries/pages/wgmercenariesindex.aspx>>

³²⁰ UN A HRC/39/49. Report of the Working Group on the use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination 13 July 2018. [on-line]. [accessed 12.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://undocs.org/A/HRC/39/49>>

³²¹ UN A/73/303. Use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination, 6 August 2018. [on-line]. [accessed 12.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://undocs.org/A/73/303>>

³²² Charter of United Nations, signed on 26 June 1945, San Francisco, USA, art. 43. [on-line]. [accessed 05.02.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.un.org/en/sections/un-charter/un-charter-full-text/>>

³²³ Roberts A., Proposals for UN standing forces: a critical history New York : Oxford University Press , 2010, p. 103.

sens, autorul Sohn L.B. menționa că articolul 42 din Carta ONU oferă o bază legală pentru ca Consiliul de Securitate să înființeze forțe ONU compuse din alte unități decât forțele naționale.³²⁴

O altă forță a fost propusă în 1993 de către Sir Brian Urquhart.³²⁵ În 1995, Țările de Jos au propus crearea unei „brigăzi permanente, rapid desfășurate în serviciul Consiliului de Securitate” cu „personal recrutat individual”.³²⁶ Crearea unei structuri militare permanente, fie ea formată din forțe naționale sau voluntari, sub controlul Consiliului de Securitate, ar constitui un alt subiect de analiză și cercetare.³²⁷ Astfel este important să înțelegem care ar fi posibilitatea de edificare a unei forțe permanente formată din companii militare de securitate pivate care ar sta la dispoziția Consiliului de Securitate al ONU.

Motivul pentru care statele continuă să eșueze în procesul de reglementare a statutului juridic al actorilor privați se rezumă la faptul că statele subcontractează serviciile actorilor privați, pentru a-și realiza interesele de moment. Aceste acțiuni ale guvernelor duc inevitabil la globalizarea acestor servicii specific utilizate atât în cadrul situațiilor sensibile naționale, cât și internaționale³²⁸ și devine tot mai dificil de a face o distincție clară între furnizorii publici și privați a acestui gen de servicii.

În acest fel statele reușesc să evite răspunderea pentru încălcările drepturilor omului și a normelor dreptului internațional umanitar, în timp ce cererea pentru serviciile specifice cu caracter militar prestate de companiile militare de securitate private și față de personalul calificat al acestora a crescut enorm în ultimii 20 de ani.

Ca parte a mobilizării în zonele gri sau a operațiunilor de menținere a păcii, nu ar trebui să existe nicio îndoială cu privire la exigențele de reglementare a conduitei etice și legale a actorilor nestatali.

În lumina exemplurilor anterioare și prin prisma poziției autorilor citați, Consiliul de Securitate nu se limitează doar la utilizarea tipurilor de forțe enumerate în capitolul VII. Astfel, nu există o interdicție expresă a utilizării serviciilor CMSP. Cercetătorul Sohn L.B. susține că „pare posibil să se prevadă înființarea și utilizarea unei Forțe ONU de către Consiliul de Securitate, iar singurul obstacol

³²⁴ Sohn L. B., The Authority of the United Nations to Establish and Maintain a Permanent United Nations Force. In: American Journal of International Law, Volume 52, Issue 2, April 1958, p. 230.

³²⁵ Urquhart B., For a UN Volunteer Military Force, New York Review of Books, 10 June 1993, vol. 40.

³²⁶ Roberts A., Proposals for UN standing forces, p. 117.

³²⁷ Ibid., p. 125-130.

³²⁸ Serewicz L.W., Globalisation, Sovereignty and the Military Revolution: From Mercenaries to Private International Security Companies International Politics, 39, 2002, p. 75-89.

în calea utilizării acestei metode este exigența de umanitate a membrilor permanenți ai Consiliului de Securitate pentru orice astfel de acțiune”.³²⁹

Dacă crearea unei astfel de structuri ar putea fi adoptată în Consiliul de Securitate, secretarul general ar putea înființa o forță în temeiul competențelor sale și acest mecanism este „admirabil de potrivit pentru recrutarea de voluntari pentru o astfel de forță”. Acest mecanism ar trebui să funcționeze după următorul algoritm: Adunarea Generală stabilește limitele și condițiile financiare, iar Secretarul General recrutează și asigură pregătirea unor unități militare care ar putea să intervină acolo unde Adunarea Generală a ONU ar decide.³³⁰

Cercetătorul Malcolm Patterson propune utilizarea CMSP-urilor ca forță de așteptare,³³¹ dar se bazează pe Capitolul VII ca sursă de autoritate pentru puterea Consiliului de Securitate de a „ridica și menține o forță contractuală”.³³²

Astfel, specialiștii în domeniu propun ca Consiliul de Securitate al ONU să creeze o structură specială, numită Direcția pentru Contractanți (*Contractor Directorate*), ca organism subsidiar în temeiul articolului 29 al Cartei ONU, care ar fi împuternicită să evalueze ofertele depuse de către CMSP și să creeze, de asemenea, un sistem de justiție penală al ONU care urmează să asigure disciplina și corectitudinea acțiunilor contractanților. Patterson susține că este necesar un sistem de justiție penală al ONU, deoarece statele ar putea dori să se distanțeze de cetățenii lor care, în mod individual, participă la operațiuni riscante ale ONU.³³³

Ideea creării unei Direcții a Prestatorilor acestui gen de servicii, sub conducerea Secretarului General al ONU este strâns legată de tendința dintre inițiativele normative privind CMSP și de varietatea implicațiilor legate de operațiunile militare ale acestora. Această Direcție ar putea fi parte componentă a Departamentului Operațiuni de Menținere a Păcii sau a Asistenței pe teren.

Cel mai probabil, acest lucru ar crea un disconfort pentru biroul secretarului general și, prin urmare, acest lucru ar genera același scenariu ca în ultimii 20 de ani, în care interesele statelor membre afectează decizia secretarului general cu privire la desfășurarea și stabilirea statutului juridic al angajaților CMSP conform dreptului internațional umanitar.

³²⁹ Sohn L. B., *The Authority of the United Nations to Establish and Maintain a Permanent United Nations Force*, p. 231.

³³⁰ *Ibid.*, p. 235.

³³¹ Patterson M., *A Corporate Alternative to United Nations Ad Hoc Military Deployments*. In: *Journal of Conflict and Security Law*, 13, 2008, p. 215-231

³³² *Ibid.*, p. 222-223.

³³³ Patterson M., *A Corporate Alternative to United Nations Ad Hoc Military Deployments*, p. 227

Intenția de a reglementa activitatea CMSP este văzută drept instrument de asigurare a aplicării justiției penale la nivel internațional. Lipsa sancționării penale a angajaților CMSP la nivel național și internațional pentru încălcările grave ale normelor dreptului internațional constatate în cadrul ostilităților din Afganistan și Irak, accentuează necesitatea reglementării răspunderii penale ale angajaților CMSP implicate sau care ar putea fi implicate în realizarea unor misiuni specifice în cadrul operațiunilor de menținere a păcii sub egida ONU.

În ultimii 20 de ani, a existat inițiativa de a stabili răspunderea penală a persoanelor responsabile din cadrul CMSP pentru acțiunile subaltenilor atât la nivel național, cât și la nivel internațional, dar dificultatea de tragere la răspundere rezidă în interpretările diferite asupra statutului juridic al acestora și a rolului pe care îl au în cadrul operațiunilor militare. Națiunile Unite au încercat să convingă statele contractante să aplice măsurile necesare de sancționare a angajaților acestor companii, drept persoane civile care au participat ilegal în cadrul ostilităților.

Cu toate acestea, încercarea de a judeca civili în cadrul unui tribunal militar s-a confruntat cu multe critici de-a lungul anilor.³³⁴ Aceasta este o dezbatere actuală și continuă chiar și în zilele noastre în cadrul tribunalelor americane. Un bun exemplu este procesul Reid v Covert, în care Curtea Supremă a decis că Constituția SUA a interzis urmărirea penală a civililor de către curțile marțiale, deoarece aceasta ar încălca drepturile civililor la un proces echitabil.

Prin urmare, SUA încearcă să implementeze o abordare diferită cu privire la angajații CMSP implicați în conflicte armate, exclusiv în scopul de a demonstra că un tribunal militar ar fi cel mai potrivit pentru a judeca un civil implicat în cadrul operațiunilor militare. Mai multe procese militare americane abordează statutul juridic al angajaților CMSP și încearcă să califice acțiunile acestora drept încălcări ale normelor Codului uniform al justiției militare din SUA. Dar, de cele mai multe ori, astfel de procese se rezumă la contestarea erorilor în baza prevederilor constituționale, mai ales când este vorba de sancțiunile privative de libertate.

Reglementarea statutului juridic al companiilor militare și de securitate private este o sarcină complicată, statutul acestora ar putea fi reglementat de o nouă lege militară, precum și de normele acesteia aplicate de o nouă Direcție.³³⁵

³³⁴ Lanigan K., Court-Martialing Civilian Contractor Ali while DOJ Slumbers, Jurist, 19 May 2008 [on-line]. [accessed 12.10.2021]. Available on Internet: <URL: <http://jurist.law.pitt.edu/hotline/index.php#3809079324299483412> >

³³⁵ Sohn L. B., The Authority of the United Nations to Establish and Maintain a Permanent United Nations Force. In: American Journal of International Law, Volume 52, Issue 2, April 1958, p. 229-240

În acest mod, reglementarea juridică expresă ar oferi baza normativă suficientă pentru a analiza acțiunile actorilor privați prin prisma conținutului contractelor semnate în raport cu operațiunile asumate. Normele convenționale adoptate ar stabili statutul juridic al acestor actori și limitele clare ale sferelor de activitate a companiilor militare private și a angajaților acestora. Astfel, este incontestabilă necesitatea de a prevedea expres aceste reglementări în cadrul tratatelor internaționale, ceea ce ar asigura aplicabilitatea directă pe teritoriul tuturor statelor semnatare.

Documentul Montreux și Codul de Conduită sunt formate dintr-un număr de reguli foarte utile pentru state în procesul de reglementare a rapoartelor juridice dintre acestea și CMSP, dar nu sunt obligatorii pentru acestea, fapt ce permite statelor să se eschiveze de la răspunderea pentru încălcările normelor dreptului internațional umanitar de către angajații acestor companii implicați în cadrul acțiunilor militare în diferite conflicte armate sau situații sensibile.

Doar adoptarea unui tratat internațional care ar reglementa expres statutul juridic al companiilor militare și de securitate private și al angajaților acestora care participă direct în cadrul operațiunilor militare ar constitui o soluție viabilă pentru realizarea în practică a obiectivelor tentativelor de reglementare analizate.³³⁶

3.3. Evaluarea impactului implicării entităților private în cadrul conflictelor armate contemporane asupra monopolului statului de utilizare a forței militare

Faptul că statutul juridic al CMSP la nivel internațional nu este clar definit, poate reprezenta o amenințare complexă pentru securitate internațională și națională.³³⁷ Fiind în primul rând entități orientate comercial, cu un anumit grad de independență juridică față de strategia politico-militară a statelor, CMSP acționează adesea ca reprezentanți ai corporațiile transnaționale și, în anumite cazuri, pot fi solicitate și de către organizațiilor teroriste, extremiste și comunități, grupuri de opoziție și formațiuni criminale transnaționale de tip mafiot.

³³⁶ Zacon C., Inițiativele Organizației Națiunilor Unite de reglementare a activităților companiilor militare și de securitate private. În: Revista Studii Juridice Universitare Nr. 1-2 (Anul XIV/2021), p. 203-208.

³³⁷ Небольсина М. А. Частные военные и охранные кампании в Ираке и Афганистане: аспекты деятельности и механизмы контроля. В: Ежегодник ИМИ. 2012, с. 288-289

Cadrul juridic de activitate al CMSP este descris de interacțiunea dintre dreptul internațional și național și instrumentele caracteristice responsabilității sociale corporative într-un domeniu extrem de sensibil, la limita prerogativelor puterii publice. Acest lucru creionează problema rolului responsabilității sociale corporative și a normelor juridice în reglementarea activităților CMSP și a responsabilității acestora. Această interacțiune presupune:

- identificarea diverselor instrumente de mobilizate în favoarea utilizării serviciilor CMSP;
- reglementarea statutului juridic al angajaților CMSP prin intermediul *hard law* și *soft law* în acest sens și,
- stabilirea limitelor domeniului responsabilității sociale corporative în lumina noțiunii de *funcții intrinseci sau exclusive ale statului*.³³⁸

Astăzi, în studiul fenomenului campaniilor militare și de securitate private moderne, se pot distinge două abordări principale care caracterizează esența lor juridică duală:

1. Campaniile militare și de securitate private sunt o practică modernă a tradiției istorice a mercenariatului, care este în prezent recunoscut de comunitatea mondială ca imoral și calificat drept o crimă internațională.³³⁹

2. Companiile militare și de securitate private sunt un fel de afaceri autonome și în majoritatea cazurilor corporative, integrate *de facto* în sistemul comercial internațional, reglementate *de-jure* doar la nivel național într-un număr limitat de țări și, de regulă, în zone *offshore*.³⁴⁰

În aceste circumstanțe este foarte important să analizăm impactul implicării CMSP în cadrul conflictelor armate contemporane asupra monopolului statului de utilizare a forței militare în special, și asupra suveranității în general.

În epoca globalizării, punerea la îndoială a suveranității statelor de către structurile private dar și de către organizațiile supranaționale, ne impune să precizăm ce se înțelege prin suveranitate. Pentru teoreticienii realiști ai relațiilor internaționale, conceptul de suveranitate s-a născut odată cu Tratatul de la Westfalia din 1648 care pun capăt Războiului de Treizeci de Ani. Pentru a garanta pacea într-o Europă sfâșiată de conflicte vechi de secole, ei consacră principiul neintervenției în treburile altui stat.

³³⁸ Fouchard I., La souveraineté étatique à l'épreuve de l'autorégulation: le cas des entreprises militaires et de sécurité privées. En: La RSE saisie par le droit perspectives interne et international, sous la direction de Martin-Chenut K. et De Quenaudon R., Paris: Pedone 2015, p. 237-238

³³⁹ Coady, C A. J. Mercenary Morality. In International Law and Armed Conflict, A. Bradney (ed.). Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 1992, Nr. 46, p. 64

³⁴⁰ Singer P. W. Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry. N.Y.: Cornell University Press, 2007. 351, p. 40

În acest scop, ei afirmă că nu există o autoritate superioară celei a statelor națiuni, deoarece acestea sunt suverane.

Ca și predecesorii săi, Max Weber consideră că ceea ce aparține statului nu este violența, ci mai degrabă monopolizarea exercițiului său legitim. Emmanuel Kant a vorbit despre obligația legală, pe care o distingea de obligația morală și constrângere.³⁴¹ Rudolph von Jhering încă din 1877 folosește expresia „monopol al constrângerii”. Pentru el, statul este deținătorul puterii de a obliga, iar legea ar fi atunci înțeleasă ca disciplina constrângerii. Pentru Rudolph Sohm, constrângerea legală este monopolul exclusiv al statului. Orice exercițiu de violență în cadrul statului se bazează pe delegarea acestui drept către autoritățile publice.³⁴²

Caracterizarea statului prin monopolul constrângerii, dar mai ales prin monopolul adoptării legii, a devenit o teorie a statului la sfârșitul secolului al XIX-lea. Originalitatea lui Max Weber rezidă în faptul că a combinat o abordare istorică a formării statului, la care a adăugat o analiză sociologică a statului. Spre deosebire de gânditorii vremii sale, el crede că nu pot fi identificate scopuri specifice ale statului din cauza polimorfismului excesiv al sarcinilor care i-au fost atribuite. Orice listă a funcțiilor statului nu poate epuiza realitatea misiunilor care îi sunt, vor fi și i-au fost încredințate. Ceea ce este monopolizat în timpul procesului de formare a statului modern este nu atât forța, cât „dreptul” de a o exercita.

Analizele contemporane se rezumă la dispariția mitului unicității puterii statului, care a fost un element constitutiv al modernității. Fără un monopol de fapt asupra utilizării forței, statul riscă să piardă monopolul asupra capacității de a-și asigura drepturi subiective.

Autoarea Catherine Colliot-Thélène consideră că esența statului nu este suma anumitor funcții cheie, precum apărarea și securitatea, ci mai degrabă monopolul exclusiv asupra adoptării legii și în special a dreptului de a decide, care include și dreptul de a decide cu privire la utilizarea forței.³⁴³

Diplomatul american Richard N. Haass, menționa în timpul unui discurs adresat studenților Universității Georgetown în ianuarie 2003: ”Din punct de vedere istoric, suveranitatea a fost asociată cu patru caracteristici principale: un stat suveran este acela care se bucură de autoritate politică supremă și un monopol asupra utilizării legitime a forței pe teritoriul său, este capabil să își apere

³⁴¹ Colliot-Thelene C. La fin du monopole de la violence légitime? En: *Revue d'études comparatives Est-Ouest*, vol. 34, 2003, Nr. 1, p. 5-31.

³⁴² Anter A. *Max Weber's Theory of the Modern State: Origins, Structure and Significance*. Translated by Keith Tribe. Palgrave Macmillan, 2014, 261 p.

³⁴³ Colliot-Thelene C. La fin du monopole de la violence légitime?, p. 5-31.

interesele în afara granițelor sale, își poate stabili obiectivele de politică externă în mod liber, este recunoscut de alte guverne ca o entitate independentă îndreptățită să fie liberă de intervenția externă. Aceste componente ale suveranității nu au fost niciodată absolute, dar împreună au oferit o bază previzibilă pentru ordinea mondială. Ceea ce este semnificativ astăzi este că fiecare dintre aceste componente - autoritatea internă, controlul la frontieră, autonomia politicilor și non-intervenția - este contestată în moduri fără precedent.”³⁴⁴

Într-adevăr, astăzi, „ficțiunile de suveranitate”, așa cum le numește Jackson J. H.,³⁴⁵ sunt contestate. Vedem că suveranitatea nu este nici absolută, nici necondiționată. Când de fapt un stat slab manifestă o lipsă de suveranitate și nu îndeplinește un anumit număr de condiții, comunitatea internațională are dreptul de a-și încălca dreptul la neintervenție. Odată cu drepturile vin și obligațiile, iar suveranitatea nu este absolută, ci este condiționată”³⁴⁶.

Pe arena internațională, suveranitatea este atacată din partea sectorului privat și a organizațiilor internaționale. Și când vorbim despre principiul subsidiarității sau despre principiul transferului de suveranitate, de exemplu în cadrul Uniunii Europene, acest fapt demonstrează adevărata natură a suveranității, care ar consta în stabilirea nivelului decizional pentru politicile publice. Când spunem că ne-am dori ca o oarecare prerogativă să fie menținută în sfera suveranității naționale, spunem de fapt că puterea de decizie trebuie să rămână în mâinile guvernului național.

În acest sens, autoarea Krahnman Elke identifică trei aspecte care reies din celebra ei formulă: cine are dreptul de a folosi forța, ce este considerat utilizarea legitimă a forței și în ce circumstanțe și în ce scopuri pot folosi forța actorii statali. Aceasta se bazează pe premisa că cooperarea pașnică și soluționarea conflictelor nu pot fi realizate între toți cetățenii.

Dacă persoanelor private le este interzis să folosească forța pentru a-și promova propriile interese, atunci statul trebuie să păstreze un minim de forță pentru a-și proteja cetățenii împotriva insecurității naționale și a amenințărilor internaționale. Legitimitatea provine dintr-un set de trei precepte: utilizarea forței armate împotriva cetățenilor se poate face doar cu acordul lor anterior, deciziile trebuie să fie de natură colectivă și trebuie să existe control democratic și responsabilitate

³⁴⁴ Haass R. N. Sovereignty: Existing Rights, Evolving Responsibilities, Remarks to the School of Foreign Service and the Mortara Center for International Studies, Georgetown University, Washington, DC, 14 janvier 2003. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://2001-2009.state.gov/s/p/rem/2003/16648.htm>>

³⁴⁵ Jackson J. H. Sovereignty-Modern: A New Approach to an Outdated Concept. In: The American Journal of International Law, vol. 97, no. 4, 2003, p. 782-802

³⁴⁶ Haass R. N. Sovereignty: Existing Rights, Evolving Responsibilities, Remarks to the School of Foreign Service and the Mortara Center for International Studies.

față de structurile statului care exercită forța. Circumstanțele sunt reglementate de norme și prevederi legale menite să garanteze legitimitatea statului și să protejeze împotriva oricărei violențe arbitrare din partea poliției sau a forțelor armate.³⁴⁷

Alături de acest aspect foarte important ce ține de monopolul statului asupra utilizării forței și prin prisma esenței acestuia, urmează să analizăm și capacitatea statului de a trage la răspundere persoanele ce se dovedesc a fi responsabile de încălcarea normelor dreptului internațional umanitar prin comiterea de crime internaționale.

Cele mai mari schimbări urmează a fi realizate de legislația penală națională a statelor, care va trebui să întreprindă măsuri specifice legale și de altă natură pentru a-și stabili jurisdicția asupra infracțiunilor comise de angajații CMSP în procesul de realizare a atribuțiilor profesionale și de a asigura aplicarea competenței cu privire la astfel de infracțiuni, atât în fața instanțelor din țara de origine a infractorului, cât și a instanțelor din statul pe teritoriul căruia acesta a săvârșit fapta ilegală.

Această practică, combinată cu procedurile naționale și internaționale bine stabilite pentru extrădarea infractorilor și transferul procedurilor penale dintr-un stat în altul, ar putea afecta semnificativ reducerea limitelor zonei de „imunitate judiciară” a angajaților CMSP, care este foarte răspândită, în special în practica conflictelor armate moderne.³⁴⁸

Elke Krahnemann are meritul de a aduce aici și argumentul răspunderii politice. Statul, căruia îi este încredințat monopolul de a institui dreptul de a folosi forța, este singura entitate care trebuie să răspundă pentru acțiunile sale în fața întregii națiuni și în fața persoanelor afectate de acțiunea sa, nu doar în fața clienților sau acționarilor, iar legitimarea forței colective ar putea deveni o problemă juridică și nu doar una politică. Într-un context în care recurgerea tot mai mare la actori privați în domeniul apărării și securității transformă fundamentele și practicile normative de asigurare a securității, această mișcare ar necesita reconsiderarea legislației naționale și internaționale existente.³⁴⁹

Chiar dacă utilizarea serviciilor companiilor militare și de securitate private de către state afectează monopolul acestora asupra utilizării forței, externalizarea sarcinilor și atribuțiilor care pînă

³⁴⁷ Krahnemann E. Private security companies and the state monopoly on violence: a case of norm change? Peace Research Institute Frankfurt, 2009, 40 p.

³⁴⁸ Волеводз А. Г. О формировании международно-правового регулирования деятельности частных военных и охранных компаний и участии в нем России [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://viperson.ru/wind.php?ID=641697&soch=1>>

³⁴⁹ Krahnemann E. Private security companies and the state monopoly on violence: a case of norm change?

nu demult aparțineau exclusiv statului, este o realitate a secolului XXI, iar sarcinile ce țin de apărare și securitate, nu sunt o excepție.

În lumina celor anterior menționate este necesar să definim fenomenul de externalizare a sarcinilor etatice, cu accent pe cele cu specific militar. În ceea ce privește definirea externalizării, Ministerului Apărării al Franței prin directiva sa din 3 august 2000, o definește drept „un mod de management contractual compatibil cu implicarea partenerilor externi pentru administrarea activităților sau funcțiilor anterior realizate de minister.”³⁵⁰

În „Ghidul Externalizării” Ministerului francez al Apărării se oferă următoarea definiție: „Externalizarea poate fi definită ca un mod de management compatibil cu participarea unui operator extern, specializat în realizarea unei funcții, activități sau a unui serviciu asigurat de guvern, bazată pe criteriile de calitate sau costuri de calitate. Acesta se deosebește de contract prin existența unui parteneriat real între companie și administrația statului și printr-o abordare a câștigurilor reciproce bazată pe raportul dintre mijloace și rezultate și pe o gestiune strategică a relației.”³⁵¹

Pe lângă definițiile existente, prea diverse și lipsite de criterii practice, Curtea de Conturi a Franței, drept instituție abilitată cu funcția de verificare a eficienței și corectitudinii utilizării banului public, inclusiv în domeniul apărării, a adoptat o abordare pragmatică compatibilă cu calificarea diferitelor situații concrete de „externalizare” atunci când acestea îndeplinesc cerințele și criteriile grilei de analiză pe baza următoarelor elemente: redefinirea perimetrului activității statului, drept monopolist al misiunii de apărare, abandonarea totală sau parțială a unor funcții, o delegare încredințată unui operator privat care este situat în continuitatea unui serviciu public în care concurează, implicarea angajaților Ministerului ca supraveghetori ai lucrărilor, profituri identificate care au fost utilizate pentru întărirea nucleului ministerului.³⁵²

Pentru a defini limitele volatile ale externalizării funcțiilor și sarcinilor etatice și a determina efectele negative ale acestui mecanism asupra monopolului statului de utilizare a forței militare, urmează a fi analizat conținutul deciziei comisiei speciale create de legislatorul American în acest sens.

³⁵⁰ Dasseux M. Rapport d'information n°3595 sur l'externalisation de certaines tâches relevant du ministère de la Défense, 12 février 2002. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.assemblee-nationale.fr/rap-info/i3595.asp>>

³⁵¹ Dasseux M. Rapport d'information n°3595 sur l'externalisation de certaines tâches relevant du ministère de la Défense.,

³⁵² Cour des Comptes, France. Le coût et les bénéfices attendus de l'externalisation au sein du ministère de la défense, 1er janvier 2010. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.vie-publique.fr/sites/default/files/rapport/pdf/194000172.pdf>>

Această comisie legislativă bipartizană însărcinată cu studierea contractelor din cadrul conflictelor armate din Irak și Afganistan a elaborat un raport care prezintă interes pentru subiectul supus analizei.

Printr-o audiere desfășurată pe 18 și 21 iunie 2010, Comisia pentru Contractarea în timpul Războiului, înființată de Senatul SUA în 2008, a analizat întrebarea dacă companiile private de securitate îndeplinesc funcții specifice guvernului și unde ar trebui să se încheie granița dintre sarcinile care ar trebui să fie asigurate doar de armata sau care dintre aceste sarcini ar putea fi realizate de angajați civili. Completul de participanți a fost format din doi reprezentanți ai think tank-urilor, doi experți teoreticieni, un reprezentant al unei asociații industriale și un consultant specializat în probleme de achiziții publice. După două zile de audieri, comisia a identificat trei concepte diferite în vederea stabilirii limitelor externalizării prin: **stabilirea sarcinilor inerente statului, determinarea competențelor centrale care ar aparține exclusiv statului și cele periferice care ar putea fi externalizate și prin determinarea sarcinilor critice pentru fiecare misiune în parte.**³⁵³ Aceste trei abordări au fost reflectate de Centrul pentru Studii de Securitate de la Universitatea ETH din Zurich.³⁵⁴

Faptul că CMSP sunt adesea create din foști militari ai unui stat ce păstrează legături strânse cu acesta, presupune că astfel de entități nu vor acționa împotriva intereselor aceluia stat sau că vor acționa în interesul unui stat pentru scopuri comerciale. Unii specialiști ai domeniului vorbesc chiar de „politica externă prin procură” sau „aripile ascunse ale guvernelor”.³⁵⁵

În ceea ce privește **prima abordare**, se consideră că sarcinile în domeniul securității și apărării trebuie imperativ să fie asumate doar de către stat. Abordarea presupune că sarcinile inerente statului aparțin exclusiv statului, în timp ce alte servicii pot fi furnizate de actori privați. Avantajul acestei abordări este că stabilește o limită clară. Dacă o sarcină este clasificată ca fiind exclusivă sau inerentă statului, aceasta nu poate fi externalizată, dar nu se specifică care sunt limitele acestei delimitări.

³⁵³ United States Government Accountability Office, Statement before the Commission on Wartime Contracting in Iraq and Afghanistan, 04.25.2011, [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.globalsecurity.org/military/library/report/gao/d11580.pdf.>

³⁵⁴ Privatisation de la sécurité: limites de l'externalisation militaire, Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich, Nr. 80, septembre 2010 [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-security-studies/pdfs/CSS-Analysen-80-FR.pdf>

³⁵⁵ Adams T., The New Mercenaries and the Privatization of Conflict. In: Parameters, vol. 29 (2), 1999, p. 103; O'Brien K., PMCs, Myths and Mercenaries: The Debate on Private Military Companies. Royal United Services Institute for Defense Studies, vol. 145 (1), 2000, p. 59-64.

De exemplu, Statele Unite ale Americii, care au o concepție destul de restrictivă despre stat, externalizează considerabil mai multe sarcini către companii private decât majoritatea statelor vest-europene. Sarcinile de luptă ofensive sunt, de exemplu, sarcini inerente în mod tradițional statului. Această abordare asigură securitatea planificării pe termen lung, dar, în același timp, generează exemple de implicare a unor CMSP în cadrul unor operațiuni militare ce confirmă diminuarea substanțială a monopolului statelor afectate asupra utilizării forței militare, precum activitatea Military Professional Resources Incorporated în pregătirea organizației paramilitare albaneze din Armata de Eliberare a Kosovo, care a fost remarcată în legături cu Al-Qaeda la sfârșitul anilor 1990³⁵⁶ și a fost în mod repetat suspectată în mod rezonabil de comerț cu organe umane. MPRI a fost acuzată că a participat la genocidul sârbilor de pe teritoriul croat în 1995 în timpul Operațiunii Furtuna.

O altă campanie americană „DynCorp” a fost auditată de guvernul SUA pe baza raportului Inspectorului General Special pentru Reconstrucția Irakului în legătură cu folosirea abuzivă a armelor de 2,5 miliarde de dolari și construirea de spații pentru poliția irakiană, ceea ce a determinat o investigare a faptelor de fraudă.³⁵⁷ În plus, campania DynCorp a făcut obiectul unui mare scandal și a unei anchete ulterioare privind traficul de persoane și organizarea prostituției minorilor³⁵⁸ și a fost acuzată de infracțiuni grave împotriva mediului în sudul Columbiei în legătură cu activitățile de stropire a câmpurilor agricole cu erbicide din aer.³⁵⁹

Funcționalitatea așteptată a legislației naționale în concretizarea statutului CMSP la nivel național și capacitatea de a conduce discuții internaționale constructive ar trebui să se bazeze pe anumite mecanisme de înregistrare de stat și de licențiere a acestor companii, precum și adaptarea dinamică a statutului legitim al CMSP la schimbarea relațiilor internaționale și, mai ales, în contextul influențelor și restricțiilor globale manifestate permanent asupra drepturilor omului.

În funcție de poziția limitei stabilite, sunt posibile și economii considerabile. O interpretare restrânsă a sarcinilor inerente statului mărește spațiul de manevră, iar o interpretare mai largă îl reduce.

³⁵⁶ Moran M. Terrorist Groups and Political Legitimacy. Council on Foreign Relations [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.cfr.org/background/terrorist-groups-and-political-legitimacy>>

³⁵⁷ Glanz J. U.S. Agency Finds New Waste and Fraud in Iraqi Rebuilding Projects. In: The New York Times, 2007. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.nytimes.com/2007/02/01/world/middleeast/01reconstruction.html>>

³⁵⁸ Heikkila P., Veyret J. Camp Bastion: Afghans at British base beg for protection. In: The Guardian, 2008. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.theguardian.com/world/2008/aug/12/afghanistan.military>>

³⁵⁹ Bolkovac K. The Whistleblower: Sex Trafficking, Military Contractors And One Woman's Fight For Justice. In: The Guardian, 2011. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.amazon.com/Whistleblower-Trafficking-Military-ContractorsJustice/dp/0230115225>>

Dezavantajul abordării este riscul deosebit de pronunțat de a ajunge într-o situație de dependență față de furnizorii privați. Chiar și sarcinile care nu sunt exclusiv ale statului pot fi critice pentru executarea unui mandat militar. Serviciul de sănătate nu este neapărat o sarcină inerentă statului, ci o componentă necesară pentru executarea mandatelor pentru o întreagă armată. Dacă furnizorul nu mai prestează aceste servicii și dacă forțele armate nu și le pot asuma rapid pe cont propriu, aceasta duce la o pierdere a eficienței.³⁶⁰

Impotetic vorbind, în dependență de abordarea și atitudinea unui stat, asupra limitelor propriei sale suveranități și impicare a acestuia în viața cotidiană, această paradigmă se poate dovedi a fi una extrem de diferită de la un stat la altul. Din punct de vedere al dreptului internațional public, toate statele sunt egale în drepturi și independente în acțiunile sale în limitele stabilite de normele imperative și de cele convenționale asumate prin intermediul procedurilor strict stabilite.

Fiecare stat ca și subiect al dreptului internațional public are posibilitatea, prin intermediul adoptării actelor normative specifice formei sale de guvernământ și regimului politic, să adopte prin intermediul structurilor sale competente o listă exhaustivă de sarcini și funcții inerente acestuia și care nu pot fi externalizate sau delegate altor entități decât celor etatice. În acest caz monopolul statului asupra utilizării forței în general și al utilizării forței armate în special nu este afectat.

Determinarea competențelor centrale care ar aparține exclusiv statului și cele periferice care ar putea fi externalizate se realizează prin stabilirea competențelor de bază ale statului și recunoașterea faptului că o sarcină poate fi critică pentru executarea mandatelor forțelor armate, deși nu este inerentă statului. În acest caz, limitele externalizării depind în mare parte de mandatele atribuite forțelor armate. Pe baza acestui fapt, competențele de bază sunt definite ca abilități esențiale pentru executarea mandatelor. O armată care servește exclusiv pentru apărarea națională clasică, de exemplu, nu ar trebui să aibă capacități strategice de transport aerian. Aceste abilități sunt totuși esențiale pentru forțele armate care desfășoară misiuni în străinătate. Această abordare permite externalizarea care răspunde nevoilor respective. Competențele sunt împărțite în competențe centrale și periferice, acestea din urmă putând fi externalizate. Acest proces ajută la menținerea flexibilității. Întrucât granița dintre competențele centrale și cele periferice nu este definită de o concepție normativă a statului, este mai ușor de adaptat în cazul schimbării necesităților dictate de ostilități sau de mandatul asumat de forțele armate ale statului.

³⁶⁰ Privatisation de la sécurité: limites de l'externalisation militaire, Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich, Nr. 80, septembre 2010.

În acest context este important să precizăm că CMSP încearcă să risipească suspiciunile argumentând că vor lucra numai pentru guverne legitime. Cu toate acestea, ceea ce statele percep a fi în interesul lor nu este neapărat în conformitate cu dreptul internațional. Nici guvernele „legitime” nu acționează întotdeauna în conformitate cu dreptul internațional. Dacă CMSP sunt un instrument convenabil pentru a urmări scopurile politicii externe fără apariția unei implicări ale statului, stimulentele pentru state de a utiliza aceste servicii pentru a eluda obligațiile internaționale sau pentru a economisi costurile pentru respectarea acestora, este unul evident. Se presupune frecvent că transferul de funcții către CMSP implică și un transfer de responsabilitate.

În primul rând, se pare că există puține eforturi pentru a menține controlul efectiv asupra activităților lor.³⁶¹ Oficiul General de Contabilitate al SUA (GAO) a subliniat o lipsă semnificativă de supraveghere din partea structurilor angajatoare asupra CMSP din Irak.³⁶² În timpul ocupației, nicio agenție americană nu a ținut evidența chiar și a numărului de companii care operează pe teren.³⁶³

Pe de altă parte, legiuitorii care nu susțin deschis idea utilizării unor companii comerciale care ar desfășura activități militare au contribuit la o absență continuă a mecanismelor de control formale. În Marea Britanie, un alt stat exportator de servicii ale CMSP, dezbaterile privind reglementarea a fost blocată din cauza indignării cu care parlamentarii au primit Cartea verde a FCO care descrie opțiunile de reglementare.

În al doilea rând, în cazurile în care s-a afirmat că obligațiile internaționale au fost încălcate, guvernele au negat în mod explicit sau implicit orice responsabilitate pentru o astfel de abatere, nu pe baza faptului că nu a avut loc nicio încălcare a dreptului internațional, ci pentru că nu poate fi demonstrată vreo legătură.³⁶⁴

³⁶¹ Singer P. W. *Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry*, p. 152.

³⁶² United States Government Accountability Office, *Military Operations - Contractors Provide Vital Services to Deployed Forces but Are Not Adequately Addressed in DOD Plans*, GAO-03-695, June 2003, p. 20, [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.gao.gov/assets/gao-03-695-highlights.pdf>>

United States, Taguba Report, *Findings and Recommendations*, Part. II, par. 30 [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://casebook.icrc.org/case-study/united-states-taguba-report>>; Schooner S. L. *Contractor Atrocities in Abu Ghraib: Compromised Accountability in a Streamlined, Outsourced Government*. In: *Stanford Law & Policy Review*, vol. 13, 2005, p. 549.

³⁶³ United States, Congressional Research Service, *Private Security Contractors in Iraq: Background, Legal Status, and Other Issues*, updated august 25, 2008, p. 2 [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://sgp.fas.org/crs/natsec/RL32419.pdf>>; Holmqvist C., *Private Security Companies; The Case for Regulation*; SIPRI Policy Paper No. 9, Stockholm International Peace Research Institute, Janvier 2005, p.24 [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.sipri.org/sites/default/files/files/PP/SIPRI09.pdf>>

³⁶⁴ Walker C., Whyte D., *Contracting Out War?* In: *International & Comparative Law Quarterly*, vol. 54, 2005, p. 661-662.

În al treilea rând, deși executarea pe plan intern a obligațiilor internaționale este adesea un mijloc necesar pentru îndeplinirea acestora, conduita greșită a contractanților este rareori urmărită penal la nivel etatic.

Cazul Abu Ghraib oferă o ilustrare clară a diferitelor răspunsuri la încălcările dreptului internațional, în funcție de faptul dacă abaterea a fost comisă de organe de stat și CMSP: niciunul dintre contractanții numiți în Rapoartele Taguba și Fay drept „responsabil direct sau indirect pentru abuzuri” nu a fost acuzat de comiterea infracțiunilor,³⁶⁵ în timp ce omologii lor din Armată și Marină au fost condamnați la închisoare de către instanțele militare. În consecință, contractanții implicați au fost judecați numai după ce victimele irakiene au depus o acțiune colectivă.³⁶⁶ Pe măsură ce actorii comerciali privați se transformă în actori militari importanți, apar întrebări serioase cu privire la viabilitatea unui sistem juridic bazat pe presupunerea că statele conduc războiul, asigură securitatea internă și externă și își organizează armata. Această disonanță cognitivă ar putea explica tendința actuală de a respinge dreptul internațional ca fiind în mare parte irelevant³⁶⁷ și de a trece la discutarea instrumentelor sau contractelor voluntare ca mijloace mai promițătoare de a reglementa utilizarea și conduita CMSP.

Câștigurile de eficiență sunt totuși moderate în cadrul acestei abordări, deoarece categoria competențelor centrale este mai largă decât cea a competențelor inerente statului. Punctul pozitiv al abordării este riscul scăzut față de piață. Întrucât deciziile de externalizare sunt ghidate de necesitățile de moment ale forțelor armate, iar competențele absolut necesare pentru executarea funcțiilor specifice trebuie în orice caz să fie disponibile. Potențiala pierdere de eficiență în cazul înlăturării unui furnizor privat este așadar mai mică decât în cadrul abordării anterioare, dar poate fi totuși considerabil, deoarece abilitățile de bază nu sunt singurele abilități care sunt decisive pentru succesul unei misiuni, amai ales în realitățile conflictelor armate contemporane.³⁶⁸

Această abordare se dovedește a fi una mai flexibilă și oferă statului o posibilitate mai largă de a-și externaliza unele servicii specifice sau necesare forțelor armate. Această procedură ar permite

³⁶⁵ United States Government Accountability Office, Actions still needed for improving the use of Private Security Contractors, GAO 06-865T, 13 June 2006, 17 p. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.gao.gov/assets/gao-06-865t.pdf>

³⁶⁶ Saleh et al. v. Titan Corporation et al., Case No. 04 CV 1143 R (NLS), [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: https://ccrjustice.org/home/what-we-do/our-cases/saleh-et-al-v-titan-et-al>

³⁶⁷ United States Government Accountability Office, Actions still needed for improving the use of Private Security Contractors, 13 June 2006, p. 16

³⁶⁸ Privatisation de la sécurité: limites de l'externalisation militaire, Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich, Nr. 80, septembre 2010.

statului să economisească resurse prin renunțarea la unele servicii care se dovedesc a fi necesare doar în cazul unor ostilități active, dar crește riscul de dependență a forțelor regulate față de prestatorii de servicii și astfel reduce din capacitatea și viteza de reacție a acestora, elemente tot mai importante în cadrul ostilităților specifice conflictelor armate contemporane, ceea ce poate afecta substanțial realizarea în practică a monopolului statului asupra utilizării forței militare atunci când statul are nevoie.

A treia abordare, prin determinarea sarcinilor critice pentru fiecare misiune în parte, se concentrează pe determinarea necesităților critice pentru fiecare misiune, ceea ce ar permite să se asigure furnizarea autonomă a tuturor abilităților necesare pentru o misiune de succes concretă și nu pentru întreg sistemul de funcții specifice ale statului pe domeniul asigurării securității și apărării.

De exemplu, sarcinile de instruire, nu sunt competențe de bază, dar sunt esențiale pentru succesul misiunilor de stabilire și de construire a păcii. Abordarea pleacă de la întrebarea de a ști ce misiuni (scenarii de război tradiționale, menținerea păcii etc.) trebuie să îndeplinească forțele armate și ce abilități sunt necesare pentru a face acest lucru. Această metodă garantează o eficiență ridicată deoarece forțele armate pot acționa relativ independent de piață. Pe de altă parte, potențialul de economisire a costurilor și de creștere a eficienței continuă să scadă, deoarece abilitățile esențiale sunt chiar mai cuprinzătoare și respectiv mai costisitoare decât abilitățile de bază.³⁶⁹

În ipoteza constatății precondițiilor că statul este unul neutru sau nu este impicat în cadrul ostilităților active specifice unui conflict armat, nu este lovit de tensiuni și dezordini interne, dispune de un sistem politico-economic stabil, atunci această abordare s-ar dovedi a fi cea mai eficientă și mai pragmatică, deoarece resursele ar fi utilizate exclusiv pentru asigurarea funcțiilor și activităților de bază și de întreținere a forțelor armate, iar la necesitate, atunci când circumstanțele o dictează, sarcinile specifice unei misiuni sau a unui mandat pot fi externalizate. Această abordare admite cel mai mare grad de risc asupra monopolului statului de utilizare a forței militare.

Dacă este să admitem respectarea precondițiilor trasate anterior, această abordare se dovedește a fi cea mai eficientă din punct de vedere economic, doar că existența acestor precondiții nu ne asigură perpetuarea lor în timp. În pofida inițiativelor și eforturilor concentrate ale societății internaționale și a dreptului internațional public de a asigura pacea pe mapamond, conflictele armate internaționale, cele fără caracter internațional, tensiunile și dezordinile interne generate și ghidate din exterior care

³⁶⁹ Privatisation de la sécurité: limites de l'externalisation militaire, Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich, Nr. 80, septembre 2010.

au drept obiectiv destabilizarea situației interne a unui stat pentru a i se impune voința altui stat, fac parte din realitățile secolului XXI.

Aceste trei abordări nu se exclud reciproc. O formă mixtă este adesea aplicată în practică, care în cele din urmă nu răspunde la întrebarea care ar trebui să fie **criteriile pentru deciziile de externalizare**. Externalizarea logisticii, de exemplu, ca sarcină non-statală, poate duce la economii considerabile în timp de pace. Dar această abilitate poate fi critică pentru misiuni. Punctul slab al abordărilor prezentate constă în faptul că o împărțire a competențelor pe categorii nu permite o apreciere flexibilă a avantajelor și dezavantajelor externalizării dar ne obligă deja să optăm în amonte pentru eficiență sau eficacitate.”³⁷⁰

Spațiul lăsat liber de state a fost preluat chiar de aceste companii, ceea ce a condus la dezvoltarea unor standarde de *soft law* care reglementează activitățile acestora. Asta chiar dacă, potrivit organismelor Națiunilor Unite, „serviciile furnizate de CMSP nu trebuie considerate servicii comerciale obișnuite care se pretează la autoreglementare. Acestea sunt servicii foarte deosebite și periculoase care implică cumpărarea și vânzarea unei game largi de servicii militare și de securitate, ceea ce necesită dezvoltarea standardelor internaționale și supraveghere.”³⁷¹

Asadar, vedem în sfârșit o reafirmare a Statului, care este necesară dacă dorește să-și păstreze capacitatea de a-și asigura drepturi subiective, dar se pare că standardele și regulile care guvernează practica securității nu mai sunt stabilite unilateral de către State și sunt în realitate rodul consultării dintre stat și actorii privați din domeniul securității și apărării private.

Funcția suverană se dovedește a fi funcția de decizie a părții lăsate sectorului public și a celei încredințate sectorului privat. După cum spune Margaret Levi: „Măsura în care statul are monopolul asupra forței fizice și măsura în care utilizarea forței fizice este legitimă sunt variabile, nu elemente ale unei definiții.”³⁷²

În mod ideal, diferitele „straturi” de control și reglementare ar trebui să se completeze reciproc sau chiar să fie legate între ele și să se bazeze pe standarde omogene.³⁷³ Pentru clienți, contractele cu furnizorii de servicii reprezintă una dintre modalitățile principale și cele mai directe de a solicita

³⁷⁰ Privatisation de la sécurité: limites de l’externalisation militaire, Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich, Nr. 80, septembre 2010

³⁷¹ UNGA, Report of the Working Group on the use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination, § 35. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:https://www2.ohchr.org/english/issues/mercenaries/docs/A.HRC.15.25.pdf A/HRC/15/25>

³⁷² Avant D. D. The market for force: the consequences of privatizing security. Cambridge University Press, 2005, 328 p.

³⁷³ Jennings, K.M. Armed Services: Regulating the Private Military Industry, Fafo report nr.: 532, Oslo: Fafo, 2006, 62 p. [on-line]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.fafo.no/media/com_netsukii/532.pdf>

companiilor private și angajaților acestora să îndeplinească anumite standarde și să evite devierile nedorite.³⁷⁴

O altă modalitate de a rezolva unele probleme ar fi autoreglementarea de către părțile interesate: furnizorii privați de servicii ar putea, de exemplu, să adopte în fiecare companie sau în întregul sector, standarde precum codurile publice de conduit, ar putea să se asigure că asociațiile profesionale aplică în mod eficient standardele convenite de comun acord.

În lumina elementelor specifice ale conflictelor armate contemporane și a vitezei exorbitante a evoluției progresului tehnico-științific, mai ales în domeniul militar, determinarea unei liste de funcții și sarcini exclusive pentru structurile de stat, inclusiv în domeniul securității și apărării se dovedește a fi o inițiativă riscantă atît timp cît conflictele armate contemporane nu se mai desfășoară în conformitate cu scenariile clasice, iar majoritatea operațiunilor de influență și impunere a voinței unui stat față de alt stat se construiesc prin intermediul utilizării noilor metode și mijloace de ducere a războiului și în locații dens populate unde respectarea normelor și regulilor dreptului internațional umanitar sunt dificil de a fi respectate.

3.4. Concluzii la Capitolul III

Cea mai simplă metodă, pentru a oferi un statut legal angajaților CMSP care participă direct la ostilități, ar fi înrolarea acestora în cadrul forțelor armate regulate ale părții beligerante interesate. Cu toate acestea, metoda înrolării angajaților CMSP se dovedește a fi practic inaplicabilă în realitățile specifice conflictelor armate contemporane.

Calificarea angajaților CMSP drept mercenari se dovedește a fi extrem de dificilă pentru instanțele judecătorești atît timp cît constatarea și probarea criteriilor cumulative stabilite în articolul 47 al Protocolului Adițional I și în Convenția din 1989 sunt foarte dificil de a fi realizate în condițiile realităților cotidiene.

Statutul de persoane care urmează forțele armate este doar o procedură de eschivare a acestora de la răspunderea pentru participarea directă la ostilități și intenția de a obține statutul de prizonier de război, statutul angajator avînd toate posibilitățile de a elibera acel gen de permise, care ar contribui la camuflarea activităților CMSP și a angajaților acestora.

³⁷⁴ Dickinson A.L. Contract as a tool for regulating private military companies. In: From Mercenaries to Market: The Rise and Regulation of Private Military Companies, Oxford Scholarship Online, January 2009, 287 p.

Atît timp cît acțiunile angajaților CMSP nu pot fi calificate drept participare directă la ostilități, noțiune ce nu dispune de o definiție sau o descriere formalizată în textul unui tratat internațional, aceste persoane pot fi calificate drept persoane civile și protejate în conformitate cu exigențele stabilite de Convenția a IV a de la Geneva.

În cazul cînd angajatul CMSP nu poate fi calificat drept combatant, mercenar, persoană care urmează forțele armate sau civil, această persoană urmează a fi calificată ca fiind un participant ilegal în cadrul ostilităților, fapt condamnabil atît la nivel internațional, cît și la nivel național în cazul conflictelor armate fără caracter internațional.

Documentul Montreux și Codul de Conduită sunt formate dintr-un număr de reguli foarte utile pentru state în procesul de reglementare a rapoartelor juridice dintre acestea și CMSP, dar nu sunt obligatorii pentru acestea, fapt ce permite statelor să se eschiveze de la răspunderea pentru încălcările normelor dreptului internațional umanitar de către angajații acestor companii implicați în cadrul acțiunilor militare în diferite conflicte armate sau situații sensibile.

Inițiativele Organizației Națiunilor Unite de a convinge statele despre necesitatea de a reglementa acest domeniu, încă nu au generat rezultatele scontate. În aceeași ordine de idei, specialiștii în domeniu analizează formarea unui contingent permanent de forțe care ar putea sta la dispoziția Secretarului General ONU pentru realizarea eficientă a unor mandate de asigurare a păcii și securității internaționale.

Metodele și mijloacele de ducere a războiului se modifică cu o viteză care nu permit statului luxul și liniștea de a elabora o listă exhaustivă de sarcini care ar aparține exclusiv acestuia. O soluție în acest sens ar fi elaborarea mecanismelor și procedurilor legislative și de intervenție cît mai flexibile, care ar permite creșterea proporțională a vitezei de reacție a mecanismului decizional la noile provocări, iar la necesitate, implicarea masivă, corectă și bine controlată a factorului privat în realizarea sarcinilor de maximă importanță pentru asigurarea securității statului și pentru executarea unor sarcini care pînă la apariția riscului sau amenințării respective se considerau a fi exclusiv etatice, fapt ce nu ar atenta direct la monopolul statului asupra utilizării forței militare.

IV. PROVOCĂRI DE ORDIN JURIDIC GENERATE DE IMPLICAREA COMPANIILOR MILITARE ȘI DE SECURITATE PRIVATE ÎN CADRUL CONFLICTELOR ARMATE CONTEMPORANE. STUDIU DE CAZ

4.1. Rolul actorilor privați în cadrul conflictului armat din Irak

După desfășurarea războiului din Vietnam, când sectorul privat servea pe timp de război ca producător de arme și materiale logistice, companiile militare private au constatat o creștere rapidă a cererii de angajați cu competențe militare pentru a participa în conflictul armat din Irak. Spre exemplu, în timpul celui de-al II-lea Război Mondial, s-a înregistrat o cerere masivă de piloți antrenați pentru conducerea aeronavelor de război, astfel, companiile comerciale avia au fost contractate pentru a antrena piloți în mod efectiv și rapid.

Pentru a oferi un grad înalt de securitate, companiile private sunt impuse de a identifica persoane cu un grad înalt de pregătire militară, echipament de ultimă generație, arme moderne pe care să le pună la dispoziția angajaților, precum și strategii mai sofisticate. Conform surselor de specialitate, Irak rămâne a fi teritoriul pentru care mii de companii private licitau pentru a câștiga contractele militare și de securitate a guvernelor SUA, Britanic și altele. Companiile militare și de securitate private, care dețin monopolul pe arena internațională se asociază cu cele mai mici pentru a crește eficiența și pentru a asigura câștigul la nivelul licitațiilor guvernamentale. Datorită acestor licitații ale Guvernelor străine, în Irak s-au înregistrat numeroase companii militare și de securitate private în curs de dezvoltare care asigură privatizarea acestui conflict armat.³⁷⁵

În aprilie 2001, a fost înființată prima organizație care coordonează activitățile companiilor militare și de securitate private la nivel internațional - Asociația Internațională pentru Operații de Pace (IPOA), care, conform datelor cunoscute, include într-un fel sau altul peste 60 de companii private din sfera militară. Poate că IPOA este una dintre platformele în care CMSP își coordonează acțiunile. Sute de astfel de organizații funcționează astăzi în întreaga lume. Majoritatea oferă clienților lor instruire specializată și suport logistic uneori guvernelor, alteori liderilor rebeli și structurilor insurgente.

Cu toate acestea, organizații mari, cum ar fi Executive Outcomes la sfârșitul anilor 1990 și Blackwater (redenumită Xe Services LLC în 2009 și Academi în 2010) sunt active peste tot. Acestea

³⁷⁵ McNaugher T. Armata și celelalte operațiuni decât cele de Război: În "Viitorul Profesiei de Militar", McGraw Hill, 2002, 558 p.

au reușit atât de mult încât au devenit capabile să desfășoare în mod independent misiuni militare, să ofere escorte în siguranță și să conducă operațiuni ofensive.³⁷⁶

O evaluare a amploarei prezenței CMSP în această țară a condus ulterior la caracterizarea campaniei din Irak drept primul război „privatizat”.³⁷⁷ Necesitatea de a desfășura rapid o operațiune în Irak a condus la externalizarea pe scară largă a diferitor funcții din sfera militară către CMSP.³⁷⁸ În prima etapă a campaniei din Irak, forțele americane, fără a număra forțele aliaților, au fost implicați de la 20 la 45 de mii de angajați ai companiilor militare și de securitate privată.³⁷⁹

Expansiunea privatizării are la bază câțiva factori prin care sfera publică transferă efectiv povara responsabilității către sectorul privat. Printre aceștia se numără:

- Reducerea forței militare ca urmare a Războiului din Golf.
- Creșterea masivă a încrederii în actorii privați pentru a aproviziona suport tehnic și militar pentru cele mai moderne tipuri de arme și tehnici de război. Iar ca efect se reduce încrederea în instituțiile publice și crește piața de desfacere pentru sectorul privat.³⁸⁰

- Ministerul Apărării al Statelor Unite ale Americii a promovat idea de a apela la sectorul privat pentru a economisi resurse financiare care inițial erau alocate pentru programele de menținere și modernizare a armelor și tehnicilor de război.

- Creșterea substanțială a numărului de operațiuni militare.³⁸¹

Referindu-ne la situația privatizării conflictului armat din Irak, conform surselor doctrinare, aceasta a înregistrat o cerere majoră de forțe militare private pentru a se implica în operațiunile militare, din cauza unui grad redus de securitate oferit în urma căderii Bagdadului care nu a fost anticipată de forțele de coaliție.

³⁷⁶ Романчук С.И. Частные военные компании на службе миротворчества. В: Вестник университета, 2013, с.223

³⁷⁷ Creutz K. Transnational Privatised Security and the International Protection of Human Rights. Helsinki: Institute of International Law and Human Rights, 2006, p. 46

³⁷⁸ Verkuil P. R. Outsourcing Sovereignty: Why Privatization of Government Functions Threatens Democracy and What We Can Do about It. Cambridge, 2007, p. 129

³⁷⁹ Schreier F., Caparini M. Privatising Security: Law, Practice and Governance of Private Military and Security Companies, DCAF, March 2005, No.6, p. 2

³⁸⁰ Cohen M. A., Küpçü M. F., Privatizing Foreign Policy. In: World Policy Journal, 2005, p. 34-52 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/wpj/fall05/fall05d.pdf>>

³⁸¹ Isenberg D., A government in search of cover: PMCs in Iraq. on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <file:///C:/Users/cauia/Documents/zacon/literatura/Agovernmentinsearchofcover-PMCsIraq.pdf>>

În punctul culminant al operațiunii, numărul contractanților, potrivit unor surse, a ajuns de la 163 mii³⁸² la 180 mii persoane.³⁸³ La începutul operațiunii militare, Departamentul de Apărare al SUA a angajat compania Halliburton pentru a ajuta armata să-și îndeplinească funcțiile. Potrivit diverselor estimări, participarea acestei companii la furnizarea de servicii de transport, logistică și alte tipuri de servicii a fost de la 20% până la 50% din toate contractele companiilor din Irak. Halliburton a devenit cel mai mare antreprenor american în războiul irakian.³⁸⁴

De facto, companiile militare private din Irak au îndeplinit funcțiile unei armate obișnuite, dar în interesul Statelor Unite, activitățile lor nu s-au reflectat în statisticile oficiale ale ostilităților, deoarece angajații uciși nu erau și nu sunt considerați victime ale războiului. Potrivit Brookings Institution, până în primăvara lui 2008, 1.292 de angajați ai unor companii militare private au murit și aproape 10.000 de oameni au fost răniți. Pierderile militare ale Pentagonului, conform cifrelor oficiale, în aceeași perioadă s-au ridicat la 3.988 de persoane ucise și 29.395 de răniți.³⁸⁵

Populația statului comanditar, nu ar trebui să aibă nimic de-a face cu angajații CMSP, iar moartea lor este puțin probabil să aibă același efect în Statele Unite ca și pierderile umane colosale în războiul din Vietnam.

Ca parte a Programului de Îmbunătățire a Logisticii Civile, un contract a fost atribuit pentru prima dată pe bază de concurență în 2007 și distribuit între trei CMSP: KBR, DynCorp și Fluor. Acest contract este încheiat pe o perioadă de 10 ani și a fost valabil până în 2017. Numai în primii patru ani, acest contract a costat 5,7 miliarde de dolari începând cu 2011.³⁸⁶ Deși contractele de mai sus nu pot fi calificate drept pur militare, acestea au fost doar o parte din serviciile care au fost transmise CMSP. Companiile Blackwater, MPRI, CACI, Premier Technology Group, Titan Corp și altele au desfășurat

³⁸² Schwartz M. The Department of Defense's Use of Private Security Contractors in Afghanistan and Iraq: Background, Analysis, and Options for Congress. Congressional Research Service. Report for Congress. 13.05.2011, p. 12. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/R40835.pdf>>

³⁸³ Machairas D. The ethical implications of the use of private military force: regulatable or irreconcilable? *Journal of military ethics*, 08 May 2014, London, UK. [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15027570.2014.908645?journalCode=smil20&#.V0rlevmLSN0>>; Owens P. Distinctions, distinctions: public and private force? In: *International Affairs*, Vol. 84, Issue 5, September 2008, p. 977-990 [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL:<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-2346.2008.00750.x/abstract>>

³⁸⁴ Verkuil P. R. Outsourcing Sovereignty: Why Privatization of Government Functions Threatens Democracy and What We Can Do about It, p. 27

³⁸⁵ Романчук С.И. Частные военные компании на службе миротворчества, с. 224

³⁸⁶ Weinberger S. Windfalls of War: KBR, the Government's Concierge. *The Center for Public Integrity*. 30.08.2011. [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.publicintegrity.org/2011/08/30/5990/windfalls-war-kbr-governments-concierge>>

activității de informații, au oferit suport tehnic, au instruit personal, au acționat ca traducători, au îndeplinit funcțiile de securitate, escortă etc.

Drept urmare, externalizarea necontrolată a funcțiilor în campania irakiană a dus la faptul că antreprenorii au interogat persoanele arestate și, ulterior, au fost implicați în torturarea deținuților din închisori.³⁸⁷ Investigațiile ulterioare au demonstrat că 35% din personalul CACI care i-a interogat pe deținuți nu numai că nu aveau pregătire specializată în interogatoriu, dar nici măcar nu au primit instruire privind respectarea legislației privind drepturile omului și dreptul internațional umanitar.³⁸⁸

În Irak, compania CACI a devenit renumită pentru că a participat la torturile aplicate deținuților din închisoarea Abu Ghraib în vara anului 2003, alături de armata americană și de CIA. Personalul CACI fusese desemnat de administrația americană să conducă interogatoriile suspecților irakieni, alături de militarii americani. Mărturiile foștilor prizonieri, dar mai ales publicarea fotografiilor unor forme de pedepse, au scos la iveală practicile scandaloase ale acestei CMSP și ale armatei americane.

Conform afirmațiilor numeroaselor victime, angajații CACI utilizau volumul maxim al sunetelor muzicale, au forțat prizonierii să meargă nud, au amenințat că vor ucide cu arme de foc false, au fost expuși la temperaturi scăzute, nu le era permis să doarmă, au fost forțați să depună mărturie împotriva altor prizonieri și au fost abuzați sexual, iar pentru încălcarea regimului foloseau scaunul electric.

O investigație a structurilor de informații militare americane asupra incidentelor de la Abu Ghraib a generat Raportul Fay, care a concluzionat că utilizarea personalului CMSP în interogatoriu și în protecția prizonierilor a condus la numeroase dificultăți.³⁸⁹

Era de așteptat ca guvernul SUA să rezilieze contractul cu CACI de îndată ce problema a fost descoperită. Totuși, actele odioase comise de compania militară privată, încălcând toate principiile dreptului, nu au determinat guvernul american să rezilieze contractul. Mai mult, contractul cu CACI a fost prelungit cu 23 de milioane de dolari. Se va descoperi, în cadrul anchetelor militare care au fost

³⁸⁷ Verkuil P. R. Outsourcing Sovereignty: Why Privatization of Government Functions Threatens Democracy and What We Can Do about It, p. 129-130; Rebecca De W. Bad News For Accountability For Detainee Abuse At Abu Ghraib. In: Amnesty International. Human Rights Now. Blog. 01.07.2011. [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL:<http://blog.amnestyusa.org/waronterror/chapter-closes-on-accountability-for-detainee-abuse-at-abu-ghraib/>>

³⁸⁸ Dickinson A.L. Contract as a tool for regulating private military companies. In: From Mercenaries to Market: The Rise and Regulation of Private Military Companies, Oxford Scholarship Online, January 2009, p.6.

³⁸⁹ Fay Report: Investigation of 205th Military Intelligence Brigade's Activities in Abu Ghraib Detention Facility Aug. 23, 2004 [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.thetorturedatabase.org/document/fay-report-investigation-205th-military-intelligence-brigades-activities-abu-ghraib>>

efectuate în urma acestei afaceri, că un anumit număr de angajați exercitau funcții manageriale care îi plasau într-o poziție de superioritate ierarhică față de militarii din armata americană.

Pentru a se distanța de aceste greșeli, majoritatea CMSP-urilor oferă astăzi doar activități de sprijin și adoptă din ce în ce mai mult coduri de etică pentru a se proteja de astfel de incidente. În ciuda voinței celor mai înalte autorități politice din Irak și Afganistan, CMSP -urile nu au fost forțate să își înceteze activitatea. Ceea ce deranjează cel mai mult criticii CMSP este faptul că acestea nu sunt controlate de puterea națională de care sunt angajați și se bucură de o anumită impunitate.³⁹⁰

Alături de CMSP-urile americane, mii de contractori din state africane au activat în Irak. În special, Uganda a fost și rămâne unul dintre principalii furnizori de servicii și personal privat în Irak.³⁹¹

Campania irakiană a scos în evidență problemele de gestionare și control al activităților CMSP. Chiar dacă funcțiile generale ale CMSP-urilor din Irak sunt privite ca fiind de natură neofensivă, încălcările dreptului internațional umanitar în operațiunile defensive s-au dovedit a fi nu mai puțin grave în comparație cu participarea directă la ostilități. Un prim exemplu îl constituie companiile Blackwater, Titan Corp și L-3, care au încălcat în mod repetat drepturile omului și de mai multe ori cu un rezultat fatal. De exemplu, se știe că în 80% din cazuri, angajații Blackwater au fost primii care au deschis focul pentru a anihila adversarul.³⁹²

În aprilie 2002, companiei private de securitate Blackwater i s-a atribuit un contract în Afganistan pentru protecția sediului Pentagonului din Kabul. Un an mai târziu, ea a primit contractul de protecție de la Paul Bremer, diplomatul american trimis în Irak. Cea mai notabilă activitate se referă însă la misiunile de instruire ale poliției și armatelor irakiene și afgane încredințate de administrația SUA mai multor CMSP. În ambele conflicte, recurgerea Statelor Unite la companii militare private a fost atât de mare încât numărul membrilor companiilor private a depășit numărul soldaților americani din Afganistan, și cel mai probabil l-a egalat în Irak.

Cu toate acestea, niciun organism oficial nu s-a ocupat de recensământul acestora și nu este posibil să se cuantifice cu precizie numărul acestora. Raportul soldați/angajați privați, deși este semnificativ pentru fenomenul privatizării violenței, nu înseamnă că toți antreprenorii au fost angajați pentru misiuni de luptă, doar 10 până la 20% dintre ei au fost angajați pentru astfel de activități, ceilalți

³⁹⁰ Rassouli H. Les sociétés militaires privées : acteurs controversés de la sécurité internationale. Dans: Science politique. 2014, p. 40-44

³⁹¹ Gauvey Herbert D., Uganda's top export: mercenaries. 10.05.2016. [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://ugandadailyeye.blogspot.com/2016/05/uah-ugandas-top-export-mercenaries.html.>

³⁹² Schahill J. Blackwater. The Rise of the World's Most Powerful Mercenary Army. N. Y. Nation books, 2008, p. 21

au asigurat sprijin pentru misiunile forțelor armate. Mai mult, dacă CMSP-urile prezente în Irak erau predominant anglo-saxone, doar o mică minoritate din personalul lor era american, britanic sau sud-african, majoritatea angajaților proveneau din țara gazdă.

De asemenea, și companiile implicate au suferit pierderi umane. Potrivit estimărilor neoficiale, numărul victimelor din rândul angajaților CMSP din Irak în perioada 2003-2011 a ajuns la 370 de persoane ucise.³⁹³ Mai mult, cel mai notoriu incident soldat cu victime umane a avut loc în Irak în martie 2004, la Fallujah,³⁹⁴ când patru angajați Blackwater au fost uciși cu brutalitate, iar trupurile lor au fost mutilate.

Datorită acestui tragic eveniment și nu doar, în 2004 au fost adoptate în Irak o serie de documente politice care reglementează activitățile CMSP:

- Memorandumul nr. 17 din 2004, care conținea exigențe și stabilea procedura de înregistrare a CMSP-urilor, includea Codul de conduită al CMSP, precum și Procedura de utilizare a forței;
- Regulile de înregistrare a CMSP din 2004, bazate pe Memorandumul nr. 17, care detalizează procesul de înregistrare a CMSP;
- Ordinul nr. 17 din 2004, care reglementează statutul Guvernului de coaliție provizoriu, acțiunile forțelor militare internaționale, misiunilor speciale, precum și a specialiștilor aflați în Irak;
- Ordinul nr. 3 din 2003 de stabilire a controlului asupra armelor;
- Ordinul nr. 100 din 2004, care conține amendamentele și modificările aduse de Guvernul de coaliție interimar ordinelor, memorandumurilor și altor documente de reglementare ale Irakului.

Deoarece documentele de reglementare au fost create cu participarea experților occidentali și s-au concentrat pe necesitatea de a reglementa activitățile CMSP străine, s-a dovedit că CMSP-urile de origine irakiană pur și simplu nu au fost incluse în nicio categorie, deși numărul lor în anumite perioade ale campaniei militare a fost de câteva ori mai mare decât numărul de CMSP străine care operează în Irak.

Comitetul pentru Drepturile Omului insistă că transferul către companiile private a funcțiilor publice care implică folosirea forței sau sunt legate de protecția deținuților din închisori nu scutește statul de obligațiile care îi revin în temeiul dreptului internațional. Personalul CMSP implicat în conflicte armate din Irak și Afganistan a primit imunitate de urmărire penală de către instanțele străine

³⁹³ Creutz K. *Transnational Privatised Security and the International Protection of Human Rights*, p. 47-48.

³⁹⁴ The high-risk contracting business. [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/warriors/contractors/highrisk.html>>

și organelor de aplicare a legii. Decizia de a acorda imunitatea persoanelor a fost criticată în repetate rânduri de jurnaliștii și savanții care susțin principiul neamestecului în treburile interne ale unui stat străin.

La scurt timp după începerea războiului din Irak, a fost fondată Asociația Companiilor de Securitate Privată din Irak (PSCAI). La acel moment, aceasta urma să coordoneze activitățile celor aproximativ 40 de companii militare și de securitate din Irak. Mai mult, în 2004, șeful administrației interimare din Irak, Paul Bremer, a semnat ordinul nr.17, conform căruia militarii americani și angajații companiilor militare și de securitate private din SUA au primit imunitate, adică nu puteau fi trași la răspundere pentru acțiunile comise în Irak.³⁹⁵

Ordinul stabilea prevederi generale privind imunitatea, precum și condițiile în care imunitatea nu s-ar aplica. Regula imunității prevede: „Angajații sunt înzestrați cu imunitate față de aplicarea legilor irakiene în legătură cu activitățile lor atunci când îndeplinesc condițiile unui contract sau subcontract.”³⁹⁶ Angajatul poate fi lipsit de imunitate dacă este constatată depășirea de către acesta a prevederilor contractului.

Jurisprudența americană a stabilit prezumția că prevederile unui contract federal nu trebuie citite în așa fel încât să permită activități ilegale ale prestatorilor de servicii. În plus, imunitatea se extinde nu numai asupra contractantului ca persoană fizică, ci și asupra Statelor Unite.³⁹⁷

Ordinul nr. 17 a expirat la 31 decembrie 2008, odată cu expirarea mandatului stabilit prin Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU nr. 1511 din 16 octombrie 2003.³⁹⁸

Până la sfârșitul anului 2008, a fost semnat un nou acord privind statutul militarilor americani dintre SUA și Irak, a fost ratificat de parlamentul irakian. Acordul a anulat imunitatea. La rândul lor, Statele Unite au luat măsuri pentru extinderea imunității întregului personal militar și angajaților care lucrează în Irak, dar guvernul irakian a insistat să ridice imunitatea în lumina evenimentelor din Piața Nisour din Bagdad în care era implicată compania americană Blackwater. S-a ajuns la un compromis

³⁹⁵ Мартянов О. Частные военные компании США: предназначение и роль в военных конфликтах. В: Зарубежное военное обозрение. 2011. № 5. 8-13 с.

³⁹⁶ Coalition Provisional Order 17, 2004. [on-line]. [accessed 28.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.refworld.org/docid/49997ada3.html>>

³⁹⁷ Agreement Between the United States of America and the Republic of Iraq On the Withdrawal of United States Forces from Iraq and the Organization of Their Activities during Their Temporary Presence in Iraq, dated and signed November 17, 2008. [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL: http://graphics8.nytimes.com/packages/pdf/world/20081119_SOFA_FINAL_AGREED_TEXT.pdf>

³⁹⁸ UNSC, Resolution 1511, 16 October 2003, S/RES/1511. [on-line]. [accessed 28.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.refworld.org/docid/49997ada3.html>>[unscr.com/en/resolutions/doc/1511](https://www.un.org/press/docs/2003/2003101511.html)>

cu privire la efectul imunității doar în ceea ce privește personalul militar american care își îndeplinește atribuțiile oficiale.

Articolul 12 din Acordul încheiat prevede: „Irakul are prioritate în exercitarea jurisdicției asupra companiilor militare și de securitate private din SUA și a angajaților acestora”, care sunt definite ca „persoane care nu sunt cetățeni ai Irakului sau companii care nu sunt înregistrate în Irak și angajații acestora, care sunt cetățeni ai Statelor Unite sau ai unei țări terțe și care livrează produse alimentare în Irak, asigură securitate fie de partea armatei SUA, fie în baza unui contract (subcontract) cu armata SUA”.³⁹⁹ Excepție fac persoanele juridice și fizice care sunt rezidenți. În ciuda anulării imunității, niciun proces intentat împotriva angajaților americani pentru încălcarea legii, nu a fost judecat în instanțele irakiene.

În acest sens, justiția americană este acuzată în mod regulat că tolerează gafele atribuite companiilor militare și de securitate private. Deficiențele sistemului judiciar pot fi ilustrate prin analiza situației din Piața Nisour. Pe 16 septembrie 2007, în orașul Bagdad, agenții Blackwater au ucis 17 civili irakieni și au rănit alți 24. În timpul acestei acțiuni, cei cinci agenți Blackwater au fost ajutați de două elicoptere militare care au deschis focul în centrul capitalei, când nicio amenințare nu plana asupra lor.

O investigație a autorităților irakiene a constatat că angajații companiei au deschis focul asupra civililor și apoi au tras cu grenade flashbang. Raportul indică că poliția și armata irakiană au considerat grenadele ca fiind grenade de fragmentare și, prin urmare, au deschis focul ca răspuns la acțiunile acestora. În raportul poliției se mai menționează și împușcarea din aer a polițiștilor dintr-un elicopter care aparținea Blackwater. Raportul Departamentului de Stat al SUA conținea și alte informații potrivit cărora ofițerii CMSP au deschis focul nu asupra civililor, ci asupra „agresorilor îmbrăcați în haine civile și uniforme de poliție irakiană”.⁴⁰⁰ În 2009, cei cinci membri Blackwater implicați în crimă au fost inculpați pentru omucidere intenționată în Statele Unite și au fost demși.

Legea privind jurisdicția militară extrateritorială din 2000⁴⁰¹ aplică Codul justiției militare contractanților care lucrează pentru Departamentul Apărării, dar numai pentru acel departament. Astfel, personalul CMSP care lucrează în numele Departamentului de Afaceri Externe sau al CIA se

³⁹⁹ Agreement Between the United States of America and the Republic of Iraq On the Withdrawal of United States Forces from Iraq.

⁴⁰⁰ Report of the Bureau of Diplomatic Security, Department of State, Confronting Danger, September 16, 2007

⁴⁰¹ Military Extraterritorial Jurisdiction Act Public Law 106–523—NOV. 22, 2000 . [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-106publ523/pdf/PLAW-106publ523.pdf>>

bucură de imunitate. Abia doi ani mai târziu, în 2011, o instanță de apel a restabilit acuzațiile împotriva a patru dintre ei. Acest episod nefericit al masacrului din Piața Nisour a crescut sentimentul antiamerican în rândul poporului irakian. Tot după acest incident, premierul irakian Nouri Al-Maliki a cerut plecarea companiei Blackwater din Irak în termen de șase luni.

Drept urmare, ancheta, care a durat câțiva ani, a fost totuși încheiată, iar angajații Blackwater în 2015 au fost condamnați la pedepse cu închisoarea, inclusiv cu privarea de libertate pe viață. Deși decizia nu avea legătură directă cu activitățile CMSP-urilor din Irak, a clarificat problema aducerii militarilor americani în fața justiției.

Pe baza acestor precedente, D. Jacobs a formulat „Regula Blackwater”, care spune: „Un angajat al unei CMSP poate fi tras la răspundere în mod egal cu un angajat guvernamental dacă sunt îndeplinite următoarele condiții: contractul federal prevede activitățile specifice exacte, care au fost realizate de acesta; în contractul federal, guvernul a delegat exercitarea funcțiilor către CMSP într-o manieră fără echivoc și în conformitate cu legea; în lipsa anumitor instrucțiuni, guvernul a revizuit substanțial sau și-a exprimat acordul de a întreprinde anumite acțiuni”.⁴⁰²

Acordul dintre Statele Unite și Irak privind retragerea forțelor armate americane semnat în noiembrie 2008⁴⁰³ organizează activitățile acestora pe perioada de ședere temporară în Irak. Conform Acordului, Irakul a fost împuternicit să urmărească în justiție personalul militar american și personalul civil pentru infracțiuni grave, premeditate, comise în afara prezenței militare americane și în afara serviciului.⁴⁰⁴ În același timp, însă, instanțele irakiene nu aveau competența de a urmări angajații CMSP în ceea ce privește îndeplinirea obligațiilor descrise în contract, fără permisiunea statului care i-a delegat să lucreze în Irak.⁴⁰⁵

În total, conform Grupului de lucru al ONU privind reglementarea activităților CMSP,⁴⁰⁶ la etapa finală a ultimei campanii militare, Ministerul Afacerilor Interne din Irak a înregistrat 117 CMSP

⁴⁰² Jacobs J. The Boyle Test Is an Insufficient Standard for Determining Whether to Allow Private Military Contractors to Assert the Government Contractor Defense. In: Hofstra Law Review, 2008, Vol. 36, p. 1377 – 1414.

⁴⁰³ Agreement Between the United States of America and the Republic of Iraq On the Withdrawal of United States Forces from Iraq and the Organization of Their Activities during Their Temporary Presence in Iraq.

⁴⁰⁴ Никитин А.И., Небольсина М.А. Афганистан, Ирак: разработка новой Конвенции ООН. Продолжение. В: Государственная служба. 2010. №1, с. 83-85.

⁴⁰⁵ Coalition Provisional Order 17, 2004. [on-line]. [accessed 28.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.refworld.org/docid/49997ada3.html>>

⁴⁰⁶ UN, Report of the Working Group on the use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination, 12.08. 2011, A/HRC/18/32/Add.4, on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/18session/A.HRC.18.32.Add.4_en.pdf>

care au licență de a opera în Irak sau sunt în procesul de prelungire a licenței. 89 din numărul total de companii erau locale, iar restul de 28 erau străine.⁴⁰⁷

În septembrie 2014, după încheierea misiunii militare, aproximativ 200 de consultanți militari și 5.500 de angajați ai CMSP au rămas în Irak.⁴⁰⁸ Acești angajați au lucrat ca analiști, au efectuat pregătirea specialiștilor militari, au fost angajați în securitate și au îndeplinit funcțiile de traducător. Dintre aceștia, 2.000 erau americani.⁴⁰⁹

În martie 2016, Departamentul Muncii al SUA a raportat 1.635 de angajați civili uciși de la începutul actualei campanii militare din Irak. Se știe că există CMSP-uri care ajută de la distanță armata să își îndeplinească funcțiile. În special, ele ajută la descifrarea și analiza filmărilor realizate cu drone. Aceste informații sunt necesare armatei pentru a regla focul asupra pozițiilor ISIS. În același timp, antreprenorii pot fi localizați în afara teritoriului conflictului și nu figurează în niciun document oficial, dar oferă asistență directă misiunii militare.⁴¹⁰

Componentele individuale de sprijin logistic, tehnic, de luptă și pregătire operațională au început să fie transferate în mâinile companiilor private. În cursul recentelor conflicte militare și al recentelor operațiuni de menținere a păcii, participarea companiilor militare și de securitate private a început să crească consistent în Afghanistan, Irak, Libia, Siria și alte puncte fierbinți.⁴¹¹

Din punct de vedere obiectiv, companiile private operează în regim de *vid juridic*. În acest sens, Secretarul General al Națiunilor Unite a menționat: ”Atenție specifică ar trebui acordată unei convenții internaționale care va avea drept scop reglementarea acțiunilor companiilor militare și de securitate private, implicarea cărora în războaiele civile este în creștere.”⁴¹²

⁴⁰⁷ Небольсина М.А. Феномен частных военных и охранных компаний: проблемы легитимности. В Ежегодник ИМИ. 2014. № 3-4, с.

⁴⁰⁸ Фененко А. Современная история международных отношений: 1991 – 2015. Учебное пособие, Москва: Аспект Пресс, 2015, с. 163.

⁴⁰⁹ Gurcan M. Are Military Contractors Heading Back to Iraq? In: Almonitor. 15.09.2014. [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/09/us-turkey-iraq-syria-isis-war-contractors-coalition.html>>

⁴¹⁰ The Company Getting Rich Off the ISIS War. 08.03.15. on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.thedailybeast.com/the-company-getting-rich-off-the-isis-war>>

⁴¹¹ Романчук С.И. Частные военные компании на службе миротворчества, с. 222

⁴¹² UN, Report of the Secretary-General: We the peoples: The role of the United Nations in the 21st century, A/54/2000 [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://undocs.org/>>

4.2. Efectele implicării companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictului armat din Siria

Siria, precum și Irakul sau Ucraina, sunt cele mai bune exemple pentru a analiza domeniul de aplicare al acordurilor dintre guvernele care recrutează și companiile militare și de securitate private care prestează servicii de o mare diversitate, de la participarea directă în cadrul ostilităților, până la operațiuni complexe de prevenire a amenințărilor sociale și intimidării inițiativelor civice ale cetățenilor în scopul asigurării guvernării unei anumite persoane sau a unui partid.

Scopul angajării companiilor militare și de securitate private variază de la o regiune la alta și de la un stat la altul. Pe lângă asigurarea autorității unui anumit regim politic, actorii nestatali sunt dislocați în țări precum Siria pentru a ajuta forțele locale în procesul de pregătire adecvată și de asigurare cu arme și muniții pentru desfășurarea ostilităților contra ISIS. În astfel de țări, companiile militare și de securitate private sunt contractate deoarece implicarea directă a statului în acest gen de acțiuni ar fi cel mai probabil suspectă din punct de vedere politic și condamnată din punct de vedere al dreptului internațional.

Din a doua jumătate a secolului XX, în relațiile militare interstatale, a existat tendința ca statele occidentale să treacă de la participarea directă la cea indirectă în cadrul conflictelor armate, fapt generat de dorința de a ocoli normele dreptului internațional, globalizarea, politica de stat în spiritul „terapii de șoc” și neoliberalismul. Companiile militare și de securitate private au devenit un instrument în acest sens.⁴¹³

În consecință, datorită costurilor mari pentru serviciile „armatei private”, principalii clienți ai acestora sunt statele, corporațiile transnaționale, organizațiile interguvernamentale și neguvernamentale. Companiile militare private încearcă să-și lobbiesse interesele, astfel încât să asigure o parte cât mai mare din misiunile ONU de menținere a păcii, deoarece acest lucru le deschide noi oportunități și perspective.⁴¹⁴

Există un model general de escaladare a conflictelor la nivel mondial, cu toate acestea, există zone care prezintă o dezvoltare specifică a conflictului armat, cum ar fi cel din Siria. Începând cu mai 2013, în Siria poate fi constatată o intensificare a activităților cu caracter militar. Din punct de vedere istoric, ostilitățile în perioada contemporană în Siria au început odată cu accederea la putere a

⁴¹³ Романчук С.И. Частные военные компании на службе миротворчества. В: Вестник университета Россия и мир в условиях глобализации, 2013, Раздел VI, с. 223

⁴¹⁴ Пономарев В.В. Частные военные компании: агенты стратегии не прямых действий. В: Азимут научных исследований: экономика и управление. 2019. Т. 8. № 2(27), с. 28

Partidului Baath, prin răsturnare de guvern. Această lovitură de stat a avut loc în 1964. În 1970, ministrul apărării, Hafez al-Assad, și-a asigurat puterea și s-a prezentat comunității internaționale drept președinte al Siriei. Președintele a ocupat această funcție până în anul 2000, când a încetat din viață.

Fostul ministru al Apărării a făcut uz de serviciile actorilor privați, precum și a companiilor militare de securitate private pentru a asigura ceea ce este cunoscut în prezent drept cel mai lung regim de guvernare din Siria de pe vremea otomanilor.⁴¹⁵ Președintele a asigurat stabilitatea internă a statului prin intermediul companiilor militare și de securitate privată internaționale.

În prezent, regimul guvernamental din Siria și sistemul de menținere a ordinii publice și a ordinii de drept a devenit și mai dur. Acesta a fost creat, întreținut și utilizat exclusiv în scopul de a intimida cetățenii. Există mai mult de 17 structuri de forță ale poliției și ale serviciilor de informații care supraveghează și controlează poporul sirian. În acest stat nu există libertate de exprimare, iar toate instituțiile și agențiile sunt controlate de guvern.

Din 10 iulie 2010, următorul președinte al Siriei, după moartea lui Hafez al-Assad, a devenit fiul său, Bashar al-Assad, care a angajat structuri militare private, continuând obiceiurile tatălui său. Scopul actorilor militari contractați este de a se asigura că Siria rămâne la fel de inexistentă pentru societatea internațională, din punct de vedere social, economic și politic.⁴¹⁶

Utilizarea serviciilor companiilor militare și de securitate private pentru a evita răspunderea pentru încălcările grave ale dreptului internațional umanitar. În sensul prezentei cercetări urmează să analizăm originea „națională” a fiecărei CMSP individual, deoarece „chiar și cu aparenta lor autonomie comercială, acțiunile lor sunt în dependență politică directă de interesele statului pe arena mondială”.⁴¹⁷

Într-adevăr, tot mai multe state, bazându-se pe companii private, pot folosi pe scară largă forța militară, absolvindu-se efectiv de orice responsabilitate și eludând dreptul internațional umanitar. Un exemplu în acest sens este Operațiunea Storm, care a fost întreprinsă de forțele armate croate cu sprijin

⁴¹⁵ Staff Writer, Hafez al-Assad Obituary, THE GUARDIAN, Jun. 15, 2000, [on-line]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.guardian.co.uk/theguardian/2000/jun/15/guardianweekly.guardianweekly1>>

⁴¹⁶ Manfreda P., Syrian Uprising, Middle East Issues, [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://middleeast.about.com/od/syria/tp/Syrian-Uprising.htm>>

Redazione, S. S., Inside Bashar Al-Assad's mind, SIRIALIBANO, Jan. 30, 2012, [on-line]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.sirialibano.com/siria-2/syria-inside-bashar-al-assads-mind.html>>

⁴¹⁷ Курьлев К.П., и др. Феномен частных военных компаний в военно-силовой политике государств в XXI в., с. 131

puternic din partea Military Professional Resources Incorporated.⁴¹⁸ Există suspiciuni că Croația nu numai că nu ar fi fost capabilă să desfășoare în mod independent această operațiune decisivă împotriva sârbilor în 1995, dar nici măcar nu ar fi avut fondurile pentru a plăti serviciile MPRI. Aceasta înseamnă că Statele Unite au distrus efectiv enclava sârbă din Croația cu ajutorul MPRI, punând toată responsabilitatea morală asupra Croației.⁴¹⁹

Prin urmare, sunt cunoscute cazurile prestatorilor de servicii militare private recrutați și finanțați de Statele Unite ale Americii, concentrați în Siria în scopul de a sprijini, antrena și dezvolta o opoziție politică și militară adecvată la nivel național.⁴²⁰ Între timp însă, Rusia furnizează echipamente și servicii ale actorilor militari privați în scopul pregătirii și susținerii regimului Al-Assad. Și acestea sunt doar câteva exemple ale modului în care companiile militare și de securitate private își îndeplinesc obiectivele în conformitate cu acordurile lor cu guvernele care le-au recrutat. În timp ce efectul implicării actorilor militari privați în zonele de conflict se așteaptă să fie unul pozitiv, acesta devine de fapt dăunător și încalcă prevederile dreptului internațional umanitar, atunci când acești actori privați sunt folosiți cu rea-credință de către guverne în scopuri ilegale.

În situațiile în care companiile militare și de securitate private sunt recrutate în scopul răsturnării guvernelor locale, cum ar fi situația statelor care finanțează și sprijină diverși actori nestatali în conflictul armat din Siria, statele implicate sunt dispuse să își asume victoria, dacă este cazul, și să evite orice răspundere și încălcare a dreptului internațional umanitar, asociate cu operațiunile militare care asigură acest succes. Mai mult decât atât, în cazul luptei contra răsturnării de guvern, autoritățile siriene nu își pot trimite propriile trupe militare naționale din cauza unui posibil conflict diplomatic și politic internațional, în cazul eșuării operațiunilor.

Datorită prevederilor ce țin de *jus ad bellum*, conjuncturii politice și prevederilor normative naționale, statele precum Siria preferă să trimită trupe militare private să se angajeze în ostilități, decât să utilizeze propriile structuri militare naționale. În acest fel, guvernele se asigură că nicio

⁴¹⁸ Clover Ch. US military trained Georgian commandos. In: The Financial Times. 09/05/2008. [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.ft.com/content/bdff9a6-7b71-11dd-b839-000077b07658>>

⁴¹⁹ Кашников Б.Н. Частные военные компании и теория справедливых войн. В: Российский научный журнал. Рязанский институт экономических, правовых, политических и социологических исследований и экспертиз, 2011. 83-94 с.

⁴²⁰ Shear M. D., Cooper H. Schmitt E., Obama Administration Ends Effort to Train Syrians to Combat ISIS, N.Y. TIMES, Oct. 9, 2015, [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.nytimes.com/2015/10/10/world/middleeast/pentagon-program-islamic-state-syria.html>>

responsabilitate legală nu le va fi atribuită, chiar dacă ar angaja actori privați în scopul realizării operațiunilor militare.

Statele care acționează prin intermediul actorilor privați nu sunt imune la constrângerile stabilite de *jus ad bellum*. Curtea Internațională de Justiție în cazul Nicaragua a constatat că „simpla furnizare de fonduri către contras (insurgent), deși este, fără îndoială, un act de intervenție în afacerile interne ale Nicaragua, nu echivalează în sine cu o utilizare a forței”.⁴²¹

Totuși, Curtea a indicat că „organizarea sau încurajarea organizării forțelor neregulate sau a trupelor armate... pentru incursiunea pe teritoriul altui stat” și „participarea la acte de conflict civil... într-un alt stat” ar putea, în anumite circumstanțe, să fie calificată drept încălcare a interdicției de drept cutumiar privind folosirea forței și a prevederilor Rezoluției 2625 (XXV) a Adunării Generale a ONU.⁴²²

Chestiunea ce ține de o potențială încălcare a articolului 2(4) din Carta ONU⁴²³ nu a fost pusă în fața Curții, dar aceeași logică ar sugera că această interdicție urmează a fi respectată în baza prevederilor Cartei ONU cu privire la utilizarea forței.

În acest sens Proiectul de articole asupra Răspunderii statelor pentru faptele ilicite la nivel internațional stabilește: ”Conduita oricărui organ de stat va fi considerată un act al aceluia stat în conformitate cu dreptul internațional, indiferent dacă organul exercită funcții legislative, executive, judiciare sau orice alte funcții. Un organ include orice persoană sau entitate care are acel statut în conformitate cu dreptul intern al statului.”⁴²⁴

Prin urmare, orice acțiune a personalului armat al statului ar trebui atribuită guvernului. Cu alte cuvinte, toate ostilitățile întreprinse de forțele militare, chiar dacă sunt *ultra vires*, ar fi asociate guvernului angajator. Astfel, aceasta ar însemna că dacă un militar, ar comite violențe și crime abuzive, guvernul ar putea fi tras la răspundere pentru acțiunile acestui militar.

⁴²¹ I.C.J. Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Judgment, 27.06.1986, p. 228 [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.derechos.org/nizkor/aggression/doc/nicaragua.html>>

⁴²² UN General Assembly Resolution 2625 (XXV) A/RES/2625 (XXV) 24 October 1970 Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://treaties.un.org/doc/source/docs/A_RES_2625-Eng.pdf>

⁴²³ Charter of United Nations, signed on 26 June 1945, San Francisco, USA, art. 2 (4) [online]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.un.org/en/sections/un-charter/un-charter-full-text/>>

⁴²⁴ Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries, 2001, art. 4. [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf>

Din perspectiva prevederilor dreptului internațional în general și a dreptului internațional umanitar în special, în acest caz guvernul statului pe teritoriul căruia se desfășoară ostilitățile în cadrul unui conflict armat riscă să fie tras la răspundere internațională. În cazul în care un stat își dislocă propriile trupe militare în cadrul unui conflict armat, normele de reglementare care să stabilească conduita trupelor ar fi legea aplicabilă conflictului armat internațional. Aceste reguli sunt mai severe decât normele care reglementează acțiunile actorilor militari privați în cadrul ostilităților pe timp de conflict armat fără caracter internațional.

Cu alte cuvinte, actorii militari privați nu trebuie să-și asume militarii capturați și să le acorde statut de prizonieri de război, a căror drepturi sunt prevăzute de Convenția a III de la Geneva, cu toate acestea, ei sunt obligați să respecte prevederile cu privire articolului 3 comun al Convențiilor de la Geneva.⁴²⁵ Prin urmare, folosirea serviciilor companiilor militare și de securitate private pentru conflictul armat din Siria este o alternativă mai eficientă și mai atrăgătoare pentru actualul guvern. Mai mult, în loc să folosească trupe naționale, guvernul plătește actorii privați pentru ca ei să lupte de partea guvernului.

Ca atare, guvernul sirian a manifestat intenția de a utiliza companiile militare și de securitate private drept reprezentanți ai guvernului, pentru a îndeplini sarcinile care sunt interzise de dreptul internațional umanitar. Prin urmare, în situațiile în care violența și abuzul fizic sunt necesare, guvernul sirian alege să facă uz de serviciile actorilor privați pentru a realiza unele misiuni ilegale, ceea ce ar genera răspunderea statului pentru aceste încălcări ale dreptului internațional umanitar.

Mai mult, în condițiile moderne este mult mai ușor pentru stat să semneze un contract cu o companie privată pentru a rezolva probleme specifice decât să folosească propriile forțe armate naționale, și uneori chiar mai ieftin. Utilizarea CMSP „oferă direcției militare a politicii externe a statului imunitate față de normele dreptului internațional”.⁴²⁶

De asemenea, companiile militare private pot fi considerate și companii transnaționale, deoarece sunt formate din rețele complexe cu un număr mare de reprezentanțe, gata să opereze simultan sau secvențial în mai multe regiuni ale lumii.⁴²⁷

⁴²⁵ Geneva Convention relative to the treatment of prisoners of war, august 12, 1949, art. 3 [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/publications/icrc-002-0173.pdf>>

⁴²⁶ Белоконов С.П., Бытнев А.В., Смирнова Л.А. Частные военные компании: мировой исторический опыт и современные перспективы для России, с. 64

⁴²⁷ Романчук С.И. Частные военные компании на службе миротворчества, с. 226

În acest sens, Konovalov I.P. inginer și jurnalist militar, director al Centrului de Conjunctură Strategică și publicistul, Valetsky O.V. participant la războaiele de pe teritoriul fostei Iugoslavii, consideră că: „Companiile militare private sunt structuri de afaceri militare oficiale”.⁴²⁸ Fenomenul companiilor militare private este deosebit de acut în domeniul politicii mondiale, întrucât este posibil ca astfel de organizații să nu fie responsabilizate prin intermediul prevederilor legislației naționale și internaționale și să urmeze exclusiv principiul realizării de profit, ca orice afacere internațională. Aceste structuri pot activa atât în beneficiul unui stat cât și exclusiv în beneficiul altei corporații transnaționale, chiar și împotriva statului de origine.⁴²⁹

Lipsa unui mecanism de control eficient asupra acțiunilor angajaților CMSP. Rezultatele acțiunilor realizate de actorii privați în timpul ostilităților siriene stimulează guvernul național să nu controleze și să nu restricționeze acțiunile partenerilor privați în scopul de a se asigura că acțiunile acestora nu încalcă prevederile dreptului internațional umanitar. De fapt, după recrutare, guvernul sirian nu oferă instrucțiuni și/sau instruire de niciun fel cu privire la respectarea normelor internaționale. Oferirea unei astfel de instruirii ar asocia acțiunile companiilor militare și de securitate private cu statul care le-a contractat și ar genera răspunderea acestuia pentru acțiunile sale, prin urmare guvernul își păstrează distanța atunci când este vorba de companiile militare și de securitate private.

CMSP dispun de documente interne care le reglementează activitățile. Acestea se bazează pe Codul internațional de conduită din 2010⁴³⁰ pentru companiile militare și de securitate privată. Acest document nu este unic și, în esență, doar reiterează recomandările stabilite în documentul Montreux. Cu toate acestea, importanța sa nu trebuie subestimată - este importantă pentru crearea unui cadru juridic primar și dezvoltarea voluntară a culturii calității serviciilor prestate în cadrul CMSP, ceea ce urmează să asigure dezvoltarea unor modalități mai eficiente de reglementare a acestui gen de servicii.

În dependență de atitudinea față de CMSP, specialiștii în domeniul divizează statele în 3 categorii:

1. Statele care au stabilit un „monopol exclusiv” privind utilizarea forței (de exemplu, Belgia);

⁴²⁸ Сибилева О.П. Деятельность частных военных компаний в современных вооруженных конфликтах как вызов международному гуманитарному праву. В: Военно-теоретический журнал Министерства Обороны Российской Федерации «Военная мысль», 2016. [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://vm.ric.mil.ru/Stati/item/117182/>>

⁴²⁹ Веселов Ю.А. История и роль ЧВК в современной мировой политике. В: Мировая политика, 2021, № 3, с. 21. [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=33590>

⁴³⁰ The International Code of Conduct for Private Security Service Providers, 09.11.2010 [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://icoca.ch/the-code/>>

2. Statele care permit anumite excepții de la „monopolul exclusiv” privind folosirea forței (de exemplu, Rusia);

3. State care acceptă „monopolul limitat” privind utilizarea forței (de exemplu, SUA).⁴³¹

Situația din Siria este exemplul perfect al situațiilor în care un stat încearcă să răstoarne guvernul actual prin utilizarea companiilor militare și de securitate private. În circumstanțe normale, guvernul ar trebui să antreneze contractanți privați pentru a-și limita forța în timpul violenței armate, pentru a captura mai degrabă decât pentru a ucide, pentru a evita tortura și pentru orice situații legate de detenție - procedura ar fi în strictă conformitate cu normele cutumiare.

Astfel, oferirea unei astfel de instruiți, ar:

a) recunoaște că partea care recrutează se implică direct în răsturnarea guvernului și

b) ar putea imputa guvernului răspundere strictă pentru orice acțiuni ilegale întreprinse de actorii nestatali. În acest caz, răspunderea ar fi în sarcina statului care a contractat aceste servicii.

Creșterea substanțială a cererii față de serviciile companiilor militare și de securitate private. Trăim într-o eră în care războaiele nu mai sunt purtate de țări și armatele lor naționale, ci mai degrabă de părți terțe care doresc să se angajeze în ostilități armate pentru o plată generoasă. În prezent, pe arena internațională lipsește orice conflict armat între puterile lumii, iar incidentele armate între țări sunt în scădere.⁴³² Principalele 3 țări care furnizează servicii și personal companiilor militare private sunt Statele Unite, China și Rusia. Nu este un secret faptul că Statele Unite ale Americii au devenit repute pentru furnizarea de servicii militare și de securitate private, sprijin și personal, odată cu escaladarea conflictelor din zonele gri precum Irak și Afganistan. Unul dintre cei mai cunoscuți prestatori de servicii militare private este o companie numită Blackwater, care și-a câștigat recunoașterea internațională după un incident fatal.⁴³³

Această companie militară privată este de departe singura companie americană de acest fel. Companiile concurente sunt Spear Operations Group, cunoscută pentru serviciile sale militare private și de securitate prestate guvernului yemenit, care ar fi luat parte la asasinat politice și dispute armate

⁴³¹ Волеводз А. Г. Проблемы, принципы и перспективы регулирования деятельности частных военных и охранных предприятий. В: Вестник МГИМО Университета. 2010, № 3 (12), с.81

⁴³² Patrikarakos D., War in 140 Characters: How Social Media is Reshaping Conflict in the Twenty-First Century. Basic Books: Illustrated edition, November 14, 2017, 320 p.

⁴³³ Scahill J., Blackwater: The Rise of the World's Most Powerful Mercenary Army. Bold Type Books, 1st edition, May 27, 2008, 561 p.

civile, precum și DynCorp, care furnizează în principal servicii de suport, logistică și instruire⁴³⁴ sau concurentul său – Constellis.

În mod similar, Rusia are o prezență semnificativă pe piața serviciilor militare private. Cele mai recente evoluții militare internaționale susțin ideea că companiile militare private din Federația Rusă înregistrează o creștere a cererii de servicii la nivel mondial. Mai exact, implicarea Rusiei în conflictul sirian este probabil cel mai notabil incident, în care Wagner Group, o companie militară privată recunoscută la nivel mondial, a fost contractată de autoritățile statului sirian pentru participarea directă în conflictul armat din Siria. Angajamentul Grupului Wagner presupunea acțiuni împotriva forțelor de operațiuni speciale americane.⁴³⁵

Această companie militară privată rusă este recunoscută prin operațiunile sale în țări similare Siriei, cum ar fi Ucraina, unde Rusia a sprijinit forțele separatiste și a luptat împotriva guvernului ucrainean; precum și prin sprijinul militar și serviciile sale de instruire oferite rebelilor sirieni,⁴³⁶ Republicii Centrafricane,⁴³⁷ Sudanului,⁴³⁸ Libia,⁴³⁹ Mozambicului.⁴⁴⁰ În debutul contractanții militari privați ruși au avut un start eșuat, prin operațiunea Corporației Slavone, care a fost trimisă în Siria pentru a sprijini și susține actualul regim. Cu toate acestea, odată cu succesul Wagner Group, industria companiilor militare și de securitate private din Rusia se dezvoltă vertiginos datorită creșterii cererii internaționale față de acest gen de servicii.

⁴³⁴ Roston A., A Middle East Monarchy Hired American Ex-Soldiers to Kill Its Political Enemies. This Could Be the Future of War, BUZZFEED NEWS, oct. 16, 2018. [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.buzzfeednews.com/article/aramroston/mercenaries-assassination-us-yemen-uae-spear-golan-dahlan>>

Clark J., Ex-US Special Ops Were Reportedly Hired to Assassinate Yemeni Political Figures, TASK & PURPOSE: BULLET POINTS, [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://taskandpurpose.com/bulletpoints/yemen-special-ops-hits>>

⁴³⁵ Sukhankin S., Continuing War by Other Means': The Case of Wagner, Russia's Premier Private Military Company in the Middle East, THE JAMESTOWN FOUNDATION: RUSSIA IN THE MIDDLE EAST 10, [on-line]. [accessed 29.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://jamestown.org/program/continuing-war-by-other-means-the-case-of-wagner-russias-premier-private-military-company-in-the-middle-east/>>

⁴³⁶ Caleb M. Larson, Wagner: A Closer Look at Russian Private Security and Military Enterprise, OFFIZIERE.CH, [on-line]. [accessed 29.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.offiziere.ch/?p=34979>>

⁴³⁷ Dionne Searcey, Gems, Warlords and Mercenaries: Russia's Playbook in Central Africa Republic, N.Y. TIMES, October, 14, 2021, [on-line]. [accessed 29.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.nytimes.com/2019/09/30/world/russia-diamonds-africa-prigozhin.html>>

⁴³⁸ Gricius G., Russia's Wagner Group Quietly Moves into Africa, RIDDLE, October. 3, 2021, [on-line]. [accessed 29.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.ridl.io/en/russia-s-wagner-group-quietly-moves-into-africa/>>

⁴³⁹ Giglio M., Killing Between the Lines: Inside the Shadow War Fought by Russian Mercenaries, BUZZFEED NEWS, October. 17, 2021, [on-line]. [accessed 29.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.buzzfeednews.com/article/mikegiglio/inside-wagner-mercenaries-russia-ukraine-syria-prigozhin>>

⁴⁴⁰ Sof E., Seven Russian Contractors from Wagner Group Killed in an Ambush in Mozambique, SPEC OPS MAGAZINE, Sept. 1, 2021, [on-line]. [accessed 29.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://special-ops.org/7-contractors-from-wagner-group-killed/>>

Cererea vertiginoasă pentru serviciile și personalul companiilor militare și de securitate private a atras atenția marilor investitori și antreprenori chinezi. Una dintre companiile militare private chineze recunoscute la nivel internațional este FSG, cunoscută și sub numele de Frontier Service Group, care a fost creat de cunoscutul E. Price după ce a părăsit compania americană, Blackwater.⁴⁴¹ Pe propria pagină web, FSG afirmă că, printre serviciile sale, oferă „servicii integrate de securitate, logistică, asigurări și infrastructură” pentru țările situate geografic în Asia de SE, Orientul Mijlociu, Africa de Nord, Africa Subsahariană, Asia Centrală și de Sud⁴⁴².

FSG este unul dintre numeroasele exemple, în care compania militară și de securitate privată a fost finanțată de compania de investiții de stat chineză, CITIC Group, care a oferit FSG capitalul necesar pentru demararea afacerii în 2014 și controlează în prezent cota majoritară a companiei.⁴⁴³ Nu se știe dacă FSG furnizează servicii în calitate de concurent pentru Blackwater, dar s-a constatat că FSG ar fi furnizat guvernului Sudanului de Sud și Siriei tehnologie de sprijin militar și avioane, cel mai probabil prin încălcarea gravă a legislației privind exporturile americane și ale Uniunii Europene.⁴⁴⁴

Numărul „gâștelor sălbatice” din Siria într-adevăr este estimat la nivelul miilor de persoane. Aici sunt implicate companii militare și de securitate private cunoscute anterior, cât și unele mai noi. Compania americană Blackwater, cunoscută pentru crimele sale, și-a schimbat de mai multe ori numele și sediul. În 2007, ea a părăsit Irakul, avea sediul în Emiratele Arabe Unite și livra proviziile de la Pentagon către insurgenții sirieni. Potrivit presei iraniene, la începutul lui 2018, era planificat ca acești mercenari să intre în Siria și să înlocuiască trupele americane din zonă.⁴⁴⁵

⁴⁴¹ Fisher M. et al., Behind Erik Prince's China Venture, THE WASHINGTON POST, September 4, 2021, [on-line]. [accessed 29.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.washingtonpost.com/news/world/wp/2018/05/04/feature/a-warrior-goes-to-china-did-erik-prince-cross-a-line/>>

⁴⁴² Frontier Services Group, [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.fsgroup.com/en/aboutfsg.html>>

Adams R., Blackwater Founder Erik Prince's New Company Is Operating in Iraq, BUZZFEED NEWS, September 26, 2021, [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.buzzfeednews.com/article/rosalindadams/blackwater-erik-prince-frontier-services-group-iraq>>.

⁴⁴³ Schmidt B., Blackwater Mercenary Prince Has a New \$ 1 Trillion Chinese Boss, BLOOMBERG, September 11, 2021, [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.bloombergquint.com/politics/blackwater-mercenary-prince-has-a-new-1-trillion-chinese-boss>>

⁴⁴⁴ Scahill J., Cole M., Echo Papa Exposed, THE INTERCEPT, October 11, 2021, [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://theintercept.com/2016/04/11/blackwater-founder-erik-prince-drive-to-build-private-air-force/>>

⁴⁴⁵ Blackwater training Daesh terrorists in Iraq, eyeing Syria. In: Tehran Times, 07 May 2019. [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.tehrantimes.com/news/435566/Blackwater-training-Daesh-terrorists-in-Iraq-eyeing-Syria>>

În iulie 2019, Generalul colonel Serghei Rudsky, menționa în cadrul unei conferințe de presă: „pe lângă antrenarea insurgenților, structurile americane din Siria sunt ocupate să jefuiască instalațiile petroliere care aparțin guvernului sirian legitim.

Recent, a fost constatată o creștere activă a numărului de angajați ai companiilor militare private americane la aceste obiecte. Astăzi, numărul mercenarilor CMSP din Siria depășește 3.500 de oameni”.⁴⁴⁶

Sarcinile principale ale companiilor militare și de securitate private sunt să antreneze unități militare loiale Washingtonului, precum și să protejeze infrastructura de petrol și gaze și să asigure securitatea, iar conducerea CMSP este îndeplinită de Comandamentul Central Unit al Forțelor Armate ale SUA. S-a remarcat pe bună dreptate că CMSP-urile sunt situate „pe teritoriul Siriei în mod ilegal, încălcând toate normele și regulile internaționale”.⁴⁴⁷

Având în vedere toate cele de mai sus, este clar că cererea semnificativă de servicii militare private merge mână în mână cu oportunitățile de finanțare și investiții. Ambele piețe au o perspectivă internațională extraordinară, mai ales pentru că odată ce CMSP intră într-un anumit stat pentru a sprijini ostilitățile rebele, guvernele angajează apoi alți contractanți militari terți care luptă împotriva rebelilor sau invers. Astfel, din cauza lipsei unui mecanism de atragere la răspundere a CMSP în temeiul dreptului internațional, participarea directă în cadrul conflictelor armate ale actorilor privați într-un anumit stat generează oportunități extraordinare pentru aceștia.

Necesitatea reglementărilor la nivel național și internațional a raporturilor juridice dintre state și companiile militare și de securitate private. În timp ce guvernele susțin comportamentul actorilor militari privați, acest fapt evidențiază un șir de dificultăți, în special:

- Răspunderea statului pentru acțiunile actorilor privați și
- Răspunderea pentru acțiunile CMSP care exercită elemente de autoritate guvernamentală, în situațiile în care acțiunile acestora nu sunt desfășurate în conformitate cu normele și reglementările naționale.

În conflictul armat din Siria, conform rapoartelor din noiembrie 2011 ale Comisiei de anchetă a Națiunilor Unite, companiile militare private erau compuse din peste 10.000 de civili, care purtau

⁴⁴⁶ Брифинг начальника Главного оперативного управления Генштаба Вооружённых Сил РФ генерал-полковника Сергея Рудского по ситуации в Сирии. Министерство обороны России. 29 июля 2019 года. [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12243385KegNews>

⁴⁴⁷ Абылгазиев И. И., Война США за «мир» в Сирии. Москва: Институт внешнеполитических исследований и инициатив, 2021, с.72

arme și erau sprijiniți material de guvernul sirian, având unicul scop de a elimina cu orice preț orice demonstrație antiguvernamentală alături de forțele naționale de securitate.⁴⁴⁸ Din alt punct de vedere, în 2013, aceiași actori au fost încadrați în forțele guvernamentale, dar statutul lor înainte de acea dată este destul de neclar. Cu alte cuvinte, dacă acești actori sau companii ar fi într-adevăr agenții ale guvernului sirian, prin urmare, acțiunile cu caracter militar și consecințele acestora sunt atribuite statului sirian.⁴⁴⁹ Cu toate acestea, nicio dovadă care să confirme un astfel de statut, nu a fost furnizată.⁴⁵⁰

În 2011, autoritățile politice siriene începuseră să folosească fonduri și servicii pentru a susține alianța tinerilor șomeri prin distribuirea de arme, vehicule, certificate de protecție și de securitate persoanelor și familiilor lor care și-au arătat loialitatea, care au acționat pentru regimul sirian.⁴⁵¹ Anume aici apare conflictul, când structurile militare private colaborează cu regimul sirian în scopul sancționării oponentilor, dar fără o autoritate legală specifică pentru a face acest lucru.⁴⁵² Din păcate, situații similare de privatizare a conflictelor armate sunt întâlnite pe tot globul, în țările lumii a treia, unde CMSP colaborează strâns cu regimul național și participă la ostilități în numele regimului, dar în lipsa reglementărilor legale, a instruirii sau sprijinului. Astfel, din punct de vedere strict juridic, acțiunile structurilor private nu pot fi atribuite statului sirian.⁴⁵³

În ostilitățile siriene, nu există nicio dovadă despre inițierea sau organizarea de instruire ale acestor contingente de către armata națională a Siriei sau acțiuni de supraveghere ale statului asupra operațiunilor cu caracter militar în timpul cărora au fost comise încălcări esențiale ale responsabilităților internaționale ale statului în materia drepturilor omului.⁴⁵⁴

⁴⁴⁸ UN, Human Rights Council, Rep. of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, p. 20, Doc. A/HRC/S-17/2/Add.1, Nov. 23, 2011, [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://undocs.org/en/A/HRC/S-17/2/Add.1>>

⁴⁴⁹ Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts (ARSIWA), art. 4..

⁴⁵⁰ ICJ, Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Judgment, feb. 26, 2007, p. 393. [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/091-20070226-JUD-01-00-EN.pdf>>

⁴⁵¹ Lund A., Who Are the Pro-Assad Militias?, Carnegie Middle East Center, [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://carnegie-mec.org/diwan/59215>>

⁴⁵² Sullivan M., Institute for the study of war, Middle East Security Report. Hezbollah in Syria, April 2014 [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL:http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Hezbollah_Sullivan_FINAL.pdf>

⁴⁵³ Najjar F., Iraq's Second Army: Who Are They, What Do They Want?, AL JAZEERA Nov., 15.2017, [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.aljazeera.com/news/2017/10/31/iraqs-second-army-who-are-they-what-do-they-want/>>

⁴⁵⁴ ICJ Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Judgment, 27.06.1986, p. 115 [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.derechos.org/nizkor/aggression/doc/nicaragua.html>>

Se pare că Shabbiha sunt „responsabili sau complici la comiterea unor abuzuri asupra drepturilor omului în Siria”, inclusiv trăgând în mulțimea de demonstranți pașnici, împușcând și ucigând manifestanți, reținând în mod arbitrar civili sirieni și împușcând soldații sirieni care au refuzat să tragă în demonstrații pașnice.⁴⁵⁵

Apartenența acestora la structurile guvernamentale siriene este o problemă prin caracterul operațiunilor armate realizate de către acești participanți fantomă în timpul ostilităților siriene, întrucât actorii privați se prezintă ca acționând cu un sentiment special de impunitate totală.⁴⁵⁶ Din cauza acestei situații, este clar că actorii privați au exercitat un gen de funcții publice în societatea siriană, înainte de a fi încadrați în forțele guvernamentale siriene. Acești participanți la ostilități au acționat alături de forțele de securitate ale statului, îndeplinind funcții de aplicare a legii în numele regimului sirian, dar nu au fost identificate sau prezentate dovezi despre instruirea, pregătirea acestora de către stat, în conformitate cu legislația siriană.

4.3. Consecințe juridice ale participării companiilor militare și de securitate private în conflictul armat din Ucraina

După lovitura de stat din Ucraina, țara a devenit o arenă de confruntare ascunsă între statele occidentale, pe de o parte, și Rusia, pe de altă parte. Unul dintre cele mai importante instrumente folosite de Statele Unite și aliații săi în acest conflict sunt companiile militare și de securitate private. Începând din februarie-martie 2014, companii private din SUA, Polonia și Marea Britanie, au funcționat pe teritoriul țării în baza unor contracte cu guvernul de la Kiev. Aceștia îndeplinesc o serie de funcții precum: planificare operațională și strategică, pregătirea de comandă și personal, protecția persoanelor și a edificiilor private. Nu există informații sigure despre participarea directă a angajaților acestor companii militare și de securitate private la ostilități.

În mod tradițional, Ucraina a fost atractivă pentru acest gen de companii. Odesa, datorită poziției sale geografice favorabile și datorită caracteristicilor regionale, a devenit unul dintre cele mai

⁴⁵⁵ U.S. Department of the Treasury. Treasury Sanctions Al-Nusrah Front Leadership in Syria and Militias Supporting the Asad Regime. 12/11/2012 on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/pages/tg1797.aspx>

⁴⁵⁶ UN, Human Rights Council, Rep. of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, Annex V, U.N. Doc. A/HRC/22/59, [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoISyria/A.HRC.22.59_en.pdf

mari puncte de transbordare pentru persoanele care doresc să participe în cadrul conflictelor armate de pe mapamond.⁴⁵⁷

De când Ucraina a devenit un stat european independent pe arena internațională, guvernul s-a grăbit să schimbe titlurile și denumirile, dar cu mici modificări ale dreptului național în fond.⁴⁵⁸ Până în prezent, există puține schimbări, iar multe dintre structurile guvernamentale au rămas intacte, în timp ce majoritatea liderilor predecesori rămân în funcții dominante păstrând poziții de influență.⁴⁵⁹ După evoluția procesului, putem constata că reforma judiciară din Ucraina este extrem de lentă și sistemul judiciar s-a dovedit a fi destul de rezistent la schimbări. Sistemul juridic ucrainean este moștenit de la Uniunea Sovietică, care a fost construit cu o mulțime de lacune. Drept urmare, legea penală ucraineană este de fapt aceeași care a fost dezvoltată și aplicată în conformitate cu reglementările sovietice. De altfel, un observator al Tribunalului ar stabili foarte puține modificări ale aplicabilității legii și implementării procedurii de la o ședință din 1980 și o ședință din zilele noastre.⁴⁶⁰

În sensul analizei locului și rolului companiilor militare și de securitate private în Ucraina este de menționat că în 1995, Galeotti a estimat că în Ucraina existau aproximativ un milion de cazaci cu o relație ambiguă atât cu Rusia, cât și cu Ucraina. El a prevăzut, de asemenea, că, în timp ce Ucraina făcuse încercări de a-i pacifica, ei reprezentau „o potențială problemă pentru ucraineni”, deoarece unii, mai ales cazacii din Lugansk, încurajaseră cazacii ruși să pretindă părți din Ucraina, în special din zonele dens populate de ruși. Pentru a susține o astfel de loialitate, autoritățile ucrainene au utilizat și unități de cazaci pentru a-și păzi granițele.⁴⁶¹

Au avut un succes limitat în acest sens, deoarece mai multe rapoarte au dezvăluit că atât cazacii ruși, cât și ucraineni au jucat un rol semnificativ în ocupația rusă a Crimeei, precum și în războiul care a urmat în estul Ucrainei. Grupuri paramilitare formate din cazaci ucraineni au ocupat puncte de control pe autostrăzi, au păzit sediul guvernului separatist, au patrat străzile și au ajutat la construirea și apărarea fortificațiilor la granița de facto a Crimeei cu Ucraina. Cu toate acestea, ei au beneficiat de

⁴⁵⁷ Неёлов В.М. Частные военные компании и война на Юго-Востоке Украины [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://conjuncture.ru/mpc-ukraine/>>

⁴⁵⁸ Kuzio T., *Ukraine under Kuchma: political reform, economic transformation, and security policy in independent Ukraine*, Palgrave Macmillan; 1st ed. 1997, 304 p.

⁴⁵⁹ Sherman W. G., *Keystone in the arch: Ukraine in the emerging security environment of central and eastern Europe*. Carnegie Endowment for International Peace, 1977, p. 30.

⁴⁶⁰ Rand R., *Comrade Lawyer: Inside Soviet Justice in an Era of Reform*, *The International Lawyer*, Vol. 26, No. 1, 1992, p. 258-263.

⁴⁶¹ Galeotti M. *The Cossacks: A Cross-border Complication to Post Soviet-Eurasia*. In: *IBRU Boundary and Security Bulletin*, Summer 1995, p. 58

un amplu ajutor din partea forțelor profesionale de cazaci ale Federației Rusiei, care au venit pentru a apăra ceea ce ei califică drept ținuturi istorice rusești.⁴⁶²

După încheierea anexării, au existat rapoarte că mulți cazaci au luat parte la războiul din teritoriile din estul Ucrainei. Un exemplu include așa-numita „Gărdă Națională Cazacă”, o asociație de grupuri de cazaci neînregistrate, formată în 2014 pentru a sprijini războiul rusesc împotriva Ucrainei în Donbas.⁴⁶³

Fără a intra în prea multe detalii cu privire la circumstanțele anexării Crimeii la Rusia din 2014, au fost înregistrate eforturi de implementare a metodelor de a clasifica ostilitățile violente în conformitate cu normele dreptului internațional.

Codul Lieber, este unul dintre cele mai fundamentale instrumente care sunt folosite pentru a califica activitatea criminală a actorilor privați.⁴⁶⁴ În prezent, însă, instrumentele juridice ale dreptului internațional umanitar pot fi identificate în tratatele internaționale, cel mai importante, sunt cele patru Convenții de la Geneva din 1949,⁴⁶⁵ Protocoloalele Adiționale din 1977⁴⁶⁶ precum și în normele cutumiare.⁴⁶⁷ În baza regulilor generale, normele dreptului internațional umanitar sunt aplicabile în cazurile de conflicte armate internaționale și cele fără caracter internațional și stabilesc norme și standarde de comportament impuse legal pentru toți participanții la conflict. Oricine care încalcă

⁴⁶² Schuster S., Armed Cossacks Flock to Crimea to Help Russian Annexation Bid, TIME, 12 March, 2014. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://time.com/22125/ukraine-crimea-cossacks-russia/>>

⁴⁶³ Darczewska J. Putin's Cossacks. Folklore, Business or Politics?, Point of View No. 68, Warzaw: Centre for Eastern Studies, 2017, p. 21

⁴⁶⁴ See Francia Lieber, Lieber Instructions 1863: Instructions for the Government of Armies of the United States in the Field, in The Laws of Armed Conflicts: A Collection of Conventions, Resolutions and Other Documents 3, 3-20 (Dietrich Schindler & Jiri Toman eds., 2004) [hereinafter Lieber Code]. The Lieber Code has had a great influence on later codifications of the law of war. See generally Richard Shelly Hartigan, Lieber's Code and the Law of War 1 (1983).

⁴⁶⁵ Convenția I de la Geneva pentru îmbunătățirea sorții răniților și bolnavilor din forțele armate terestre, din 12.08.1949 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://cruceariosie.ro/assets/Uploads/Conventia-de-la-Geneva-I.pdf>>

Convenția II de la Geneva pentru îmbunătățirea sorții răniților, bolnavilor și naufragaților forțelor armate pe mare, din 12.08.1949 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://cruceariosie.ro/assets/Uploads/Conventia-de-la-Geneva-II.pdf>>

Convenția III de la Geneva privitoare la tratamentul prizonierilor de război, din 12.08.1949 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://cruceariosie.ro/assets/Uploads/Conventia-de-la-Geneva-III.pdf>>

Convenția IV de la Geneva privitoare la protecția persoanelor civile pe timp de război, din 12.08.1949 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://cruceariosie.ro/assets/Uploads/Conventia-de-la-Geneva-IV.pdf>>

⁴⁶⁶ Additional Protocol I to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the protection of victims of international armed conflicts (Protocol I), 8 June 1977. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0321.pdf>

⁴⁶⁷ Henckaerts J.-M., Doswald-Beck L, Customary International Humanitarian Law, ICRC, 2005, Vol. 1 Rules [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-i-icrc-eng.pdf>>

regulile prevăzute în aceste acte normative este responsabil pentru un act ilegal internațional care generează răspundere juridică internațională.

Situația din Crimeea din 2014 a fost incidentul care a scos în evidență unele lacune de interpretare și preocupări legale fundamentale, care au devenit subiecte de cercetare pentru anii următori.⁴⁶⁸ Pentru a descrie în continuare reglementarea juridică a activității companiilor militare și de securitate private, este nevoie de menționat că în cazul din 2014, Rusia folosea și angajați privați neidentificați. Calificarea situației drept conflict armat este destul de importantă, deoarece altfel normele dreptului internațional umanitar nu ar fi aplicabile.

Prezența unui combatant neidentificat pe teritoriului ucrainean a pus în discuție aplicabilitatea normelor dreptului internațional umanitar.⁴⁶⁹ Analiza acestei situații implică cercetarea prevederilor Convențiilor de la Geneva din 1494 și a Protocoalelor Adiționale. Acest lucru s-ar aplica numai membrilor forțelor armate regulate sau categoriilor asimilate acestora, iar Rusia a ratificat tratatele de drept internațional umanitar,⁴⁷⁰ inclusiv cele patru Convenții de la Geneva din 1949. De asemenea și Ucraina este parte la cele patru convenții de la Geneva și a Protocoalelor Adiționale din 1977.⁴⁷¹ Ca atare, dreptul internațional umanitar este aplicabil și imputabil ambelor state care sunt obligate să nu încalce regulile stabilite în textul actelor normative internaționale.

Ambele țări ar trebui să dea dovadă de un comportament general în strictă conformitate cu prevederile dreptului internațional umanitar.⁴⁷² Ținând cont de evoluția dezvoltării armatelor la nivel mondial, așteptare este ca toate statele să respecte regulile internaționale atunci când este vorba de violență pe teritoriu străin aplicată de către militari.

Dreptul internațional umanitar este aplicabil conflictelor armate internaționale, iar articolul 2 comun din Convențiile de la Geneva stabilește că aceste norme se vor aplica în toate cazurile de război declarat, chiar dacă unul dintre state nu recunoaște starea de război.⁴⁷³ Cu alte cuvinte, un incident

⁴⁶⁸ Borgen Ch., Can Crimea Secede by Referendum?, *Opinio Juris*. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://opiniojuris.org/2014/03/06/can-crimea-secede-referendum>>

⁴⁶⁹ Jorritsma R., Ukraine Insta-Symposium: Certain (Para-)Military Activities in the Crimea, *Opinio Juris Blog* [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://opiniojuris.org/2014/03/09/ukraine-insta-symposium-certain-para-military-activities-crimea-legal-consequences-application-international-humanitarian-law/>>

⁴⁷⁰ Treaties and State Parties to Such Treaties, Russian Federation, International Committee of the Red Cross, [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/vwTreatiesByCountrySelected.xsp?xp_countrySelected=RU>

⁴⁷¹ Convențiile de la Geneva din 12.08.1949 au fost ratificate la data de 03.08.1954, iar Protocoalele Adiționale, la data de 25.01.1990

⁴⁷² Statutul Curții Internaționale de justiție din 26.06.1945, art. 38(1)(b) on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://euroavocatura.ro/print2.php?print2=lege&idItem=68>>

⁴⁷³ Convențiile de la Geneva, I-IV, art. 2.

intern poate deveni internațional dacă armata unui stat străin ia parte la ostilitățile armate fără acordul țării gazdă.⁴⁷⁴

Analizând retrospectiv conflictul din Crimeea, până în februarie 2014, acestea au fost simple tensiuni și dezordini interne caracterizate prin conflictul dintre separatiștii pro-ruși și forțele guvernamentale ucrainene. Cu toate acestea, implicarea Rusiei ar fi putut internaționaliza conflictul. Există surse și dovezi solide care afirmă că au existat militari, unități și vehicule rusești fără semne distinctive care au provocat escaladarea conflictului. Rezultatele acțiunii cetățenilor ruși pot fi atribuite implicit Federației Ruse.⁴⁷⁵ Această responsabilitate este cuprinsă în articolul 3 din Convenția de la Haga (IV) din 1907,⁴⁷⁶ care prevede că un stat este responsabil pentru faptele săvârșite de persoanele care fac parte din forțele sale armate.

Comunitatea internațională se confruntă însă cu un grad de incertitudine în ceea ce privește definiția combatantului. Niciunul dintre tratatele de drept internațional umanitar nu definește în mod corespunzător acest termen, ci se concentrează asupra reglementării caracteristicilor specifice ale statutului de combatant.⁴⁷⁷

Din prevederile internaționale, statutul de combatant se bazează pe criteriile obiective, prin afilierea unei persoane la un anumit grup, care aparține unui stat participant la conflict.

În ciuda acestui fapt, prin asocierea combatantului cu statul parte, niciun tratat sau normă cutumiară nu prevede obligația legală de a dezvălui naționalitatea combatantului în comparație cu partea adversă. Raționamentul se găsește în înțelegerea că scopul principal al acestor norme este protecția persoanelor protejate împotriva efectelor războiului, scutindu-i de a fi ținta ostilităților.⁴⁷⁸ Aceeași strategie a Rusiei este constatată și în conflictele din 2012 și 2014, în care trupele neidentificate au instigat și dezvoltat ostilitățile armate.

În timpul conflictului armat din Ucraina, guvernul de la Kiev și persoane fizice au încheiat contracte cu CMSP, în principal din Statele Unite și Polonia. Pe măsură ce confruntarea armată s-a dezvoltat, CMSP au fost implicate în realizarea unor acțiuni precum: protecția obiectelor și a persoanelor, planificarea operațională și strategică, pregătirea personalului la toate nivelurile, escorta

⁴⁷⁴ Stewart J., Towards a Single Definition of Armed Conflict in International Humanitarian Law: A Critique of Internationalized Armed Conflict, 85 International Review of the Red Cross, 2003, p. 313

⁴⁷⁵ Henckaerts J.-M., Doswald-Beck L., Customary International Humanitarian Law, rule 149, p. 530

⁴⁷⁶ Convention (III) relative to the Opening of Hostilities. The Hague, 18 October 1907, art. 3 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/190?OpenDocument>>

⁴⁷⁷ Convențiile de la Geneva, din 12.08.1949, art. 3

⁴⁷⁸ Protocolul Adițional I din 08.07.1977, art. 57(1)

persoanelor etc. Nu a fost înregistrată participarea directă a angajaților acestor companii la ostilitățile din Donbas, ceea ce se datorează prezenței unui număr suficient de voluntari naționaliști motivați în rândurile Gărzii Naționale.⁴⁷⁹

Prin prisma celor anterior menționate, este de subliniat faptul că, din 2014 CMSP au jucat un rol cheie în operațiunile de invadare a Ucrainei de către Federația Rusă, atât în lupta directă, cât și în antrenarea și supravegherea diferitelor forțe rebele. Majoritatea personalului acestora pare să fi fost înalt calificat și bine pregătit. Agenția de informații militare a Rusiei pare să fi controlat desfășurarea lor și există acuzații că ar fi asasinat lideri rebeli pe care Rusia i-a considerat problematici. Analizii citează Ucraina drept prima apariție a Grupului Wagner.⁴⁸⁰

Implicarea activă a GRU⁴⁸¹ în dezvoltarea companiei Wagner ar fi pe deplin în concordanță cu modificările aduse spectrului de misiuni GRU promovate de regretatul comandant, generalul Igor Sergun. Sergun a văzut o oportunitate de a restabili prestigiul GRU, asumindu-și inițiativa în ceea ce a devenit cunoscut în rusă drept „război neconvențional”, în special în conflictul din estul Ucrainei. Utilizarea CMSP se potrivește foarte bine în această misiune relativ nouă.⁴⁸²

Surse ucrainene susțin că Mar este una dintre CMSP ruse pe care statul rus le-a folosit împotriva forțelor ucrainene în războiul din Donbas. Pe această temă, fondatorul companiei, Aleksei Marushchenko, într-un interviu acordat agenției de știri militare ruse Voennoe.ru, susține că „nu participăm la acțiuni de luptă în Donbas”. Cu toate acestea, oarecum contradictoriu, el continuă prin a spune că „dacă este necesar și dacă suntem solicitați de armata regulată a Republicii Populare Donețk, suntem întotdeauna gata să ajutăm la suprimarea pozițiilor inamice”.⁴⁸³

El continuă spunând că Mar poate trimite aproximativ 70 de agenți. Printre alte sarcini, Marushchenko mai spune că Mar a fost angajată în evacuarea personalului rănit din Libia.⁴⁸⁴ Comandantul Mar numește compania sa o „organizație militaro-patriotică”.

⁴⁷⁹ Неёлов В.М. Частные военные компании и война на Юго-Востоке Украины [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://conjuncture.ru/mpc-ukraine/>>

⁴⁸⁰ Russian Private Military Companies (PMCs) Congressional Research Service, September 16, 2020 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11650>>

⁴⁸¹ Главное разведывательное управление - Direcția principală de informații

⁴⁸² Bukkvoll, T., Military Innovation Under Authoritarian Government – the Case of Russian Special Operations Forces. In: The Journal of Strategic Studies, 2015, Vol. 38, No. 5, p. 602– 625. Ramm A. Russian Military Special Forces. In: Elite Warriors – Special Operations Forces From Around the World, Minneapolis: East View Press, 2017, p. 1-19.

⁴⁸³ Bogatishchev A., Interview with Aleksei Marushchenko for the website Voennoe.ru, 16.09. 2015. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://xn--b1aga5aadd.xn--p1ai/2015/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B0559/>>

⁴⁸⁴ Bogatishche, A. 2015. Interview with Aleksei Marushchenko.

La polul opus, din cauza lipsei de temeuri legale pentru acordarea de asistență directă Ucrainei și a furnizării de arme letale din partea Statelor Unite, s-a utilizat un instrument non-statal, care sunt companiile militare și de securitate private. Cu ajutorul acestor organizații, se oferă cea mai largă gamă de servicii pentru îmbunătățirea Forțelor Armate ale Ucrainei, a Gărzii Naționale și a altor structuri de putere din Ucraina.⁴⁸⁵

Nu pot fi analizate consecințele legale ale implicației companiilor militare și de securitate private în ostilitățile ucrainene, fără a menționa cazul lui *Alexandrov și Yerofeyev*, în care acuzațiile penale au fost scoase din starea de repaus de lungă durată în temeiul dreptului penal internațional. În această cauză au fost aduse învinuiri, printre altele, de instigare și dezvoltare a unui război de agresiune. Această cauză s-a desfășurat între 2015 și 2016.⁴⁸⁶

În 2016, Tribunalul Golosyvski din Kiev, a emis un verdict în cadrul unui proces penal împotriva a doi foști militari ai Federației Ruse, Alexander Alexandrov și Yevgeny Yerofeyev. Din perspectiva legislației penale naționale, ambii militari au fost învinuiți pentru o serie de infracțiuni, inclusiv în baza articolul 437(2) din Codul Penal al Ucrainei⁴⁸⁷ și au fost condamnați la paisprezece ani de închisoare. Alexandrov și Yerofeyev au fost învinuiți de asemenea de săvârșirea unui act de terorism în temeiul articolului 258, folosirea ilegală de arme, muniție și/sau explozibili conform articolului 263 și trecerea ilegală a graniței cu Ucraina în temeiul articolului 332 din Codul Penal al Ucrainei.⁴⁸⁸

Conform sentinței, inculpații s-au alăturat grupului de insurgenți numit „*Republica Populară Lugansk*” și au participat la conflictele violente din estul Ucrainei. Ei desfășurau o operațiune militară în apropiere de Vesela Gora când au fost capturați de forțele armate ucrainene și transportați la cel mai apropiat centru medical.⁴⁸⁹ Implicarea acestor doi participanți în conflictul ucrainean a fost cu siguranță una de mare interes pentru public.

Avocatul apărării a fost găsit mort, biroul judecătorului Mykola Didyk, președintele ședinței, a fost incendiat, iar întregul proces a fost plin de obstacole politice și de intimidare. La sfârșitul lunii martie 2016, verdictul a fost pronunțat și nu a fost niciodată atacat. Câteva luni mai târziu, în mai

⁴⁸⁵ Неёлов В.М. Частные военные компании и война на Юго-Востоке Украины [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://conjuncture.ru/mpc-ukraine/>>

⁴⁸⁶ Sayapin S., *The Crime of Aggression in International Criminal Law: Historical Development, Comparative Analysis and Present State*. Springer, 2014, p. 180-190.

⁴⁸⁷ Уголовный кодекс Украины, (BBP), 2001, № 25-26, ст. 437(2) [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://yurist-online.org/laws/codes/crime/ru/ugolovnyj_kodeks_ukrainy.pdf>

⁴⁸⁸ Уголовный кодекс Украины, (BBP), 2001, № 25-26, ст. 332

⁴⁸⁹ Judgment, Alexandrov and Yerofeyev, p. 2-3.

2016, Petro Poroșenko, președintele de atunci al Ucrainei, i-a grațiat pe cei doi foști militari condamnați.⁴⁹⁰ Scopul grațierii a fost schimbul lui Alexandrov și Yerofeyev cu Nadia Savchenko, cetățeană ucraineană și fost pilot militar care a fost capturată de forțele ruse și condamnată la 25 de ani în închisorile rusești. În aceeași zi, 24 mai 2016, când combatanții militari ruși au fost grațiați de președintele ucrainean, Savchenko a fost grațiată de Vladimir Putin⁴⁹¹ și a plecat spre Ucraina chiar în aceeași zi.

În conformitate cu articolul 437(2) din Codul Penal al Ucrainei, operațiunile armate sunt interpretate drept „ostilități” agresive prin prisma *jus ad bellum*. Scopul aplicării și interpretării dreptului internațional separat de dreptul penal național, este de a asigura interpretarea uniformă a *jus in bello* a tuturor conflictelor internaționale, încorporându-le pe cele care implică utilizarea ilegală a ostilităților armate la nivel internațional.⁴⁹²

Referindu-ne la procesul Alexandrov și Yerofeyev, instanța nu a acceptat poziția apărării potrivit căreia inculpații erau combatanți care participau la operațiuni militare legale și, prin urmare, nu ar trebui să fie trași la răspundere pentru consecințele acțiunilor lor violente. În acest caz particular, raționamentul instanței a fost că inculpații erau persoane înarmate care operau ilegal pe teritoriul Ucrainei și urmează să fie atrași la răspundere pentru infracțiunile comise.

În acest proces, inculpații erau cetățeni ai Rusiei și foști angajați privați care prestau servicii cu caracter militar. Dovezile au arătat că aceștia au fost trimiși în Ucraina cu scopul exclusiv de a desfășura ostilități militare folosind arme și experiența lor militară împotriva regimului ucrainean prin comiterea de acțiuni teroriste în cadrul grupurilor teroriste organizate, folosind arme, fără a putea fi identificați printr-o uniformă anumită și comportându-se violent în timpul ostilităților, prin urmare ei fiind responsabili penal pentru toate violențele comise pe teritoriul ucrainean.⁴⁹³

Cu alte cuvinte, Curtea a statuat că, potrivit dreptului internațional, actorii militari privați ar trebui să-și păstreze imunitate în caz de urmărire penală, doar dacă comportamentul lor nu a păstrat aspectul de *corpus delicti* al vreunei activități infracționale. Pe de altă parte, dacă acțiunea conține *corpus delicti*, atunci inculpatul trebuie să fie personal responsabil în temeiul dreptului penal național.

⁴⁹⁰ Decretul Președintelui Ucrainei No. 221 din 2016 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.president.gov.ua/documents/2212016-20099>>

⁴⁹¹ Decretul Președintelui Ucrainei No. 249 din 2016 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://kremlin.ru/acts/news/51998>>

⁴⁹² Dinstein Y., *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict*. Cambridge University Press, 2016, p.4-5

⁴⁹³ Judgment, Alexandrov and Yerofeyev, p. 28

În plus, instanța a confirmat că inculpații au fost trimiși în Ucraina în scopul desfășurării ostilităților armate împotriva regimului ucrainean, prin folosirea armelor și a experienței militare, dând dovadă de comportament specific grupărilor teroriste. Această expresie specifică se referă la art. 3(g) din Rezoluția Adunării Generale din 1974 care definește ”crima de agresiune”.⁴⁹⁴ Interpretarea acestui articol a fost reprodușă textual în articolul 8(2)(g) din Statutul Curții Penale Internaționale (CPI), care reglementează răspunderea persoanei în temeiul dreptului internațional penal. La subparagraful (g), Statutul CPI se referă la actul de agresiune al statelor,⁴⁹⁵ care a fost reiterat de Curtea Internațională de Justiție (CIJ) drept parte a obiectului de reglementare a dreptului internațional.⁴⁹⁶

În sensul Statutului CPI, în cazul Alexandrov și Yerofeyev, ar fi practic irelevant dacă acești doi foști militari ar fi fost trimiși în Ucraina ca angajați privați ai unei companii militare și de securitate private sau ca membrii ai armatei regulate a Federației Ruse, acest stat ar fi în continuare responsabil de rezultatul violent al acțiunilor lor militare.

Pe 17 decembrie 2015, președintele Rusiei, Vladimir Putin, a făcut o declarație publică controversată în care, practic, afirmă că nu a spus niciodată că nu există cetățeni ruși care sunt implicați în cadrul operațiunilor militare în Ucraina de Est.⁴⁹⁷ Până în acea zi, poziția Rusiei a fost că nu există actori privați ruși dislocați care să opereze în estul Ucrainei, ci doar oameni care sunt acolo ca voluntari. Chiar dacă această din urmă declarație ar fi autentică, Rusia ar fi în continuare responsabilă pentru actele de ostilități ale cetățenilor săi pe teritoriul ucrainean, iar aceasta este și poziția oficială a structurilor judiciare ucrainene, interpretată astfel: deoarece Federația Rusă are o implicare importantă în desfășurarea ostilităților împotriva Ucrainei, în temeiul lit. (g), art. 3 din Rezoluția privind definiția agresiunii din 1974, aceasta demonstrează că, la 5 mai 2014, Rusia și-a dezincriminat cetățenii în timp ce aceștia participau în cadrul grupurilor militare pe teritoriul unui stat străin, cu încălcarea flagrantă a prevederilor normelor dreptului național ale acelui stat astfel, legitimând, în conformitate cu

⁴⁹⁴ UNGA, Definition of Aggression, Resolution 3314, art. 3 (g) (XXIX) [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://undocs.org/en/A/RES/3314(XXIX)>

⁴⁹⁵ Statutul Curții Penal Internaționale din 17.07.1998, art 8 (2)(g) [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/34774>

⁴⁹⁶ Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Judgment of 27 June 1986, § 106.

⁴⁹⁷ Walker S., Putin Admits Russian Military Presence in Ukraine for First Time. The Guardian, 17 December 2015. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.theguardian.com/world/2015/dec/17/vladimir-putin-admits-russian-military-presence-ukraine>

legislația națională a Rusiei, participarea unui număr considerabil de voluntari ruși în ostilitățile din estul Ucrainei.⁴⁹⁸

Pe o notă separată, în procesul lui Alexandrov și Yerofeyev, Curtea ucraineană a decis că cetățenii ruși au participat de fapt și au instigat la acte de conflict armat ilegal în Ucraina, cu încălcarea prevederilor art. 437(2) din Codul penal ucrainean. În raționamentul Curții de a găsi vinovați pe cei doi militari ruși, trebuie făcută o distincție între sensul „ostilităților ilegale” așa cum se face referire în hotărârea Curții și dacă sintagma este analogă sau distinctă de „ostilități agresive”, așa cum se reflectă în următorul aliniat al articolului 437.

Din punctul de vedere al Federației Rusiei, pare promițător să folosească propriile CMSP pentru a îndeplini cea mai largă gamă de sarcini. Acest lucru ar fi în concordanță cu regulile moderne ale jocului, prin care statele occidentale au acționat în conflictele din ultimele decenii. Cu toate acestea, acest lucru necesită crearea unei legislații adecvate, care a fost supusă unei dezbateri serioase în ultimii trei ani.⁴⁹⁹

Două aspecte ale utilizării de către Rusia a CMSP ca instrumente de politică externă sunt deosebit de izbitoare: diversitatea operațiunilor în care au fost implicate și estomparea interesului național și privat în angajarea lor. Amploarea completă a participării CMSP ale Rusiei la anexarea Crimeei nu este încă cunoscută. Cu toate acestea, surse ruse sugerează că cel puțin structura Wagner a participat la pregătirile pentru referendumul controversat din Crimeea privind părăsirea Ucrainei.⁵⁰⁰

În Donbas, aceeași companie a fost supranumită „deridicatorii”. Acest lucru s-a datorat rolului lor de a scăpa de comandanții rebeli locali care nu sunt pe placul Kremlinului și pentru participarea lor la disciplinarea grupurilor rebele anti-Kiev. În special, Korotkov susține că Wagner a fost folosit pentru a disciplina grupurile de cazaci slab organizate care au luptat cu forțele ucrainene în zona Lugansk.⁵⁰¹

Ucraina, la fel ca și alte state ex-sovietice, este dornică să implementeze o reformă judiciară mai democratică, în concordanță cu așteptările și standardele internaționale. Menținându-și calitatea de stat potențial candidat pentru integrarea în Uniunea Europeană, Ucraina trebuie să se angajeze în

⁴⁹⁸ Sayapin S., *International Law on the Use of Force: Current Challenges*. In: *Seeking Accountability for the Illegal Use of Force: Challenges and Future Prospect's*. Cambridge University Press, 2018, p.273-282.

⁴⁹⁹ Неёлов В.М. Частные военные компании и война на Юго-Востоке Украины [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://conjuncture.ru/mpc-ukraine/>>

⁵⁰⁰ Dergachev V., Zgirovskaja E. Rossiiskie naemniki v boiakh za Palmiru, *Gazeta.ru*, 24.03.2016. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.gazeta.ru/politics/2016/03/22_a_8137565.shtml>

⁵⁰¹ Korotkov D. Slavianskii korpus vozvrashchaetsia v Siriu, *Fontanka.ru*, 16.10.2015. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.fontanka.ru/2015/10/16/118/>>

implementarea unei reforme judiciare democratice, iar guvernul ucrainean a fost de acord să implementeze modificări legislative pentru a satisface cerințele de stat asociat.

Mai multe propuneri legislative cu privire la revizuirea Codului penal ucrainean și a Codului de procedură penală fac naveta între parlamentari, oficiali ai Ministerului Justiției, foruri juridice și cercetători științifici, dar în prezent, nicio versiune nu a primit sprijinul corespunzător pentru a fi adoptate și aplicate. Aceasta este provocarea juridică cu care se confruntă legislația penală națională în timpul urmării penale a crimelor de agresiune, a activității companiilor militare și de securitate private pe teritoriul ucrainean în timpul ostilităților. În prezent, legea penală națională este prea veche și plină de lacune, mai favorabile pentru cei care au greșit decât pentru realizarea justiției.

Din 2014, numărul persoanelor cu experiență de luptă în Ucraina a crescut semnificativ, ceea ce a condus la începutul unei discuții despre legalizarea CMSP.

În sensul reglementării juridice a statutului companiilor militare și de securitate private în Ucraina este de menționat inițiativa deputatei Olga Vasilevskaya-Smaglyuk. În opinia acesteia scopul principal al proiectului de lege nr. 3005 „Cu privire la activitățile de consultanță militară” este să legalizeze acest tip de activitate economică prin legalizarea companiilor militare private. Deja sunt companii militare private în Ucraina, dar au adresele juridice în străinătate, în Bulgaria, deși angajații sunt din și lucrează în Ucraina, prestând servicii militare celor care pot plăti pentru asta și apoi sunt recrutați pentru a servi în afara Ucrainei. În același timp, ea a menționat că proiectul de lege va interzice CMSP ucrainene să participe la ostilitățile din afara Ucrainei.⁵⁰²

Secretarul adjunct al Consiliului Național de Securitate și Apărare, Serghei Krivonos, a menționat că specialiștii din companiile private ar putea antrena militari ai Forțelor Armate și ai altor structuri de forță, deoarece statului nu-i este rentabil să mențină centre de formare a specialiștilor în domenii specifice din cauza volumului lor redus de muncă. La rândul său, reprezentantul Serviciului de Informații Externe Oleksandr Prikhodko a remarcat că este necesară modificarea unui număr mare de legi pentru a da membrilor CMSP posibilitatea de a desfășura activități de contrainformații în favoarea Ucrainei.⁵⁰³

Și în 2018, planurile de legalizare a CMSP în Ucraina au fost anunțate de deputatul Yevgeny Deydey, fostul comandant al batalionului special al Ministerului Afacerilor Interne „Kiev-1”. O altă

⁵⁰²<https://www.unian.net/politics/10869764-legalizaciya-chastnyh-voennyh-kompaniy-v-ukraine-v-rade-prodolzhaetsya-rabota-nad-zakonom.html>

⁵⁰³<https://www.unian.net/politics/10869764-legalizaciya-chastnyh-voennyh-kompaniy-v-ukraine-v-rade-prodolzhaetsya-rabota-nad-zakonom.html>

prevedere pe care intenționează să o prescrie deputatul este aceea că 49% din acțiunile fiecărei astfel de întreprinderi trebuie să fie deținute de stat. În opinia sa, acesta va deveni un element suplimentar de control asupra activității unor astfel de formațiuni.⁵⁰⁴

În doctrina dreptului internațional umanitar, ostilitățile sau operațiunile armate înseamnă un efort organizat al persoanelor care participă la o operațiune pentru a genera violență cu scopul exclusiv de a răni partea adversă. Merită subliniat faptul că participarea poate fi incriminată doar persoanei care participă direct la aceste operațiuni. Studiile internaționale fac totuși o distincție clară între „ostilități”, „război”, „operațiuni militare” sau doar „operațiuni”.⁵⁰⁵ La prima vedere pare că, în conformitate cu dreptul internațional, toți acești termeni sunt sinonime. Cu toate acestea, legalitatea actelor descrise de aceste cuvinte este definită de circumstanțele fiecărei situații în particular.

În cazul în care activitatea actorilor militari privați ar fi calificată drept acte de terorism, în conformitate cu legislația națională, actul terorist ar trebui probabil sancționat în temeiul articolelor 438 și 258,⁵⁰⁶ acesta din urmă sancționează actele de pregătire, finanțare și instigare la terorism.

De aici una dintre provocările cu care se confruntă legislația, atât națională, cât și internațională, din cauza participării directe a angajaților privați în ostilitățile de pe teritoriile statelor străine, este incertitudinea aplicării legii penale naționale. Circumstanțele sunt de o mare importanță atunci când vine vorba de aplicabilitatea și caracterul executoriu al dreptului penal ucrainean. Circumstanțele sunt factorul principal pentru a stabili dacă activitățile acestor persoane înarmate care au participat direct la operațiuni de instigare a conflictelor armate naționale în teritorii străine sau desfășurarea ostilităților la indicațiile foștilor militari străini instruiți care se află ca „voluntari” pe teritoriul străin.

Un alt aspect nu mai puțin relevant în sensul prezentei cercetări este problema cu care se confruntă dreptul național și internațional, este de fapt problema interpretării definiției „agresiunii”. Aceasta este o preocupare generată de aplicabilitatea modernă a dreptului internațional și național și din cauza faptului că analiștii păstrează tăcerea asupra problemei.⁵⁰⁷ Până în prezent, clarificarea și soluționarea dilemei rămâne pe agenda cercetătorilor științifici.

⁵⁰⁴ <https://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-43652084>

⁵⁰⁵ Melzer N., Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law. International Committee of the Red Cross, 2009, p. 43. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc-002-0990.pdf>>

⁵⁰⁶ Convenția de la Geneva IV, art. 33; Protocolul Adițional I, art. 51 (2).

⁵⁰⁷ Sayapin S., The Definition of the Crime of Aggression for the Purpose of the International Criminal Court: Problems and Perspectives. In: Journal of Conflict and Security Law, 2008, Vol 13, Nr. 3, p. 333.

O altă preocupare judiciară ca urmare a activităților mercenarilor în ostilități, așa cum se observă prin participarea foștilor militari străini la ostilitățile violente ucrainene, este gradul de răspundere penală pentru infracțiunea de agresiune.

Este curios faptul că, în ciuda cererii mari față de serviciile prestate de companiile militare și de securitate private în timpul ostilităților străine și a îngrijorării extraordinare a fiecărei țări afectate, nu a fost inițiată urmărirea penală pentru acuzații de agresiune până la procesul lui *Alexandrov și Yerofeyev*.

Acest proces reprezintă tentativa instanțelor naționale de a interpreta și aplica legile corespunzătoare, ținând cont de toate circumstanțele care califică o situație ca fiind ostilități violente pe teritoriu străin.

În ceea ce privește provocările judiciare internaționale, Curtea Penală Internațională consideră că este destul de dificil să-și argumenteze competența asupra persoanelor care participă direct la ostilități și ezită să inițieze acțiuni de urmărire penală la nivel internațional. Simpla definiție a ostilităților violente, de orice fel, este destul de vagă,⁵⁰⁸ iar state care au ratificat amendamentele de la Kampala⁵⁰⁹ privind infracțiunea de agresiune sunt foarte puține.

Acest proces este exemplul perfect al efectelor negative judiciare cu care se confruntă dreptul național și internațional în cazul participării companiilor militare private la ostilitățile ucrainene.

4.4. Concluzii la Capitolul IV

Continua prezență a forțelor armate militare și de securitate private în Irak generează o atitudine controversată pe arena internațională. Mii de victime au fost omorâte și mutilate în orașul Fallujab, iar implicarea CMSP atât în cadrul abuzului din penitenciarul Abu Ghraib, precum și în atacurile asupra vehiculelor civile, au ilustrat rolul controversat al companiilor militare și de securitate private. La nivel intern, creșterea și diversificarea activităților realizate de către companiile private în Irak, precum și creșterea cererii din partea clienților, a generat atât pe plan local, cât și la nivel internațional, o tendință de adoptare a actelor normative la nivel național pentru a controla activitatea

⁵⁰⁸ Akande D., The International Criminal Court Gets Jurisdiction Over the Crime of Aggression. In: The European Journal of International Law, 15.12.2017, [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.ejiltalk.org/the-international-criminal-court-gets-jurisdiction-over-the-crime-of-aggression/>.

⁵⁰⁹ Amendments to the Rome Statute of the International Criminal Court. Kampala, 11.06.2010 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://asp.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/AMENDMENTS/CN.651.2010-ENG-CoA.pdf>

acestor companii ce operează atât local cât și peste hotare, din cauza privatizării masive a acestor servicii specifice.

Globalizarea determină transformarea conflictului armat și cererea de terțe părți care furnizează forță, instruire și echipament. Motivul pentru care industria militară privată se extinde este pentru că actorii privați evită răspunderea în temeiul dreptului internațional umanitar și se prezintă a fi o oportunitate de afaceri extraordinară, care generează un venit substanțial.

Între timp, numărul crescut al actorilor privați prezenți în Siria, transformă teritoriul țării în zone de ostilități, în care luptă frecvent unul împotriva celuilalt din cauza intereselor opuse ale statelor contractante.

Activitatea companiilor militare și de securitate private din țările lumii a treia, precum Siria, sunt menite să inhibe adversarii politici și/sau să asigure autoritatea unui regim.

În această linie de idei, există șanse foarte mici ca guvernul sirian să ia în considerare vreodată restricționarea sau controlul activității contractanților militari și de securitate privați, deoarece acest fapt ar genera răspunderea statului sirian pentru încălcările grave ale normelor dreptului internațional umanitar săvârșite de aceștia. De asemenea, cu cât mai vagă și superficială este relația dintre stat și CMSP – cu atât mai puține cunoaște societatea siriană despre colaborarea guvernului cu actorii militari privați în scopul realizării acțiunilor militare în cadrul ostilităților.

Cu toate provocările de ordin judiciar și cu utilizarea sporită a participanților militari privați în Ucraina în scopul instigării și desfășurării ostilităților violente, guvernul ar trebui să fie mai dispus să își instruiască mai bine consilierii juridici ai forțelor armate, ofițerii organelor de drept, precum și judecătorii în ceea ce ține de competențele de care dispun în domeniul dreptului internațional, dreptului internațional al drepturilor omului și dreptul internațional umanitar. În plus, juriștii ucraineni ar trebui să implementeze pe deplin prevederile dreptului internațional penal, în legislația penală internă.

În timp ce dreptul internațional umanitar este un concept subestimat de practicienii din domeniul militar și juridic, implementarea normele sale în cadrul dreptului penal național al unui stat, ar putea avea doar un efect preventiv major al implicării companiilor militare și de securitate private în ostilități.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Realizînd **scopul** de a analiza statutul juridic al companiilor militare și de securitate private la nivel național și internațional și de a realiza o cercetare complexă a mecanismelor și instrumentelor juridice de reglementare eficientă și de prevenire și combatere a efectelor negative generate de implicarea tot mai activă și directă a acestor companii în conflictele armate contemporane în vederea asigurării respectării normelor dreptului internațional umanitar, am formulat următoarele **concluzii generale**:

1. Analiza lucrărilor de specialitate ne permite să constatăm că există un volum suficient de lucrări științifice pe subiecte generale asupra instrumentelor internaționale care reglementează răspunderea angajaților companiilor militare și de securitate private care participă la conflictele armate. În același timp, nu putem constata existența unor lucrări fundamentale privind interacțiunea dintre statele membre și organismele internaționale în procesul de prevenire și diminuare a efectelor negative și reglementare a răspunderii pentru activitatea abuzivă a acestor companii.

Evoluția istorică a fenomenului implicării factorului privat se dovedește a fi similară, dar pe departe identică cu apariția și dezvoltarea mercenariatului. Formele juridice de organizare a activităților cu caracter militar și de asigurare a securității în cadrul conflictelor armate pot fi constatate în toate perioadele de dezvoltare a umanității, iar locul lor în perioada contemporană, mai ales după al II-lea Război Mondial cunoaște o dezvoltare și transformare radicală generate de efectele progresului tehnico-științific, interesele neoficiale ale statelor beneficiare și interesul unor grupuri financiare față de conflictul armat drept una dintre cele mai profitabile afaceri ale momentului.

2. Tentativa statului de ași asigura monopolul exclusiv asupra utilizării violenței în scopul realizării intereselor naționale la nivel internațional și a menținerii ordinii la nivel național a generat mai multe inițiative de reglementare la nivel național a locului și rolului factorului privat în cadrul construirii, întreținerii și utilizării eficiente a forțelor armate naționale. Statele Unite ale Americii sunt astăzi subiectul de drept internațional cu cel mai mare număr de companii militare și de securitate private înregistrate la nivel național și, pe departe, cu cel mai mare buget pentru externalizarea serviciilor specifice forțelor armate. Aceste circumstanțe au dat naștere celui mai complex sistem de norme juridice la nivel național de reglementare a tipurilor de activități, procedurilor de înregistrare, licențiere, control și sancționare a acestui gen de companii.

De asemenea, analiza surselor de informare deschise și disponibile califică SUA drept cel mai mare beneficiar al acestui gen specific de servicii atât din partea companiilor americane, cât și din

partea companiilor străine, iar majoritatea absolută a sarcinilor delegate către CMSP au fost și sunt realizate în afara teritoriilor SUA. Cu toate acestea SUA nu a întreprins acțiuni concrete care ar contribui la edificarea unui sistem de norme juridice la nivel internațional de reglementare a statutului juridic al companiilor militare și de securitate private.

3. Analiza procesului de reglementare a statutului juridic al companiilor militare și de securitate private în statele europene, denotă faptul că abordările sunt foarte diferite. Marea Britanie, care are o istorie imperială și colonială de secole, a utilizat serviciile acestor companii în timpul construcției și menținerii imperiului său colonial, cu toate acestea reglementarea juridică a statutului CMSP se dovedește a fi una foarte prudentă, iar la nivel oficial, guvernul consideră ca autoreglementarea este cea mai corectă și oportună abordare. Acest fapt ar permite CMSP să-și stabilească propriile standarde și obiective în dependență de interese și cerințele pieței, iar guvernul urmează să stabilească condițiile minime de înregistrare și control asupra acestora.

În cealaltă extremă, Franța și Germania nu recunosc și nu reglementează statutul juridic al CMSP și pledează pentru menținerea monopolului exclusiv al statului asupra utilizării violenței, dar acest fapt nu împiedică statul francez să beneficieze de serviciile acestor companii în caz de necesitate, mai ales în cadrul intervențiilor discrete în situațiile tensionate de pe teritoriul fostelor colonii și nu doar. În Franța, companiile care s-ar încadra în denumirea de societăți militare și de securitate private sunt cu capital majoritar de stat, ceea ce constituie o abordare originală a statului francez în reglementarea fenomenului de utilizare a acestor structuri private în cadrul conflictelor armate contemporane. Federația Rusă, chiar dacă dispune și beneficiază de serviciile unor structuri militare și de securitate private bine pregătite și foarte eficiente, încă nu a adoptat o lege care ar reglementa acest segment.

4. Continentul African este zona cu cea mai mare densitate de conflicte armate și situații tensionate care implică periodic utilizarea armelor de foc, ceea ce face ca o parte consistentă a sarcinilor care urmează a fi realizate de către CMSP să fie localizate pe acest continent. Instabilitatea guvernelor statelor de pe continent, gradul înalt de corupție în cadrul procesului decizional, prezența resurselor naturale de interes sporit, lipsa unor armate naționale bine organizate și incapacitatea organizațiilor regionale de a face față obiectivului de asigurare a securității pe continent crează cele mai bune condiții de dezvoltare pentru CMSP moderne. În pofida tentativelor de reglementare juridică cât se poate de clară la nivel național a statutului juridic al CMSP, implicarea acestora atât în cadrul conflictelor armate de pe continent, cât și în cadrul acțiunilor ilegale de răsturnare a guvernului sau

de schimbare a liderilor este o parte caracteristică a realității în Africa. În unele state africane, numărul angajaților companiilor militare și de securitate private depășește contingentul poliției naționale, iar dotarea acestora este net inferioară.

Doar efortul comun al statelor afectate, sub egida organizațiilor regionale, prin asimilarea bunelor practici, ar putea oferi o șansă de a depăși această criză care se perpetuează din ani 60 ai secolului XX.

5. În cazul ideal angajatul CMSP nu trebuie, sub nicio formă să participe direct la ostilități. În cazul când un stat are nevoie de aceste resurse umane, trebuie să le înroleze, astfel asigurându-le statutul de combatant și, în consecință, statutul de prizonier de război, iar în cazul când aceștia sunt cetățeni străini, acest scenariu nu este aplicabil. Participarea directă la ostilități a angajaților CMSP care dispune de un contract cu statul beneficiar, nu-i absolvește pe angajații acesteia de obligația de a nu participa direct la ostilități. Participarea directă la ostilități a angajaților CMSP, în cazul când nu există un ordin nominal de înrolare a acestora în cadrul forțelor armate regulate ale statului beligerant, poate fi calificată drept mecenariat, în cazul constatării prezenței cumulative ale celor șase criterii de calificare stabilite în art. 47 al PA I din 1977 sau sunt calificați drept participanți ilegali în cadrul ostilităților, cu toate consecințele juridice ale acestui fapt.

Normele juridice ce țin de reglementarea statutului de mercenar se aplică, prin analogie și în cadrul conflictelor armate fără caracter internațional, iar angajații CMSP nu dispun de imunitate față de legea națională pe teritoriul căruia acționează, decât în cazul stabilirii acestei imunități în strictă conformitate cu acordul bilateral dintre statul care delegă și statul pe teritoriul căruia această persoană activează. Depășirea sau încălcarea condițiilor de oferire și garantare a imunității, lipsește beneficiarul de imunitate și permite tragerea la răspundere a acestuia în baza legislației naționale a statului pe teritoriul căruia s-a produs încălcarea. Indiferent de statut și circumstanțe, toți participanții urmează să cunoască și să respecte prevederile normelor dreptului internațional umanitar, iar în cazul comiterii crimelor de război sau contra umanității, acestea nu se prescriu.

6. În esență, atât Documentul Montreux, cât și Codul de Conduită și textul proiectului de Convenție elaborate sub egida ONU conțin aceleași obiective și abordări de reglementare a statutului juridic al CMSP. Cu toate acestea caracterul de recomandare sau neobligatoriu al acestor prevederi se dovedește a fi insuficient pentru a face față provocărilor generate de prezența tot mai masivă și agresivă a CMSP în cadrul conflictelor armate contemporane.

7. Din punct de vedere juridic, statul deține monopolul asupra utilizării forței, dar realitățile și specificul generat de implicarea activă și sistemică a CMSP în cadrul conflictelor armate contemporane, contribuie direct la diminuarea caracterului efektiv al acestui monopol. Doar o abordare distinctă a fiecărui stat în parte, în dependență de interesul național și capacitățile forțelor armate naționale ce se rezumă la cele trei scenarii analizate sau o simbioză a acestora ar putea furniza o abordare echilibrată dintre realizarea în practică a funcțiilor specifice statului și avantajele generate de procedura de externalizare a acestora, fapt ce ar permite asigurarea și perpetuarea monopolului statelor asupra utilizării forței militare, exclusiv în scopul realizării intereselor naționale. Negarea și evitarea soluționării prompte a acestei provocări, ar putea avea efecte profunde și de durată asupra capacității statului de a-și exercita funcțiile care pînă nu demult erau considerate a fi exclusiv etatice.

8. Analiza post factum a conflictului armat din Irak, ne permite să constatăm o veritabilă ”privatizare” a acestuia. CMSP s-au dovedit a fi prezente atât în cadrul celor mai fierbinți operațiuni militare din faza activă a conflictului cât și în perioada post conflict. Raporturile juridice dintre legislația națională și angajații CMSP americane în baza acordului interguvernamental prin care acestora le-a fost asigurată imunitatea în fața legii naționale, sub rezerva respectării unor condiții foarte vagi, crează un precedent periculos nu doar pentru procesul de asigurare a respectării dreptului internațional umanitar în cadrul conflictelor armate contemporane, dar și pentru tentativa modestă de reglementare a activităților CMSP la nivel internațional.

9. Siria este un precedent de găzduire a ostilităților în care actorii militari privați străini au fost angajați pentru a dezvolta operațiuni în scopuri politice. Densitatea prezenței CMSP în Siria nu este mai mica decât în Irak, iar incapacitatea statului sirian de a adopta și implementa reguli stricte de utilizare a acestui gen de servicii, a provocat cele mai grave încălcări ale normelor dreptului internațional umanitar, mai ales de către angajații CMSP, care înțeleg că nu pot fi trași la răspundere pentru faptele comise pe aceste teritorii, decât de statele angajatoare, care nu au acest interes sau de către sistemul internațional de reprimare a acestor încălcări, care se dovedește a fi încă, în imposibilitatea de a preveni și a combate aceste fenomene. Această incapacitate este cauzată de lipsa de dorință a guvernelor locale de a reglementa și stabili răspunderea actorilor nestatali, precum și din cauza faptului că țările lumii a treia nu sunt membre ale instrumentelor internaționale.

10. Ucraina este un alt stat European care încă nu dispune de o lege națională care să reglementeze relațiile sociale specifice generate de implicarea directă a CMSP în cadrul conflictelor armate. În urma fazei active a conflictului armat din Estul Ucrainei, legislatorii acestui stat au inițiat

un proiect de lege în acest sens. În aceste condiții CMSP sunt tot mai prezente în cadrul zonei de conflict și îndeplinesc sarcini care pot fi calificate inclusiv drept participare directă la ostilități în interesul ambelor părți beligerante. În consecință, organizațiile internaționale monitorizează îndeaproape incapacitatea statului de a controla și urmări penal persoanele civile care participă direct la ostilități, dar se abțin de la delegarea trupelor de menținere a păcii, fapt ce convine absolut intereselor antreprenorilor străini, specializați în prestarea de servicii militare și de securitate private.

Problema științifică soluționată constă în elucidarea și argumentarea necesității și importanței elaborării și adoptării unui instrument juridic internațional care să stabilească clar statutul juridic al companiilor militare și de securitate private și a angajaților acestora în cadrul conflictelor armate contemporane, descriind situația de fapt și identificând deficiențele normative atât la nivel național cât și imposibilitatea tentativelor de reglementare la nivel internațional de a stabili statutul juridic al acestor actori privați, făcând abstracție de interesele exclusiv comerciale ale acestora și a intereselor divergente ale statelor afectate de conflicte armate, în vederea asigurării respectării normelor dreptului internațional umanitar.

În urma cercetării realizate propune următoarele **recomandări**:

1. Datorită intereselor divergente ale statelor care dețin forțe armate regulate foarte consistente, perspectiva elaborării și adoptării unei convenții internaționale în cadrul Organizației Națiunilor Unite care ar avea drept obiect de reglementare statutul juridic al CMSP este puțin probabilă, dar absolut necesară. Cu toate acestea, viteza de creștere a cererii față de aceste servicii, interesele confidentiale ale statelor beneficiare, lipsa unor reguli clare în cadrul acestei industrii, creșterea rolului și locului asociațiilor formate de către unele dintre aceste companii în procesul de lobare a propriilor interese, atât la nivel național, cât și la nivel internațional, imprimă conflictelor armate contemporane un aspect profund comercial, iar sistemului juridic internațional ce are drept obiectiv asigurarea respectării drepturilor omului și a dreptului internațional umanitar în cadrul conflictelor armate contemporane, o caracteristică specifică unui set de norme formale, fără un instrument sau o perspectivă clară de asigurare a respectării prevederilor acestora.

2. Elaborarea și adoptarea actelor normative legislative în Federația Rusă și în Ucraina care ar avea drept obiect de reglementare statutul juridic al companiilor militare și de securitate private și mecanismele și instrumentele de atragere la răspundere a angajaților acestora care participă direct la ostilități. Acest fapt ar permite statelor implicate și afectate de conflictul armat să-și asigure un

instrument juridic care le-ar permite să gestioneze eficient atât cu CMSP înregistrate la nivel național, cât și cele străine care prestează servicii pe teritoriile lor.

3. Analizând specificul situației pe continental African, putem constata faptul că interesele statelor cu potențial economic imens în această regiune, prezența resurselor naturale foarte importante, incapacitatea statelor de pe continent de a-și realiza monopolul formal asupra utilizării violenței în scopul de a realiza protecția și securitatea propriilor cetățeni și a propriilor resurse, instabilitatea politică generată de lipsa experienței de guvernare democratică și schimbările violente ale guvernelor și liderilor locali formează cele mai prielnice condiții de prosperare a entităților specializate în prestarea serviciilor de securitate și apărare. În aceste circumstanțe, doar o inițiativă fermă a Uniunii Africane și a statelor membre de a adopta o Convenție care ar avea drept obiect de reglementare statutul juridic al CMSP prin prisma specificului și provocărilor cu care se confruntă statele africane ar fi mecanismul care ar permite reglementarea și controlul efectiv al statelor asupra activităților CMSP pe continent.

4. Reglementarea juridică la nivel național al statutului juridic al CMSP în Irak și Siria, care ar avea drept obiectiv prioritar stabilirea limitelor, condițiilor și tipurilor de intervenții care pot fi realizate de către CMSP și ar stabili clar și fără echivoc prioritatea legislației naționale penale în cazul încălcării normelor dreptului internațional umanitar și a legislației penale, ar permite neperpetuarea precedentului absolut periculos și nociv de acordare a imunității persoanelor care nu se încadrează, sub nicio formă, în limitele rigorilor stabilite de normele dreptului diplomatic și consular, ar permite edificarea unui sistem normativ național care ar permite și asigurarea respectării prevederilor normative ale dreptului internațional al drepturilor omului și a dreptului internațional umanitar.

5. Republica Moldova trebuie să analizeze posibilitatea reglementării exprese a unor elemente care să garanteze monopolul exclusiv al statului de utilizare a forței și să prevadă în textul noii Strategii Naționale de Securitate acest fenomen al prezenței și implicării CMSP în cadrul conflictelor armate drept un potențial risc sau amenințare atât la adresa statutului de neutralitate, cât și la adresa independenței și securității sale. Negarea acestui fenomen ar constitui o eroare crucială ce ar putea avea efecte negative asupra procesului de asigurare a securității și apărării Republicii Moldova.

BIBLIOGRAFIE

1. Abrahamsen R., Williams M. C., Security Sector Reform: Bringing the Private In, 6 Conflict Security and Development, volume 6, 2006, p. 1-23.
2. Abrahamsen R., Williams M. C. Security Beyond the State: Private Security in International Politics, Cambridge, 2011, 280 p.
3. Adams R., Blackwater Founder Erik Prince's New Company Is Operating in Iraq, BUZZFEED NEWS, September 26, 2021, [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.buzzfeednews.com/article/rosalindadams/blackwater-erik-prince-frontier-services-group-iraq>>
4. Adams T., The New Mercenaries and the Privatization of Conflict. In: Parameters, vol. 29 (2), 1999, p. 103-116.
5. Additional Protocol I to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the protection of victims of international armed conflicts (Protocol I), 8 June 1977. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0321.pdf>
6. Agreement on the status of the United Nations Assistance Mission for Rwanda (UNAMIR). Signed at New York on 5 November 1993 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201748/volume-1748-I-30482-English.pdf>>
7. Agreement Between the United States of America and the Republic of Iraq On the Withdrawal of United States Forces from Iraq and the Organization of Their Activities during Their Temporary Presence in Iraq, dated and signed November 17, 2008. [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL: http://graphics8.nytimes.com/packages/pdf/world/20081119_SOFA_FINAL_AGREED_TEXT.pdf>
8. Akande D., The International Criminal Court Gets Jurisdiction Over the Crime of Aggression. In: The European Journal of International Law, 15.12.2017, [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.ejiltalk.org/the-international-criminal-court-gets-jurisdiction-over-the-crime-of-aggression/>>
9. Almouloud L., Sociétés de surveillance et de gardiennage : l'expansion du marché de la sécurité privée. Dans Mali Actu' 21 Mars 2013, [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available

- on Internet: <URL: <http://maliactu.net/societes-de-surveillance-et-de-gardiennage-lexpansion-du-marche-de-la-securite-privee/>>
10. Amendments to the Rome Statute of the International Criminal Court. Kampala, 11.06.2010 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://asp.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/AMENDMENTS/CN.651.2010-ENG-CoA.pdf>
 11. Anter A. Max Weber's Theory of the Modern State: Origins, Structure and Significance. Translated by Keith Tribe. Palgrave Macmillan, 2014, 261 p.
 12. Army Act of 1955 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1955/18/pdfs/ukpga_19550018_en.pdf>
 13. Army Regulation AR 715-9 Operational Contract Support Planning and Management, [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: URL: https://armypubs.army.mil/epubs/dr_pubs/dr_a/pdf/web/arn2772_ar715-9_web_fnal.pdf
 14. Arms Export Control Act, 22 U.S.C. 2751-99 (2000) [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title22/chapter39&edition=prelim>>;
 15. Avant D., Privatizing Military Training, [on-line]. [accessed 17.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://fpif.org/privatizing_military_training/>
 16. Avant D. The market for force: the consequences of privatizing security. Cambridge University Press, 2005, 328 p.
 17. Base de défense : une réforme à conforter, rapport d'information au Sénat, juillet 2012. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.senat.fr/rap/r11-660/r11-660.html>>
 18. BBC News Ucraina <https://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-43652084>
 19. Behnsen A., The Status of Mercenaries and Other Illegal Combatants Under International Humanitarian Law. In: German Yearbook of International Law 2003, p. 494-536
 20. Bellamy A.J., Williams P.D., Griffin St. Understanding Peacekeeping, 2nd edition. Cambridge, UK: Polity Press, 2010 376 p.
 21. Blackwater training Daesh terrorists in Iraq, eyeing Syria. Tehran Times, 07 May 2019. [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.tehrantimes.com/news/435566/Blackwater-training-Daesh-terrorists-in-Iraq-eyeing-Syria>>

22. Blanford N., The Battle for Qusayr: How the Syrian Regime and Hizb Allah Tipped the Balance, CTC Sentinel, Aug. 2013, at 18-22, <http://ctc.usma.edu/app/uploads/2013/08/CTCSentinel-Vol6Iss86.pdf>
23. Bogatishchev A., Interview with Aleksei Marushchenko for the website Voennoe.ru, 16.09.2015. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://xn--b1aga5aadd.xn--p1ai/2015/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B0559/>>
24. Bolkovac K. The Whistleblower: Sex Trafficking, Military Contractors And One Woman's Fight For Justice. In: The Guardian, 2011. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.amazon.com/Whistleblower-Trafficking-Military-ContractorsJustice/dp/0230115225>>
25. Borgen Ch., Can Crimea Secede by Referendum?, Opinio Juris. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://opiniojuris.org/2014/03/06/can-crimea-secede-referendum>>
26. Bratt D. Explaining peacekeeping performance: The UN in internal conflicts. International Peacekeeping 4:3, 1997, p. 45-70.
27. Bricet des Vallons G.-H., Irak, terre mercenaire. Les armées privées remplacent les troupes américaines, 2010, 268 p.
28. British Association of Private Security Companies Charter. [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.business-humanrights.org/en/british-association-of-private-security-companies-charter>>
29. Brooks D., Streng H., The Stability Operations Industry: The Shared Responsibility of Compliance and Ethics. In: Criminal Justice Ethics, Vol. 31, No. 3, December 2012, p. 302 – 318.
30. Bowett D. W. United Nations Forces: A Legal Study. New York: Frederick A. Praeger, 2008, 579
Browne M. A., United Nations Peacekeeping: Historical Overview and Current Issues. CRS Report for Congress, Library of Congress, Washington DC 31 January 1990.
31. p.Bryden, A., Chappuis F., Gouvernance du secteur de la Sécurité : Leçons des expériences ouest-africaines, Ubiquity Press, 2015, 182 p. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet:

- <URL:https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/learning_west_africa_FR_0.pdf>
32. Bryant G. Company Men and King's Men – The English East India Company's Army and the British Army in India, 1750-1783. In: *Armees Privees, Armees d'etat. Mercenaires et auxiliaires d' hier et d' aujourd' hui*. IRSEM, 2008, p. 65-80
 33. Bryant, G., Indigenous Mercenaries in the Service of European Imperialists: The Case of the Sepoys in the Early British Indian Army, *War in History*, 7 (1) 2000, p. 2-28.
 34. Bukkvoll, T., Military Innovation Under Authoritarian Government – the Case of Russian Special Operations Forces. In: *The Journal of Strategic Studies*, 2015, Vol. 38, No. 5, p. 602–625.
 35. Burian A., Balan O., Serbeno E. *Drept Internațional Public*. Chișinău: CEP-USM, ed. II, 2005, 608 p.
 36. Buzatu A.-M., Buckland B. S., Private Military & Security Companies: Future Challenges in Security Governance (DCAF Horizon 2015, Working Paper No. 3, 2010, 95 p. [on-line]. [accessed 05.10.2021]. Available on Internet: <URL:http://psm.du.edu/media/documents/reports_and_stats/think_tanks/dcaf_buzatu_and_buckland_private_military_and_security_companies.pdf>
 37. Calazans E. *Private Military and Security Companies: The Implications Under International Law of Doing Business in War*. Cambridge Scholars Publishing, 2016, 164 p.
 38. Caleb M. Larson, Wagner: A Closer Look at Russian Private Security and Military Enterprise, OFFIZIERE.CH, [on-line]. [accessed 29.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.offiziere.ch/?p=34979>>
 39. Cameron L., Private Military Companies: Their Status under International Humanitarian Law and Its Impact on Their Regulation. *International Review of the Red Cross*, nr. 863, September 2006, p. 573–611.
 40. Cauia A., Chirtoacă N., *Statutul juridic al combatantului în conflictele armate contemporane*. Chișinău: Notograf Prim, 2012, 236 p.
 41. Charter of United Nations, signed on 26 June 1945, San Francisco, USA. [online]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.un.org/en/sections/un-charter/un-charter-full-text/>>

42. Chapleau Ph., Les mercenaires de l'Antiquité à nos jours, coll. Histoire, Rennes: Ouest, 2006, 127p.
43. Chapleau Ph. Le mercenariat francophone des années 1960-1990 et l'échec de son évolution en sociétés militaires privées – Le cas de Bob Denard. In: Armees Privees, Armees d'etat. Mercenaires et auxiliaires d' hier et d' aujourd' hui. IRSEM, 2008, p. 242-253
44. Chesterman S., "We Can't Spy...If We Can't Buy!": The Privatization of Intelligence and the Limits of Outsourcing "Inherently Governmental Functions". In: European Journal of International Law, Volume 19, November 2008, p. 1055–1074.
45. Christopher L., International Humanitarian Law and United Nations Operations. Greenwood Press: 1998, p. 3-34
46. Clark J., Ex-US Special Ops Were Reportedly Hired to Assassinate Yemeni Political Figures, TASK & PURPOSE: BULLET POINTS, [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://taskandpurpose.com/bulletpoints/yemen-special-ops-hits>>
47. Clover Ch. US military trained Georgian commandos. In: The Financial Times. Sept. 5,2008. [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.ft.com/content/bdff9a6-7b71-11dd-b839-000077b07658>>
48. Coady, C A. J. Mercenary Morality. In International Law and Armed Conflict, A. Bradney (ed.). Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 1992, Nr. 46 p. 55-69
49. Coalition Provisional Authority Order №17. Status of the Coalition Provisional Authority, MNF – Iraq, Certain Missions and Personnel in Iraq, CPA/ORD/27 June2004/17, Section 4, Contractors.
https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/18session/A.HRC.18.32.Add.4_en.pdf
50. Code D'etique et deontologie a l'intention des dirigeants et des employes [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://www.cdpq.com/sites/default/files/medias/pdf/fr/code_ethique_dirigeants_employes_fr.pdf>
51. Code pénal français, 1994. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070719/>>

52. Code de justice militaire, France, 08.07.2021. [on-line]. [accessed 15.08.2021]. Available on Internet:
<URL:[https://codes.droit.org/PDF/Code%20de%20justice%20militaire%20\(nouveau\).pdf](https://codes.droit.org/PDF/Code%20de%20justice%20militaire%20(nouveau).pdf)>
53. Cohen M. A., K p c  M. F., Privatizing Foreign Policy. In: World Policy Journal, 2005, p. 34-52 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/wpj/fall05/fall05d.pdf>>
54. Colliot-Thelene C. La fin du monopole de la violence légitime? En: Revue d'études comparatives Est-Ouest, vol. 34, 2003, Nr. 1, p. 5-31.
55. Comlan E. K., La Côte d'Ivoire. En: La Privatisation de la Sécurité en Afrique Défis et Enseignements de la Côte d'Ivoire, du Mali et du Sénégal DCAF, 2016, p. 57-86
56. Commonwealth Network. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.commonwealthofnations.org/sectors-uganda/business/security/>>
57. Conesa P., Modernes mercenaires de la sécurité, dans 'Le Monde diplomatique', avril 2003, [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: URL:<https://www.monde-diplomatique.fr/2003/04/CONESA/10080>.
58. Conseil des Ministres du 12 mars 2015, Communiqué [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.sec.gouv.sn/actualit%C3%A9/conseil-des-ministres-du-jeudi-12-mars-2015>>
59. Constitution de la France, 3 juin 1958 [on-line]. [accessed 15.08.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/as/root/bank_mm/constitution/constitution.pdf>
60. Convenția I de la Geneva pentru îmbunătățirea sorții răniților și bolnavilor din forțele armate terestre, din 12.08.1949 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://crucearosie.ro/assets/Uploads/Conventia-de-la-Geneva-I.pdf>>
61. Convenția II de la Geneva pentru îmbunătățirea sorții răniților, bolnavilor și naufragaților forțelor armate pe mare, din 12.08.1949 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://crucearosie.ro/assets/Uploads/Conventia-de-la-Geneva-II.pdf>>
62. Convenția III de la Geneva privitoare la tratamentul prizonierilor de război, din 12.08.1949 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://crucearosie.ro/assets/Uploads/Conventia-de-la-Geneva-III.pdf>>

63. Convenția IV de la Geneva privitoare la protecția persoanelor civile pe timp de război, din 12.08.1949 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://crucearosie.ro/assets/Uploads/Conventia-de-la-Geneva-IV.pdf>>
64. Convenția (V) privind drepturile și îndatoririle puterilor și persoanelor neutre în caz de război pe uscat. Haga, 18 octombrie 1907. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://hrlibrary.umn.edu/peace/docs/con5.html>>
65. Convention (III) relative to the Opening of Hostilities. The Hague, 18 October 1907, art. 3 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/190?OpenDocument>>
66. Convention of the safety of United Nations and associated personnel, 09.12.1994 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://legal.un.org/avl/pdf/ha/csunap/csunap_e.pdf>
67. Coulibaly K. S., Le Mali. En: La Privatisation de la Sécurité en Afrique Défis et Enseignements de la Côte d'Ivoire, du Mali et du Sénégal DCAF, 2016, p. 87-112
68. Cour des Comptes, France. Le coût et les bénéfices attendus de l'externalisation au sein du ministère de la défense, 1er janvier 2010. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.vie-publique.fr/sites/default/files/rapport/pdf/194000172.pdf>>
69. Cox Katherine E., Beyond self-defense: United Nations peacekeeping operations & the use of force. In: Journal of Law and Political Science, Denver, 1999, p. 239-249.
70. Creutz K. Transnational Privatised Security and the International Protection of Human Rights. Helsinki: Institute of International Law and Human Rights, 2006, 189 p.
71. Customary IHL, [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v2_cou_fr_rule151>
72. Cüppers M., Wegbereiter der Shoah. Die Waffen-SS, der Kommandostab Reichsführer-SS und die Judenvernichtung 1939-1945. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2005, 464 p.
73. Darczewska J. Putin's Cossacks. Folklore, Business or Politics?, Point of View No. 68, Warsaw: Centre for Eastern Studies, 2017, 64 p.
74. Dasseux M. Rapport d'information n°3595 sur l'externalisation de certaines tâches relevant du ministère de la Défense, 12 février 2002. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.assemblee-nationale.fr/rap-info/i3595.asp>>

75. David É., *Mercenaires et volontaires internationaux en droit des gens*. Bruxelles: Éditions de l'Université de Bruxelles, 1978, 459 p.
76. David É., *Principes de droit des conflits armés*. Bruxelles: Bruylant, 4e éd., 2008, 1117 p.
77. De Tessière S., *Reforming the Ranks, Public Security in a Divided Côte d'Ivoire*, dans 'Small Arms Survey 2011: States of security, Cambridge University Press, 2011, p. 193-228.
78. Décision Conseil Constitutionnel, No. 87-232 DC, Jan. 7 1988, J.O. 482. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/1988/87-232-dc/decision-n-87-232-dc-du-7-janvier-1988.8564.html>>
79. Déclaration des droits de l'homme et du citoyen, adoptée par l'Assemblée constituante de France le 26 août 1789 [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.elysee.fr/la-presidence/la-declaration-des-droits-de-l-homme-et-du-citoyen.>>
80. Decretul Președintelui Ucrainei No. 221 din 2016 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.president.gov.ua/documents/2212016-20099>>
81. Decretul Președintelui Ucrainei No. 249 din 2016 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://kremlin.ru/acts/news/51998>>
82. Décret n° 2003-447 du 18 juin 2003 abrogeant et remplaçant le décret n° 79-113 du 1er février 1979, fixant les conditions d'exercice des activités de surveillance, gardiennage et escorte de biens privés. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.jo.gouv.sn/spip.php?article277>>
83. Dergachev V., Zgirovskaia E. Rossiiskie naemniki v boiakh za Palmiru, *Gazeta.ru*, 24.03.2016. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.gazeta.ru/politics/2016/03/22_a_8137565.shtml>
84. Deven R. Desai, *Have Your Cake And Eat It Too: A Proposal For A Layered Approach To Regulating Private Military Companies*, *University of San Francisco Law Review*, Vol. 39, 2005, No. 4, p. 825, ;
85. Dickinson A.L. *Contract as a tool for regulating private military companies*. In: *From Mercenaries to Market: The Rise and Regulation of Private Military Companies*, Oxford Scholarship Online, January 2009, 287 p.

86. Dickinson A.L., *Outsourcing War and Peace: Preserving Public Values in a World of Privatized Public Affairs*. New Haven: Yale University Press, 2011, 271p.
87. Dionne Searcey, *Gems, Warlords and Mercenaries: Russia's Playbook in Central Africa Republic*, N.Y. TIMES, October, 14, 2021), [on-line]. [accessed 29.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.nytimes.com/2019/09/30/world/russia-diamonds-africa-prigozhin.html>>
88. Dinstein Y., *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict*. Cambridge University Press, 2016, 393 p.
89. Galeotti M. *The Cossacks: A Cross-border Complication to Post Soviet-Eurasia*. In: IBRU *Boundary and Security Bulletin*, Summer 1995, p. 55-60
90. Document cadre de prévention des conflits de la CEDEAO Commission de la CEDEAO, Abuja, janvier 2008, 66 p. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.ceja.ch/images/CEJA/DOCS/Bibliotheque/Legislation/Africaine/Textes%20Regionaux/DD/DD4.pdf>>
91. Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries, 2001,(ARSIWA) [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf>
92. Dupuis P.-M., *L'unité de l'ordre juridique international. Cours général de droit international public*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2003, 496 p.
93. Dwight D. Eisenhower, *Farewell Address IV*, Jan. 17, 1961. [on-line]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.ourdocuments.gov/doc.php?flash=false&doc=90&page=transcript>>
94. El Omari B, *DCI: privatization de la cooperation militaire francaise et commerce des armes*, p.70-74
95. Elsea J. K., *Congressional Research Service, U.S. Treatment of Prisoners in Iraq: Selected Legal Issues*, May 19, 2005). Library of Congress. Congressional Research Service. [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metacrs6483/m1/1/high_res_d/RL32395_2005May19.pdf>
96. Even E. *La France et les Societes Militaires Privees: enjeux e etat du debat*. En: *Inflexions*, 2014/1 Nr. 25, p. 149 - 157

97. Expert Panel Event on the Use of Private Military and Security Companies (PMSCs) by the United Nations July 31, 2013 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:http://www.ohchr.org/documents/issues/mercenaries/wg/study_pmsc/expertpanel_conceptnote.pdf>
98. Fay Report: Investigation of 205th Military Intelligence Brigade's Activities in Abu Ghraib Detention Facility Aug. 23, 2004 [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.thetorturedatabase.org/document/fay-report-investigation-205th-military-intelligence-brigades-activities-abu-ghraib>>
99. Fisher M. et al., Behind Erik Prince's China Venture, THE WASHINGTON POST, September 4, 2021, [on-line]. [accessed 29.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.washingtonpost.com/news/world/wp/2018/05/04/feature/a-warrior-goes-to-china-did-erik-prince-cross-a-line/>>
100. Fouchard I., La souveraineté étatique à l'épreuve de l'autorégulation: le cas des entreprises militaires et de sécurité privées. En: La RSE saisie par le droit perspectives interne et internationale, sous la direction de Martin-Chenut K. et De Quenaudon R., Paris: Pedone 2015, p. 233-238
101. Francart L., Sociétés militaires privées, quel devenir en France ? Inflexions n° 5, Humanitaire et militaire. Nouveaux mercenariats, janvier 2007. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.inflexions.net/la-revue/5/nouveaux-mercenariats/francart-loup-societes-militaires-privees-quel-devenir-en-france>>
102. Friedman M., Why Government is the Problem. California: Hoover Institution Press, 1993, 18 p.
103. Frontier Services Group, [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.fsgroup.com/en/aboutfsg.html>>
104. Gadler A., The Protection of Peacekeepers and International Criminal Law: Legal Challenges and Broader Protection. In: German Law Journal, Volume 11, Issue 6, 01 June 2010, p. 585 - 608
105. Gardner N., Private Armaments and Military Service Companies and British Foreign Policy in the 1960s and 1970s. In: Armees Privées, Armees d'état. Mercenaires et auxiliaires d'hier et d'aujourd'hui. IRSEM, 2008, p. 231-242

106. Garlan, Y., *La Guerre dans l'Antiquité*, Paris: F. Nathan, 1972, 223 p. Gauvey Herbert D., Uganda's top export: mercenaries. 10.05.2016. [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL:<https://ugandadailyeye.blogspot.com/2016/05/uah-ugandas-top-export-mercenaries.html>>
107. Garmon T., Comment. Domesticating International Corporate Responsibility: Holding Private Military Firms Accountable Under the Alien Tort Claims Act, 2003, p, 339-343
108. Giglio M., *Killing Between the Lines: Inside the Shadow War Fought by Russian Mercenaries*, BUZZFEED NEWS, October. 17, 2021, [on-line]. [accessed 29.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.buzzfeednews.com/article/mikegiglio/inside-wagner-mercenaries-russia-ukraine-syria-prigozhin>>
109. Gillard, E.-Ch. *Business Goes to War: Private Military/Security Companies and International Humanitarian Law*. In: *International Review of the Red Cross*, nr. 863, *September 2006*, p. 525–572.
110. Glanz J., U.S. Agency Finds New Waste and Fraud in Iraqi Rebuilding Projects. In: *The New York Times*, 2007. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.nytimes.com/2007/02/01/world/middleeast/01reconstruction.html>>
111. Global Analysis, *La privatisation de la guerre*, dans 'France', 1 février 2009, [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:<http://globalanalysisfrance.blogspot.com/2009/02/la-privatisation-de-la-guerre.html>>
112. Gomez del Prado, J. L. *Impact on Human Rights of a New Non-State Actor: Private Military and Security Companies*. *The Brown Journal Of World Affairs*, 18(1), 2011, p. 151-169.
113. Green Paper, *Private Military Companies: Options for Regulation*, 12th February 2002 [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: URL:<https://www.globalsecurity.org/military/library/report/2002/mercenaries.pdf> >
114. Gricius G., *Russia's Wagner Group Quietly Moves into Africa*, RIDDLE, October. 3, 2021, [on-line]. [accessed 29.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.ridl.io/en/russia-s-wagner-group-quietly-moves-into-africa/>>
115. Guisnel J., *La France pourrait autoriser le mercenariat, interdit depuis 2003*, *Défense ouverte (Le Point)*, 29 septembre 2010, [on-line]. [accessed 18.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.lepoint.fr/editos-du-point/jean-guisnel/la-france-pourrait-autoriser-le->

- mercenariat-interdit-depuis-2003-29-09-2010-1242959_53.php>Gumedze S. From Market for Force to Market for Peace. Private Military and Security Companies in Peacekeeping Operations. Pretoria, Institute for Security Studies, Monograph Series No 183, 2011, 127 p. [on-line]. [accessed 28.10.2021]. Available on Internet: URL:<https://www.issafrica.org/uploads/Mono183.pdf> >
116. Gumedze S. Regulation of the Private Security Sector in Africa. In: Policy Paper. Institute for Security Studies (ISS), 2008, 44 p. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.issafrica.org/uploads/PVTSECPOLPAPFEB09.PDF>>
117. Gumedze S. The Private Security Sector in Africa. ISS Monograph Series, 2008, July, 106 p. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://issafrica.s3.amazonaws.com/site/uploads/MONO146FULL.PDF>>
118. Gurcan M. Are Military Contractors Heading Back to Iraq? In: Almonitor. 15.09.2014. [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/09/us-turkey-iraq-syria-isis-war-contractors-coalition.html>>
119. Haass R. N. Sovereignty: Existing Rights, Evolving Responsibilities, Remarks to the School of Foreign Service and the Mortara Center for International Studies, Georgetown University, Washington, DC, 14 janvier 2003. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://2001-2009.state.gov/s/p/rem/2003/16648.htm>>
120. Hague Convention (IV) Respecting the Laws and Customs of War on Land and Its Annex: Regulations Concerning the Laws and Customs of War on Land [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.refworld.org/docid/4374cae64.html>>
121. Heikkila P., Veyret J. Camp Bastion: Afghans at British base beg for protection. In: The Guardian, 2008. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.theguardian.com/world/2008/aug/12/afghanistan.military>>
122. Hendricks Ch., Musavengana T., The Security sector in Southern Africa. Institute for Security Studies. Monograph № 174. October 2010, 212 p. [on-line]. [accessed 28.10.2021]. Available on Internet: URL:<https://www.issafrica.org/uploads/Mono174.pdf>
123. Henckaerts J.-M., Doswald-Beck L., Customary International Humanitarian Law. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, volume 1: Rules, 628 p.

124. Hettne B., Odén, *Global Governance in the 21st Century: Alternative Perspectives on World Order*, Stockholm, Almqvist & Wiksell International, 2002, 204 p. [on-line]. [accessed 05.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://utvecklingsarkivet.se/wp-content/uploads/2012/10/study2002_2-WorldOrder-Gov.pdf>
125. Holmqvist C., *Private Security Companies; The Case for Regulation*; SIPRI Policy Paper No. 9, Stockholm International Peace Research Institute, Janvier 2005, 60 p. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.sipri.org/sites/default/files/files/PP/SIPRIPP09.pdf>>
126. Hussein K., Gnisci D., Wanjiru J., *Sécurité et sécurité humaine: Présentation des concepts et des initiatives – Quelles conséquences pour l’Afrique de l’Ouest*, Document de discussion, OCDE, décembre 2004. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: URL:<https://www.oecd.org/fr/csao/publications/38826711.pdf>
127. ICJ, *Reparation of injuries in the service of the United Nations. Advisory Opinion*, 11.04.1949 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: URL:http://www.worldcourts.com/icj/eng/decisions/1949.04.11_reparation_for_injuries.htm
128. ICJ *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*, Judgment, 27.06.1986, p. 228 [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.derechos.org/nizkor/aggression/doc/nicaragua.html>>
129. ICJ, *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*, Judgment, feb. 26, 2007. [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/091-20070226-JUD-01-00-EN.pdf>>
130. ICTY, *Prosecutor v. Blaskic*, IT-95-14, Judgment, Trial Chamber, 3 March 2000 [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.icty.org/en/case/blaskic>>
131. *Interim Guidance to UK Flagged Shipping on the Use of Armed Guards to Defend Against the Threat of Piracy in Exceptional Circumstances*. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.gov.uk/government/publications/interim-guidance-to-uk-flagged-shipping-on-the-use-of-armed-guards-to-defend-against-the-threat-of-piracy-in-exceptional-circumstances>>

132. International Convention Against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, New York, 4 December 1989, [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/RES/44/34>>
133. International Humanitarian Law and the Challenges of Contemporary Armed Conflict. In: Report prepared by the International Committee of the Red Cross for the 28th International Conference of the Red Cross and Red Crescent, Geneva, December 2003. In: International Review of the Red Cross, Volume 86, March 2004 , p. 213 - 244.
134. International Traffic in Arms Regulations, 22 C.F.R. 120-30 (2005). [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.stonybrook.edu/commcms/export-controls/Export-Control-Regulations/Federal-Regulations/ITAR.php>>
135. Isenberg D., A government in search of cover: PMCs in Iraq. on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <file:///C:/Users/cauia/Documents/zacon/literatura/Agovernmentinsearchofcover-PMCsIraq.pdf>>
136. Jackson J. H. Sovereignty-Modern: A New Approach to an Outdated Concept. In: The American Journal of International Law, vol. 97, no. 4, 2003, p. 782–802
137. Jacobs J. The Boyle Test Is an Insufficient Standard for Determining Whether to Allow Private Military Contractors to Assert the Government Contractor Defense. In: Hofstra Law Review, 2008, Vol. 36, p. 1377 – 1414.
138. Jennings W.I., The Law and the Constitution, University of London Press, 1959, 5th ed. 354 p.
139. Jennings, K.M. Armed Services: Regulating the Private Military Industry, Fafo report nr.: 532, Oslo: Fafo, 2006, 62 p. [on-line]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.fafo.no/media/com_netsukii/532.pdf>
140. Jett D. C., Why Peacekeeping Fails Palgrave Macmillan US, 1999, 236 p.
141. Jorritsma R., Ukraine Insta-Symposium: Certain (Para-)Military Activities in the Crimea, Opinio Juris Blog [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: URL:<http://opiniojuris.org/2014/03/09/ukraine-insta-symposium-certain-para-military-activities-crimea-legal-consequences-application-international-humanitarian-law/>

142. Kidan, W., The Status of Private Military Contractors Under International Humanitarian Law (2010). *Denver Journal of International Law and Policy*, Vol. 38, 2010, p. 361-402.
143. Kinsey C. The Transformation of War – The Rise of Private Contractors. The Emirate Centre for Strategic Studies and Research. [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <http://iissonline.net/the-transformation-of-war-the-rise-of-private-contractors/>>
144. Kirunda S.W. Private and Public Security in Uganda. The Private Security Sector in Africa. Country series. ISS Monograph series. 2008. July. № 146, p. 1-34
145. Korotkov D. Slavianskii korpus vozvrashchaetsia v Siriu, *Fontanka.ru*, 16.10.2015. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.fontanka.ru/2015/10/16/118/>>
146. Krahmann E. Private security companies and the state monopoly on violence: a case of norm change? Peace Research Institute Frankfurt, 2009, 40 p.
147. Kuzio T., Ukraine under Kuchma: political reform, economic transformation, and security policy in independent Ukraine, Palgrave Macmillan; 1st ed. 1997, 304 p.
148. Lanigan K., Court-Martialing Civilian Contractor Ali while DOJ Slumbers, *Jurist*, 19 May 2008 [on-line]. [accessed 12.10.2021]. Available on Internet: <URL: <http://jurist.law.pitt.edu/hotline/index.php#3809079324299483412> >
149. Launey, M., *Recherches sur les armées hellénistiques*, I, Paris: E. de Boccard, 1949, 695p.
150. Le Document de Montreux sur les entreprises militaires et de sécurité privées; Rapport de la Conférence régionale en Afrique francophone et lusophone sur le Document de Montreux, DCAF, Genève, 2015, [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.montreuxdocument.org/pdf/regional/2014-06-04-Rapport-de-la-Conference-regionale-en-Afrique-francophone-et-lusophone.pdf>>
151. Leleu J.-L., La Waffen-SS, milice politique au service d'une idéologie d'État. En: Actes du colloque *Armees Privees, Armees d Etat. Mercenaires et auxiliaires, d'hier et d'aujourd'hui*, 27 et 28.03.2008 p.191-204

152. L'innovation sénégalaise de la « gouvernance sécuritaire de proximité » : Une nouvelle vision du Chef de l'Etat, site officiel de l'ASP, [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.asp.gouv.sn/?p=411>>
153. Logistic Civil Augmantation Program (LOGAP), Army Regulation (AR) 700-137) on-line]. [accessed 10.10.2021]. Available on Internet: <URL: https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/pdf/web/ARN2768_AR700-137_Web_FINAL.pdf>
154. Loi n° 2003-340 du 14 avril 2003 relative à la répression de l'activité de mercenaire [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000602805/>>
155. Loi n°1981-640 du 31 Juillet 1981, instituant le Code pénal. [on-line]. [accessed 28.10.2021]. Available on Internet: URL:<https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/49255/128598/F-1693355407/CIV-49255.pdf>
156. Loi n°98-749 du 23 décembre 1998, portant répression des infractions à la réglementation sur les armes, munitions et substances explosives. [on-line]. [accessed 28.10.2021]. Available on Internet: URL:<https://www.unrec.org/docs/harm/COTE%20D%27IVOIRE/loi/R%82pression%20des%20infractions%20%85%20la%20r%82glementation%20sur%20les%20armes,%20munition%20et%20substances%20explosives.pdf>>
157. Loi n°96-020, 18.01.1986 relative aux entreprises privées de surveillance et de gardiennage, de transport de fonds et de protection de personnes. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Mercenaries/WG/Law/Mali%20-%20Mali_Loi%2096%20020%20entreprises%20privees%20surveillance_2.pdf>
158. Loi n°78- 40 du 6 juillet 1978. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://senegal7.com/tension-pre-electorale-jamra-appelle-au-desarmement-de-toutes-les-milices-privees/>>
159. Lund A., Who Are the Pro-Assad Militias?, Carnegie Middle East Center, [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://carnegie-mec.org/diwan/59215>>

160. Magnon-Pujo C. La souveraineté est-elle privatisable? : La régulation des compagnies de sécurité privée comme renégociation des frontières de l'État. En: Politix, vol. 95, no 3, 2011, p. 129-153.
161. Maharg S., Arnusch A. Security Sector Reform: A Case Study Approach to Transition and Capacity building, 2013, 122 p.
162. Manfreda P., Syrian Uprising, Middle East Issues, [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://middleeast.about.com/od/syria/tp/Syrian-Uprising.htm>>
163. Malbrunot G., L'État veut structurer le marché de la sécurité privée, Le Figaro, 29 septembre 2010, [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: URL:<https://www.lefigaro.fr/international/2010/09/29/01003-20100929ARTFIG00505-l-etat-veut-structurer-le-marche-de-la-securite-privee.php>
164. Mampaey L., Mekdour M. La guerre en sous-traitance. Le Groupe de recherche et d'information sur la paix et la sécurité (GRIP), 2010/2, 32 p.
165. Manualul Dreptului Conflictelor Armate. Chișinău: Ministerul Apărării, 2004. 397p.
166. Martin v. United Kingdom, no. 40426/98. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.bailii.org/eu/cases/ECHR/2006/890.html>>
167. Masqueray P. Xénophon. Anabase (tome I et II), , Paris, Société d'édition Les belles lettres, 3e éd., 1952, 178p.
168. McNaugher T. Armata și celelalte operațiuni decât cele de Război: În "Viitorul Profesiei de Militar", McGraw Hill, 2002, 558 p.
169. MEJA Clarification Act, H.R. 4390, 108th Congress (2003). [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.congress.gov/108/bills/hr4390/BILLS-108hr4390ih.pdf>>
170. Melzer N., Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law. International Committee of the Red Cross, 2009, 85 p. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc-002-0990.pdf>>
171. Memorandum of the Congress of the United States Additional information about Blackwater USA, dated 1 October. 2007 [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: URL:<http://graphics8.nytimes.com/packages/pdf/national/20071001121609.pdf>>

172. Merchet J.-D.e, Sociétés de sécurité : le coup de gueule de Bruno Delamotte, Blog Secret Défense (Libération), septembre 2010. Machairas D. The ethical implications of the use of private military force: regulatable or irreconcilable? *Journal of military ethics*, 08 May 2014, London, UK. [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15027570.2014.908645?journalCode=s mil20&#.V0rlevmLSN0>>;
173. Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Judgment of 27 June 1986, § 106.
174. Military Extraterritorial Jurisdiction Act Public Law 106–523—NOV. 22, 2000 . [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-106publ523/pdf/PLAW-106publ523.pdf>>
175. Moran M. Terrorist Groups and Political Legitimacy. Council on Foreign Relations [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.cfr.org/background/terrorist-groups-and-political-legitimacy>>
176. Najjar F., Iraq's Second Army: Who Are They, What Do They Want?, AL JAZEERA Nov., 15.2017, [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.aljazeera.com/news/2017/10/31/iraqs-second-army-who-are-they-what-do-they-want/>>
177. OAU Convention for the Elimination of Mercenarism in Africa, 3.07. 1977 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://au.int/sites/default/files/treaties/37287-treaty-0009_-_oau_convention_for_the_elimination_of_mercenarism_in_africa_e.pdf>
178. O'Brien K., PMCs, Myths and Mercenaries: The Debate on Private Military Companies. Royal United Services Institute for Defense Studies, vol. 145 (1), 2000, p. 59-64.
179. Office of Management and Budget Circular, Performance of Commercial Activities № A-76 (Revised 1999). [on-line]. [accessed 10.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.whitehouse.gov/sites/whitehouse.gov/files/omb/circulars/A76/a76_incl_t ech_correction.pdf>

180. Olsson Ch., Vrai procès et faux débats : perspectives critiques sur les argumentaires de légitimation des entreprises de coercition para-privées. Dans: Cultures et Conflits, n° 52, 2003, p. 11-48
181. ONU, Doc. A/69/338, Rapport du Groupe de travail sur l'utilisation de mercenaires comme moyen de violer les droits de l'homme et d'empêcher l'exercice du droit des peuples à disposer d'eux-mêmes, 21 août 2014, [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://undocs.org/fr/A/69/338>>
182. Organization of African Unity Convention for the elimination of mercenarism in Africa, Libreville, Gabon, on 3 July 1977 [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201490/volume-1490-I-25573-English.pdf>>
183. Owens P. Distinctions, distinctions: public and private force? In: International Affairs, Vol. 84, Issue 5, September 2008, p. 977-990 [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL:<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-2346.2008.00750.x/abstract>>
184. Patrikarakos D., War in 140 Characters: How Social Media is Reshaping Conflict in the Twenty-First Century. Basic Books: Illustrated edition, November 14, 2017, 320 p.
185. Patterson M., A Corporate Alternative to United Nations Ad Hoc Military Deployments. In: Journal of Conflict and Security Law, 13, 2008, p. 215-231
186. Percy S., Mercenaries: The History of a Norm in International Relations, Oxford University Press, 2007, 272 p.
187. Pictet J. S., La Convention de Genève (III) relative au traitement des prisonniers de guerre (Commentaire), Genève, CICR, 1958, 764 p. [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/GC_1949-III.pdf>
188. Pingeot Lou, Dangerous Partnership Private Military & Security Companies and the UN, june 2012 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://media.business-humanrights.org/media/documents/files/media/gpf-dangerous-partnership-full-report-jun-2012.pdf>>
189. Private Security Industry Regulation Act № 56 of 2001, [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Mercenaries/WG/Law/SouthAfrica5.pdf>>

190. Privatisation de la sécurité: limites de l'externalisation militaire, Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich, Nr. 80, septembre 2010 [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSS-Analysen-80-FR.pdf>>
191. PRIV-WAR report from 20.05.2009 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://priv-war.eui.eu/publications/>>
192. Provost R., International Human Rights and Humanitarian Law, Cambridge: Cambridge University Press, 2002, 464 p.
193. Public Law 105-270 Federal Activities Inventory Reform Act, 19.10.1998. [on-line]. [accessed 08.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.congress.gov/105/plaws/publ270/PLAW-105publ270.pdf>>
194. Ramm A. Russian Military Special Forces. In: Elite Warriors – Special Operations Forces From Around the World, Minneapolis: East View Press, 2017, p. 1-19.
195. Rand R., Comrade Lawyer: Inside Soviet Justice in an Era of Reform, The International Lawyer, Vol. 26, No. 1, 1992, p. 258-263.
196. Rapport du Groupe de travail sur utilisation de mercenaires comme moyen de violer les droits de l'homme et d'empêcher l'exercice du droit des peuples à l'autodétermination. A/75/259 [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://undocs.org/fr/A/75/259>>Rassouli II. Les sociétés militaires privées : acteurs controversés de la sécurité internationale. Dans: Science politique. 2014, 59 p.
197. Rebecca De W. Bad News For Accountability For Detainee Abuse At Abu Ghraib. In: Amnesty International. Human Rights Now. Blog. 01.07.2011. [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL:<http://blog.amnestyusa.org/waronterror/chapter-closes-on-accountability-for-detainee-abuse-at-abu-ghraib/>>
198. Redazione, S. S., Inside Bashar Al-Assad's mind, SIRIALIBANO, Jan. 30, 2012, [on-line]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.sirialibano.com/siria-2/syria-inside-bashar-al-assads-mind.html>>
199. Republic of South Africa, Prohibition of Mercenary Activities and Prohibition and Regulation of Certain Activities in Areas of Armed Conflict Bill. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/201409/b42-050.pdf>

200. Roberts A., *Proposals for UN standing forces: a critical history* New York : Oxford University Press , 2010, p. 103.
201. Roberts A. *The Wonga Coup: Guns, Thugs and Ruthless Determination to Create Mayhem in an Oil-rich Corner of Africa*. New York: Public Affairs, 2006, 322 p.
202. Ronald W. Reagan National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2005, Oct. 28, 2004 [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.congress.gov/108/plaws/publ375/PLAW-108publ375.pdf>>
203. Roston A., *A Middle East Monarchy Hired American Ex-Soldiers to Kill Its Political Enemies. This Could Be the Future of War*, BUZZFEED NEWS, oct. 16, 2018. [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.buzzfeednews.com/article/aramroston/mercenaries-assassination-us-yemen-uae-spear-golan-dahlan>>
204. *Russian Private Military Companies (PMCs)* Congressional Research Service, September 16, 2020 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: URL:<https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11650>
- 205.
206. Sagne A., *Le Sénégal. En: La Privatisation de la Sécurité en Afrique Défis et Enseignements de la Côte d'Ivoire, du Mali et du Sénégal* DCAF, 2016, p. 113-140.
207. Saleh et al. v. Titan Corporation et al., Case No. 04 CV 1143 R (NLS), [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://ccrjustice.org/home/what-we-do/our-cases/saleh-et-al-v-titan-et-al>>
208. Sandoz Y., Swinarski Ch., Zimmermann B., *Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949*. Geneva: ICRC, Martinus Nijhoff Publishers, 1987, 1625 p. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/Commentary_GC_Protocols.pdf>
209. Sayapin S., *International Law on the Use of Force: Current Challenges*. In: *Seeking Accountability for the Illegal Use of Force: Challenges and Future Prospect's*. Cambridge University Press, 2018, p.273-282.
210. Sayapin S., *The Crime of Aggression in International Criminal Law: Historical Development, Comparative Analysis and Present State*. Springer, 2014, 358 p.

211. Sayapin S., The Definition of the Crime of Aggression for the Purpose of the International Criminal Court: Problems and Perspectives. In: Journal of Conflict and Security Law, 2008, Vol 13, Nr. 3, p. 333-352.
212. Schahill J. Blackwater. The Rise of the World's Most Powerful Mercenary Army. N. Y. Nation books, 2008, 480 p.
213. Scahill J., Cole M., Echo Papa Exposed, THE INTERCEPT, October 11, 2021, [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://theintercept.com/2016/04/11/blackwater-founder-erik-prince-drive-to-build-private-air-force/>>
214. Schmidt B., Blackwater Mercenary Prince Has a New \$ 1 Trillion Chinese Boss, BLOOMBERG, September 11, 2021, [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.bloomberqint.com/politics/blackwater-mercenary-prince-has-a-new-1-trillion-chinese-boss>>
215. Schmitt M. N. Humanitarian Law and Dir Humanitarian Law and Direct Participation in Hostilities b ticipation in Hostilities by Private Contractors or Civilian Employees. In: Chicago Journal of International Law: Vol. 5: No. 2, p, 511-546.
216. Schooner S. L. Contractor Atrocities in Abu Ghraib: Compromised Accountability in a Streamlined, Outsourced Government. In; Stanford Law & Policy Review, vol. 13, 2005, p. 549-572.
217. Schreier F., Caparini M. Privatising Security: Law, Practice and Governance of Private Military and Security Companies, DCAF, March 2005, No.6, 168 p.
218. Schwartz M. The Department of Defense's Use of Private Security Contractors in Afghanistan and Iraq: Background, Analysis, and Options for Congress. Congressional Research Service. Report for Congress. 13.05.2011, 23 p. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/R40835.pdf>>
219. Schuster S., Armed Cossacks Flock to Crimea to Help Russian Annexation Bid, TIME, 12 March, 2014. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://time.com/22125/ukraine-crimea-cossacks-russia/>>
220. Sebok A. J., Assessing Possible Tort Claims by Iraqi Prisoners, May 19, 2004, [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:<http://edition.cnn.com/2004/LAW/05/19/sebok.iraq.prisoners.torts/index.html>>

221. Sécurité privée, un secteur en plein boom. Dans: Journal du Mali, 28 Janvier 2016, [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.journaldumali.com/2016/01/28/securite-privee-un-secteur-en-plein-boom/>>
222. Serewicz L.W., Globalisation, Sovereignty and the Military Revolution: From Mercenaries to Private International Security Companies International Politics, 39, 2002, p. 75-89.
223. Sherman W. G., Keystone in the arch: Ukraine in the emerging security environment of central and eastern Europe. Carnegie Endowment for International Peace, 1977, 145p.
224. Shear M. D., Cooper H. Schmitt E., Obama Administration Ends Effort to Train Syrians to Combat ISIS, N.Y. TIMES, Oct. 9, 2015, [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.nytimes.com/2015/10/10/world/middleeast/pentagon-program-islamic-state-syria.html>>
225. Shraga D. The Blue Helmets: Legal Regulation of United Nations Military Operations. By Hilaire McCoubrey and Nigel D. White. Aldershot, Brookfield VT, Singapore, Sydney: Dartmouth Publishing, 1996. American Journal of International Law, 92(1), p. 163-165.
226. Shraga D., The United Nations as an actor bound by international humanitarian law. In: International Peacekeeping, 1998, p. 64-81
227. Sidos F.-X., Les soldats libres. La grande aventure des mercenaires, Paris, L'Aencre, 2008, 352 p.
228. Singer P. W. Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry. Cornell University Press, 1st edition, 2008, 361 p.
229. Singer P.W., War, Profits, and the Vacuum of Law: Privatized Military Firms and International Law. Colum. J. Transnat'l L., 2004, p. 521-549. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/singer20040122.pdf>>
230. Site-ul <http://frontierindia.net/rheinmetall-defence-to-operate-german-armys-combat-training-centre>
231. Site-ul oficial al Legiunii Franceze [on-line]. [accessed 15.08.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.legion-etrangere.com/>>

232. Site-ul oficial al companiei <http://www.civipol.fr/en/major-contracts>.
233. Site oficial al companiei ЧБК PCB ГРУПП. <https://rsb-group.ru/about>
234. Small Arms Survey, States of Security, Cambridge University Press, 2011, 328 p.
235. Sof E., Seven Russian Contractors from Wagner Group Killed in an Ambush in Mozambique, SPEC OPS MAGAZINE, Sept. 1, 2021, [on-line]. [accessed 29.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://special-ops.org/7-contractors-from-wagner-group-killed/>>
236. Sohn L. B., The Authority of the United Nations to Establish and Maintain a Permanent United Nations Force. In: American Journal of International Law , Volume 52 , Issue 2 , April 1958 , p. 230.
237. Soudan F., Le Mali ; futur marché des armées privées ?En: Jeune Afrique, 26 novembre 2012, [on-line]. [accessed 28.10.2021]. Available on Internet: URL:<http://www.jeuneafrique.com/139255/politique/le-mali-futur-march-des-arm-es-priv-es/>
238. Staff Writer, Hafez al-Assad Obituary, THE GUARDIAN, Jun. 15, 2000, [on-line]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.guardian.co.uk/theguardian/2000/jun/15/guardianweekly.guardianweekly1>>
239. Stanger A., Transparency as a Core Public Value and Mechanism of Compliance. In: Criminal Justice Ethics, Vol. 31, No. 3, December 2012, p. 295.
240. Status Report on Anglophone Africa, Comprehensive Study and Analysis of National Legislation (Ghana, Mauritius, Sierra Leone, and The Gambia, Nigeria, Uganda, Kenya). [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://r.search.yahoo.com/_ylt=AwrJ6ysTZqhncy8A75dXNyoA;_ylu=Y29sbwNiZjEEcG9zAzEEdnRpZAMEc2VjA3Ny/RV=2/RE=1638454931/RO=10/RU=https%3a%2f%2fwww.ohchr.org%2fDocuments%2fIssues%2fMercenaries%2fWG%2fLegislation%2fAnglophoneAfricaStudy.doc/RK=2/RS=2.m..47wFnhOx1nhkx57y_9KGo->>
241. Statutul Curții Penal Internaționale din 17.07.1998, art 8 (2)(g) [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/34774>>
242. Statutul Curții Internaționale de Justiție din 26.06.1945, art. 38(1)(b) [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://euroavocatura.ro/print2.php?print2=lege&idItem=68>>

243. Stein G. H., *La Waffen-S.S.*, Paris: Stock, 1967, 338 p.
244. Stewart J., *Towards a Single Definition of Armed Conflict in International Humanitarian Law: A Critique of Internationalized Armed Conflict*, 85 *International Review of the Red Cross*, 2003, p. 313-350.
245. Sukhankin S., *Continuing War by Other Means': The Case of Wagner, Russia's Premier Private Military Company in the Middle East*, *THE JAMESTOWN FOUNDATION: RUSSIA IN THE MIDDLE EAST* 10, [on-line]. [accessed 29.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://jamestown.org/program/continuing-war-by-other-means-the-case-of-wagner-russias-premier-private-military-company-in-the-middle-east/>>
246. Sullivan M., *Institute for the study of war, Middle East Security Report. Hezbollah in Syria*, April 2014 [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL:http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Hezbollah_Sullivan_FINAL.pdf>
247. *The Armed Forces Act of 2006* [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/52/contents>>
248. *The Company Getting Rich Off the ISIS War*. 08.03.15. [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.thedailybeast.com/the-company-getting-rich-off-the-isis-war>>
249. *The high-risk contracting business*. [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/warriors/contractors/highrisk.html>>
250. *The International Code of Conduct for Private Security Service Providers*, 09.11.2010 [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://icoca.ch/the-code/>>
251. *The Lieber Code of 1863* [on-line]. [accessed 22.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://vfwvy.org/uploads/Articles/Bells/Sec2ofGO100LieberCode1863.pdf>>
252. *The Montreux Document on Pertinent International Legal Obligations and Good Practices for States Related to Operations of Private Military and Security Companies During Armed Conflicts*. International Committee of the Red Cross, 9.08. 2009 [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.icrc.org/en/publication/0996-montreux-document-private-military-and-security-companies>>

253. Thomson J.E., *Mercenaries, Pirates, and Sovereigns: State-Building and Extraterritorial Violence in Early Modern Europe*. Princeton> Princeton University Press, 1994, 230 p.
254. Tipling D. *The Military Extraterritorial Jurisdiction Act and Its Implications for Private Military Companies*. In: *Bepress Legal Series*, 2006. 33 p.
255. Torelli M. *Le droit international humanitaire* Paris: PUF, 1985. 127 p.
256. *Treaties and State Parties to Such Treaties, Russian Federation, International Committee of the Red Cross*, [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:https://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/vwTreatiesByCountrySelected.xsp?xp_country_Selected=RU>
257. UA. *Cadre d'orientation sur la réforme du secteur de la sécurité (RSS)*, Commission de l'Union africaine, Addis-Abeba, janvier 2013, § 20, p. 13, [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:http://issat.dcaf.ch/fre/content/download/60132/996775/file/SSR_policy_framework_fr.pdf>
258. Uganda, *The Police Act*, 1994. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://www.upf.go.ug/download/legal_mandate/The-Police-Act.pdf>
259. U.K. *Ninth Report of the Foreign Affairs Committee: Private Military Companies: Response of the Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs (2002)*, [on-line]. [accessed 25.10.2021]. Available on Internet: <URL:<https://publications.parliament.uk/pa/cm200102/cmselect/cmffaff/922/92203.htm>>
260. Urquhart B., *For a UN Volunteer Military Force*, *New York Review of Books*, 10 June 1993, vol. 40.
261. UN, *Circular of the Secretary-General, ST/SGB/1999/13*, 6 August 1999 [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: URL:<https://undocs.org/ST/SGB/1999/13>
262. UN Document A/61/341. *Use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination*, 13September 2006, p. 65. [on-line]. [accessed 12.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://undocs.org/en/A/61/341>>

263. UN A/63/325. Use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination. 25 August 2008 [on-line]. [accessed 12.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://undocs.org/A/65/325>>
264. UN A/HRC/39/49. Report of the Working Group on the use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination 13 July 2018. [on-line]. [accessed 12.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://undocs.org/A/HRC/39/49>>
265. UN A/73/303. Use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination, 6 August 2018. [on-line]. [accessed 12.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://undocs.org/A/73/303>>
266. UN Human Rights Council, A/HRC/27/50, Annual report of the Working Group on the use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination, 30 June 2014. [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.refworld.org/docid/53eb37194.html>.>
267. UN, Report of the Working Group on the use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination, 12.08. 2011, A/HRC/18/32/Add.4, [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL: http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/18session/A.HRC.18.32.Add.4_en.pdf>
268. UN, Report of the Secretary-General: We the peoples: The role of the United Nations in the 21st century, A/54/2000 [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://undocs.org/>>
269. UN General Assembly Resolution 2625 (XXV) A/RES/2625 (XXV) 24 October 1970 Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://treaties.un.org/doc/source/docs/A_RES_2625-Eng.pdf>
270. UN, Human Rights Council, Rep. of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, Doc. A/HRC/S-17/2/Add.1, Nov. 23, 2011, [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://undocs.org/en/A/HRC/S-17/2/Add.1>>

271. UNGA Resolution 62/145 Use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination of December 18, 2007 [on-line]. [accessed 12.10.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.worldlii.org/int/other/UNGA/2007/211.pdf>>
272. UNGA, A/68/455, Right of peoples to self-determination, 3 December 2013 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/5ba47a5c6cef541b802563e000493b8c/c517d7ad607d23ed85257c4600546d09>>
273. UNGA, Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Côte d'Ivoire A/HRC/17/49, 2011. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.49_en.pdf>
274. UNGA, Definition of Aggression, Resolution 3314, (XXIX) [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:[https://undocs.org/en/A/RES/3314\(XXIX\)](https://undocs.org/en/A/RES/3314(XXIX))>
275. UNGA, Report of the Working Group on the use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www2.ohchr.org/english/issues/mercenaries/docs/A.HRC.15.25.pdf> A/HRC/15/25>
276. United Code of Military Justice, [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/morgan.pdf>
277. United Nations Mission in Liberia. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmil>>UN, Department of Peacekeeping Operations, Contributors to UN Military Operations since February 28, 2014 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://peacekeeping.un.org/en/department-of-peace-operations>>
278. UNSC, Resolution 1132, 8 October 1997, S/RES/1132 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<http://unscr.com/en/resolutions/1132>>
279. UNSC, Security Council resolution 161, 21 February 1961, S/RES/161 (1961), [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.refworld.org/docid/3b00f2bc1c.html>>

280. UNSC, Resolution 1181 S/RES/1181, 13 July 1998 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:[https://undocs.org/S/RES/1181\(1998\)](https://undocs.org/S/RES/1181(1998))>
281. UNSC, Resolution 794, 3 December 1992. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://digitallibrary.un.org/record/154648>>
282. UNSC, Resolution 1511, 16 October 2003, S/RES/1511. [on-line]. [accessed 28.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.refworld.org/docid/49997ada3.html>>[unscr.com/en/resolutions/doc/1511](https://www.un.org/press/docs/2003/2003101511.html)>
283. US Congressional Budget Office Report, Contractor`s Support of U.S. Operations in Iraq, August 2008. [on-line]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.cbo.gov/sites/default/files/110th-congress-2007-2008/reports/08-12-iraqcontractors.pdf>>
284. US Department of Defense Field Guidelines on Contractor Activities in the War Zone, adopted on January 03, 2003, No. 3-100.21.
285. US Department of Defense Instruction on Contractors Following the US Armed Forces adopted on 03.10.2005, No. 3020.41
286. US Department of Defense Instruction concerning PMSC personnel involved in emergency operations, adopted on July 22, 2009, No. 3020.50.
287. US Department of Defense Instruction on Criminal Jurisdiction of Civilians Employed or Following the Armed Forces Outside the United States, dated 03.03.2005 Nr. 5525
288. US Department of the Treasury. Treasury Sanctions Al-Nusrah Front Leadership in Syria and Militias Supporting the Asad Regime. 12/11/2012 on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: URL:<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/pages/tg1797.aspx>
289. US Government Accountability Office, Statement before the Commission on Wartime Contracting in Iraq and Afghanistan, 04.25.2011, [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.globalsecurity.org/military/library/report/gao/d11580.pdf>.>
290. US Government Accountability Office, Military Operations - Contractors Provide Vital Services to Deployed Forces but Are Not Adequately addressed in DOD Plans, GAO-03-695, June 2003, [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.gao.gov/assets/gao-03-695-highlights.pdf>>

291. US, Taguba Report, Findings and Recommendations, Part. II, par. 30 [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://casebook.icrc.org/case-study/united-states-taguba-report>>
292. US, Congressional Research Service, Private Security Contractors in Iraq: Background, Legal Status, and Other Issues, updated august 25, 2008, [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://sgp.fas.org/crs/natsec/RL32419.pdf>>
293. US Government Accountability Office, Actions still needed for improving the use of Private Security Contractors, GAO 06-865T, 13 June 2006, 17 p. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:<https://www.gao.gov/assets/gao-06-865t.pdf>>
294. US Secretary of Defense Memorandum on Extending the Unified Code of Military Justice jurisdiction to contractors hired by the US Department of Defense, adopted 03/10/2008. [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: <URL:<http://fas.org/sgp/othergov/dod/gates-ucmj.pdf>>
295. US Supreme Court Sosa v. Alvarez-Machian, 542 U.S. 692 (2004) [on-line]. [accessed 10.09.2021]. Available on Internet: URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/542/692/>
296. Uzochina O., Gouvernance et réforme du secteur de la sécurité en Afrique de l'Ouest : du concept à la réalité, Centre pour le contrôle démocratique des forces armées Genève (DCAF), Document d'orientation politique - № 35, Genève, février 2014, 43 p. [on-line]. [accessed 25.09.2021]. Available on Internet: <URL:https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/FINAL%20Policy%20Paper%20035%20French_0.pdf>
297. Verkuil P. R. Outsourcing Sovereignty: Why Privatization of Government Functions Threatens Democracy and What We Can Do about It. Cambridge, 2007, 248 p.
298. Voluntary Principles on Security and Human Rights, Secretariat for the Voluntary Principles on Security and Human Rights, [on-line]. [accessed 12.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.state.gov/the-voluntary-principles-on-security-and-human-rights/>>
299. Walker S., Putin Admits Russian Military Presence in Ukraine for First Time. The Guardian, 17 December 2015. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet:

- <URL:<https://www.theguardian.com/world/2015/dec/17/vladimir-putin-admits-russian-military-presence-ukraine>>
300. Walker C., Whyte D., Contracting Out War? In: *International & Comparative Law Quarterly*, vol. 54, 2005, p. 651-690.
301. Waltz K. Globalization and American Power. In: *National Interest Journal*, Spring 2000. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://nationalinterest.org/article/globalization-and-american-power-1225>>
302. Weinberger S. Windfalls of War: KBR, the Government's Concierge. The Center for Public Integrity. 30.08.2011. [on-line]. [accessed 15.10.2021]. Available on Internet: <URL:<http://www.publicintegrity.org/2011/08/30/5990/windfalls-war-kbr-governments-concierge>>
303. Wing, I. Private Military Companies and Military Operations. Land Warfare Studies Centre, Working Paper № 138, October 2010, 61 p. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://researchcentre.army.gov.au/sites/default/files/wp138-private_military_companies_and_military_ops_ian_wing.pdf>
304. Working Group on the use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self-determination [on-line]. [accessed 12.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.ohchr.org/en/issues/mercenaries/wgmercenaries/pages/wgmercenariesindex.aspx>>
305. Yasushi A. The Use of Force in a United Nations Peace-Keeping Operation: Lessons Learnt from the Safe Areas Mandate. In: *Fordham International Law Journal*, 1995, p. 312-320.
306. Zacon C., Cauia A., Statutul juridic al angajaților companiilor militare private prin prisma circumstanțelor specifice generate de conflictele armate contemporane. În: *Revista Studii Juridice Universitare Nr1-2(Anul X/2017)*, p. 23-38.
307. Zarate J. C., The Emergence of a New Dog of War: Private International Security Companies, International Law, and the New World Disorder. In: *Stanford journal of international law* 1998, p. 75–124

308. Zarate J. C., The Emergence of a New Dog of War: Private International Security Companies, International Law, and the New World Disorder. In: Stanford journal of international law 1998, p. 75–76
309. Østensen Å. G., UN Use of Private Military and Security Companies : Practices and Policies, DCAF, Genève, 2011, [on-line]. [accessed 17.10.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.dcaf.ch/Publications/UN-Use-of-Private-Military-and-Security-Companies-Practices-and-Policies>>
310. Абылгазиев И. И Война США за «мир» в Сирии. Москва: Институт внешнеполитических исследований и инициатив, 2021, 96 с.
311. Башкиров Н. Международно-правовые аспекты использования частных военных компаний. В: Зарубежное военное обозрение, № 8, 2013, с. 10–18
312. Белоконь С.П., Бытьев А.В., Смирнова Л.А. Частные военные компании: мировой исторический опыт и современные перспективы для России. В: Редакционно-издательский центр «Красная звезда» Министерства обороны Российской Федерации, 2015. 60-67 с.
313. Брифинг начальника Главного оперативного управления Генштаба Вооружённых Сил РФ генерал-полковника Сергея Рудского по ситуации в Сирии. Министерство обороны России. 29 июля 2019 года. [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL:https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12243385KegNews>
314. Бюньон Ф. Международный комитет Красного Креста и защита жертв войны. Москва: Международный комитет Красного Креста, 2005, 1548 с.
315. Веселов Ю.А. История и роль ЧВК в современной мировой политике. В: Мировая политика, 2021, № 3, с. 19 - 40. [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=33590>
316. Военная доктрина Российской Федерации, утверждена Президентом РФ 25.12.2014 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.mchs.gov.ru/dokumenty/2940>>
317. Волеводз А.Г. О международных инициативах в сфере правового регулирования деятельности частных военных и охранных компаний. В: Международное уголовное право и международная юстиция, 2009, №1, с. 12-17

318. Волеводз А. Г. Проблемы, принципы и перспективы регулирования деятельности частных военных и охранных предприятий. В: Вестник МГИМО Университета. 2010, № 3 (12), с.78-88.
319. Волеводз А. Г. О формировании международно-правового регулирования деятельности частных военных и охранных компаний и участия в нем России [on-line]. [accessed 29.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://viperson.ru/wind.php?ID=641697&soch=1>>
320. Золотарёв П. С. Военное наёмничество: особенности возрождения в XXI веке. В: Россия и Америка в XXI веке, Выпуск № 2, 2019 [on-line]. [accessed 31.10.2021]. Available on Internet: <URL: <https://rusus.jes.su/s207054760005943-4-1/>>
321. Ильин М.В. Альтернативные формы уверенной государственности. В: Материалы конференции кафедры сравнительной политологии "Государства и их соперники в мировой политике". 19.11.2008. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: URL:<http://www.mgimo.ru/study/faculty/politics/ksp/docs/34538/document34545.phtml>
322. Информационное агентство УНИАН <https://www.unian.net/politics/10869764-legalizaciya-chastnyh-voennyh-kompaniy-v-ukraine-v-rade-prodolzhaetsya-rabota-nad-zakonom.html>
323. Кашников Б.Н. Частные военные компании и теория справедливых войн. В: Российский научный журнал. Рязанский институт экономических, правовых, политических и социологических исследований и экспертиз, 2011. 83-94 с.
324. Коновалов И.П., Валецкий О.В. Эволюция частных военных компаний. Пушкино.: Центр стратегической конъюнктуры, 2013, 138 р.
325. Конституция Российской Федерации, 12.12.1993, ст. 104 п. 3 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://www.constitution.ru/official/pdf/constitution.pdf>>
326. Командиры «Славянского корпуса» в Сирии осуждены за наемничество. Фонтанка.ру, 2014. on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.fontanka.ru/2014/10/28/129/>>

327. Котляров И. И. Международно-правовое регулирование вооружённых конфликтов (основные теоретические проблемы и практика). Москва: Юрлитинформ, 2013, 504 с.
328. Кулебякин В.Н. Статус сотрудников частных военных и охранных компаний по международному гуманитарному праву. В: Московский журнал международного права, № 4, 2015, с. 27-42.
329. Курьлев К.П., Мартыненко Е.В., Пархитько Н.П., Станис Д.В. Феномен частных военных компаний в военно-силовой политике государств в XXI в. В: Вестник международных организаций, Т. 12, № 4, 2017, с. 130–149
330. Макиавелли Н. Государь. Рассуждения о первой декаде Тита Ливия, перевод Муравьевой Г. Д., Юсима М. А., Москва: АСТ, 2008, 461 с.
331. Манойло А. В., Зайцев А. Я. Международно-правовой статус частных военных компаний. В: Вестник Российской Академии Наук, 2020, том 90, № 1, с. 47–55.
332. Мартьянов О. Частные военные компании США: предназначение и роль в военных конфликтах. В: Зарубежное военное обозрение. 2011. № 5. 8-13 с.
333. Надтока Р.В. Частные военные компании как активный проводник национальных интересов государства: угроза или новые возможности для России? Вопросы студенческой науки Выпуск №1 (17), январь 2018.с. 206-216
334. Небольсина М.А., Никитин А.А. Перспективы международного регулирования деятельности частных военных компаний. В: Вестник Университета, МГИМО. 2016. № 2(47), с. 145–160.
335. Небольсина М.А. Феномен частных военных и охранных компаний: проблемы легитимности. В Ежегодник ИМИ. 2014. № 3-4, с. 196-205
336. Небольсина М. А. Частные военные и охранные кампании в Ираке и Афганистане: аспекты деятельности и механизмы контроля. В: Ежегодник ИМИ. 2012, с. 288–307 Неелов В.М. Частные военные компании. Терминология, правовой статус и классификация деятельности. В: Вопросы духовной культуры, с. 154-159
337. Неёлов В.М. Частные военные компании и война на Юго-Востоке Украины [online]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://conjuncture.ru/mpc-ukraine/>>

338. Никитин А.И., Небольсина М.А. Афганистан, Ирак: разработка новой Конвенции ООН. Продолжение. В: Государственная служба. 2010. №1, с. 83-85.
339. Обичкина Е. О. Франция: величие превыше всего. В: Россия в глобальной политике, 2005, Т. 3, № 6, с. 24-38
340. Овчаров А.В. Нужны ли России частные военные компании? Проблемы применения уголовного и уголовно-процессуального законодательства. Сборник материалов международной научно-практической конференции. Симферополь: Ариал, 2018, с. 108-109.
341. Пономарев В.В. Частные военные компании: агенты стратегии не прямых действий. В: Азимут научных исследований: экономика и управление. 2019. Т. 8. № 2(27), с. 27-30
342. После Сирии российские ЧВК готовы высадиться в Судане. BBC News, Русская Служба, 2017. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.bbc.com/russian/features-42225745>>
343. Призраки войны: как в Сирии появилась российская частная армия. РБК, Политика, 2016. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://www.rbc.ru/magazine/2016/09/57bac4309a79476d978e850d>>
344. Проект Федерального закона № 1016663-6. О частной военно-охранной деятельности, внесен 22.10.2014 депутатом Г.С. Носовко, [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://31.44.80.183/files/pf57/063614.pdf>>
345. Регламент Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации, от 22 января 1998. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: <http://duma.gov.ru/duma/about/regulations/>>
346. Романчук С.И. Частные военные компании на службе миротворчества. В: Вестник университета Россия и мир в условиях глобализации, 2013, Раздел VI, с. 222-227
347. Рудых С. Н., Раздобудько В. О. Функции частных военных компаний и их правовая регламентация в России. Проблемы организации органов государственной власти и местного самоуправления: история, теория, практика и перспективы. Материалы международной научно-практической конференции. Изд.: Байкальский государственный университет экономики и права, 2015, с. 167 – 172.

348. Русинова В.Н. Классификация лиц в немеждународных вооруженных конфликтах: в поисках сбалансированного подхода. В: Государство и право, № 3, 2012, с. 61–69.
349. Сибилева О.П. Деятельность частных военных компаний в современных вооруженных конфликтах как вызов международному гуманитарному праву. В: Военно-теоретический журнал Министерства Обороны Российской Федерации «Военная мысль», 2016. [on-line]. [accessed 08.11.2021]. Available on Internet: <URL: <https://vm.ric.mil.ru/Stati/item/117182/>>
350. Сильников М.В., Панов П.Д. Частные военные компании в мире и в России. Известия Российской академии ракетных и артиллерийских наук, 2016, № 2 (92), с. 138–143.
351. Уголовный кодекс Украины, (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 437(2) [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://yurist-online.org/laws/codes/crime/ru/ugolovnyj_kodeks_ukrainy.pdf>
352. Уголовный кодекс Российской Федерации от 13.06.1996. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/>
353. Федеральный закон "О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма" от 07.08.2001 [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_32834/>
354. Федорович В. А. Бочкарев О. И., Муравник В. Б., США: Военная экономика (организация и управление) Москва, Международные отношения, 2013, 618 с.
355. Фененко А. Современная история международных отношений: 1991 – 2015. Учебное пособие, Москва: Аспект Пресс, 2015. 432 с.
356. Цепков Н. Частные военные компании: краткий обзор мирового и российского регулирования. В: Информационно-правовой портал «Закон.ру»/ Международное право, 2015. [on-line]. [accessed 05.11.2021]. Available on Internet: <URL: https://zakon.ru/blog/2015/12/14/chastnye_voennye_kompanii_kratkij_obzor_mirovogo_i_rossijskogo_regulirovaniya>

357. Цыганкова П.А., Универсальные ценности в мировой и внешней политике. Москва: МГУ, 2012, с. 12-28.
358. Частные военные компании. Рамблер, 2019. [on-line]. [accessed 10.11.2021]. Available on Internet: <URL:<https://news.rambler.ru/other/41521045-chastnye-voennye-kompanii/?updated>>

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctor sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Zacon Corina

Semnătura

„_____”_____2022

CURRICULUM VITAE

Curriculum vitae Europass

Informație personală

Nume/Prenume

Adresă

Telefon

E-mail

Cetățenie

Data nașterii

Sex

Locul de muncă vizat / Domeniul ocupațional

Experiență de muncă

ZACON CORINA

Ștefan Neaga 60, Chisinau, Republica Moldova

-

corinazacon@mail.com

Republica Moldova

11 mai 1990

feminin

Biroul de Avocati Foran Glennon Palandech Ponzi & Rudloff PC

Iunie 2019 – Prezent

Chicago, Statele Unite ale Americii | Londra, Marea Britanie

Jurist

Biroul de Avocati Foran Glennon Palandech Ponzi & Rudloff PC

Iunie 2019 – Prezent

Chicago, Statele Unite ale Americii | Londra, Marea Britanie

Jurist, Director Departament Litigiu Comercial Complex

- In cadrul activitatii profesionale de zi cu zi, sunt raspunzatoare the intreg procesul evidentiari si litigiu in juristicitiile de drept cutumiar (“common law”).
- Supravegherea activitatii juristilor contractanti in cele 8 oficii international ale companiei.
- Raspunzatoare pentru respectarea procedurii civile a procesului de litiu in cadrul cazurilor pe rol in instantele la nivel de stat, precum si in cadrul litigiurilor in curtile federale.
- Defasurarea stadiului de administrare cu probe in cadrul procesului de litigiu prin prisma procedurii civile in jurisdicia locala, precum si cea federala.
- Administrarea etapei de administrate cu probe si testimonial (“ediscovey”) in cadrul procedurii de judecata cu jurati.
- Expert in domeniul procedurii de administrare a probelor electronice (“ediscovey”) si testamentara in cadrul marturiilor Expertilor si a Martorilor Civili.

Integreon LTD

2019 – Prezent

Londra, Marea Britanie | Chicago, Statele Unite ale Americii

Expert in domeniul procedurii civile de administrate a probelor si cea cu martori.

- Coordonarea proiectelor international comerciale civile in jurisdicii de drept cutumiar si in cadrul litigiilor international.
- Raspunzatoare pentru respectarea procesului de procedura civila, administrarea cu probe, testamentara si martori in cadrul procesului de judecata cu jurati in curtile de stat si cele federale.

Birou de Avocati Emalfarb, Swan, & Bain

Mai 2016 – Mai 2019

	<p><u>Jurist, Departament Litigiu Comercial Civil</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - In cadrul activitatii profesionale de zi cu zi, am fost raspunzatoare the intreg procesul evidential si litigiu in juristicitiile de drept cutumiar (“common law”). - Supravegherea activitatii juristilor contractanti in cele 8 oficii international ale companiei. - Raspunzatoare pentru respectarea procedurii civile a procesului de litiu in cadrul cazurilor pe rol in instantele la nivel de stat, precum si in cadrul litigiurilor in curitele federale. - Defasurarea stadiului de administrare cu probe in cadrul procesului de litigiu prin prisma procedurii civile in jurisdicia locala, precum si cea federala. - Administrarea etapei de administrate cu probe si testimonial (“ediscovey”) in cadrul procedurii de judecata cu jurati. - Raspunzatoare de interg departamentul de Mediere, Arbitrare si Negociere.
	<p>Wood & Beyond LTD Aprilie 2014 – Aprilie 2016 Londra, Marea Britanie</p> <p><u>Jurist – Contracte</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Raspunzatoare pentru intocmirea contractelor vnzare-cunparare si import a marfurilor si jurisdctii internationale - Supravegherea activitati legale in cadrul procesului e-commerce. - Rezolvarea disputelor prit metode alternative litigiului, precum mediere, arbitrare si negociere. - Colaborarea cu experti international in cadrul arbitrajului international in cadrul disputelor e-commerce. <p>Program: Master în Sistemul de Drept American Ianuarie 2021 – Decembrie 2021 DEPAUL UNIVERSITY, COLLEGE OF LAW Chicago, Statele Unite ale Americii</p> <p>Program: Master în Drept, Mediere, Negociere si Arbitraj International Septembrie 2014 – Noiembrie 2017 UNIVERSITY COLLEGE LONDON Londra, Mare Britanie</p> <p>Program: Master în Drept international și instituțional Septembrie 2014 – Ianuarie 2015 ULIM Chisinau, Republica Moldova</p> <p>Program: Licentiat în Drept internațional și instituțional Septembrie 2009 – Junie 2013 ULIM Chisinau, Republica Moldova</p>
<p>Educație și formare</p>	
<p>Abilități și competențe personale Limba(i) maternă(e) Limba(i) străină(e) cunoscută(e)</p>	<p>Română</p> <p><i>Limba engleză</i> <i>Limba spaniolă</i> <i>Limba rusă</i></p>
<p>Utilizarea computerului</p>	<p>Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint), SPSS etc</p>